

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Білоцерківський національний аграрний університет

Державний торговельно-економічний університет

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Миколаївський національний аграрний університет

Національний університет харчових технологій

Сумський національний аграрний університет

МАТЕРІАЛИ

III Всеукраїнської науково-практичної конференції

молодих вчених та здобувачів вищої освіти

«ЕКОНОМІЧНІ ДНІ – 2026»

з нагоди 75-річниці заснування економічного факультету

2 квітня 2026 р.

Київ, Україна

УДК 33"2026"

Редакційна колегія: *Музиченко А.О., Куць Т.В., Жарікова О.Б., Кірейцева О.В.,
Кириченко А.В., Козловський Є.В., Миськів Л.П., Чухліб А.В., Якимовська А.В.*

Економічні дні – 2026: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та здобувачів вищої освіти з нагоди 75-річниці заснування економічного факультету, 2 квітня 2026 р. Київ: НУБіП України, 2026. 545с.

*У збірнику викладено матеріали доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та здобувачів вищої освіти
«ЕКОНОМІЧНІ ДНІ – 2026» (2 квітня 2026 року, м. Київ).*

*Матеріали конференції подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та оформлення тез несуть автори
та їх керівники.*

УДК 33"2026"

© Автори статей, 2026

© НУБіП України, 2026

ЗМІСТ

стр.

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Безкровний В. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ ІЗ ВІДНОВЛЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ	20
Беньківська А. ОРГАНІЗАЦІЯ МИТНОЇ СПРАВИ ТА МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	23
Битюцький Ю. РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СТИМУЛЮВАННІ СТАРТАП-ІНІЦІАТИВ В УКРАЇНІ	25
Бондаренко А. ВИРОБНИЧО-ОПЕРАЦІЙНІ РИЗИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	28
Бородюк О. ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ У ПРОЦЕСІ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	32
Бражій О. ЦИФРОВІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	34
Величук Д. РОЗВИТОК ДІДЖИТАЛ ТЕХНОЛОГІЙ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ	37
Войтович О. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ВРЕГУЛЮВАННЯ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ	39
Воробей Б. ОЦІНКА ПОРТФЕЛЯ СТРАХОВИХ ПРОДУКТІВ ПРАТ СК «ПЗУ УКРАЇНА»	41
Врублевська Т. УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	44
В'язовченко В. ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ	46
Гарбар В. КРЕДИТНІ СПІЛКИ ЯК ПОСЕРЕДНИКИ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	48
Генералов Д. РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ	50
Грицик О., Скуба М. ІННОВАЦІЙНІ ЦИФРОВІ РІШЕННЯ У СТРАХУВАННІ: МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА БАР'ЄРИ РЕАЛІЗАЦІЇ	53
Давиденко С. РОЗВИТОК СУЧАСНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УКРАЇНІ	56

Давидюк М. ВИПЕРЕДЖАЛЬНОГО ТИПУ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	58
Дараган А. РОЗВИТОК ЛІЗИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	60
Дараган М. ОСОБЛИВОСТІ ВИМІРЮВАННЯ ОБСЯГУ І СТРУКТУРИ ГРОШОВОЇ МАСИ	63
Дашевська А. БАЛАНС СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ	65
Делідон У. КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ ЯК ФАКТОР ВИНИКНЕННЯ ФІНАНСОВИХ НЕБЕЗПЕК У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	67
Джума А. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ДРАЙВЕР СТАЛОГО РОЗВИТКУ АВТОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	69
Дзівак Т. ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ: АНАЛІЗ ВИКЛИКІВ ТА НАСЛІДКІВ	71
Дорошевич В. СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	74
Жаркова К. ГРОШОВИЙ РИНОК ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГРОШОВОЇ СИСТЕМИ	77
Заєць О. КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ	79
Іванченко А. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ	81
Іващенко С. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ	84
Кашпур А. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПОХОДЖЕННЯ ГРОШЕЙ	89
Кириченко А. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЦИФРОВИХ ВИКЛИКІВ	91
Кнап Д. ОСОБЛИВОСТІ ТА ЕТАПИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ	92

Козловський Є. АГРАРНІ НОТИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	95
Козуб Є. ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ - ВИКЛИКИ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	100
Комендант Д. РОЗВИТОК СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	104
Коновал О. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДЕПОЗИТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ	106
Короленко А. ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ	108
Куб'як З. СТРАХУВАННЯ ВОЄННИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ	111
Кудланова К. РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД	114
Кулик А. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ	116
Курка В. ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	117
Лукіяничук Т. РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ БАНКУ	119
Луценко В. РОЛЬ СТАНДАРТУ ISO 20022 ТА ІНФРАСТРУКТУРИ ПЛАТЕЖІВ 24/7 У РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ БАНКІВСЬКИХ СЕРВІСІВ В УКРАЇНІ	121
Мелешко В. ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	123
Мельник О. СТРАХОВА ТЕЛЕМАТИКА В УКРАЇНІ	126
Миколенко Б. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ТА ФІНТЕХ-ІННОВАЦІЇ	129
Мироненко А. РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	132
Новікова Є. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	134
Паламарчук К. НАПРЯМКИ РОЗБУДОВИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	138

Пилипченко А. БЮДЖЕТ ЯК ОСНОВНИЙ ФІНАНСОВИЙ ПЛАН ДЕРЖАВИ	140
Поляк І. ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	142
Рачок Д. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АУДИТУ ТА РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	145
Самчук М. РОЛЬ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	147
Самчук М. РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ У КРАЇНАХ З ПЕРЕХІДНОЮ ЕКОНОМІКОЮ	149
Сіднєва Л. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	151
Сокорчук А. ДИСБАЛАНС РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕМОГРАФІЧНОЇ КРИЗИ	154
Струк Д. ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЇ НА КУПІВЕЛЬНУ СПРОМОЖНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ	156
Сущенко А. РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ	158
Тринчук В. СУЧАСНА СТРАХОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ	161
Харитоновна К. РОЛЬ БЮДЖЕТУВАННЯ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	164
Царенко А. БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАКРО- ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ	166
Яковенко Я. ДОБРОВІЛЬНІ ВУГЛЕЦЕВІ КРЕДИТИ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ДЕКАРБОНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	168
Ясеніцька В. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ БАНКУ	170
Vasylenko A. THEORETICAL BASIS OF FINANCIAL SECURITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES	173

СЕКЦІЯ 2. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Баштанник Т. ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПЛОДОВО-ЯГІДНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОДОВОЛЬЧИХ ВИКЛИКІВ	176
Бенеда Д. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	180
Григор'єв Д. БАЗОВІ ПІДХОДИ ДО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО РИНКУ В УМОВАХ ПРОДОВОЛЬЧИХ ВИКЛИКІВ НА ОСНОВІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕВОГО ВИРОБНИЦТВА	182
Дубинець О. СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ	185
Жилін С. ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ГАЛУЗЕЙ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ТА ФІНАНСОВИХ ВИКЛИКІВ	187
Жугунісова У. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО АГРАРНОГО РИНКУ	191
Козодой О. ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	193
Колесніков В. ВПЛИВ СТРАТЕГІЙ EU GREEN DEAL НА АГРАРНІ РИНКИ	195
Кузьменко М. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА МОЖЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ГЛОБАЛЬНИХ НІШЕВИХ РИНКІВ	198
Медведська Н. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО АГРАРНОГО РИНКУ	200
Ракітін О. ПОКАЗНИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА УКРАЇНИ	203
Сердюк І. КОНКУРЕНТНІ ПОЗИЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА МІЖНАРОДНИХ РИНКАХ	208
Тітаровський Р. ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО МІЖНАРОДНИХ АГРАРНИХ РИНКІВ	210
Хилько У. МІЖНАРОДНЕ ЕКОНОМІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ТА БЛАКИТНОЇ ЕКОНОМІКИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	213
Цюмальчук О. РОЛЬ ЛІЗИНГОВИХ КОМПАНІЙ В ІНВЕСТИЦІЙНОМУ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКЦІОНЕРНОЇ КОМПАНІЇ «УКРАГРОЛІЗИНГ»	215

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ І ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СТРУКТУРНИХ ЗМІН

Андрусенко А. СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	218
Березовський Б. ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	220
Гнатко Д. ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ РИЗИКУ	222
Гончарук А. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	224
Гуцол А. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ	226
Дудник А. ПЕРЕХІД ВІД ТРАДИЦІЙНИХ ДО ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ГАЛУЗЕЙ	229
Думанчук С. РОЛЬ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	231
Жукова К. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТРУКТУРНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	233
Задорожня І. ПИТАННЯ ДО МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПРИБУТКОВОГО ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ	235
Казанцев Ю. ВПЛИВ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ НА РОЗВИТОК АГРАРНОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ	237
Качановська С. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА СТРУКТУРНІ ЗМІНИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА	239
Коваль О. АДАПТАЦІЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ	241
Король Т. ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	243

Кучер С. РИНОК ЯЄЦЬ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	245
Куць Д. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: СТРАТЕГІЧНИЙ АСПЕКТ	247
Лазутін А. ПИТАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ КЛАСТЕРНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	249
Лиса Е. АДАПТАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ	251
Лопанчук А. ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА ЯК НАПРЯМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	253
Лужанський В. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ЯБЛУК В УКРАЇНІ В УМОВАХ РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	255
Лубянецька І. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА В КОНТЕКСТІ НЕОБХІДНОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	257
Лук'янов І. ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗБУРЕНЬ: ПРАКТИКА ТА АНТИКРИЗОВІ ІНСТРУМЕНТИ	259
Мельник Р. ЩОДО ПОНЯТТЯ І КЛАСИФІКАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ	262
Мірзоєв Т. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ НІШЕВИХ ТЕХНІЧНИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ	264
Морозов Р. ВПЛИВ ВІЙНИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	266
Муха Є. ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА BIG DATA НА ПРОЦЕС ОБҐРУНТУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	268
Мягченков І. ПОСЕРЕДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В ГАЛУЗЯХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЇЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ	270
Науменко Р. ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН НА АГРАРНИЙ СЕКТОР ТА АДАПТАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ	272
Пилипенко А. УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	274

Приймак М. РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	276
Простякова О. СУТНІСТЬ МЕТОДУ 6.3.5 У СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ	278
Ревуженко І. РОЛЬ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В СТРУКТУРНІЙ ПЕРЕБУДОВІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	280
Савіцький В. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗЗБИТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗБУРЕНЬ	282
Саєнко С. СКАНДИНАВСЬКА МОДЕЛЬ МЕНЕДЖМЕНТУ: КОНСЕНСУСНЕ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ І ЙОГО ЕФЕКТИВНІСТЬ У СУЧАСНИХ УМОВАХ	285
Сафоник О. ВПЛИВ РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЯКІСТЬ ҐРУНТУ	287
Свергун К. ПРОФЕСІЙНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АУДИТОРА В УМОВАХ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ	289
Сидоров М. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА І СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ: КЛАСИЧНИЙ ТА АЛЬТЕРНАТИВНИЙ РОЗВИТОК	291
Скрипник В. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ (НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)	293
Славич Т. ХАРАКТЕРНІ ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ	295
Сластьон Р. ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ	297
Степасюк М. ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА ТА РІВЕНЬ КОНЦЕНТРАЦІЇ КАПІТАЛУ НА ОЛІЙНО-ЖИРОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	299
Стеценко Д. АНАЛІЗ СТАНУ РИНКУ ЗАМОРОЖЕНИХ ХЛІБОБУЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ	301
Трохименко Т. ОГЛЯД ВПЛИВУ ВОЄННИХ ДІЙ НА АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ	303

Усов Р. ЕВОЛЮЦІЯ ГАЛУЗІ КВІТНИКАРСТВА ЯК ДЕТЕРМІНАНТА РОЗВИТКУ РИНКУ КВІТІВ В УМОВАХ СТРУКТУРНИХ ЗМІН НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	305
Ханенко В. АМЕРИКАНСЬКИЙ СТИЛЬ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У БІЗНЕСІ: DATA- DRIVEN ПІДХІД І РОЛЬ SILICON VALLEY	307
Якименко М. КОН'ЮНКТУРА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	309
Якимовська А. ВТРАТИ УКРАЇНСЬКОГО АПК ПІД ЧАС ВІЙНИ	311
Яровий І. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА BIG DATA ЯК ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ	314

СЕКЦІЯ 4. ОБЛІК, АУДИТ Й ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ РИЗИКІВ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Атаманюк А. ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ	316
Багацький Я. УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ	318
Бадуліна А. ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ПОШКОДЖЕНОГО МАЙНА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	320
Бойко К. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ	322
Борохович К. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ	324
Войченко Д. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	326
Гаєвський О. ТЕСТУВАННЯ ЖУРНАЛЬНИХ ПРОВЕДЕНЬ ЯК У ВІДПОВІДЬ НА РИЗИК НЕХТУВАННЯ ЗАХОДАМИ КОНТРОЛЮ УПРАВЛІНСЬКИМ ПЕРСОНАЛОМ	328
Галаш Л. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ	330
Глибовець Д. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	332

Глущенко К. ОБЛІК МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ: ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ОЦІНКИ	334
Гребенщиков М. ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ	336
Грицак Ю. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	338
Драчинська К. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	340
Дужонкова А. ОБЛІК У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	342
Жукова Є. ТРАНСФОРМАЦІЯ АУДИТОРСЬКОГО РИЗИКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	344
Ковальчук Т. ОБЛІК ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	346
Колесникова Є. НЕЗАЛЕЖНІСТЬ АУДИТОРА В УМОВАХ РИЗИКІВ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	348
Кравцов А. ЧИСТА ВАРТІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТОВІРНОЇ ОЦІНКИ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ	350
Кравченко М. ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ У СИСТЕМУ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	352
Кучерчук М. ВПЛИВ ВАЛЮТНИХ КОЛИВАНЬ НА ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ	354
Лукаш В. ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ БАЛАНСУ: ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ	356
Майло А. МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ЇХ ОБЛІК	358
Мельник Р. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ	360
Мойсієнко Д. ОБЛІК ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	363

Молдован М. ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ФАКТОРІВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	365
Морозова Є. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ З НАРАХУВАННЯ І СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА	367
Овчарук В. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЗВІТНОСТІ ЩОДО ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА	369
Остапенко Д. РОЛЬ ПЕРВИННИХ ДОКУМЕНТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОСТОВІРНОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	371
Площик А. ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ	373
Подруцький С. ОЦІНКА ТА ОБЛІК ЗАПАСІВ В УМОВАХ ЦІНОВИХ РИЗИКІВ	375
Сімоник Ю. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	377
Ткаченко В. ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ	379
Трохимець Б. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ ПРО КОНТРОЛЬОВАНІ ІНОЗЕМНІ КОМПАНІЇ	381
Шуляк О. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ АСПЕКТІВ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ	383

СЕКЦІЯ 5. БІЗНЕС-АНАЛІТИКА ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Анохіна Є. ВИКОРИСТАННЯ DATA SCIENCE ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ	386
Бабенко Д. МОДЕЛЮВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ І ПРОГНОЗУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ПШЕНИЦІ В УКРАЇНІ	388
Бідненко Д. ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ: ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В ЕКОНОМІЦІ	390
Буркацький М. АНАЛІЗ КОН'ЮНКТУРИ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ РИНКУ РИБИ В УКРАЇНІ	392

Вареник А. ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ УРОЖАЙНОСТІ ПРОСА В УКРАЇНІ	394
Вітряк А. ПРОГНОЗУВАННЯ ЦІН НА АГРОПРОДУКЦІЮ НА ВНУТРІШНЬОМУ РИНКУ: МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ	396
Вітряк Я. БІЗНЕС-АНАЛІТИКА ЛОГІСТИЧНИХ ЛАНЦЮГІВ ПРИ ЕКСПОРТІ АГРОПРОДУКЦІЇ	398
Гринюк В. ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ТРАНСПОРТНИХ ПОТОКІВ	400
Губарєв І. ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ В УКРАЇНІ	402
Делідон У. ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	404
Жовнір Є. ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИРОБНИЦТВА КУКУРУДЗИ	406
Ільчук О. БІЗНЕС-АНАЛІТИКА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	408
Костенко Д. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ОПЛАТИ ПРАЦІ	410
Кияниця С. СТАТИСТИКО-АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВАЛОВИХ ЗБОРІВ ЗЕРНОВИХ ТА ЗЕРНОБОБОВИХ КУЛЬТУР	412
Кравець Д. АНАЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ МОНІТОРИНГУ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	414
Кравченко О. КОН'ЮНКТУРА РИНКУ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ: АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	416
Кудланова К. СТАТИСТИКО-АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБСЯГУ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКОВИХ КУЛЬТУР	418
Кулик А. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	420

Куц Д. БІЗНЕС-АНАЛІТИКА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ: ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ	422
Лазаріді М. РОЛЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ	424
Лопанчук А. СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ І ПРОГНОЗУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА КАРТОПЛІ В УКРАЇНІ	426
Ляшенко О. ВИКОРИСТАННЯ РЕГРЕСІЙНОГО АНАЛІЗУ В ЕКОНОМІКО- СТАТИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	428
Макарчук В. АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ	430
Олійник О. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО СТАТИСТИЧНОЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ	432
Осьмірко А. СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	434
Рудь А. АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ РІПАКУ В УКРАЇНІ	436
Семенюк К. ПРОГНОЗУВАННЯ ВРОЖАЙНОСТІ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ	438
Січкач І. ТРАНСФОРМАЦІЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ТОВАРНІ ЗАПАСИ» В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	440
Струк Д. ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ	442
Суховерська Ю. СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ УРОЖАЙНОСТІ СОЇ	444
Царенко А. ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРІВ НА ВАЛОВИЙ ЗБІР ЗЕРНОВИХ ТА ЗЕРНОБОБОВИХ КУЛЬТУР	446
Штакал В. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ЯК ІНДИКАТОРІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	448

СЕКЦІЯ 6. ПІДПРИЄМНИЦТВО, АГРОБІЗНЕС ТА ТОРГІВЛЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Агабекян К. ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАВОК	451
Азаров Н. ПРИНЦИПИ ПРОЄКТУВАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ	453
Амінов Н. ОПТОВА ТОРГІВЛЯ АГРАРНОЮ ПРОДУКЦІЄЮ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	455
Антипенко А., Антипенко І. БІЗНЕС МОДЕЛЬ ПТАХОФЕРМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	457
Барабоха В. ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ЗЕРНО КУКУРУДЗИ НА БІРЖОВИХ РИНКАХ	459
Братчук В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ ПРОДОВОЛЬЧИМИ ТОВАРАМИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	461
Василенко Є. ВПЛИВ ДОМІНУВАННЯ АГРОХОЛДИНГІВ НА КОНКУРЕНЦІЮ ТА СТІЙКІСТЬ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗЕРНОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	463
Владимирський Д. АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ ТА ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	465
Глуша А. ВИКОРИСТАННЯ Ф'ЮЧЕРСНИХ КОНТРАКТІВ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ДЛЯ ХЕДЖУВАННЯ ЦІНОВИХ РИЗИКІВ	467
Заїченко А. БІРЖОВІ ТОВАРИ ТА ЇХ РОЛЬ В ФУНКЦІОНУВАННІ ТОВАРНОГО РИНКУ	469
Зайченко К. ПОТЕНЦІАЛ І ПЕРЕВАГИ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ ХАРЧОВИМИ ПРОДУКТАМИ	471
Калініченко А. ПРИНЦИПИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	473
Колісніченко Д. ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	475

Крежевський Д. БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА З ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА	477
Криворучко О. ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ	479
Левченко В. ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІНОВОЇ ДИНАМІКИ ПАЛЬНОГО НА АЗС ВОГ У 2026 РОЦІ	481
Ліннік А. ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	483
Ляшенко В. ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	485
Марченко С. ТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	487
Маршалок М. ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ КРИЗИ	489
Мосіюк В. ОРГАНІЗАЦІЙНО – ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПІДПРИЄМНИЦТВА У МОЛОЧНІЙ ГАЛУЗІ	491
Норик М. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО РОЗУМІННЯ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ ЯК ОБ’ЄКТА ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	493
Переходько А. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ	495
Сатир С. РОЗВИТОК БІРЖОВИХ МЕХАНІЗМІВ ТОРГІВЛІ ЛІСОВОЮ ПРОДУКЦІЄЮ В УКРАЇНІ	497
Хміль О. СТАН ВИКОРИСТАННЯ ТА ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ КРИЗОВИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	499
Чебан Є. РОЗВИТОК РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ХАРЧОВИМИ ПРОДУКТАМИ	501

СЕКЦІЯ 7. ТРАНСФОРМАЦІЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ Й ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІ ТРЕНДИ ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Бовкун А. ПЕРСПЕКТИВНІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД В УКРАЇНІ	504
Гашенко О. КРОС-КУЛЬТУРНИЙ СЕРВІС ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ	507
Гиренко Д. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ "КАТАСТРОФ" В УКРАЇНІ	509
Груша Д. НЕВЕРБАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ В ТУРИЗМІ: МОВА БЕЗ СЛІВ У РІЗНИХ КУЛЬТУРАХ	512
Камінська М. КАВОВА СПАДЩИНА ЛЬВОВА ЯК ТУРИСТИЧНИЙ БРЕНД	514
Кравченко Е. ТРАНСФОРМАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІ ТРЕНДИ ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ	517
Матвійчук Д. ТРАНСФОРМАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ ВІННИЧЧИНИ: РОЗВИТОК ПАТРІОТИЧНОГО ТУРИЗМУ	519
Піщана С. БЕЗПЕКА У ВОДНОМУ ТУРИЗМІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	521
Потапенко М. ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛИХ ГОТЕЛІВ В УКРАЇНІ	523
Приліпко К. МІЖНАРОДНИЙ ТУРОПЕРЕЙТИНГ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	525
Проява Н. МІШЛЕНІВСЬКІ РЕСТОРАНИ: ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ	528
Путренко В. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ РЕСТОРАНУ ПРИ ГОТЕЛЯХ	531
Стецишина О. СУЧАСНА СТРУКТУРА СЛУЖБИ ПРИЙОМУ ТА РОЗМІЩЕННЯ ГОСТЕЙ В ГОТЕЛІ	533
Терниця В. SMART-БУДИНОЧКИ ЯК ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ СТАЛОГО ТУРИСТИЧНОГО РОЗМІЩЕННЯ У ЗАКАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ	535
Шкапенко С. ТУРИЗМ ЯК ФАКТОР МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ	537

Шкарупа О. ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ	340
Шуста Д. АВТОМАТИЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ГОТЕЛЮ НА ОСНОВІ CRM-СИСТЕМИ REVINATE	542

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Безкровний В.П., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

НУБіП України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-8069-4925>

Науковий керівник – к.е.н., доцент Жарікова О.Б.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ ІЗ ВІДНОВЛЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження зумовлена критичним станом енергетичної інфраструктури України, який сформувався внаслідок військових дій та масштабних руйнувань. У 2022 р. виробництво електроенергії скоротилося на 27,5%, що свідчить про значні втрати генеруючих потужностей. У подальші роки енергетична система функціонувала в умовах дефіциту потужностей і водночас зростаючого попиту на електроенергію [1, 2, 3]. Водночас у 2025 р. обсяги міжнародної підтримки перевищили 45 млрд дол., що стало ключовим джерелом фінансування процесів відновлення енергетики. Крім того, було залучено понад 1,2 млрд євро міжнародної допомоги та більше 10 млрд євро приватних інвестицій у галузь. Це свідчить про підвищення зацікавленості міжнародних партнерів і приватного сектору у відбудові енергетичної інфраструктури України [1, 2, 3].

Проблема ефективного фінансово-економічного забезпечення інвестиційних проєктів відновлення енергетичної інфраструктури набуває особливої актуальності. Основною проблемою залишається недостатність і нестабільність фінансових ресурсів, необхідних для реалізації таких проєктів, а також низька ефективність механізмів їх розподілу. До ключових аспектів проблеми належать висока залежність від міжнародної фінансової допомоги, значні інвестиційні ризики (зокрема військові, політичні та економічні), суттєве

зниження генеруючих потужностей (втрата до 50% енергосистеми), а також недосконалість фінансових інструментів і механізмів залучення приватного капіталу [1, 2, 3].

Для оцінки динаміки фінансово-економічного забезпечення інвестиційних проєктів відновлення енергетичної інфраструктури України доцільно проаналізувати основні показники розвитку галузі за останні роки. У таблиці 1 наведено ключові індикатори, що характеризують обсяги виробництва електроенергії, рівень фінансової підтримки, інвестиційну активність та темпи відновлення енергетичних потужностей у 2022–2025 рр. (табл. 1) [1, 2, 3].

Таблиця 1. Аналіз показників фінансування та відновлення енергетичної інфраструктури України за 2022-2025 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2025/2022
Виробництво електроенергії, ТВт год	112,7	~120	~130	~135	+22,3
Обсяг міжнародної допомоги, млрд \$	~15	~30	~40	45+	+30
Інвестиції в енергетику, млрд €	~2	~5	~8	10+	+8
Відновлені потужності, ГВт	0,5	1,0	1,3	1,5+	+1,0
Кількість профінансованих проєктів	низька	середня	висока	дуже висока	↑

Джерело: узагальнено авторами на основі аналітичних матеріалів Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський банк реконструкції та розвитку та відкритих статистичних даних енергетичного сектору України

Аналіз даних наведених у таблиці 1 свідчить про поступове відновлення енергетичної галузі України після значного спаду у 2022 р. Спостерігається позитивна динаміка зростання обсягів виробництва електроенергії, збільшення міжнародної фінансової допомоги та активізація інвестиційної діяльності. Передусім варто відзначити стає зростання виробництва електроенергії: з 112,7 ТВт·год у 2022 р. до орієнтовно 135 ТВт·год у 2025 р., що свідчить про часткове відновлення генеруючих потужностей та адаптацію енергосистеми до умов воєнного часу. Приріст у +22,3 ТВт·год демонструє не лише відбудову пошкоджених об'єктів, а й підвищення ефективності управління енергетичними ресурсами.

Суттєвим фактором відновлення стала міжнародна фінансова підтримка. Обсяг допомоги зріс приблизно утричі з 15 млрд дол. США у 2022 р. до понад 45 млрд дол. США у 2025 р. Така тенденція свідчить про посилення довіри міжнародних партнерів та стратегічну важливість підтримки енергетичного сектору України для забезпечення енергетичної безпеки регіону. Паралельно спостерігається значне зростання інвестицій в енергетику: з близько 2 млрд євро у 2022 р. до понад 10 млрд євро у 2025 р. Це вказує на активізацію як державних, так і приватних інвесторів, а також на формування передумов для модернізації галузі, зокрема впровадження відновлюваних джерел енергії та інноваційних технологій.

Важливим показником є збільшення обсягів відновлених потужностей - з 0,5 ГВт у 2022 р. до понад 1,5 ГВт у 2025 р. Приріст на 1,0 ГВт відображає системну роботу з відбудови енергетичної інфраструктури, що зазнала значних руйнувань, а також поступове зміцнення енергетичної стійкості країни.

Окрім кількісних показників, простежується якісна трансформація у вигляді зростання кількості профінансованих проєктів від низького рівня у 2022 р. до дуже високого у 2025 р. Це свідчить про вдосконалення механізмів координації міжнародної допомоги, покращення інституційної спроможності та підвищення ефективності реалізації енергетичних проєктів.

Отже, протягом 2022-2025 рр. енергетичний сектор України демонструє стійку тенденцію до відновлення та розвитку. Зростання фінансування, інвестицій та темпів відбудови створює основу для подальшої модернізації галузі, підвищення її енергоефективності та інтеграції до європейського енергетичного простору.

Список використаних джерел:

1. Світовий банк. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3). Washington, 2024. (дата звернення: 28.03.2026).
2. Міжнародний валютний фонд. Ukraine: Staff Report and Economic Review. Washington, 2024. (дата звернення: 28.03.2026).
3. Європейський банк реконструкції та розвитку. Energy Sector Strategy and Ukraine Recovery Support Report. London, 2025. (дата звернення: 28.03.2026).

Беньківська А.В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., доцент Тітенко З.М.

ОРГАНІЗАЦІЯ МИТНОЇ СПРАВИ ТА МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Митна справа в Україні є важливим елементом державного управління, який забезпечує захист економічних інтересів держави та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Відповідно до Митного кодексу України митна справа охоплює комплекс заходів і процедур, що регулюють переміщення товарів та інших предметів через митний кордон, встановлення мит та митних зборів, організацію митного контролю, а також боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил.

Митна справа є невід'ємною частиною зовнішньої політики та зовнішньоекономічної діяльності України. Для забезпечення єдності і прозорості процедур держава дотримується міжнародних стандартів класифікації та кодування товарів, єдиної форми декларування експорту та імпорту, а також стандартів обміну митною інформацією. Це дозволяє Україні інтегруватися в міжнародну систему торгівлі та забезпечувати відповідність власного законодавства міжнародним вимогам.

Переміщення товарів через митний кордон може здійснюватися різними способами. Це вантажні відправлення, міжнародні поштові та експрес-відправлення, супроводжуваний і несупроводжуваний багаж, а також ручна поклажа. Для перевезення застосовуються різні види транспорту: авіаційний, водний, автомобільний, залізничний, трубопровідний та лінії електропередач. Така різноманітність способів і видів транспорту забезпечує гнучкість і ефективність митної системи та сприяє розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Основними завданнями митної справи є створення законних умов для роботи митних органів, оптимізація організації митної системи та забезпечення

її науково обґрунтованого функціонування, захист прав і свобод громадян і юридичних осіб, а також охорона економічних інтересів держави. Особлива увага приділяється захисту внутрішнього ринку та підтримці національних виробників шляхом регулювання імпорту та експорту товарів, контролю за дотриманням митних правил і боротьби з контрабандою [1].

Митна політика України реалізує принципи зовнішньої торговельної політики та визначає основні напрямки діяльності держави у сфері зовнішньої торгівлі. Вона включає систему митно-тарифних і нетарифних заходів, що дозволяють регулювати обсяг і структуру імпорту та експорту, стимулювати розвиток окремих галузей економіки, а також забезпечувати надходження до державного бюджету.

У практиці митної політики виділяють два основні підходи. Політика протекціонізму передбачає активний захист внутрішнього ринку від іноземних конкурентів. Для цього встановлюються високі митні платежі на імпортовані товари, вводяться обмеження або заборони на ввезення окремих товарів і транспортних засобів, а також створюються сприятливі умови для експорту вітчизняної продукції, включаючи державне фінансування галузей та надання субсидій виробникам. Протекціоністський підхід дозволяє захистити національні інтереси та підтримати розвиток економіки, особливо у періоди кризових явищ.

Політика вільної торгівлі (лібералізм або фрітрідерство) спрямована на мінімізацію втручання держави у зовнішню торгівлю та забезпечення вільної конкуренції. Вона базується на законах попиту і пропозиції та передбачає створення умов для полегшеного імпорту іноземних товарів. Зазвичай такі товари звільняються від мит або оподатковуються мінімальними митними ставками. Така політика сприяє розвитку конкуренції, підвищенню якості продукції та залученню інвестицій у національну економіку [2].

Отже, митна справа і митна політика України виконують комплексну функцію: вони забезпечують законність і безпеку зовнішньоекономічної діяльності, захищають економічні інтереси держави, підтримують розвиток

національного виробництва та інтеграцію країни у світову економіку. Ефективна організація митної системи і науково обґрунтоване регулювання дозволяють підтримувати баланс між захистом національних інтересів і розвитком міжнародної торгівлі.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2012. № 44-45.

2. Батанова Л.О. Завдання провадження у справах про порушення митних правил: проблеми реалізації та процесуального закріплення за митним законодавством України.

URL: <http://www.jurnalmljurradic.in.ua/archrve/2014/1/12.pdf> (дата звернення: 28.03.2026)

Битюцький Ю.А., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

НУБіП України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-9627-2797>

Науковий керівник – к.е.н., доцент Костюк В.А.

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СТИМУЛЮВАННІ СТАРТАП-ІНІЦІАТИВ В УКРАЇНІ

Сучасний стан світової та національної енергетики характеризується переходом до декарбонізованої та цифрової моделі управління. Для України цей процес ускладнюється викликами повномасштабної війни, що зумовлює критичну потребу у децентралізації енергосистеми та впровадженні інноваційних технологій. Традиційні енергетичні корпорації часто виявляються інертними до радикальних змін, тому основним джерелом проривних рішень стають енергетичні стартапи. У цьому контексті державна енергетична політика перестає бути лише інструментом регулювання і стає визначальним фактором виживання інноваційних екосистем.

Роль держави у стимулюванні стартап-ініціатив реалізується через три ключові вектори: регуляторне забезпечення, пряму фінансову підтримку та створення інфраструктури для випробувань. Перш за все, державна політика виступає архітектором ринку, формуючи стратегічний попит на інновації. Прийняття Закону України у 2023 році [1], який запровадив механізм самовиробництва, стало потужним сигналом для стартапів, що розробляють системи управління попитом та мікромережі. Це дозволило малим гравцям виходити на ринок із рішеннями, які раніше були економічно недоцільними через жорстку централізацію. Крім того, енергетична стратегія України до 2050 року та національний план з енергетики та клімату чітко визначають пріоритети - відновлювана енергетика, водень та системи накопичення енергії, що дає орієнтир для розробників та венчурних інвесторів [2;3].

Другим аспектом є фінансове стимулювання та мінімізація ризиків. Енергетичні стартапи характеризуються високою капіталомісткістю та тривалим циклом розробки. Державна політика України у 2024-2026 роках змістилася в бік активної грантової підтримки через Український фонд стартапів [7]. Програми на зразок «Startup EDGE» дають молодим командам гроші на перші кроки без потреби віддавати частку в бізнесі. Це допомагає стартапам вижити на самому початку, коли власних коштів ще немає. Також важливу роль відіграють пільгові кредитні програми для бізнесу, що впроваджує енергоефективні рішення, адже це створює безпосередній ринок збуту для продукції стартапів усередині країни.

Третім вектором є створення так званих «регуляторних пісочниць» та стимулювання трансферу технологій. Оскільки енергетика є критичною інфраструктурою, доступ стартапів до реальних мереж для тестування прототипів завжди був обмеженим. Оновлене законодавство про інноваційну діяльність [4] створює правові рамки для експериментальних проєктів, де стартапи можуть апробувати рішення у сфері «peer-to-peer» торгівлі енергією або інтеграції малих модульних реакторів. Держава також виступає фасилітатором міжнародного партнерства, залучаючи ресурси європейських фондів для

відбудови енергосистеми за принципом «Build Back Better», де українські технологічні рішення мають пріоритет.

Таким чином, державна енергетична політика є фундаментом, на якому будується стартап-екосистема. В українських реаліях вона трансформувалася з контролюючої функції у сервісну та стимулюючу. Завдяки імплементації норм ЄС, впровадженню механізмів самовиробництва та прямій фінансовій підтримці через державні фонди, стартапи отримують можливість не лише виживати в умовах кризи, а й ставати основою нової децентралізованої енергетичної системи України.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та зеленої трансформації енергетичної системи України : Закон України від 30.06. 2023 р. № 3220-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 81. с. 293.

2. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.04.2023 р. № 373-р. *Урядовий кур'єр*. 2023. 12 трав. (№ 95).

3. Про затвердження Національного плану з енергетики та клімату на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.06.2024 р. № 592-р. URL: kmu.gov.ua (дата звернення: 08.04.2026).

4. Про інноваційну діяльність : Закон України від 05.03.2026 р. № 4777-IX. *Офіційний вісник України*. 2026. № 24. Ст. 1102.

5. Геєць В. М. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за ред. В.М. Гейця та ін. ; НАН України. Київ : Фенікс, 2015. 440 с.

6. Мацукато М. Підприємницька держава: спростування міфів про державний сектор проти приватного /пер. з англ. Київ : Наш Формат, 2019. 304 с.

7. Програми грантової підтримки для стартапів у сфері GreenTech. *Український фонд стартапів (USF)* : вебсайт. URL: <https://usf.com.ua> (дата звернення: 08.04.2026).

8. World Energy Investment 2023. *International Energy Agency* : website. URL: [iea.org](https://www.iea.org) (дата звернення: 08.04.2026).

Бондаренко А.М., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

НУБіП України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-6407-9531>

Науковий керівник – д.е.н., професор, член-кореспондент НААН України

Ткачук В.А.

ВИРОБНИЧО-ОПЕРАЦІЙНІ РИЗИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнні дії формують надзвичайно складне середовище для функціонування аграрних підприємств, зумовлюючи широкий і багаторівневий спектр ризиків, які прямо й опосередковано впливають на їхню економічну стійкість і конкурентні позиції. У межах економічного підходу такі ризики розглядаються крізь призму їх сутності, джерел виникнення, механізмів прояву та потенційних наслідків для фінансових результатів, виробничих процесів і ринкових параметрів аграрного сектору.

Насамперед визначальним є виробничо-операційний ризик, спричинений порушенням логістики постачання ресурсів, дефіцитом палива, добрив, насіння та технічного забезпечення. Руйнування інфраструктурних об'єктів і обмеження доступу до сільськогосподарських угідь зумовлюють скорочення обсягів виробництва та підвищення собівартості продукції, що, у свою чергу, призводить до зниження рівня рентабельності та ускладнює відтворення виробничого потенціалу.

Суттєві площі південних регіонів України, орієнтованих на вирощування зернових культур, опинилися в зоні активних бойових дій, що унеможлиблює їх обробіток і водночас створює пряму загрозу життю та здоров'ю працівників аграрної сфери. Водночас навіть у відносно безпечних областях, зокрема Черкаській, Полтавській і Кіровоградській, виникають труднощі, пов'язані з розривом логістичних ланцюгів, оскільки складські потужності часто

розташовані на територіях, доступ до яких обмежений або повністю втрачений через руйнування транспортної інфраструктури чи бойові дії.

З огляду на виробничу спеціалізацію зазначених регіонів, скорочення обсягів рослинницької продукції є нерівномірним за окремими культурами. Зокрема, виробництво зернових і зернобобових культур зменшиться на 44,6% і становитиме близько 46,8 млн т порівняно з 84,6 млн т у 2021 році. Враховуючи регіональні особливості, падіння виробництва окремих культур є особливо відчутним. Динаміка змін посівних і зібраних площ зернових та зернобобових культур у 2020–2024 роках відображена на відповідному рисунку (рис. 1).

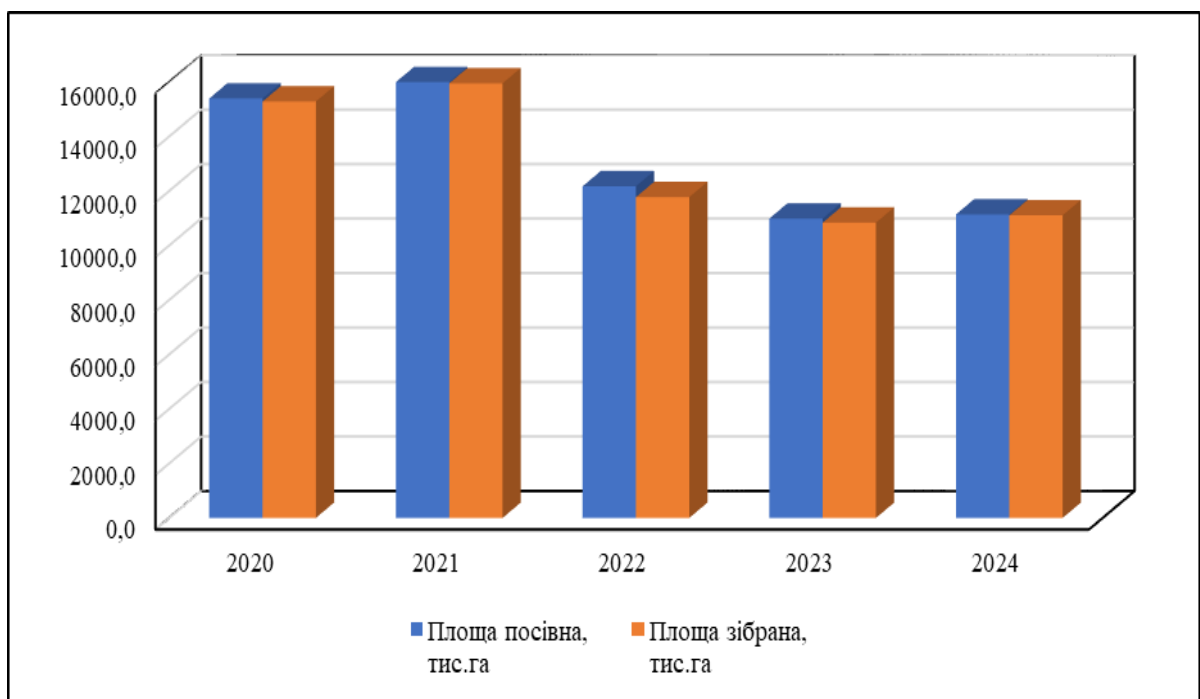

Рис. 1. Динаміка посівної та зібраної площі зернових та зернобобових культур України в 2020-2024 рр., тис. га

Джерело: складено автором на основі [1]

Офіційні статистичні матеріали Державної служби статистики України наочно підтверджують зазначену тенденцію до скорочення як посівних, так і зібраних площ. Зокрема, у 2022 році посівна площа зменшилася з 15994,8 до 12171,1 тис. га, тоді як зібрана - з 15948,4 до 11772,9 тис. га. У подальшому наведено показники обсягів виробництва зернових і зернобобових культур упродовж 2020–2024 років (рис. 2).

У 2022 році обсяг виробництва зернових і зернобобових культур зазнав різкого скорочення, з понад 860 млн ц у 2021 році до 539 млн ц. У 2023 році спостерігалось певне відновлення показника, однак уже в 2024 році він знову знизився, досягнувши рівня близько 562 млн ц.

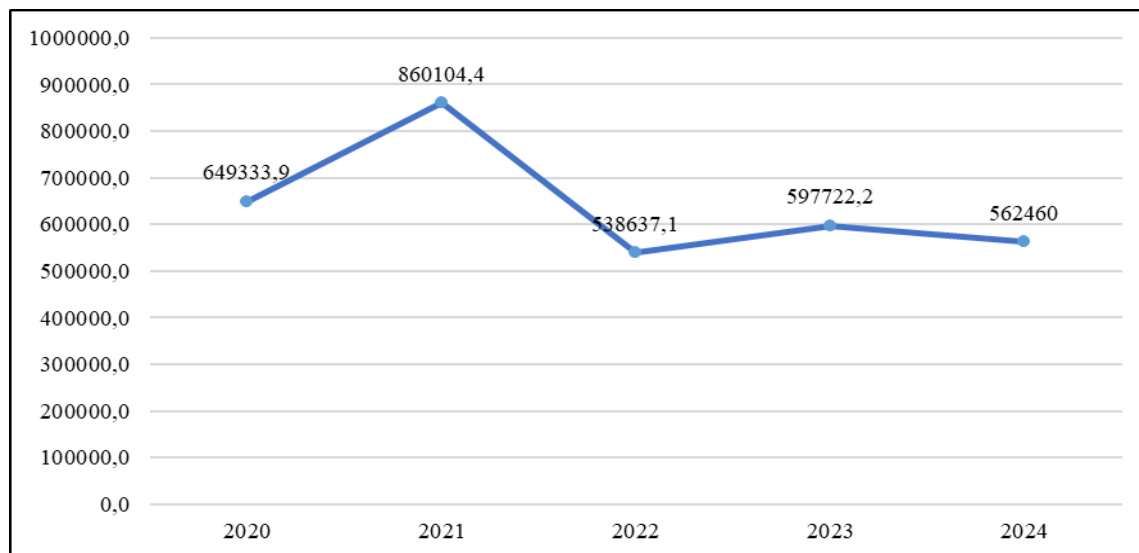

Рис. 2. Динаміка виробництва зернових та зернобобових культур в 2020-2024 рр., тис. ц

Джерело: складено автором на основі [1]

Скорочення обсягів внесення мінеральних добрив і засобів захисту рослин зумовило зниження врожайності сільськогосподарських культур і погіршення якісного стану ґрунтів. Зокрема, у 2022 році внаслідок суттєвого подорожчання мінеральних добрив на тлі падіння цін на зерно осіння посівна кампанія проводилася з мінімальним рівнем удобрення або й зовсім без його застосування [2]. За наявними оцінками, у 2022 році обсяги використання азотних добрив скоротилися орієнтовно на 50% - із 4,75 млн т до приблизно 2–2,9 млн т. [3]. Водночас спостерігалось зниження рівня забезпеченості аграрних підприємств технічними ресурсами: у 2022 році порівняно з 2021-м обсяги реалізації зернозбиральних комбайнів скоротилися у 2,4 рази, а тракторів – удвічі [4], що також супроводжується втратою техніки через бойові дії. За оцінками експертів, 84,2 тис. одиниць сільськогосподарської техніки частково або цілковито пошкоджені (це складає 11% наявних на дату 24.02.2022) [5].

Отже, на значній частині території України здійснення сільськогосподарської діяльності є неможливим через окупацію або постійні обстріли. Водночас землі, що зазнали інтенсивних бойових дій, потребують проведення рекультиваційних заходів для їх подальшого повернення до господарського використання. Крім того, руйнувань зазнають не лише військові об'єкти, а й аграрна інфраструктура – зерносховища, логістичні системи, складські приміщення та технічні ресурси. Сукупність цих дій спрямована на ускладнення або фактичне блокування ведення сільськогосподарської діяльності, що, своєю чергою, негативно впливає на рівень продовольчої безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Площі, валові збори та урожайність сільськогосподарських культур. 2025.
URL: <https://stat.gov.ua/uk/releases/ploshchi-valovi-zbory-ta-urozhaynist-silskohospodarskykh-kultur> (дата звернення: 03.12.2025).
2. Пріоритети забезпечення стійкості промисловості й аграрного сектору економіки України в умовах повномасштабної війни: аналіт. доп. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-04/stiykist-realsektor-dopovid_gotove.pdf (дата звернення: 03.12.2025).
3. Ринок мінеральних добрив у 2022 році скоротився до 2-2,9 млн тонн. URL: <https://agro-business.com.ua/agrobusiness/item/25815-rinok-mineralnikh-dobriv-u-2022-rotsi-skorotivsya-do-2-2-9-mln-tonn-group-df.html> (дата звернення: 03.12.2025).
4. В Україні у 2,4 рази знизились продажі комбайнів. URL: <https://agro-business.com.ua/agrobusiness/item/25035-v-ukraini-u-2-4-razy-znyzyls-prodazhi-kombainiv.html> (дата звернення: 03.12.2025).
5. Огляд збитків від війни в сільському господарстві України. Непряма оцінка пошкоджень. 2022. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/06/Damages_report_issue1_ua.pdf (дата звернення: 03.12.2025).

Бородюк О.Г., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет
Науковий керівник – д.е.н Артюх О.В.

ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ У ПРОЦЕСІ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Відновлення економік, що зазнали значних втрат унаслідок воєнних дій або криз, є складним і тривалим процесом, який потребує не лише значних фінансових ресурсів, а й ефективних механізмів їх використання. Світовий досвід післявоєнної відбудови Європи, країн Балканського регіону та держав, що постраждали від масштабних криз, свідчить про важливість поєднання економічних і соціальних аспектів розвитку та формування інклюзивних підходів до відновлення.

Для України проблема економічного відновлення має особливе значення, адже війна спричинила значні руйнування інфраструктури, зниження виробничого потенціалу та погіршення інвестиційного клімату. Додатковими викликами стали зростання регіональних диспропорцій, втрата людського капіталу внаслідок міграції та внутрішнього переміщення населення, а також обмеженість державних фінансових ресурсів, значна частина яких спрямовується на оборонні потреби.

У таких умовах важливим завданням є формування ефективної системи фінансово-інвестиційних механізмів, здатних забезпечити відновлення економіки та підтримку регіонального розвитку. Особливого значення набуває концепція інклюзивного розвитку, яка передбачає рівний доступ до економічних можливостей для різних територій, соціальних груп та суб'єктів господарювання.

Економіка відновлення розглядається як комплексна модель, що включає не лише фізичну відбудову інфраструктури, а й модернізацію господарських систем, підвищення інституційної спроможності та створення нових джерел економічного зростання. У цьому контексті важливо забезпечити ефективне

поєднання фінансових ресурсів, інвестиційних механізмів та соціальної спрямованості економічної політики.

Серед ключових фінансових інструментів післявоєнного відновлення особливе місце посідають державні та муніципальні облігації, які дозволяють акумулювати ресурси для реалізації інфраструктурних та соціально значущих проєктів. Випуск облігацій внутрішньої державної позики активно використовується для підтримки бюджетної стабільності, тоді як муніципальні облігації створюють можливості для розвитку місцевих громад та фінансування регіональних програм модернізації інфраструктури.

Важливим механізмом залучення інвестицій є державно-приватне партнерство, яке передбачає об'єднання ресурсів держави та бізнесу для реалізації масштабних проєктів. Використання цього інструменту дозволяє ефективніше розподіляти ризики, підвищувати якість управління проєктами та залучати приватний капітал до розвитку енергетики, транспорту, житлово-комунального господарства та інших стратегічних галузей.

Перспективним напрямом фінансування відновлення є використання зелених, соціальних та відновлювальних облігацій, які належать до інструментів сталого фінансування. Зелені облігації спрямовуються на реалізацію екологічних проєктів, зокрема у сфері енергоефективності та відновлюваної енергетики, тоді як соціальні облігації забезпечують фінансування програм у сфері охорони здоров'я, освіти та соціальної інфраструктури.

Водночас ефективність використання фінансово-інвестиційних механізмів значною мірою залежить від якості інституційного середовища, прозорості управління фінансовими потоками та рівня довіри з боку міжнародних партнерів та інвесторів. Недосконалість нормативно-правової бази, корупційні ризики та нестабільність економічного середовища можуть стримувати інвестиційну активність і знижувати ефективність реалізації відновлювальних програм.

Отже, фінансово-інвестиційні механізми відіграють ключову роль у забезпеченні інклюзивного розвитку регіонів України у процесі післявоєнного відновлення. Їх ефективне застосування має ґрунтуватися на поєднанні

державної підтримки, міжнародної допомоги та приватних інвестицій, а також на принципах прозорості, підзвітності та сталого розвитку. Реалізація таких підходів дозволить не лише відновити зруйновану економічну інфраструктуру, а й створити передумови для формування конкурентоспроможної та стійкої моделі розвитку регіонів України.

Список використаних джерел:

1. Грушко В.І., Хаустова В.Є. Трансформація моделі економіки України у повоєнний період. Харків, 2025.
2. Козак В.І., Москвін С.О., Посполітак В.В. Муніципальні облігації в Україні. Київ, 2019.
3. Павлов О.І., Дідух С.М. Інклюзивний розвиток України як система. *Проблеми економіки*. 2020.
4. Сіденко В.Р. Інклюзивний розвиток у ракурсі глобальних економічних трендів. *Український соціум*. 2024.
5. OECD. Rebuilding Ukraine through strengthening regional and municipal governance. Paris, 2022.

Бражій О.С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент *Жарікова О.Б.*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У сучасних умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій цифровізація банківських послуг є однією з ключових тенденцій трансформації фінансового сектору як у світі, так і в Україні. Впровадження цифрових рішень сприяє підвищенню ефективності банківської діяльності, розширенню доступу населення до фінансових послуг та покращенню якості обслуговування клієнтів. Особливої актуальності це питання набуло в Україні в умовах воєнного стану, коли дистанційні канали обслуговування стали фактично основним способом взаємодії клієнтів із банками. Крім того, інтеграція України до європейського

фінансового простору вимагає гармонізації банківських процесів із сучасними цифровими стандартами. Таким чином, дослідження процесів цифровізації банківських послуг, визначення їхніх викликів і перспектив є важливим як з теоретичної, так і з практичної точки зору [1, 2, 5].

Цифровізація банківських послуг передбачає впровадження інноваційних технологій у діяльність банківських установ, зокрема мобільного банкінгу, інтернет-банкінгу, безконтактних платежів, штучного інтелекту, блокчейн-технологій та автоматизації бізнес-процесів. В Україні цей процес активно розвивається завдяки високому рівню проникнення інтернету та смартфонів, а також підтримці з боку держави та регулятора [1, 2, 3, 4].

Важливу роль у цифровій трансформації банківського сектору відіграє Національний банк України, який впроваджує стратегії розвитку фінтех-екосистеми, стимулює безготівкові розрахунки та створює сприятливе регуляторне середовище для інновацій. Одним із прикладів успішної цифровізації є розвиток мобільних банківських додатків, що дозволяють клієнтам здійснювати фінансові операції у будь-який час і з будь-якого місця.

Крім того, значного поширення набули сервіси дистанційної ідентифікації клієнтів, електронні платежі, онлайн-кредитування та використання цифрових гаманців. Банки активно впроваджують технології аналізу великих даних (Big Data) для персоналізації послуг та підвищення рівня клієнтоорієнтованості. Водночас цифровізація сприяє оптимізації витрат банків і підвищенню їхньої конкурентоспроможності [1, 2, 3].

Попри значні переваги, процес цифровізації банківських послуг супроводжується низкою викликів. Однією з головних проблем є забезпечення кібербезпеки, оскільки зростання кількості онлайн-операцій підвищує ризик кібератак і шахрайства. Банківські установи змушені постійно вдосконалювати системи захисту даних і впроваджувати сучасні механізми автентифікації.

Іншим важливим викликом є недостатній рівень цифрової грамотності окремих категорій населення, що обмежує доступ до цифрових банківських

послуг. Також існують інфраструктурні обмеження, зокрема в сільській місцевості, де доступ до якісного інтернету є обмеженим [2].

Не менш важливою проблемою є регуляторні аспекти, оскільки законодавство не завжди встигає за швидкими темпами розвитку технологій. Це створює певні ризики як для банків, так і для їхніх клієнтів. Додатковим викликом є зростання конкуренції з боку фінтех-компаній, які пропонують альтернативні фінансові послуги [1, 2, 3].

Незважаючи на наявні виклики, перспективи цифровізації банківських послуг в Україні є досить позитивними. Очікується подальше розширення використання мобільних додатків, розвиток відкритого банкінгу (Open Banking), інтеграція банківських сервісів із державними цифровими платформами, а також активніше застосування штучного інтелекту та машинного навчання.

Важливим напрямом є розвиток безготівкової економіки, що сприятиме зменшенню тіньового сектору та підвищенню прозорості фінансових операцій. Також перспективним є впровадження цифрових валют центральних банків (CBDC), що може суттєво змінити традиційні підходи до банківської діяльності.

Крім того, інтеграція України до європейського фінансового простору сприятиме впровадженню новітніх стандартів у сфері цифрових фінансів, підвищенню рівня конкуренції та покращенню якості банківських послуг [3].

Отже, цифровізація банківських послуг в Україні є важливим етапом розвитку фінансового сектору, що сприяє підвищенню ефективності банківської діяльності та доступності фінансових послуг для населення. Водночас цей процес супроводжується низкою викликів, пов'язаних із кібербезпекою, регуляторними обмеженнями та рівнем цифрової грамотності населення. Подолання цих проблем потребує комплексного підходу, що включає вдосконалення законодавства, розвиток інфраструктури та підвищення фінансової грамотності громадян. У перспективі цифровізація стане ключовим чинником конкурентоспроможності банківської системи України та її інтеграції у світовий фінансовий простір.

Список використаних джерел:

1. Корицка О., Кухта І. (2024). Digitalization of Ukrainian banks: Current trends and perspectives. *Economy and Society*, (67). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-89> (дата звернення: 28.03.2026).
2. Волкова Н., Кузьминський Є. (2025). Digital transformation of banking services: Prospects for the development of internet banking in Ukraine. *Economy and Society*, (75). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-43> (дата звернення: 28.03.2026).
3. Вергелюк Ю., Ганцяк М. (2025). Digital transformation of the banking system: Global guidelines for Ukraine. *Finance of Ukraine*. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2025.03.045> (дата звернення: 28.03.2026).
4. Ткаченко О. (2024). Impact of digitalization on banking sector transformation. *Herald of Economics*. URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2024.04.105> (дата звернення: 28.03.2026).
5. Skudlarski J., Babko N. (2023). Methodological research of financial sector digital transformation trends in banking. *Technology Audit and Production Reserves*. URL: <https://doi.org/10.15587/2706-5448.2023.276408> (дата звернення: 28.03.2026).

Величук Д.М., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.пед.н, доцент Аврамчук Л.А.

РОЗВИТОК ДІДЖИТАЛ ТЕХНОЛОГІЙ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Цифровізація перетворила банк із фізичної установи на «додаток у кишені». Головним рушієм став перехід від моделі Multichannel (багато каналів) до Omnichannel (безшовний досвід у всіх цифрових точках) [3]. В табл. 1 проаналізовано етапи розвитку банківських технологій. Розвиток інтернет-банкінгу вигідний обом сторонам: клієнти отримують комфорт, а банки – значну економію на операційних витратах. Порівняння традиційного та цифрового банкінгу представлено в табл.2.

Таблиця 1. Етапи розвитку банківських технологій

Етап	Характеристика	Ключові технології
Banking 1.0	Традиційний банкінг	Паперовий документообіг, візити у відділення.
Banking 2.0	Поява банкоматів та ПК	Перші сайти банків, самообслуговування через АТМ.
Banking 3.0	Ера смартфонів	Мобільні додатки, платежі 24/7, безконтактні оплати (NFC).
Banking 4.0	Екосистеми та ШІ	Банкінг без банків, вбудовані фінанси, голосове управління.

Таблиця 2. Порівняння традиційного та цифрового банкінгу

Параметр	Традиційний банк	Інтернет-банкінг / Необанк
Швидкість відкриття рахунку	1–3 дні (візит у відділення)	5–15 хвилин (через Дія/селфі)
Вартість транзакцій	Висока (комісії за касове обслуговування)	Низька або відсутня
Доступність	Робочі години (9:00–18:00)	24/7/365
Підтримка	Особистий менеджер	Чат-боти, ШІ, месенджери

Сьогодні інтернет-банкінг – це не лише перекази з картки на картку. Це складні технологічні рішення:

1. Open Banking: Дозвіл стороннім сервісам доступ до фінансових даних (за згодою клієнта) для створення зручних агрегаторів [1].
2. Штучний інтелект (AI): Кредитний скоринг за секунди та персональні фінансові поради.
3. Біометрія: Відмова від паролів на користь FaceID та відбитків пальців для підвищення безпеки.
4. Кібербезпека: Використання антифрод-систем на основі машинного навчання.

Попри стрімкий розвиток, існують бар'єри, які стримують повну цифровізацію: цифровий розрив: старше покоління не завжди встигає за темпом

технологій. Кіберзлочинність: соціальна інженерія та фішинг залишаються головними загрозами. Регуляторні вимоги: необхідність суворого дотримання стандартів захисту персональних даних (GDPR тощо) [2].

Список використаних джерел:

1. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2025. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua>. (дата звернення: 18.03.2026).
2. Пікус Р.В., Бабенко Ю.Л. (2022). Кіберстрахування: нові можливості для страхового ринку України. *Економіка та держава*, (2). http://www.economy.in.ua/pdf/2_2022/25.pdf (дата звернення: 18.03.2026).
3. Дорошенко Я. Напрями вдосконалення дистанційного банківського обслуговування. <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/b302bb11-7325-4510-92ff-2ec4121b1333/content> (дата звернення: 18.03.2026).

Войтович О.О., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Державний торговельно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-7099-3394>
Науковий керівник – д.е.н, професор Пасічний М.Д.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ВРЕГУЛЮВАННЯ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ

Етап становлення української банківської системи відбувався на фоні появи не тільки широких можливостей до приватних конкурентних ініціатив, але і формуванні нових інституцій у сфері нагляду та забезпечення діяльності банків. Однією із таких установ став заснований у 1998 році Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (далі – ФГВФО), основним завданням якого є забезпечення функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб, виведення неплатоспроможних банків з ринку та здійснення ліквідації банків [1]. Світова фінансова криза 2008 року, початок гібридної агресії у 2014 році, а згодом і повномасштабне вторгнення 2022 року, суттєво вплинули на стабільність функціонування української банківської системи та стали випробуванням на спроможність ФГВФО виконувати це завдання та здійснювати основні функції.

Вищезазначені періоди криз ознаменувалися динамічним скороченням загальної кількості діючих банків зі 184 станом на 01.01.2009, до 163 станом на 01.01.2025 та до 60 станом на 01.01.2026 [2]. Система врегулювання неплатоспроможності банків у цей період включала механізми виводу банків з ринку через примусову ліквідацію та перехід у власність держави (націоналізацію). Крім того, відбулася невелика кількість добровільних припинень діяльності за ініціативою акціонерів.

Ліквідація – найбільш застосовуваний механізм, але також такий, що не дозволяє говорити про ефективність захисту інтересів кредиторів банку. Так, відповідно до наявних даних НБУ та ФГВФО, у період з 01.01.2014 року до 01.07.2025 року, у 110 українських банках, стосовно яких було прийняте рішення НБУ про ліквідацію, загальна сума кредиторських вимог становила 343,35 млрд. грн. При цьому сума погашених вимог в таких банках за вказаний період склала 73,97 млрд. грн, або 21,54% [3]. Разом з тим, за вказаний період було націоналізовано 4 банки та добровільно припинено діяльність 5 установ.

Лише два банки, які були визнані неплатоспроможними, були продані ФГВФО як цілісні майнові комплекси – в 2015 році ПАТ «Астра Банк» був проданий іноземному інвестору та в 2016 році перейменований у АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК»; на основі АТ «РВС Банк» у 2025 році створено ПрАТ «Перехідний банк «Юте Банк» із іноземним власником, він почав функціонувати як звичайний український банк у березні 2026 року.

Європейський підхід до управління неплатоспроможністю банків кардинально відрізняється від українського, адже абсолютним пріоритетом є т.з. «resolution», тобто «врегулювання». Відповідно до статті 1 Директиви 2014/59/ЄС, «Такі інструменти необхідні для запобігання неплатоспроможності або для мінімізації негативних наслідків шляхом збереження системно важливих функцій відповідної установи», стаття 31 ж говорить про «Плани відновлення та врегулювання не повинні передбачати доступ до надзвичайної державної фінансової підтримки або наражати платників податків на ризик збитків» [4]. Гармонізація вітчизняного законодавства із європейським є умовою для

створення стійкої банківської системи, здатної мінімізувати ризики для держбюджету, вкладників та забезпечити довіру під час відновлення економіки.

Список використаних джерел:

1. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17> (дата звернення: 29.03.2026).

2. Основні показники діяльності банків України : Статистика / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (дата звернення: 29.03.2026).

3. Статистика Фонду гарантування вкладів фізичних осіб : <https://www.fg.gov.ua/pro-fond/statistika-ta-zviti/statistika>.

4. Директива 2014/59/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 15 травня 2014 року Про встановлення рамок для відновлення та врегулювання ситуації на ринку кредитних установ і інвестиційних фірм. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0059> (дата звернення: 30.03.2026).

Воробей Б.Є., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., професор Лемішко О.О.

ОЦІНКА ПОРТФЕЛЯ СТРАХОВИХ ПРОДУКТІВ

ПрАТ СК «ПЗУ Україна»

Страхування – правовідносини щодо захисту страхових інтересів фізичних та юридичних осіб (страховий захист) при страхуванні ризиків, пов'язаних з життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням, з володінням, користуванням і розпорядженням майном, з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі, у разі настання страхових випадків, визначених договором страхування, за рахунок коштів фондів, що формуються шляхом сплати страхувальниками

страхових премій (платежів, внесків), доходів від розміщення коштів таких фондів та інших доходів страховика, отриманих згідно із законодавством [1].

У процесі здійснення страхової діяльності кожна страхова компанія формує власний портфель страхових продуктів, який складається з різних видів страхування та відображає специфіку її діяльності, стратегію розвитку і цільові сегменти клієнтів. Надмірна концентрація в окремих видах страхування, недостатня диверсифікація, або дисбаланс між ризиковими та менш ризиковими продуктами можуть призводити до зростання фінансових ризиків страхової компанії. Розглянемо структуру портфеля страхових продуктів ПрАТ СК «ПЗУ Україна» за 2023-2024 роки. Для цього сформуємо рисунки 1-2.

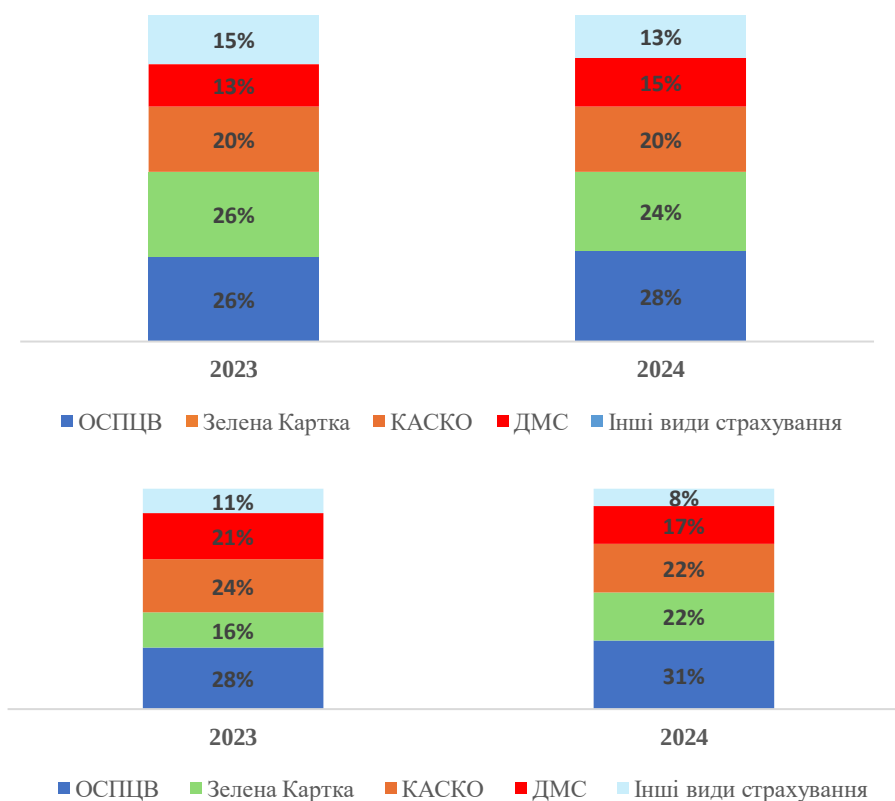

Рис. 1-2. Структура портфеля ПрАТ СК «ПЗУ Україна» за виплатами за 2023-2024 рр.

Міжнародне страхування «Зелена картка» становить 24 % премій (26 % у 2023 р.), але її частка у виплатах зросла з 16 % до 22 %. Частка КАСКО у преміях стабільна 20 %, у виплатах 22 % у 2024 р. проти 24 % у 2023 р. Добровільне медичне страхування (ДМС) формує 15 % премій (13 % у 2023 р.), а у виплатах його частка зменшилась з 21 % до 17 %. Інші види страхування становлять 13 % премій (15 % у 2023 р.) та 8 % виплат (11 % у 2023 р.). Загалом структура страхового портфеля ПрАТ СК «ПЗУ Україна» демонструє ризики, пов'язані передусім із високою часткою автострахування. Значні частки ОСЦПВ та міжнародного страхування «Зелена картка» можуть підвищувати збитковість і фінансове навантаження. Водночас КАСКО та добровільне медичне страхування мають більш збалансоване співвідношення премій і виплат. На нашу думку, одним з визначальних напрямів фінансового менеджменту ПрАТ СК «ПЗУ Україна» є використання інструментарію оцінки і аналітики даних компанії для забезпечення диверсифікації страхових продуктів, та підтримання оптимальної структури страхового портфеля.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про страхування» від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 08.03.2026).
2. Підсумки діяльності компанії за 2023 рік. Страхова компанія PZU Україна. URL: <https://www.pzu.com.ua/about/finance/pidsumki-kompanii-za-2023.html> (дата звернення: 08.03.2026)
3. Підсумки діяльності компанії за 2024 рік. Страхова компанія PZU Україна. URL: <https://www.pzu.com.ua/about/finance/pidsumki-kompanii-za-2024-rik.html> (дата звернення: 08.03.2026).

Врублевська Т.О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Стороженко О.О.

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Кредитний портфель – сукупність усіх позик, наданих банком з метою отримання прибутку. Надання кредиту може відбуватися у формі позик, облігацій, простих векселів, підтверджених авансів, векселів, строк сплати яких уже настав, рахунків факторингу, овердрафтів, короткострокових комерційних векселів, банківських акцептів та інших подібних зобов'язань. Кредитний портфель включає агреговану балансову вартість усіх кредитів, у т.ч. і прострочених, пролонгованих та сумнівних до повернення кредитів [0].

Структура кредитного портфеля банку традиційно включає наступні основні компоненти: корпоративні кредити, роздрібні кредити, кредити малому та середньому підприємництву (МСП).

Показники якості кредитного портфеля є ключовими індикаторами ефективності кредитної політики банку. Основним показником якості є частка непрацюючих кредитів (NPL – Non-Performing Loans).

Непрацюючий кредит – це кредит, який перебуває в стані прострочення, тобто не погашається позичальником протягом певного часу. У банківському секторі NPL визначаються як кредити, які залишаються непогашеними більше ніж на 90 днів. Такий статус кредиту свідчить про його підвищений ризик неповернення і вимагає додаткових резервів для покриття можливих збитків [0].

Ефективне управління кредитним портфелем передбачає комплексний підхід до забезпечення оптимального співвідношення між прибутковістю, ліквідністю та ризиковістю кредитних операцій. Основними принципами такого управління є диверсифікація, комплексна оцінка ризиків та динамічний моніторинг.

Управління кредитним портфелем комерційного банку базується на системі взаємопов'язаних методів та механізмів, що забезпечують ефективну кредитну діяльність. Сучасні підходи до управління кредитним портфелем характеризуються використанням як традиційних, так і інноваційних інструментів.

Методи оцінки кредитоспроможності позичальників еволюціонували від простих якісних оцінок до складних математичних моделей. Сучасні банки активно використовують скорингові моделі, які дозволяють автоматизувати процес прийняття кредитних рішень та підвищити їх об'єктивність.

Стрес-тестування кредитного портфеля є обов'язковим елементом системи управління ризиками у великих банках. У 2025 році НБУ повернувся до довоєнної практики стрес-тестування за двома макроекономічними сценаріями – базовим та несприятливим. Стрес-тестування пройшло 21 банк, на які припадає понад 90% активів банківської системи [0].

Інноваційні методи управління кредитним портфелем включають використання технологій Big Data, машинного навчання та штучного інтелекту.

Особливої уваги заслуговує розвиток Open Banking – концепції відкритого банкінгу, що передбачає використання відкритих API для обміну даними між фінансовими установами. Це дозволяє банкам отримувати більш повну інформацію про фінансовий стан позичальників та приймати більш обґрунтовані кредитні рішення [**Error! Reference source not found.**].

Значення ефективного управління кредитним портфелем особливо зросло в умовах повномасштабної війни в Україні. Банки змушені адаптувати свої кредитні стратегії до нових реалій, враховуючи підвищені ризики неповернення кредитів через воєнні дії, необхідність підтримки критично важливих галузей економіки, участь у державних програмах кредитування та потребу в фінансуванні відбудови зруйнованої інфраструктури.

Отже, комерційні банки виступають ключовими елементами в системі ринкових відносин, а їх поступовий розвиток – важлива умова реального функціонування ринкової економіки. В умовах господарювання, які склалися в

економіці країни, очевидним є те, що кредитні операції в структурі активних банківських операцій займають провідне місце. Все це зумовлює необхідність теоретичного обґрунтування сутності управління кредитним портфелем комерційного банку, адже від якісної організації кредитних послуг прямо залежить ефективний розвиток банківської системи країни в контексті забезпечення стабільності та прибутковості діяльності комерційних банків.

Список використаних джерел:

1. Термін «Кредитний портфель». Термінологія законодавства. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/13798> (дата звернення: 08.03.2026).
2. Зменшення частки непрацюючих кредитів у банківському секторі України. URL: <https://www.navzaim.com.ua/blog/zmenshennya-chastky-nepratsyuyuchykh-kredytiv-u-bankivskomu-sektori-ukrayiny/> (дата звернення: 08.03.2026).
3. Стрес-тест: що буде з банками. Економічна правда. URL: <https://epravda.com.ua/finances/stres-test-shcho-bude-z-bankami-810887/> (дата звернення: 08.03.2026).
4. Що таке Open Banking (відкритий банкінг). URL: <https://business.diia.gov.ua/finance/handbook/scho-take-open-banking-vidkritiy-banking> (дата звернення: 08.03.2026).

В'язовченко В.О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н, доцент Файчук О.В.

ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю визначення детермінант розвитку страхового ринку України в умовах воєнних викликів, які суттєво змінюють середовище його функціонування. Повномасштабна війна спричинила зростання ризиків, економічну нестабільність і трансформацію попиту на

страхові послуги, що потребує глибшого аналізу факторів впливу на страховий сектор. У цих умовах страховий ринок виступає важливим інструментом забезпечення фінансової стійкості, підтримки підприємництва та соціального захисту населення, що визначає доцільність його дослідження.

Страховий ринок є важливою складовою фінансової системи держави та забезпечує захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб. Він виконує ключові функції, зокрема компенсацію збитків, зниження фінансових ризиків, підтримку підприємницької діяльності та забезпечення соціального захисту населення.

В умовах воєнного стану страховий ринок України зазнав суттєвих змін. Повномасштабна війна спричинила скорочення обсягів страхових премій, зменшення кількості укладених договорів та ускладнення діяльності страхових компаній. Зокрема, кількість договорів страхування у 2025 році скоротилася на 81,4% порівняно з 2021 роком, що пов'язано зі зниженням ділової активності та платоспроможності населення.

Разом із тим, у 2023–2025 роках спостерігається поступове відновлення страхового ринку, що свідчить про його адаптацію до нових економічних умов. Попри кризові явища, страховий сектор демонструє стійкість та здатність функціонувати в умовах підвищених ризиків.

Кількість страхових компаній в Україні також зазнала скорочення. Станом на 2025 рік на ринку функціонує 60 страховиків, з яких 50 – Non-life (83,3% від загальної кількості СК) та 10 – Life компаній (16,7%).

Зменшення кількості учасників ринку зумовлене як впливом воєнних факторів, так і посиленням державного регулювання та підвищенням вимог до фінансової стійкості страховиків. Водночас це сприяє очищенню ринку від фінансово слабких компаній.

Попри воєнні виклики, розвиток страхового ринку України визначається такими детермінантами, як цифровізація страхових послуг, розширення спектра продуктів, зокрема кіберстрахування, та підвищення рівня страхової культури населення, що формує його подальший потенціал.

Згідно з прогнозами НАСУ у 2026–2028 роках очікується зростання страхового ринку, що пов'язано з поступовим відновленням економіки та інтеграцією України до європейського фінансового простору.

Отже, розвиток страхового ринку України в умовах воєнних викликів визначається ключовими детермінантами: зростанням ризиків, економічною нестабільністю та трансформацією попиту. Водночас адаптація страхової системи, цифровізація й оновлення продуктів свідчать про її стійкість і перспективи розвитку.

Список використаних джерел:

1. Кривенко Ю. Розвиток страхового ринку України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65.
2. Наглядова статистика. Національний банк України : офіц. сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 26.03.2026).
3. Пшик Б.І. Страховий ринок України в умовах війни: сучасні тенденції та орієнтири розвитку. 2025.
4. Стратегія та прогноз страхового ринку 2026–2028. НАСУ : офіц. сайт. URL: <https://nasu.com.ua/strategichnyj-dajdzhest-strahovogo-rynku/> (дата звернення: 26.03.2026).

Гарбар В.Р., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.пед.н, доцент Аврамчук Л.А.

КРЕДИТНІ СПІЛКИ ЯК ПОСЕРЕДНИКИ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Сучасний етап розвитку фінансового ринку характеризується зростанням ролі небанківських фінансових установ, серед яких важливе місце займають кредитні спілки. Вони виступають специфічними фінансовими посередниками, які забезпечують рух грошових ресурсів між економічними суб'єктами та сприяють підвищенню доступності фінансових послуг для населення. Види фінансових посередників представлено на рис.1.

Важливою особливістю кредитних спілок є їх соціальна спрямованість. На відміну від банківських установ, основною метою яких є отримання прибутку, кредитні спілки орієнтовані на задоволення потреб своїх членів. Це дозволяє забезпечувати більш лояльні умови кредитування, знижені процентні ставки та доступ до фінансових ресурсів для тих категорій населення, які часто не мають можливості скористатися банківськими послугами [1].

Рис.1. Види фінансових посередників за ринково орієнтованою моделлю фінансового посередництва

Кредитні спілки відіграють важливу роль у розвитку фінансової інклюзії, оскільки сприяють залученню широких верств населення до фінансової системи. Вони забезпечують доступ до фінансових послуг у сільській місцевості та малих містах, де банківська інфраструктура розвинена недостатньо [3]. Разом з тим, функціонування кредитних спілок супроводжується певними ризиками, зокрема кредитними, ліквідності та управлінськими. У зв'язку з цим важливе значення має ефективне державне регулювання та нагляд за їх діяльністю. В Україні такі функції здійснює Національний банк України, який встановлює нормативні вимоги, контролює фінансову стійкість спілок та захищає інтереси їх членів [2].

Сучасні тенденції розвитку кредитних спілок пов'язані з цифровізацією фінансових послуг, впровадженням новітніх технологій обслуговування клієнтів, удосконаленням систем управління ризиками та підвищенням прозорості їх діяльності.

Отже, кредитні спілки є важливими фінансовими посередниками, які забезпечують ефективний перерозподіл грошових ресурсів, сприяють розвитку

фінансової інклюзії, підтримують соціально-економічний розвиток та підвищують доступність фінансових послуг для населення.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про кредитні спілки” №1096-IV від 10 липня 2003 р. Баланс. 2003. № 7.С. 12–27.
2. Офіційні дані Національного банку України (2024). URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 26.03.2026).
3. Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України. URL: www.dfp.gov.ua (дата звернення: 26.03.2026).

Генералов Д.Р., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Жарікова О.Б.

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Банківська система є ключовим елементом фінансової системи держави, оскільки забезпечує ефективний розподіл фінансових ресурсів, обслуговування грошового обігу та підтримку економічного розвитку. У період 2020-2025 рр. банківська система України зазнала значних трансформацій під впливом глобальних економічних викликів, пандемії COVID-19, воєнних подій та активної цифровізації. Актуальність теми полягає у необхідності аналізу сучасного стану банківського сектору та визначення основних тенденцій його розвитку. Упродовж останніх років банківська система України демонструє відносну стабільність та поступове відновлення. Значну роль у цьому відіграє ефективна політика Національного банку України, спрямована на очищення банківського сектору, підвищення його капіталізації та прозорості [1, 2].

Станом на 2025 р. кількість банків в Україні скоротилася порівняно з 2020 роком, що є результатом консолідації ринку та посилення вимог до фінансової стійкості банківських установ. При цьому банки демонструють зростання активів та прибутковості, що свідчить про поступове відновлення

економічної активності. Особливу роль відіграє державний сектор, оскільки значна частка банківських активів зосереджена у державних банках. Це забезпечує стабільність системи, але водночас зменшує рівень конкуренції [2].

Для більш детального аналізу стану та динаміки розвитку банківської системи України доцільно розглянути основні кількісні показники її функціонування за останні роки. До таких показників належать кількість банківських установ, обсяги активів, кредитів і депозитів, а також фінансові результати діяльності банків. Узагальнення цих даних дозволяє оцінити рівень стабільності банківської системи, визначити основні тенденції її розвитку та вплив економічних факторів на її функціонування (табл. 1). [1, 2].

Таблиця 1. Основні показники банківської системи України 2020-2025 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Кількість банків	75	71	67	65	63	62
Активи банків, трлн грн	1,8	2,0	2,3	2,7	3,0	3,3
Кредити, трлн грн	1,0	1,1	1,1	1,2	1,3	1,4
Депозити, трлн грн	1,3	1,5	1,7	2,0	2,3	2,6
Чистий прибуток, млрд грн	41	77	24	86	120	140
Загальна тенденція	стабільність	зростання	криза	відновлення	зростання	зростання

Джерело: узагальнено за даними Національного банку України 2020-2025 рр.

Аналіз наведених даних свідчить про загальну позитивну динаміку розвитку банківської системи України. Незважаючи на кризовий вплив у 2022 році, пов'язаний із воєнними подіями, вже у наступні роки спостерігається відновлення ключових показників. Зростання активів, депозитів і прибутковості банків свідчить про зміцнення довіри населення та бізнесу до банківської системи.

Водночас скорочення кількості банків вказує на процес консолідації ринку та підвищення вимог до фінансової стійкості установ [1, 2].

У період 2020-2025 рр. у банківській системі України сформувався ряд ключових тенденцій розвитку. Насамперед спостерігається скорочення кількості

банків та укрупнення ринку, що є наслідком посилення вимог до фінансової стійкості установ і процесів консолідації. Водночас відбувається зростання обсягів активів і депозитів, що свідчить про підвищення довіри населення та бізнесу до банківської системи. Після кризових явищ, зокрема у 2022 році, відбулося поступове відновлення прибутковості банків [1, 2].

Важливою тенденцією є активна цифровізація банківських послуг, що проявляється у розвитку мобільного та інтернет-банкінгу. Також зростає роль державних банків у фінансовій системі, що забезпечує стабільність, але водночас впливає на рівень конкуренції. Особливої актуальності набули онлайн-банкінг і безготівкові розрахунки, розвиток яких значно прискорився в умовах пандемії та воєнного стану.

Попри позитивні зміни, банківська система України стикається з рядом проблем. Значний вплив мають воєнні ризики, які негативно позначаються на стабільності банківської діяльності. У кризові періоди спостерігається зниження кредитної активності, що обмежує фінансування економіки. Актуальною залишається проблема високого рівня проблемних кредитів, яка впливає на фінансову стійкість банків. Крім того, значна залежність від державного сектору зменшує рівень конкуренції на ринку. Водночас існує потреба у подальшому вдосконаленні банківського регулювання відповідно до сучасних викликів [1, 2].

У майбутньому банківська система України розвиватиметься у напрямі цифровізації, інтеграції до європейського фінансового простору та підвищення конкурентоспроможності. Очікується активне впровадження фінтех-рішень, що сприятиме підвищенню ефективності банківських операцій та якості обслуговування клієнтів. Подальший розвиток безготівкових платежів і цифрових сервісів стане одним із ключових напрямів модернізації банківського сектору. Важливим фактором залишатиметься зміцнення фінансової стабільності банківської системи [1, 2].

Отже, банківська система України у 2020-2025 рр. продемонструвала стійкість до зовнішніх викликів та здатність до адаптації. Незважаючи на складні економічні умови, вона зберігає позитивну динаміку розвитку, що проявляється

у зростанні основних фінансових показників. Подальший розвиток банківської системи залежатиме від макроекономічної стабільності, рівня довіри клієнтів та ефективності державного регулювання.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Основні показники діяльності банків України. Київ: НБУ, 2024-2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 13.03.2026).

2. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. Київ: НБУ, 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report> (дата звернення: 13.03.2026).

Грицик О.В., здобувач

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

Скуба М.В., здобувач

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник – викладач Савонік Т.П.,

*Нововолинський навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
«Західноукраїнський національний університет»*

м. Нововолинськ, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5351-8642>

ІННОВАЦІЙНІ ЦИФРОВІ РІШЕННЯ У СТРАХУВАННІ: МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА БАР'ЄРИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Цифрові технології у страховій сфері – це інноваційні інструменти, що спрямовані на модернізацію бізнес-процесів, розширення різновидів страхових продуктів та налагодження співпраці з клієнтами. Їхнє впровадження трансформує звичні моделі роботи страховиків, а також створює умови для ефективного розвитку галузі.

Ключові цифрові рішення у страхуванні систематизовано в таблиці 1. Вони покращують взаємодію з клієнтами, підвищують швидкість та точність операцій, а також сприяють появі нових продуктів, зокрема кіберстрахування.

Хмарні технології у страхуванні створюють новітні можливості для роботи з даними. Застосування віддалених серверів дає швидкий доступ до інформації, зменшує витрати на власну IT-інфраструктуру та забезпечує гнучкість і масштабованість бізнес-процесів.

Таблиця 1. Базові цифрові інструменти страхового ринку

Цифрова технологія	Опис технології
Аналітика та Big Data	Технології аналізу великих даних забезпечує глибший аналіз потреб клієнтів і точнішу оцінку ризиків, формуючи персоналізовані страхові рішення
Машинне навчання та штучний інтелект (ШІ)	Алгоритмічні рішення забезпечують автоматизацію, прогнозування ризиків і контроль за шахрайськими операціями
Блокчейн	Технологія розподіленого реєстру гарантує захист даних і автоматичне виконання смарт-контрактів
Мобільні додатки	Онлайн-сервіси забезпечують дистанційний доступ до послуг страхування
Інтернет речей (IoT)	IoT-пристрої займаються збором даних клієнтів та дозволяють створювати персоналізовані страхові продукти в реальному часі
Роботизація процесів (RPA)	Автоматизація процесів спрощує обробку заявок, документообіг і комунікацію

Джерело: узагальнено за [1; 2; 5]

Онлайн-платформи є одним із найпоширеніших цифрових інструментів у страхуванні. Вони дозволяють компаніям надавати послуги дистанційно, забезпечуючи клієнтам зручність, швидкість та доступність сервісів у будь-який час [3, с. 240].

Прикладом успішного застосування цифрових технологій саме у страхуванні є розумні домашні системи, що належать до категорії інтернету речей (IoT). Вони збирають дані про стан об'єктів страхування, вчасно виявляють проблеми та попереджають клієнтів про ризики. Це дає страховим компаніям змогу швидко реагувати, мінімізувати збитки й підвищувати рівень захисту [4].

Цифровізація у страхуванні знижує витрати, підвищує безпеку та дозволяє швидко оформлювати поліси онлайн. Клієнти можуть подавати заяви про

страховий випадок із електронними документами та фото, а автоматизовані системи оперативно аналізують дані й розраховують компенсації. Це робить послуги зручнішими, персоналізованими та підсилює конкурентоспроможність компаній [5, с. 204].

Розвиток цифрових технологій у страхуванні, поряд із перевагами, супроводжується й проблемами:

- відставання правового регулювання;
- низька страхова культура населення;
- низька фінансова та технологічна грамотність;
- відсутність єдиних стандартів онлайн-каналів;
- зростання кіберзагроз.

Таким чином, цифровізація страхового ринку відкриває широкі перспективи, але водночас потребує комплексного вирішення зазначених проблем для забезпечення стабільного та безпечного розвитку галузі.

Список використаних джерел:

1. Бридун І.Є. Маркетинг в страхуванні. URL: <https://prestige-ic.com.ua/storage/other/Tema07.pdf>
2. Борисюк О., Дацюк-Томчук М., Ліповська-Маковецька Н. Імперативи розвитку фінансового ринку України в умовах цифровізації. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. 2020. № 2. С. 168-176.
URL: <https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/artide/view/593>
3. Борисюк О. Фінансовий ринок України: тенденції розвитку в умовах глобальних викликів. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Випуск 2 (07). С. 239-242.
4. Чат бот для страхової компанії. URL: <https://kwizbot.io/ua/for-industries/chatbot-for-insurance>.
5. Мандра Н.Г., Лактіонова О.Ю. Необхідність цифрових технологій у бізнес-процесах страховиків. *Економічний простір*. 2020. № 154. С. 202-206.

Давиденко С.М., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Науковий керівник – к.е.н, старш. наук. співроб. Тулуш Л.Д.

РОЗВИТОК СУЧАСНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах трансформації економіки України особливого значення набуває розвиток фінансових інструментів як ключового елементу ефективного функціонування фінансової системи. Фінансові інструменти забезпечують перерозподіл ресурсів, підвищують ліквідність ринку, сприяють залученню інвестицій та управлінню ризиками. В умовах глобалізації, цифровізації та воєнних викликів питання модернізації та адаптації фінансових інструментів набуває стратегічного значення [1].

Фінансові інструменти являють собою контракти, що формують фінансові активи в однієї сторони та фінансові зобов'язання або інструменти капіталу в іншої. До традиційних фінансових інструментів належать акції, облігації, кредити, депозити, векселі. Водночас сучасний фінансовий ринок активно розвиває інноваційні інструменти, серед яких деривативи, структуровані продукти, цифрові активи, краудфандингові механізми та фінтех-рішення [2].

Розвиток сучасних фінансових інструментів в Україні відбувається під впливом низки факторів, серед яких макроекономічна нестабільність, інтеграційні процеси з Європейським Союзом, впровадження цифрових технологій, а також потреба у відновленні економіки в умовах війни. Важливу роль у цьому процесі відіграє державне регулювання, діяльність Національного банку України та інших фінансових регуляторів, які забезпечують формування нормативно-правового середовища для функціонування нових фінансових інструментів [3].

Одним із ключових напрямів розвитку є цифровізація фінансових послуг. В Україні активно впроваджуються електронні платіжні системи, мобільний банкінг, безконтактні платежі, цифрові гаманці. Це сприяє підвищенню фінансової інклюзії, зниженню транзакційних витрат та розширенню доступу до

фінансових ресурсів [4]. Особливу увагу привертає розвиток відкритого банкінгу (open banking), який забезпечує інтеграцію фінансових сервісів через API та створює нові можливості для клієнтів і бізнесу.

Значного розвитку набувають фінансові технології (fintech), які трансформують традиційні підходи до надання фінансових послуг. Фінтех-компанії пропонують інноваційні рішення у сфері кредитування (P2P-кредитування), страхування (insurtech), інвестування (robo-advisors), що підвищує конкуренцію на ринку та стимулює банки до впровадження інновацій [5]. В Україні вже сформовано певну фінтех-екосистему, однак її подальший розвиток потребує активної підтримки з боку держави та інвесторів.

Окремим напрямом є розвиток ринку капіталу та впровадження нових фінансових інструментів для залучення інвестицій. Зокрема, важливого значення набувають державні та корпоративні облігації, «зелені» облігації, інфраструктурні бонди, які можуть стати ефективним інструментом фінансування відновлення економіки України [6]. Крім того, перспективним є розвиток біржової торгівлі, деривативів та механізмів хеджування ризиків.

У контексті сучасних викликів особливої уваги заслуговують цифрові фінансові активи та криптовалюти. Незважаючи на підвищений рівень ризиків, вони відкривають нові можливості для інвестування та здійснення фінансових операцій. В Україні вже здійснюються кроки щодо формування правового поля функціонування віртуальних активів, що створює передумови для їх інтеграції у фінансову систему [7].

Разом з тим, розвиток сучасних фінансових інструментів в Україні супроводжується низкою проблем, серед яких недостатній рівень розвитку ринку капіталу, низька фінансова грамотність населення, обмежений доступ до довгострокових ресурсів, недосконалість регуляторного середовища, а також високі ризики, пов'язані з воєнними діями [1]. Подолання цих проблем потребує комплексного підходу, який включає вдосконалення законодавства, розвиток фінансової інфраструктури та підвищення рівня довіри до фінансових інститутів.

Перспективи розвитку сучасних фінансових інструментів в Україні пов'язані з подальшою цифровізацією, інтеграцією у міжнародні фінансові ринки, впровадженням інновацій та розвитком сталого фінансування. Особливого значення набувають ESG-інструменти, які враховують екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності компаній [6].

Таким чином, розвиток сучасних фінансових інструментів в Україні є необхідною умовою забезпечення економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності фінансової системи та ефективного відновлення економіки. Подальше вдосконалення фінансових інструментів має базуватися на інноваційних підходах, міжнародному досвіді та адаптації до національних умов.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки».
2. Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS 9 «Фінансові інструменти»).
3. Національний банк України. Офіційний сайт та аналітичні матеріали.
4. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року.
5. Ukrainian Fintech Catalog. Огляд фінтех-екосистеми України.
6. OECD. Green Finance and Investment Reports.
7. Закон України «Про віртуальні активи».

Давидюк М.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-6909-467X>

*Науковий керівник – д.е.н., професор, член-кореспондент НААН України
Ткачук В.А.*

ІНСТИТУЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ СТАНОВЛЕННЯ ВИПЕРЕДЖАЛЬНОГО ТИПУ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Випереджальний тип економічного механізму сталого розвитку сільських територій у повоєнний період, в першу чергу, має передбачати усунення комплексу інституційних пасток та інституційних розривів в системі розвитку

сільської поселенської мережі, що сформувалися у довоєнний та воєнний період. В спектрі інституційних пасток, які гальмують поступальний розвиток сільських територій, слід виокремити хронічну «пастку» бідності, яка вже тривалий період є невід’ємною складовою сільського укладу життя в Україні. Така «пастка» бідності виникла внаслідок відсутності цілеспрямованої державної політики стосовно усунення першопричин депресивності сільських територій, а також внаслідок нерозвиненості інструментарію стимулювання диверсифікації сільської економіки.

В результаті глибокої стагнаційної кризи в аграрному секторі економіки та трансформаційної кризи загалом відбувся значний розрив між доходами міських та сільських жителів, який і став основним детермінантом консервації «пастки» бідності у сільській місцевості. Подолання такої інституційної пастки вимагає імплементації у вітчизняну політику сталого розвитку сільських територій кращих іноземних практик стимулювання збалансованого та пропорційного розвитку сільської поселенської мережі.

Одним з деструктивних факторів, який консервує депресивність великої кількості сільських населених пунктів, є наявність рудиментів командно-адміністративної економіки та перехідного періоду в системі регулювання сільського розвитку. Проявом наявності такого роду рудиментів є подальше надання пріоритету суто розвитку сільськогосподарського виробництва, що не дозволяє використати потенціал розширеного відтворення несільськогосподарських видів діяльності.

Ключового значення при цьому набуває поглиблення інституційних змін, які стосуються трансформації основних базисних інститутів. 30 років назад розпочалися інституційні зміни, які передбачали демонтаж інститутів командно-адміністративної економіки та централізованого управління і умонтування в тодішню інституційну матрицю інститутів ринкової економіки.

Процес формування та вдосконалення інституціонального (інституційного) середовища сталого розвитку сільських територій України полягає не тільки у створенні, проектуванні та імпорті інститутів, а й діагностування зрілості та

придатності існуючих для сформованого рівня розвитку економічних відносин та продуктивних сил. Це зумовлює потребу формування механізму моніторингу ефективності інститутів, критеріїв та індикаторів її оцінки, а також закріплення у суспільних відносинах та своєчасної заміни відповідно до змін траєкторії розвитку економічної системи, зумовлених викликами глобалізаційних та інтеграційних процесів [1, с. 234].

В період поглиблення процесів глобалізації, транснаціоналізації та децентралізації обов'язковим правилом і нормою інституційного будівництва та інституційного проектування виступає інклюзивність, тобто здатність інститутів забезпечувати доступ широких мас населення до суспільних благ, а також надання їм можливостей впливати на процеси формування регуляторної архітектури на різних таксономічних рівнях. Даний імператив є аксіоматичним підґрунтям становлення економічного механізму сталого розвитку сільських територій випереджального типу у повоєнний період, що дасть можливість результативніше використати ендогенний потенціал соціально-економічного розвитку українського села.

Список використаних джерел:

1. Ткачук В.А. Інституціональне середовище сталого розвитку сільських територій. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. Серія «Економіка і менеджмент». 2013. Випуск 12(58). С. 230–234.

Дараган А.А., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
Науковий керівник – к.е.н, старш. наук. співроб. Тулуш Л.Д.

РОЗВИТОК ЛІЗИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах трансформації економіки України важливого значення набуває розвиток альтернативних фінансових інструментів, серед яких особливе місце посідає лізинг. Лізингові послуги є ефективним механізмом оновлення основних фондів підприємств, стимулювання інвестиційної активності та підтримки розвитку малого і середнього бізнесу. В умовах обмеженого доступу

до банківського кредитування лізинг виступає одним із ключових інструментів фінансового забезпечення господарської діяльності.

Лізинг як економічна категорія являє собою форму довгострокової оренди майна з правом викупу, що поєднує в собі елементи кредитування, інвестування та орендних відносин. Його перевагами є можливість використання активів без значних одноразових витрат, гнучкі умови фінансування та оптимізація податкового навантаження [1].

Стан розвитку лізингового ринку України свідчить про поступове зростання обсягів операцій, однак він все ще значно поступається розвиненим країнам. За даними Національного банку України, протягом останніх років спостерігається позитивна динаміка укладення лізингових договорів, особливо у таких галузях, як сільське господарство, транспорт та будівництво [2]. Водночас частка лізингових операцій у ВВП України залишається низькою, що свідчить про недостатній рівень використання цього інструменту.

Однією з ключових сфер застосування лізингу в Україні є аграрний сектор, де він сприяє оновленню сільськогосподарської техніки та підвищенню продуктивності виробництва. Особливо актуальним є використання фінансового лізингу для малих і середніх аграрних підприємств, які мають обмежений доступ до банківських кредитів [3].

Незважаючи на позитивні тенденції, розвиток лізингових послуг в Україні стримується низькою проблем. По-перше, це недосконалість нормативно-правового забезпечення, зокрема наявність суперечностей у законодавстві щодо регулювання лізингових операцій. По-друге, недостатній рівень розвитку фінансового ринку та обмежений доступ лізингових компаній до довгострокових фінансових ресурсів. По-третє, низький рівень обізнаності суб'єктів господарювання щодо переваг лізингу [2].

Суттєвим бар'єром є також високий рівень ризиків, пов'язаних з макроекономічною нестабільністю, валютними коливаннями та військовими викликами. Це обмежує активність як вітчизняних, так і іноземних інвесторів на ринку лізингових послуг.

З метою активізації розвитку лізингового ринку в Україні доцільно реалізувати комплекс заходів. По-перше, удосконалити законодавчу базу шляхом гармонізації її з європейськими стандартами. По-друге, створити сприятливі умови для залучення інвестицій у лізинговий сектор, зокрема через механізми державної підтримки. По-третє, розширити доступ до фінансових ресурсів шляхом розвитку співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. По-четверте, підвищити рівень фінансової грамотності підприємців щодо використання лізингових інструментів.

Важливим напрямом розвитку є цифровізація лізингових послуг. Використання сучасних інформаційних технологій дозволяє спростити процедури укладення договорів, підвищити прозорість операцій та зменшити витрати учасників ринку. Розвиток онлайн-платформ та автоматизація процесів сприятимуть розширенню доступу до лізингових послуг для широкого кола клієнтів.

Перспективним є також розвиток «зеленого» лізингу, який передбачає фінансування придбання енергоефективного обладнання та технологій. Це відповідає сучасним тенденціям сталого розвитку та інтеграції України до європейського економічного простору.

Таким чином, лізинг є важливим інструментом фінансового забезпечення розвитку економіки України. Його подальше вдосконалення та активізація використання сприятимуть модернізації виробництва, підвищенню конкурентоспроможності підприємств та забезпеченню сталого економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про фінансовий лізинг».
2. Дані Національного банку України щодо небанківського фінансового ринку.
3. Офіційні матеріали Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Дараган М.А., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.пед.н, доцент Аврамчук Л.А.

ОСОБЛИВОСТІ ВИМІРЮВАННЯ ОБСЯГУ І СТРУКТУРИ ГРОШОВОЇ МАСИ

Усі гроші, що обертаються в грошовій сфері, становлять грошову масу, яка має свою структурну організацію. Під цим кутом зору в грошовій масі виділяють грошові агрегати, такі її структурні елементи, що розрізняються між собою рівнем ліквідності, тобто рівнем здатності перетворюватися в гроші.

Грошовий агрегат – це визначене законодавством відповідно до ступеня ліквідності специфічне угруповання ліквідних активів, які можуть слугувати альтернативними вимірниками грошової маси. Залежно від зниження ступеня ліквідності фінансові активи групують у різні грошові агрегати – М0, М1, М2 та М3.

Приблизно третина загальної грошової маси в Україні припадає на готівкові кошти, причому спостерігається стійка тенденція зростання цього грошового агрегату, відомого як М0, що відображає готівку в обігу [2]. Збільшення обсягу готівкових грошей, які активно використовуються населенням і, в сучасних економічних умовах, дедалі частіше юридичними особами для розрахунків, спричиняє дефіцит фінансових ресурсів у державному бюджеті [1]. На обсяг і структуру грошової маси впливають два ключові фактори: загальна кількість грошей в обігу та швидкість їхнього обертання в економіці. Розглянемо динаміку грошових агрегатів та ВВП в Україні за період 2020–2024 роки (табл. 1).

З аналізу статистичних даних за 2020–2024 роки видно, що грошовий агрегат М0, який включає готівкові кошти в обігу, демонструє стійке зростання з кожним наступним роком [2]. Це свідчить про те, що дедалі більша частка загальної грошової маси залишається поза межами банківської системи, перебуваючи в готівковій формі у населення та суб'єктів господарювання [1]. У 2022 році, в умовах воєнних викликів, відбулося різке прискорення зростання

обсягу готівкових грошей, тоді як обсяг строкових депозитів суттєво скоротився через економічну нестабільність [3].

**Таблиця 1. Динаміка грошових агрегатів та ВВП в Україні
за період 2020–2024 роки**

Рік	Агрегат М0, млн грн	Агрегат М1, млн грн	Агрегат М2, млн грн	Агрегат М3, млн грн	ВВП, млн грн
2020	510 098	1 001 697	1 740 270	1 742 695	4 194 097
2021	602 650	1 163 497	1 999 048	2 002 194	5 460 614
2022	683 094	1 326 263	2 260 928	2 263 991	5 190 113
2023	775 220	1 539 672	2 589 404	2 592 876	6 539 056
2024	880 125	1 750 345	2 900 632	2 904 345	7 250 000

Згідно з даними за 2020–2024 роки, рівень монетизації економіки України мав нерівномірну динаміку: зростання в 2020–2021 роках змінилося спадом у 2022 році через воєнні виклики [4]. З 2023 року коефіцієнт монетизації почав поступово відновлюватися, але залишається нижчим за довоєнний рівень [2]. За цей період показник скоротився приблизно на 20%, що вказує на економічні труднощі [1]. Основною причиною зниження стали воєнні дії, які спричинили скорочення виробництва, зростання бюджетного дефіциту та економічну нестабільність.

Список використаних джерел:

1. Колодізєв О.М., Тищенко, В.Ф. (2023). *Гроші та кредит: сучасні виклики для України*. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця.
2. Мочерний С.В. (2021). *Економічна теорія: сучасні підходи до аналізу грошей*. Київ: Ліра-К.
3. Національний банк України. (2022). Звіт про монетарну політику за 2022 рік. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/report-2022> (дата звернення: 13.03.2026).
4. Національний банк України. (2024). Аналітичний огляд грошової маси та інфляції в Україні. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/monetary-2024> (дата звернення: 13.03.2026).

Дашевська А.С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., професор Лемішко О.О.

БАЛАНС СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

Страхові компанії України, і в умовах воєнного стану, продовжують відігравати важливу роль у фінансовій системі держави, забезпечуючи захист майнових інтересів фізичних, юридичних осіб, і держави в цілому. Аналіз економічних показників страхової компанії дозволяє правильно оцінити компанію та її підрозділи, визначає причини проблем та наявні резерви, а також може значно покращити рівень усієї економічної роботи, що робить її серйозним стимулом для розвитку на ринку страхових послуг [1, с 39]. Проведемо аналіз основних балансових показників ПрАТ СК «ПЗУ Україна» (табл. 1). У період з 01.01.2024 р. по 01.01.2025 р. основні балансові показники ПрАТ СК «ПЗУ Україна» демонстрували наступні зміни: загальний обсяг активів компанії у 2025р. щодо 2024р. збільшився на 2,6% і досяг 2,497 млрд грн, що свідчить про поступове розширення ресурсної бази страховика. Водночас власний капітал дещо скоротився на 2,5%, тоді як обсяг зобов'язань зріс на 6,1%, що вплинуло на зниження коефіцієнта покриття зобов'язань власним капіталом до 63,2%. Позитивною тенденцією стало суттєве зростання грошових коштів та їх еквівалентів на 35,7%, у результаті чого їх частка в активах збільшилась до 16,7%. Це сприяло підвищенню рівня покриття зобов'язань ліквідними ресурсами. Аналіз балансових показників свідчить, що станом на початок 2025 р. ПрАТ СК «ПЗУ Україна» зберігає достатній рівень фінансової стійкості, характеризується належною капіталізацією та забезпеченістю ліквідними активами, що дозволяє компанії виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками. На основі аналізу балансових показників ПрАТ СК «ПЗУ Україна» встановлено, що компанія демонструє загалом стабільний фінансовий стан, що проявляється у зростанні активів, достатньому рівні капіталізації та підвищенні частки ліквідних активів. Незважаючи на певне збільшення зобов'язань та незначне

скорочення власного капіталу, страховик зберігає можливість своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання.

**Таблиця 1. Основні балансові та аналітичні показники
ПрАТ СК «ПЗУ Україна»**

№	Показник	Рік		2025р. до 2024р.	
		01.01.2024	01.01.2025	+, - , млрд грн.	темп приросту, %
1	Активи	2 433 632	2 497 305	63 673	2,6
2	Власний капітал	991 808	967 212	-24 596	-2,5
3	Зобов'язання	1 441 824	1 530 093	88 269	6,1
4	Коефіцієнт покриття зобов'язань власним капіталом	68,8%	63,2%	-5,6 п.п.	x
5	Грошові кошти та їх еквіваленти	307 003	416 625	109 622	35,7
6	Частка грошових коштів в активах страховика	12,6%	16,7%	4,1 п.п.	x
7	Співвідношення між грошовими коштами та зобов'язаннями	21,3%	27,2%	5,9 п.п.	x
8	ОВДП та депозити в банках в складі фінансових інвестицій	684 315	556 152	-128 163	-18,7
9	Співвідношення між ліквідними активами та зобов'язаннями	68,8%	63,6%	-5,2 п.п.	x

Розраховано автором на основі [3]

Проведене дослідження підтвердило, що баланс страхової компанії є важливим інструментом оцінки її фінансового стану, оскільки відображає структуру активів, зобов'язань та власного капіталу, а також дає можливість оцінити рівень ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості страховика.

Список використаних джерел:

1. Iryna Litvinova, Viktoria Kozub, Serhiy Kozub. Analysis of the activity of the insurance company and prospects of its development on the market of insurance services (on the example of PJSC “Insurance Group “TAS”). *Economics of Development*. 2023. Vol. 22, No. 1. <https://doi.org/10.57111/econ/1.2023.38> (дата звернення: 28.03.2026).

2. Страхування під час війни: що обирає бізнес та як змінюється ринок. URL: <https://eia.com.ua/content/strahuvannya-pid-chas-viyny-shcho-obyrae-biznes-ta-yak-zminuyetsya-rynok> (дата звернення: 28.03.2026).

Делідон У.І., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., доцент Біляк Ю.В.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ ЯК ФАКТОР ВИНИКНЕННЯ ФІНАНСОВИХ НЕБЕЗПЕК У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах господарювання фінансова безпека підприємства дедалі більше залежить не лише від зовнішніх макроекономічних ризиків, а й від внутрішніх деструктивних чинників, що формуються у межах системи управління, власності та розподілу ресурсів. Одним із таких чинників є конфлікт інтересів, який здатний трансформуватися у вагоме джерело фінансових небезпек, що загрожують стабільності функціонування, платоспроможності, прибутковості та стратегічній стійкості підприємства.

Особливість конфлікту інтересів полягає в тому, що він часто має прихований характер, не завжди ідентифікується на ранніх етапах, але поступово руйнує систему фінансових відносин підприємства. Це проявляється у прийнятті економічно необґрунтованих рішень, використанні ресурсів у приватних цілях, завищенні витрат, маніпулюванні фінансовими потоками, асиметрії інформації та спотворенні реального фінансового стану підприємства. У практиці корпоративного управління конфлікт інтересів є однією з ключових причин агентських проблем, втрати контролю за ресурсами, неефективного інвестування та послаблення довіри між стейкхолдерами. Саме тому дослідження конфлікту інтересів як фактора виникнення фінансових небезпек є актуальним як з наукової, так і з прикладної точки зору. Конфлікт інтересів доцільно розглядати як ситуацію, за якої особисті, групові, корпоративні або управлінські інтереси окремих суб'єктів вступають у суперечність із цілями, економічними інтересами та фінансовою стійкістю підприємства. Така суперечність не обов'язково одразу набуває форми відкритого конфлікту, але вже сама по собі створює передумови для появи фінансових небезпек. У фінансовій площині конфлікт інтересів виникає насамперед тоді, коли суб'єкти, наділені повноваженнями щодо розпорядження ресурсами, прийняття рішень або контролю, починають діяти не

в інтересах підприємства, а у власних інтересах чи в інтересах афілійованих осіб. У такому разі фінансова система підприємства втрачає властивість раціональності, прозорості та цільового спрямування.

Конфлікт інтересів може виникати між власниками та менеджментом, між мажоритарними та міноритарними власниками, між керівниками різних структурних підрозділів, між підприємством і контрагентами, між працівниками та роботодавцем, та між підприємством та державними або регуляторними структурами. Отже, конфлікт інтересів є одним із вагомих внутрішніх чинників виникнення фінансових небезпек у діяльності підприємств. Його деструктивний вплив проявляється через спотворення фінансових рішень, неефективне використання ресурсів, послаблення контролю, зростання витрат та погіршення фінансової стійкості. На відміну від багатьох зовнішніх ризиків, конфлікт інтересів формується всередині системи управління підприємством, а тому має особливо небезпечний характер, оскільки часто є латентним і накопичувальним. Саме тому ефективне управління фінансовою безпекою підприємства має передбачати не лише аналіз фінансових показників, а й діагностику організаційно-управлінських суперечностей, які здатні генерувати фінансові небезпеки.

Список використаних джерел:

1. Христюлова А.О. Конфлікт інтересів як причина виникнення корпоративних конфліктів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. № 89(2). С. 56–61. DOI: 10.24144/2307-3322.2025.89.2.9.
2. Мігус І., Наконечна Н. Корпоративні конфлікти як виклик ефективному управлінню: типологія, причини та наслідки. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. № 78. С. 176–184. DOI: 10.31732/2663-2209-2025-78-176-184.
3. Блакита Г., Богма О., Сілакова Г. Безпека в системі економічних інтересів підприємства. *Scientia fructuosa*. 2023. № 148(2). С. 23–35. DOI: 10.31617/1.2023(148)02.

Джума А.В., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент Файчук О.В.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ДРАЙВЕР СТАЛОГО РОЗВИТКУ АВТОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Трансформація фінансового сектору України відбувається під впливом цифровізації економіки та посилення екологічних вимог до господарської діяльності. У цих умовах автострахування як один із найбільш масових сегментів страхового ринку зазнає суттєвих змін, пов'язаних із необхідністю інтеграції принципів сталого розвитку. Це обумовлює зростання ролі цифрових технологій як інструменту модернізації страхових послуг і підвищення їх ефективності.

Цифровізація страхового ринку проявляється у впровадженні електронних каналів продажу, автоматизації ключових бізнес-процесів та застосуванні технологій аналізу даних, зокрема Big Data і штучного інтелекту. Використання таких інструментів забезпечує підвищення точності оцінки страхових ризиків, удосконалення процедур андеррайтингу та оптимізацію процесів врегулювання збитків. За оцінками Національного банку України, впровадження цифрових рішень сприяє підвищенню прозорості страхового ринку та зниженню операційних витрат страховиків [1].

Розвиток цифрових технологій створює підґрунтя для трансформації підходів до формування страхових продуктів у сфері автострахування. Зокрема, поширення телематичних технологій дозволяє здійснювати моніторинг поведінки водіїв і параметрів використання транспортних засобів у режимі реального часу. Це забезпечує можливість впровадження індивідуалізованого ціноутворення, заснованого на фактичному рівні ризику, що, у свою чергу, стимулює більш безпечну та екологічно відповідальну поведінку водіїв [2].

Застосування цифрових інструментів у страхуванні сприяє реалізації екологічних цілей через зниження інтенсивності використання транспортних засобів і скорочення обсягів шкідливих викидів. У цьому контексті

автостраховання набуває нової функції – не лише компенсаційної, а й регулятивної, впливаючи на поведінкові моделі споживачів страхових послуг.

Важливим напрямом розвитку є інтеграція ESG-підходів у діяльність страхових компаній. Урахування екологічних, соціальних та управлінських факторів дозволяє страховикам адаптувати свою діяльність до сучасних викликів і підвищувати рівень довіри з боку клієнтів. Як свідчать дослідження українських науковців, впровадження ESG-принципів сприяє розвитку нових страхових продуктів, орієнтованих на підтримку екологічно відповідальних практик, зокрема використання електротранспорту [3].

Разом із тим, цифрова трансформація автостраховання супроводжується низкою викликів. До них належать обмежений рівень розвитку цифрової інфраструктури, недостатня цифрова грамотність населення, а також ризики, пов'язані із захистом персональних даних і кібербезпекою. У науковій літературі підкреслюється, що ці фактори можуть стримувати впровадження інноваційних страхових продуктів і знижувати ефективність цифрових рішень [4].

Окремої уваги потребує питання формування довіри до цифрових страхових сервісів. Рівень довіри споживачів безпосередньо впливає на темпи поширення інновацій у страховій сфері та визначає ефективність цифрових трансформаційних процесів. У цьому контексті важливим є забезпечення прозорості діяльності страхових компаній та належного рівня захисту прав споживачів.

Таким чином, цифрові технології формують нову парадигму розвитку автостраховання в Україні, поєднуючи економічну ефективність із екологічною орієнтацією. Подальший розвиток цього сегмента пов'язаний із розширенням використання інтелектуальних технологій, поглибленням інтеграції ESG-принципів та підвищенням рівня довіри до страхового ринку.

Список використаних джерел:

1. Сосновська О.О., Сіренька І.І. Тенденції інноваційного розвитку страхових компаній в Україні. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2021. С. 20-30.

2. Снідко Є.А., Мікуляк К.А. Insurtech як напрям розвитку страхування. Трансформація страхового ринку України в світлі сучасних економічних викликів: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих учених. м. Миколаїв, 18-19 квітня 2023 р. с. 40-42.

3. Самошкіна І. Розвиток диджиталізації страхового ринку України. *Економіка та суспільство*. 2022. №41.

4. Гавриленко Н.Г., Тарасенко І.О. Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку. *Міжнародний науковий журнал Інтернаука*. Серія: Економічні науки. 2021. С. 36-46.

Дзівак Т.О., здобувач 3 курсу
спеціальності 133 Галузеве машинобудування,
Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський економіко-
технологічний фаховий коледж» Національного університету водного
господарства та природокористування
Науковий керівник – викладач економічних дисциплін Хромець Н. Б.

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ: АНАЛІЗ ВИКЛИКІВ ТА НАСЛІДКІВ

В умовах, повномасштабної війни в Україні, мільйони людей були змушені покинути свої домівки, що стало детермінантом суттєвих змін у житті української спільноти. Війна діяла як каталізатор нових глобальних тенденцій трудової міграції особливо в Європі, та поглибила інтеграцію і пересування міграційних потоків, формуючи нові економічні та соціальні виклики для країн призначення. Постійний відтік працездатного населення з країни не лише поглиблює проблеми соціально-економічного розвитку, внаслідок чого втрачається духовно-інтелектуальний потенціал держави, а й посилює соціальну напругу в суспільстві. Особливо це відчутно на сьогодні, оскільки війна змусила покинути країну жінок і дітей, що не лише руйнує сімейні зв'язки, створює психологічні труднощі, а й позбавляє націю її моральних орієнтирів [6, с.11]. Саме тому ця проблема, загострена війною, вимагає термінового вирішення на загальнодержавному рівні як морального, так і стратегічного обов'язку.

Проблеми трудової міграції розглядаються вітчизняними науковцями в різних аспектах, аналіз останніх публікацій свідчить, що повномасштабне вторгнення та нестабільна ситуація змусили українців стати мобільними і мігрувати до інших країн у пошуку безпечного та кращого життя [3,с.74].

Метою тез є окреслення тенденцій та масштабів міграції українського населення, здійснено оцінку впливу міграційних процесів на демографічні та соціально-економічні складові. Визначено інструменти впливу на процеси міграції населення.

Міжнародна організація з міграції разом з Migration Policy Institute опублікували звіт, який вивчає міграційні процеси та наміри українських біженців повернутися. Згідно з дослідженням, опублікованим у грудні 2024 року, 6,3 млн. осіб перебувають у країнах Європи проте, близько 43% з респондентів планують повернення в Україну. Найбільше біженців українців у Німеччині, Польщі, Чехії, Великобританії, Іспанії, Італії. Серед мігрантів, 25,9% становили чоловіки, 44% – жінки, 30% – діти [5,с.11]. За період 2025 року, загальна кількість виїздів зменшилась але багато українців немає змоги повернутись через втрату житла, окупації рідного міста, психологічних чинників, в основному від'їжджають кадри з професійно-технічною освітою. Згідно даних Державної служби зайнятості та аналізу ринку праці на 16 лютого 2026 року найбільший попит в Україні зберігається на робітничі та торгівельні спеціальності.

Констатовано потребу в розробці адекватних кризовим міграційним ситуаціям правових механізмів, які дадуть змогу організовувати міграційні процеси в національних інтересах.

Отже, згідно досліджених джерел було виявлено, що основні фактори які спонукають мігрувати населення з України це: війна, загроза безпеці, втрата житла, відсутність належних умов життя та низька оплата праці; високі стандарти життя у Європі; динамічне зростання цін на житло, непередбачуваність завершення війни [7, с.24]. Важливий і морально-психологічний аспект, який полягає в тому, що пошук безпеки та кращих умов життя призводить до виїзду, і розпаду сімей, але, водночас заробітчани

працюючи на благо інших країн, втрачають своє здоров'я та морально виснажуються [4, с. 12]. Отже, масова міграція українського населення та зростання числа біженців перешкоджає росту темпів виробництва, розвитку малого і середнього бізнесу, призводить до дефіциту кваліфікованих фахівців, гальмує суспільний розвиток [3, с. 76]. Державна політика може значно впливати на ці процеси застосовуючи інструменти: контроль за умовами працевлаштування, стимулювання стартапів молоді навчатись, доступ до якісної освіти, податкові стимули для бізнесу та привабливі умови праці, інвестиції в економіку, залучення міжнародних партнерів.

Список використаних джерел:

1. Гуртова К.М. Взаємозв'язок психологічної ресурсності та копінг-поведінки в умовах воєнного стресу. *Психологічні читання* : матеріали XI наук.-практ. конф. молодих вчених (м. Харків, 6 лют. 2026 р.). Харків, 2026. С. 66–68. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3322d8bf-1827-4fb3-9f31-d2e682918e7e/content> (дата звернення: 10.03.2026).
2. Державна служба зайнятості. Основні тренди ринку праці у 2025 році. URL: <https://share.google/8SeSO2RdcDQTMujuh> (дата звернення: 10.03.2026).
3. Завгородня О., Краєва О. Психологічні проблеми осіб, вимушено переміщених внаслідок російської агресії. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. Вип. 73(3). С. 73–80. URL: <http://visnyk.nuou.org.ua/article/view/276921>. (дата звернення: 10.03.2026).
4. Мохнач Л. Ю., Сингаївська І. В. Особливості соціально-психологічної адаптації людей, які виїхали за кордон та тих, які лишилися в Україні під час війни. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку*: тези доповідей IV Міжнародної конференції (Київ, 07 грудня 2023 р.). Київ: Університет «КРОК», 2023. С. 296–299.
5. Пищуліна О. Дослідження гендерної специфіки вимушеної міграції з України до ЄС в умовах військового конфлікту. Ч. 2. *Гендерний вимір міграції*. Київ: Український центр економічних та політичних досліджень ім. Олександра

Разумкова, 2024. URL: <https://api.home.ednannia.ua/upload/kch/24/03/14/2024-Pyshulina-GENDER-MIRACIY-2-SITE-1.pdf>. (дата звернення: 10.03.2026).

6. Моніторинг основних подій в економіці України : презентація monitoring 02 25.pdf. 2025. URL: <https://new.me.gov.ua/view/1d32caae-2d4a-4922-949d-fla88cf7d8fe>. (дата звернення: 10.03.2026).

7. Звіт про повернення населення в Україні: опитування загального населення. Раунд 19. Січня 2025 року. URL: <https://share.google/yuSxvvJ63euNm0OfK>. (дата звернення: 10.03.2026).

Дорошевич В.В., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Жарікова О.Б.

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Страхування є важливим елементом фінансової системи будь-якої країни, оскільки забезпечує захист фізичних та юридичних осіб від фінансових ризиків, пов'язаних із втратою майна, здоров'я, працездатності або настанням непередбачуваних подій. Воно виконує не лише захисну, а й інвестиційну функцію, сприяючи акумулюванню фінансових ресурсів та їх подальшому використанню в економіці. В Україні страховий ринок активно трансформується під впливом економічних змін, цифровізації фінансових послуг та поступової інтеграції до європейського фінансового простору. Запровадження сучасних технологій, онлайн-сервісів та нових страхових продуктів сприяє підвищенню доступності страхових послуг і покращенню якості обслуговування клієнтів. Особливої актуальності тема набуває в умовах воєнного стану, коли значно зростає рівень ризиків, а також потреба у фінансовому захисті як населення, так і суб'єктів господарювання. У таких умовах страхування виступає важливим інструментом мінімізації збитків і забезпечення економічної стабільності [1, 2].

Страховий ринок України демонструє поступове відновлення та зростання після значних економічних потрясінь, спричинених як внутрішніми, так і

зовнішніми факторами. Поступове збільшення обсягів страхових премій і виплат свідчить про підвищення довіри до страхових компаній та розширення попиту на страхові послуги. Основними напрямками розвитку залишаються ризикове страхування (non-life), медичне страхування, автострахування (ОСЦПВ) та майнове страхування. Водночас спостерігається тенденція до розвитку нових видів страхування, зокрема кіберстрахування та страхування військових ризиків. Значну роль у розвитку ринку відіграє державне регулювання, спрямоване на підвищення прозорості діяльності страховиків та їх фінансової стійкості. Таким чином, страховий ринок України поступово адаптується до сучасних викликів і формує передумови для подальшого розвитку [1, 2].

Згідно з аналітичними даними, обсяг страхових премій в Україні має стабільну тенденцію до зростання. Це свідчить про підвищення довіри населення до страхових компаній та розширення страхових послуг. Водночас ринок характеризується високою концентрацією: значна частка премій припадає на ТОП-10 страхових компаній. Це створює конкурентний тиск на менші компанії та стимулює їх до цифровізації та покращення сервісу (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка основних показників страхового ринку України за 2020-2024 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Страхові премії, млрд грн	48,7	52,3	55,1	60,0	65,0
Страхові виплати, млрд грн	28,5	30,2	27,8	32,4	35,0
Кількість страхових компаній	233	215	200	200	190
Загальна тенденція	+	+	нестабільність	відновлення	зростання

Джерело: узагальнено за даними Національного банку України та аналітичних звітів страхового ринку (Insurance TOP, 2024-2025)

Аналіз даних таблиці свідчить про загальну позитивну динаміку розвитку страхового ринку України у 2020-2024 рр. Спостерігається поступове зростання обсягів страхових премій і виплат, що вказує на підвищення попиту на страхові послуги та часткове відновлення економічної активності. Водночас кількість

страхових компаній зменшується, що свідчить про процес концентрації ринку та посилення вимог до фінансової стійкості страховиків. Найбільш нестабільним періодом є 2022 р., що пов'язано з кризовими умовами, однак у 2023-2024 рр. спостерігається відновлення та подальше зростання ключових показників.

Отже, страховий ринок України демонструє поступовий розвиток і адаптацію до сучасних економічних умов. Незважаючи на кризові фактори, галузь зберігає позитивну динаміку та поступово зміцнює свої позиції. Основними тенденціями є зростання страхових послуг, скорочення кількості компаній та посилення регулювання. Подальший розвиток ринку залежатиме від стабільності економіки, цифровізації та рівня довіри населення до страхових компаній. У майбутньому страховий ринок України буде розвиватися у напрямі цифровізації та інтеграції з європейськими фінансовими системами. Очікується, що значно активізується розвиток онлайн-страхування та мобільних сервісів, які дозволять клієнтам швидко оформлювати поліси та отримувати страхові послуги дистанційно. Важливим напрямом стане впровадження штучного інтелекту для оцінки ризиків і автоматизації процесів страхових виплат, що підвищить ефективність роботи компаній. Також прогнозується розвиток медичного та кіберстрахування як відповідь на сучасні виклики та зростання цифрових загроз.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Статистика страхового ринку України Київ: НБУ, 2024-2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/insurance> (дата звернення: 22.03.2026)
2. Національний банк України. Огляд небанківського фінансового сектору України. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru> (дата звернення: 3.03.2026)

Жаркова К.М., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.пед.н, доцент Аврамчук Л.А.

ГРОШОВИЙ РИНОК ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГРОШОВОЇ СИСТЕМИ

Ефективне функціонування сучасної національної економіки неможливе без чітко налагодженої системи фінансових взаємозв'язків, які забезпечують безперебійний обіг капіталу між усіма учасниками ринку. Тож, саме від якості організації та стабільності функціонування грошового ринку залежить успіх національної грошової системи та позитивна динаміка соціально-економічних процесів у країні [2, с. 30].

Узагальнюючи різні підходи, грошовий ринок – це складна система економічних та правових відносин, у межах якої через взаємодію попиту та пропозиції здійснюється перерозподіл тимчасово вільних ліквідних коштів між суб'єктами господарювання за допомогою фінансових інструментів. Це не просто місце фізичного чи віртуального обміну, а фундаментальний економічний механізм, де гроші набувають вартості у формі позикового відсотка, забезпечуючи безперервність відтворення капіталу та стабільність усієї фінансової системи держави. [1, с. 7] Центральним об'єктом у структурі грошового ринку виступають гроші, які в даному контексті набувають ознак специфічного товару. Важливою особливістю є те, що така транзакція не є остаточним відчуженням вартості – власник не втрачає права власності на кошти, а лише тимчасово передає право на їх використання [3, с. 54].

Для гарантування повернення капіталу та захисту інтересів власника застосовується спеціальний інструментарій, відомий у фінансовій теорії як фінансові інструменти. Попри свою специфіку, грошовий ринок підпорядковується загальним ринковим законам, проте його фундаментальні елементи мають особливу форму вираження: попит і пропозиція тут трансформуються у запит на позикові кошти та готовність їх надати, а ціною за користування цим ресурсом виступає позиковий відсоток [3, с. 54].

Структуру грошового ринку складають наступні види ринків, в залежності від 3 ознак (рис. 1).

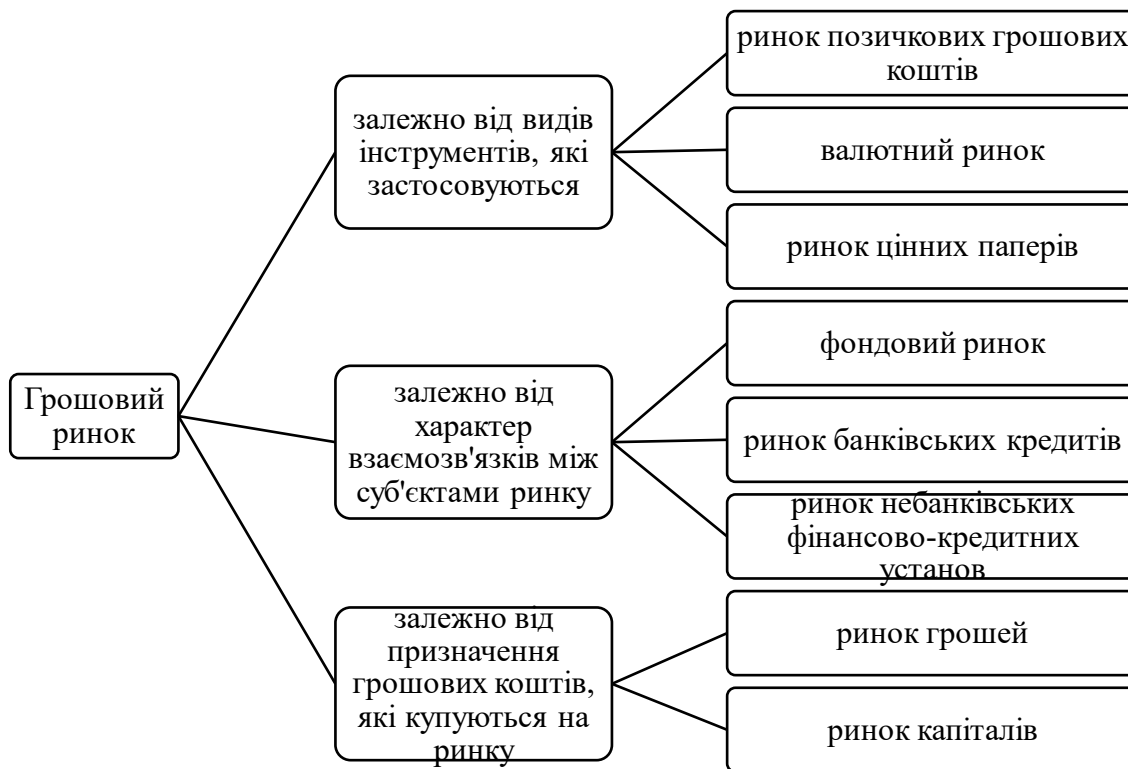

Рис. 1. Структура грошового ринку [2, с. 32]

Отже, грошовий ринок є фундаментальним економічним механізмом, який через систему специфічних інструментів та правовідносин забезпечує ефективну мобілізацію і перерозподіл тимчасово вільних ресурсів між суб'єктами господарювання. Стабільність цього ринку, де ціна капіталу визначається у формі позикового відсотка, є критично важливою запорукою успішного розвитку національної грошової системи та загальної фінансової стійкості держави.

Список використаних джерел:

1. Проць Н.В. (2025). Фондовий ринок: конспект лекцій. Волинський національний університет імені Лесі Українки.
2. Світлична В.Ю. (2020). Гроші і кредит: *підручник*. Харківський національний університет міського господарства імені О. Бекетова.
3. Третьякова О.В., Харабара В.М., Грешко Р.І. (2022). Ринок фінансових послуг: навч. посібник. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

Заєць О.О., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
Науковий керівник – к.е.н, старш. наук. співроб. Тулуш Л.Д.

КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Аграрний сектор України є стратегічно важливою складовою національної економіки, що забезпечує продовольчу безпеку держави та формує значну частку експортного потенціалу. Ефективне функціонування аграрних підприємств значною мірою залежить від доступу до фінансових ресурсів, серед яких провідну роль відіграє банківське кредитування. У сучасних умовах господарювання питання кредитного забезпечення аграрного сектору набуває особливої актуальності через високі ризики, сезонність виробництва та обмежений доступ до довгострокових фінансових ресурсів.

Кредитне забезпечення аграрних підприємств являє собою систему економічних відносин між банківськими установами та суб'єктами господарювання аграрної сфери щодо надання, використання та повернення позикових коштів. Особливістю аграрного кредитування є його залежність від природно-кліматичних умов, коливань цін на сільськогосподарську продукцію, а також специфіки виробничого циклу [1].

В Україні кредитування аграрних підприємств здійснюється переважно комерційними банками, серед яких провідну роль відіграють системно важливі банки. Основними кредитними продуктами є короткострокові кредити на поповнення оборотного капіталу, середньострокові кредити на придбання техніки та обладнання, а також інвестиційні кредити для реалізації довгострокових проєктів [2].

Разом із тим, доступ аграрних підприємств до кредитних ресурсів залишається обмеженим. Серед ключових проблем слід виділити високі процентні ставки, недостатній рівень забезпечення кредитів (ліквідної застави), низьку платоспроможність окремих господарств, а також високі ризики, пов'язані з аграрною діяльністю [3]. Особливо складною є ситуація для малих та

середніх фермерських господарств, які часто не мають достатньої кредитної історії та ліквідних активів для отримання банківських позик.

Важливим інструментом підвищення доступності кредитування є державна підтримка аграрного сектору. В Україні реалізуються програми компенсації процентних ставок за кредитами, державні гарантії, а також спеціалізовані фінансові інструменти, спрямовані на підтримку сільськогосподарських виробників. Зокрема, значну роль відіграє програма «Доступні кредити 5–7–9%», яка сприяє здешевленню кредитних ресурсів для бізнесу, включаючи аграрний сектор [4].

Окрему увагу слід приділити розвитку альтернативних інструментів фінансування аграрних підприємств, таких як аграрні розписки, лізинг, факторинг та страхування сільськогосподарських ризиків. Використання аграрних розписок дозволяє залучати фінансування під майбутній урожай, що є особливо актуальним в умовах дефіциту ліквідної застави [5].

Перспективи розвитку кредитного забезпечення аграрних підприємств в Україні пов'язані з удосконаленням механізмів державної підтримки, зниженням кредитних ризиків, розвитком фінансової інфраструктури та впровадженням інноваційних фінансових продуктів. Важливим напрямом є також цифровізація банківських послуг, що сприяє підвищенню доступності фінансування для аграріїв та зниженню транзакційних витрат.

Таким чином, кредитне забезпечення аграрних підприємств є ключовим фактором їхнього розвитку та підвищення конкурентоспроможності. Вирішення існуючих проблем потребує комплексного підходу, що включає як удосконалення банківських механізмів кредитування, так і активну роль держави у підтримці аграрного сектору.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність».
2. Офіційні дані Національного банку України.
3. Статистичні матеріали Міністерства аграрної політики та продовольства України.
4. Програма «Доступні кредити 5–7–9%»: офіційний портал.
5. Світовий банк. Розвиток аграрного фінансування в Україні.

Іванченко А., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент Пащенко О.В.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

На час становлення незалежності України чисельність населення була понад 51,8 млн осіб, проте економічні кризи 90-х, низька народжуваність й еміграція спричинили його скорочення. Протягом 1990-2014 рр. чисельність населення зменшилась до 45,4 млн. Повномасштабне вторгнення РФ 2022 р. зумовило його скорочення до 41,6 млн осіб. За інформацією НБУ та урядових звітів на кінець 2025 р. більше 7,5 мільйонів українців залишили країну з початку війни, а кількість тих, хто перебуває за кордоном, сягає близько 25 млн, включаючи давнішу еміграцію [1]. Осінню 2025-го за півтора місяця виїхало майже 6 мільйонів [1]. У 2026 р. біля 5,4 млн українців перебувають у країнах Європи. Найбільше мігрувало до Німеччині, Польщі, Чехії, Великобританії, Іспанії, Італії. Серед біженців, 26% становили чоловіки, 44% - жінки, 30% - діти [4]. Причиною міграції є військові дії на території країни, ракетні обстріли, втрата домівок, бжекаути пов'язані з відсутністю світла, брак роботи й перспектив для молоді, психологічний стан, економічні труднощі та пошук безпеки. Аналітики прогнозують, що повернення населення можливе не раніше 2027 р., коли люди побачать реальні зміни в країні, економіка стабілізується [1]. Політична нестабільність, корупція штовхає також людей до міграції, як результат країна слабшає, а міграція зростає.

У 2025 р., населення України оцінюється в межах 30-35 млн осіб, Державна служба статистики зазначає близько 33 млн осіб, тоді як незалежні дослідження від Forbes Ukraine зазначають 30,5 млн, з урахуванням мігрантів і демографічних втрат [2]. Для прикладу у 2025 р. у Польщі населення становить 38 млн, з приростом через українських мігрантів, у Франції з 67 млн, а народжуваність вища завдяки державній політиці підтримки сімей.

Інститут демографії НАН України прогнозує, що до 2051 р. населення може зменшитися до 25 млн [2], якщо не вжити заходів для повернення мігрантів і

стимулювання народжуваності. Щодо структури суспільства то переважає старше покоління й спостерігається дефіцит робочої сили.

Смертність перевищила народжуваність майже в 2,9 рази, а кількість народжень порівняно з 2024 р. скоротилася на 4,5%. Найбільша народжуваність у 2025 р. спостерігалася у м. Києві (19,4 тис.), Львівській (15,8 тис.) та Дніпропетровській (12,7 тис.) області. Найвищу смертність демонструє Дніпропетровська (52,5 тис.), Харківська (34,6 тис.) області та м. Київ (36,2 тис.).

Основною проблемою ринку праці є дефіцит кадрів через мобілізацію, еміграцію, складнощі з поверненням демобілізованих до роботи, зростання рівня бідності. Дефіцит кадрів у 2024-2025 рр. відчувають 60-75% роботодавців. Біля 60% роботодавців стикаються із кадровою кризою та 40% очікують погіршення ситуації [4]. Кількість офіційно зареєстрованих безробітних на 1 січня 2025 р. становила близько 94-100 тис. осіб, тоді як у 2024 р. таких громадян було 400 тис. У 2025 р. рівень безробіття в Україні був на рівні 11-12%. У 2025 р. 74% підприємств відчували значну нестачу працівників, 21% – часткову і лише 5% не мали труднощів із пошуком персоналу [3]. Наявні освітньо-професійні характеристики, уміння та навички шукачів роботи часто не відповідають потребам роботодавців. За оцінками Євростату, у вересні 2025 р. рівень безробіття в єврозоні становив 6,3%, у ЄС – 6,0% [7]. НБУ прогнозує зниження середньорічного рівня внаслідок зростання попиту на робочу силу у 2026 р. – 10 % і у 2027 – 9 % [7].

За даними Державної служби статистики України середньооблікова кількість штатних працівників у січні 2026 р. становила 5,4 млн осіб, що на 71 тис. осіб менше, ніж у січні 2025 р. Найбільш скорочення чисельності найманих працівників спостерігалось у сільському господарстві, освіті, охороні здоров'я, мистецтві, спорті, сфері розваг і відпочинку. Водночас, у промисловості, енергетиці, у сфері інформації та телекомунікації чисельність найманих працівників зросла. У регіональному розрізі, значно зменшилася чисельність найманих працівників у м. Києві, Вінницькій та Донецькій областях.

Водночас, в західних регіонах (Львівська, Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська) спостерігалось зростання чисельності найманих працівників [5].

На 1.03.2026 р. налічувалося 213 тис. пропозицій роботи, що на 6% менше, ніж 1.01.2026 р., за допомогою Державної служби зайнятості шукали роботу 138 тис. осіб, зокрема 94,7 тис. осіб мали статус зареєстрованого безробітного [5]. Ринок праці у 2026 р. входить у фазу глибокої структурної трансформації [6]. Після трьох років активної міграції, релокацій та адаптації економіки до нових умов компанії стикаються із нестачею кваліфікованих кадрів, яка стає головним обмеженням для зростання. Як реакція на це бізнес змінює підходи до найму, управління персоналом і розвитку команд. Нині людський капітал є найціннішим активом бізнесу її стратегічним капіталом. Компанії, що інвестують у розвиток своїх людей, зберігають конкурентоспроможність навіть у нестабільних умовах. Релокація, гібридна робота, освітні партнерства – це нова модель функціонування економіки.

Проте не дивлячись на проблеми з якими стикнулася наша країна спостерігається стійкість народу, який зберігає культурну ідентичність. Населення України – це не просто число, а жива історія стійкості та надії і кожна цифра ховає за собою долі, мрії та виклики, що формують майбутнє нації [2]. Війна в країні робить її вразливою, проте мотивує представників влади до здійснення реформ. Для повернення населення Україні необхідно забезпечити безпеку, відновити житло та інфраструктуру, створити робочі місця із конкурентною зарплатою та гарантувати доступ до освіти й медицини. Ключовими є стабільність в країні, реформа правосуддя та перспективи європейської інтеграції, що стимулюватиме людей повертатися добровільно.

Список використаних джерел:

1. Скільки українців виїхало за кордон: Детальна статистика та аналіз 2025
URL: <https://engage.org.ua/skilky-ukrayincziv-vyyihalo-za-kordon-detalna-statystyka-ta-analiz-2025/> (дата звернення: 3.03.2026)

2. Скільки людей живе в Україні у 2025 році: детальний аналіз. URL: <https://engage.org.ua/skilky-lyudej-zhyve-v-ukrayini-u-2025-roczy-detalnyj-analiz/> (дата звернення: 3.03.2026)
3. Ринок праці в умовах війни: демографічні виклики для України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3909003-rinok-praci-v-umovah-vijni-demograficni-vikliki-dla-ukraini.html> (дата звернення: 3.03.2026)
4. Тренди на ринку праці України в умовах війни. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/trendy-na-rynku-pratsi-ukrayiny-v-umovakh-viyny> (дата звернення: 3.03.2026)
5. Аналітична інформація та статистика. URL: <https://www.dcz.gov.ua/stat/stattrend> (дата звернення: 3.03.2026)
6. Кадровий ринок 2026: як український бізнес долає дефіцит фахівців після релокацій.
URL: ig-u.org/kadrovij-rynok-2026-yak-ukrayinskyj-biznes-dolaye-deficyt-fahivcziv-pislya-relokacij/ (дата звернення: 3.03.2026)
7. Безробіття в Україні: сучасні тренди та особливості. URL: niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/bezrobittya-v-ukrayini-suchasni-trendy-ta-osoblyvosti (дата звернення: 3.03.2026)

Іващенко С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент Пащенко О.В.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

Із початком воєнних дій наша країна постійно стикається із викликами, які потребують негайного вирішення. Тому наша країна має залучати інвестиції для її ремонту та відновлення. До початку військових дій наша енергетична сфера була залежною від інших країн. Так, ще до кінця 2021 р. половина атомних реакторів працювала з використанням російського ядерного палива, газ отримували з Європи, вугілля видобували і трохи докуповували, наприклад, з Південної Африки, а нафту й дизель постачали з росії й білорусі [1]. Нині

ситуація змінилася і отримуємо ті ж нафтопродукти з інших країн, таких як Литви, Польщі. Вугілля добувається, деякі шахти працюють навіть у Донецькій обл. Отримавши у спадок від радянського союзу чимало енергетичних підприємств, не переймалися власною енергонезалежністю: не модернізували підприємства, не впроваджували енергоефективні заходи, щоб зменшити споживання енергії, дуже повільно й несистемно розвивали відновлювану енергетику [1]. Наразі планів відновлення чимало є газові проєкти, нафтові, розвиток ядерної галузі і відновлюваної енергетики. Планується збудувати 30 ГВт додаткових відновлюваних потужностей винятково для виробництва водню на експорт до ЄС [1]. Особливої уваги заслуговують перспективи розвитку таких напрямків, як сонячна та вітрова енергетика, зберігання електроенергії та зелений водень. Згідно з прогнозами, частка відновлювальних джерел в енергетичному балансі України може досягти 40% до 2030 р. У сучасних умовах, коли громади прагнуть підвищити енергетичну незалежність, зменшити витрати та залучити зовнішнє фінансування, питання професійного планування енергоефективних та відновлюваних енергетичних проєктів набуває стратегічного значення.

Важливу роль у відновленні енергетичної сфери нашої держави відіграє фінансове забезпечення, що забезпечує можливості для розвитку й процвітання. Фінансове забезпечення інвестиційних проєктів – це сукупність форм, методів та джерел формування капіталу (власних, залучених, бюджетних) для реалізації довгострокових вкладень із метою отримання прибутку. До основних джерел можна віднести самофінансування (прибуток, амортизація), кредити, випуск цінних паперів (акції, облігації), бюджетні кошти та гранти.

Для втілення проєктів енергоефективності в Україні активно використовують модель ЕСКО контрактів. Так, у першому півріччі 2022 р. було укладено ЕСКО-договорів на суму майже 60 млн грн, що дало змогу місцевим бюджетам оновити дитячі садки, школи та лікарні без додаткового державного фінансування, а вкладені кошти повертатимуться інвестору за рахунок зниження витрат на енергоресурси [2]. До середини 2022 р. в Україні вже діяло 578 ЕСКО-

договорів загалом на понад 1,34 млрд грн і навіть за умов війни цей механізм є ефективним [2]. Державна підтримка є важливим важелем у вигляді грантів, кредитних програм або фондів енергоефективності. Так, у ЄС модернізаційний фонд вимагає інвестувати не менше 70% коштів у заходи з енергоефективності та зниження споживання енергії [3].

Фінансове забезпечення інвестиційних проєктів відновлення енергетичної інфраструктури України протягом 2024-2026 рр. базується на поєднанні бюджетних коштів (13,6 млрд грн у 2026 році), державних гарантій (22,1 млрд грн) й активного банківського кредитування (понад 38,7 млрд грн). Основною метою програми є відновлення пошкодженої енергетичної інфраструктури внаслідок військових дій, забезпечення стратегічної потреби України в енергетичній незалежності, створення стійкої та ефективної енергетичної інфраструктури, а також активізація інвестицій у сектор відновлювальної енергетики та енергоефективності, що є важливими завданнями сталого розвитку та енергетичної безпеки країни. Так, в межах спільного меморандуму про готовність фінансувати відновлення енергетичної інфраструктури після масованих атак російської федерації банки забезпечили фінансування проєктів бізнесу та населення в 21 регіоні України на 38,7 млрд грн [4]. За період з 01.06.2024 р. до 01.03.2026 р. банки надали понад три тисячі кредитів бізнесу на суму 35,9 млрд грн та понад 15 тисяч – населенню на суму 2,8 млрд грн. Вони також долучилися до реалізації проєктів розбудови, реконструкції та відновлення генерації потужністю 1,405 ГВт. Найбільші обсяги фінансування надано на розбудову СЕС, газових і гідро/біо/вітрових установок [4]. Також банки займаються фінансуванням проєктів зі зберігання електроенергії, теплопостачання, модернізацію теплообладнання. На 01.03.2026 р. валовий портфель “енергетичних” кредитів юридичним особам станом становив 25,7 млрд грн, а фізичним особам – 2,2 млрд грн. За 2025 р. чисті гривневі кредити бізнесу зросли більш ніж на третину, а проникнення кредитів в економіку збільшилося вперше з початку повномасштабного вторгнення з 7,7% до 8,7% ВВП за чистими кредитами бізнесу [4]. Відповідно до Плану

відновлення до 2032 р. планується побудувати ще 5-7 ГВт нових сонячних та вітрових станцій [5]. Ще більші очікування пов'язані з виробництвом “зеленого” водню – для якого відкрито понад 30 ГВт нових ВДЕ потужностей. За 10 р. на “Національну програму енергетичної незалежності” і “зеленого курсу” планується спрямувати близько 130 млрд доларів інвестицій [5]. ІЕА підрахувало, що для досягнення цілей України до 2030 р. потрібно встановити приблизно 24 ГВт сонячних електростанцій, 11 ГВт вітрових та 6 ГВт систем накопичення [5]. Збільшення потужностей ВДЕ сприятиме Україні енергетичної незалежності та можливості її експорту до ЄС. “ДТЕК” представив 10-річний проєкт “Мережі майбутнього”, спрямований на будівництво й впровадження технологій SmartGrid [3]. Інвестиційний план передбачає цифрове моделювання мереж, нові автоматизовані підстанції та удосконалення управління навантаження.

Повномасштабна війна, нестабільність безпекової ситуації та корупція суттєво ускладнюють залучення капіталу. Державна Експортно-кредитна агенція (ЕКА) запропонувала страхування інвестицій від воєнних і політичних ризиків [6]. Адже на реалізацію проєктів впливають технічні та логістичні перешкоди, пов'язані із руйнуваннями та обмеженою безпекою маршрутів. Тому Уряд запроваджує стимули: пропонується звільнення від податку на прибуток на 10 р., субсидоване підключення до електромереж та митні пільги на ввезення обладнання [7]. У прикордонних областях слід розширити державно-приватне партнерства із державними гарантіями та страхування ризиків “до” та “після” політичних змін [8].

Енергетична безпека та сталість у довгостроковій перспективі залежать від скоординованого інвестування: підвищення енергоефективності, масштабний розвиток ВДЕ, модернізація мереж та нарощування систем накопичення енергії. Реалізація інвестиційних проєктів супроводжується значними ризиками. Тому необхідно виявляти вразливість їх до політичних, економічних, логістичних та соціальних проблем, головною з яких є гострий дефіцит кваліфікованих трудових ресурсів через мобілізацію й міграцію.

Список використаних джерел:

1. Як Україні стати енергонезалежною? URL: https://ecoaction.org.ua/iak-ukraini-statyenerhonezalezhnoi.html?gad_source=1&gad_campaignid=15339288868&gbra (дата звернення: 21.03.2026)
2. Потреба інвестицій в енергоефективність України становить 57 млрд дол. Асоціація енергоаудиторів України. 2016. 11 квітня. URL: <https://aea.org.ua/2016/04/potreba-investitsij-v-energoefektivnist-ukrayini-stanovit57-mlrd-dol> (дата звернення: 21.03.2026)
3. Європейський зелений курс: фонд модернізації. Українська енергетика. 2021. 09 квітня. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/yevropeiskyi-zelenyi-kurs-fond-modernizatsii> (дата звернення: 21.03.2026)
4. Банки забезпечили фінансування енергетичних проєктів на 38,7 млрд грн. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-zabezpechili-finansuvannya-energetichnih-proyektiv-na-387-mlrd-grn> (дата звернення: 21.03.2026)
5. Empowering Ukraine Through a Decentralised Electricity. IEA. 2024. URL: <https://www.iea.org/reports/empowering-ukraine-through-a-decentralised-electricity-system/executive-summary>. (дата звернення: 21.03.2026)
6. Ріжок А. Інвестиції в Україну 2025. Banker. 2025. 25 серпня. URL: <https://banker.ua/uk/projects/investicii-v-ukrainu-2025> (дата звернення: 21.03.2026)
7. Borodyna O. Geopolitical risks: Ukraine's reconstruction. ODI. 2025. July 10. URL: <https://odi.org/en/insights/geopolitical-risks-ukraines-reconstruction> (дата звернення: 21.03.2026)

Кашпур А.А., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.пед.н, доцент Аврамчук Л.А.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПОХОДЖЕННЯ ГРОШЕЙ

У сучасному світі гроші відіграють важливу роль у житті суспільства та є невід’ємною частиною економічних відносин. Вони використовувалися для обміну товарами і послугами, накопичення багатства та здійснення розрахунків. Проте гроші існували не завжди. Їх поява стала результатом тривалого розвитку господарських відносин між людьми.

Історія українських грошей бере початок з часів Київської Русі. Назва “гривня” походить від прикраси з золота або срібла у вигляді обруча, який носили на шийі(тобто – на “загровку”).

З XI ст. у Київській Русі в обігу були так звані „київські” гривни, які мали шестикутну форму і важили 150г. срібла – ці гроші існували до татаро-монгольського нашествия. Крім того, існували й „новгородські гривни”. Вони мали вигляд довгих срібних паличок і важили 240г. Перехідною від „київської” до „новгородської” була „чернігівська” гривна, за формою дуже близька до „київської”, а за вагою – до „новгородської”. Але найцікавіша форма у „волзької” гривні: майстри створювали її у вигляді маленького човна.

Невдовзі після хрещення Володимиром Русі, розпочалося монетне карбування. Так, Володимир Святославович Великий (980-1015) випускав т.зв. “златники” та “срібляники” – золоті та срібні монети, на лицевому боці яких розміщено зображення князя з усіма регаліями, а на зворотньому – княжий герб – тризуб [1].

Певні зміни у житті гривні виникли у XIII ст., коли для новгородських злитків срібла, поруч із назвою “гривна” почала вживатися назва “рубль”. Рублі були частинами гривні. Назва “рубль” пішла від слова “рубить”, тому що прут срібра вагою в гривню розрубався на чотири частини, які і називалися рублями. Вже у XV ст. злитки взагалі виходять з обігу, а рубль залишається як грошово-лічильна одиниця.

Першим грошовим знаком Української Народної Республіки 19 грудня 1917 року став карбованець, художником якого був Георгій Нарбут. Але вже 1 березня 1918 року замість карбованців було введено гривню.[2]. Із здобуттям Україною незалежності надзвичайно важливим було створення національної грошової системи. Уже 10 січня 1992 року Національний банк ввів в обіг купони багаторазового використання. А з 2 по 16 вересня 1996 року в Україні відбулася грошова реформа, у наслідок якої національною валютою стала гривня.[3]

Коли з'явилися перші паперові гроші, ніхто не припускав, що з часом вони частково вийдуть з ужитку, поступаючись місцем новій грошовій формі – віртуальній. Сьогодні розрахунок готівкою знижено через незручність використання купюр, складність їхнього захисту від підробок, високу вартість емісії. Електронна версія національних валют розширила можливості користувачів. Віртуальні гроші спростили більшість повсякденних фінансових операцій для фізичних і юридичних осіб. Внаслідок цифровізації основні банківські продукти – депозити та кредити – стали доступнішими і безпечнішими. Управління ними стало прозорішим і зручнішим [2].

Отже, гроші виникли в результаті тривалого розвитку господарських відносин між людьми і сформувалися стихійно в процесі обміну, а не за згодою сторін. Таким чином, гроші пройшли складний шлях розвитку від простих форм обміну до сучасних і стали невід'ємною частиною економічної системи суспільства.

Список використаних джерел:

1. Еволюція грошей: де і коли з'явилися гроші? . Idea Bank.
URL: <https://ideabank.ua/uk/experts/evolyutsiya-hroshey-de-i-koly-zyavylsya-hroshi> (дата звернення: 8.03.2026)
2. Історія українських грошей. Державна казначейська служба України.
URL: <https://www.treasury.gov.ua/news/istoriya-ukrainskikh-groshey> (дата звернення: 8.03.2026)
3. Національний банк України. Історія української гривні URL: <https://bank.gov.ua/ua/uah/uah-history> (дата звернення: 8.03.2026)

Кириченко А.О., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент Стельмах Н.Є.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЦИФРОВИХ ВИКЛИКІВ

Необхідність трансформації підходів до управління фінансовою безпекою страхових компаній зумовлена критичною нестабільністю економічного середовища в Україні. Сучасний етап розвитку страхового ринку проходить під тиском воєнного стану, що спровокувало зростання збитковості за масовими видами страхування, втрату частини капіталу на тимчасово окупованих територіях та суттєве падіння купівельної спроможності населення [1]. Паралельно з цим цифрова трансформація фінансового сектору висуває нові вимоги до операційної стійкості, де ключовими загрозами стають складні кібератаки та недостатній рівень технологічної конвергенції систем захисту. Метою дослідження є розробка дієвих механізмів підтримання фінансової рівноваги страхових компаній шляхом впровадження новітніх управлінських інструментів у загальну систему економічної безпеки.

Проведений аналіз поточної кон'юнктури ринку підтверджує, що класичні моделі оцінки платоспроможності вже не повною мірою відповідають реаліям воєнного часу. Пріоритетним завданням менеджменту стає безперервний моніторинг показників ліквідності та формування достатніх страхових резервів, які здатні забезпечити виконання зобов'язань перед клієнтами навіть за умов високої інфляції та валютних коливань [2]. Цифрові виклики змушують компанії не просто автоматизувати сервіси, а переходити до інтегрованих систем кібербезпеки. Впровадження інструментів Big Data та алгоритмів машинного навчання дозволяє суттєво підвищити якість андеррайтингу, зменшуючи вплив суб'єктивних факторів на фінансову стабільність установи.

Наукова новизна роботи полягає у формуванні моделі управління, яка одночасно враховує параметри фінансового інжинірингу та сучасні стандарти кібербезпеки. Запропоновано обов'язкове проведення регулярних стрес-

тестувань страхових портфелів за сценаріями тривалого конфлікту та активний розвиток онлайн-каналів продажу через спеціалізовані цифрові платформи. У підсумку встановлено, що запорукою стійкості страховика на ринку є готовність до швидкої адаптації бізнес-моделі та подолання обмеженості інноваційної інфраструктури [3]. Практична реалізація наданих рекомендацій сприятиме зміцненню ринкових позицій страховиків та відновленню довіри споживачів до фінансових інституцій у надскладних умовах.

Список використаних джерел:

1. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20> (дата звернення: 25.03.2026).
2. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2025 року / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2025-roku> (дата звернення: 25.03.2026).
3. Плакіда В.Т. Конспект лекцій з дисципліни «Інноваційний менеджмент». Харків: ХНАМГ, 2016. 76 с.

Кнап Д.В., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.пед.н, доцент Аврамчук Л.А.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ЕТАПИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

Управління кредитним портфелем є невід’ємною складовою системи банківського менеджменту. Даний процес являє собою комплекс скоординованих дій, спрямованих на розроблення та побудову такої структури кредитного портфеля, яка забезпечує узгодження коротко- й довгострокових завдань банківської діяльності [2].

Ключова мета управління кредитним портфелем банку полягає в досягненні максимальної прибутковості при збереженні допустимого рівня ризику, що є основним показником його якості [1].

Узагальнену структуру функцій управління кредитним портфелем банку подано на рис. 1.

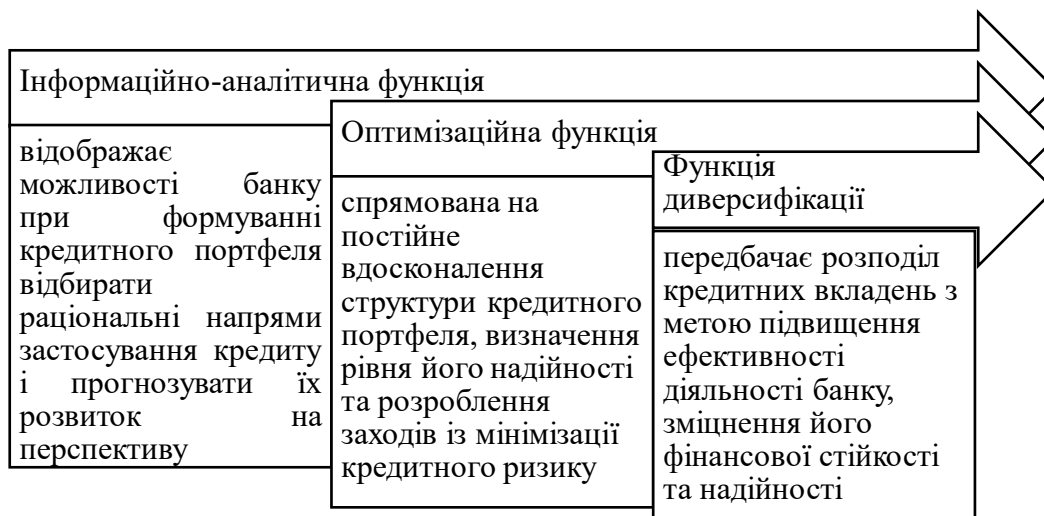

Рис. 1. Основні функції управління кредитним портфелем банку
Джерело: систематизовано автором на основі [3]

Зазначені функції взаємопов'язані між собою та утворюють цілісну систему управління кредитним портфелем банку. Їх узгоджене виконання забезпечує ефективне формування, підтримання належної структури та мінімізацію кредитних ризиків, що, своєю чергою, сприяє підвищенню фінансової стійкості й конкурентоспроможності банківської установи.

Основними завданнями управління кредитним портфелем банку є:

- 1) забезпечення максимального рівня дохідності кредитних операцій за умови дотримання прийнятного рівня ризику;
- 2) забезпечення ефективного та зваженого використання кредитних ресурсів банку;
- 3) досягнення оптимального балансу між ростом обсягу банківського портфеля кредитів та темпами покращення його якості;
- 4) виконання всіх вимог та нормативних показників, викладених в інструкціях, розпорядженнях та постановах Національного банку України, у тому числі регламентуючих обсяги кредитних вкладень, максимальні суми кредитів [4].

Процес управління кредитним портфелем банку охоплює п'ять ключових етапів, представлених на рис. 2.

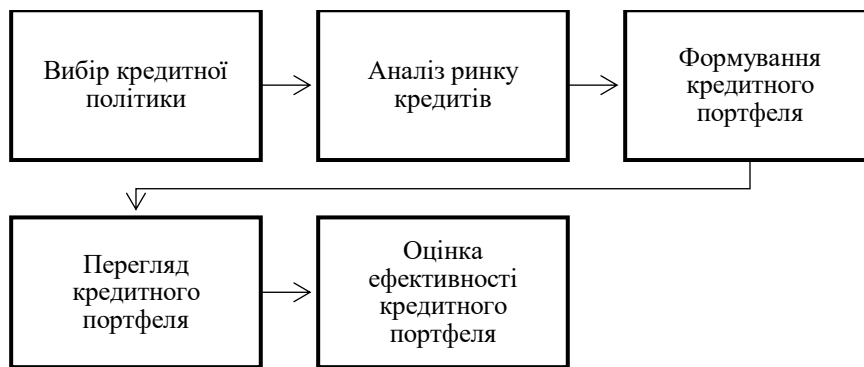

Рис. 2. Послідовність етапів управління кредитним портфелем

Джерело: розроблено автором на основі [4]

Процес управління кредитним портфелем банку є безперервним і циклічним. На кожному етапі здійснюється оцінка стану портфеля, приймаються управлінські рішення та проводиться їх коригування залежно від ринкової ситуації. Ефективність цього процесу визначається здатністю банку своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища, підтримувати належну якість портфеля та забезпечувати стабільний рівень прибутковості.

Особливості управління кредитним портфелем полягають у необхідності врахування впливу зовнішнього середовища, економічної кон'юнктури, регуляторних вимог НБУ та внутрішніх характеристик банку, таких як стратегія розвитку, структура клієнтської бази й рівень капіталізації.

Список використаних джерел:

1. Рясних Є.Г. Система управління кредитним портфелем у комерційному банку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. №2. С. 146-149.
2. Островська Н.Л. Моніторинг в системі управління кредитною діяльністю банку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». Київ., 2014. 23 с.
3. Бугель Ю.В. Управління кредитним портфелем комерційного банку в ринкових умовах господарювання [Текст] : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Тернопіль : ТНЕУ, 2009. 253 с.
4. Сало І.В. Фінансовий менеджмент банку: навчальний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. 314 с.

Козловський Є., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., професор Швець Н.Р.

АГРАРНІ НОТИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Аграрний сектор України є одним із провідних у структурі національної економіки та має ключове значення для глобальної продовольчої безпеки. У 2025 р. Україна зібрала 57,6 млн тонн зернових і 17,3 млн тонн олійних культур, посівши друге місце серед країн ЄС за обсягом виробництва зернових – після Франції (63,1 млн тонн), випереджаючи Німеччину та Польщу [6]. Загальний аграрний експорт у 2025 р. склав 22,71 млрд дол. США, з яких 47 % (12,1 млрд дол. США) припало на країни ЄС [7]. За даними Мінекономіки, у січні–лютому 2026 р. обсяг аграрного експорту становив 4 млрд дол. США, а валютна виручка зросла на 9,3 % порівняно з відповідним періодом 2025 р. [8].

Попри такі показники, аграрний сектор зазнає гострого дефіциту фінансових ресурсів. Прямі збитки агропромислового комплексу внаслідок воєнної агресії станом на лютий 2024 р. склали 10,3 млрд дол. США, непрямі втрати – 69,8 млрд дол. США [9]. Основним державним механізмом підтримки залишається програма пільгового кредитування «Доступні кредити 5-7-9%»: у 2024 р. нею скористалися 8 750 агрогосподарств на суму 46,9 млрд грн, а в 2025 р. – понад 5 588 агропідприємств залучили 36,6 млрд грн [10]. Разом з тим банківське кредитування залишається недоступним для більшості малих і середніх виробників через жорсткі вимоги до застави та фінансової звітності, а в умовах воєнного стану банки ще більш обережно підходять до кредитування агросектору.

Зазначене обумовлює нагальну потребу у розширенні переліку фінансових інструментів для підтримки аграрного виробництва, адаптованих до вимог ринку капіталу ЄС та стандартів міжнародних фінансових організацій.

Проблематику фінансування аграрного сектору та запровадження нових інструментів досліджують вітчизняні науковці. Утенкова К.О. обґрунтовує перспективи застосування аграрних нот як фінансового інструменту кредитування сільськогосподарського виробництва та систематизує їх ключові переваги [2]. Чередніченко С.В. пропонує класифікацію аграрних нот за ступенем оборотоздатності та видом зобов'язань, обґрунтовує інституційні рекомендації для розвитку їх ринку [3]. Авторгов А.М. досліджує особливості примусового виконання зобов'язань за аграрними нотами як новим виконавчим документом [4]. Водночас поза увагою залишаються питання інституційних бар'єрів впровадження аграрних нот на початковому етапі їх функціонування та шляхи подолання цих бар'єрів.

Метою роботи є аналіз сутності, класифікації та особливостей впровадження аграрних нот як інноваційного фінансового інструменту аграрного сектору України в контексті євроінтеграційного курсу, а також визначення першочергових заходів для подолання інституційних бар'єрів їх розвитку.

Виклад основного матеріалу. Нормативно-правова база та роль міжнародних партнерів. Законом України від 22.02.2024 № 3586-IX «Про аграрні ноти» в Україні запроваджено якісно новий фінансовий інструмент – аграрну ноту. Закон набрав чинності з 1 січня 2025 р. Важливим контекстом є те, що прийняття Закону стало складовою Позики Світового банку на політику розвитку (DPL) розміром 1,5 млрд дол. США, спрямованої на проведення структурних реформ в Україні [11]. НКЦПФР підготувала необхідну нормативну базу (рішення від 25.09.2024 № 28/21/1171/K03), а технічна інтеграція Реєстру аграрних нот (РАН) з державними реєстрами здійснена коштом IFC (Група Світового банку) у партнерстві зі Швейцарською Конфедерацією в рамках гранту НДУ до 300 тис. дол. США [12].

Сутність і правова природа аграрної ноти. Відповідно до ст. 5 Закону № 3586-IX, аграрна нота – це неемісійний цінний папір, що посвідчує безумовне зобов'язання боржника, забезпечене заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти кредитору

відповідно до умов, визначених таким цінним папером [1]. Аграрна нота існує виключно в електронній формі у вигляді облікового запису на рахунку в цінних паперах у депозитарній системі НДУ і не потребує нотаріального посвідчення.

Аграрна нота є результатом синтезу кращих рис кількох попередніх інструментів: статусу цінного папера (як у векселів), можливості конвертації товарних зобов'язань у грошові (як у облігацій), забезпечення заставою та спрощеної процедури стягнення (як у аграрних розписок) [13]. Держателем і адміністратором РАН є НДУ, який щоденно забезпечує обмін інформацією між Реєстром та депозитарною системою. Реєстр інтегрований з Держреєстром речових прав на нерухоме майно, Держреєстром обтяжень рухомого майна, Держземкадастром, ЄДР юридичних осіб та іншими реєстрами.

Класифікація аграрних нот. За ступенем оборотоздатності, що визначається на момент видачі, розрізняють: обмежено оборотоздатні (не підлягають передачі, крім правонаступництва, спадкування або акта держави); частково обмежено оборотоздатні (передача можлива, але з солідарною відповідальністю кредитора-передавача; торгівля на організованих ринках капіталу обмежена); необмежені в обігу (вільний обіг без обмеження торгівлі та без солідарної відповідальності кредиторів) [1].

За видом зобов'язань виділяють товарні аграрні ноти (безумовне зобов'язання поставити сільськогосподарську продукцію визначених виду, якості, кількості) та фінансові аграрні ноти (безумовне зобов'язання сплатити кредитору грошові кошти у фіксованій або змінній сумі, що може визначатися за формулою з урахуванням ціни с/г продукції, курсу валют, індексів тощо). Важливою новацією є можливість конвертації товарної ноти у фінансову при невиконанні боржником зобов'язань у визначений строк [1]. Реєстр пропонує адаптовані формули з прив'язкою до курсу НБУ та відсотка комісії, а також передбачає можливість запропонувати власну формулу за умови її зрозумілості для автоматичного розрахунку.

Аграрні ноти в контексті євроінтеграції та міжнародного досвіду. Запровадження аграрних нот є свідомим кроком назустріч вимогам ринку

капіталу ЄС. Порівняння з аналогічними інструментами виявляє як спільні риси, так і суттєві відмінності. Польський аграрний вексель (Wechsel agrarny) є традиційним інструментом сезонного фінансування з обмеженою ліквідністю, орієнтованим на великі агропідприємства; реєстрація необов'язкова. Угорська зернова облігація (Gabona kötvény) функціонує як повноцінний біржовий інструмент для великих зернотрейдерів та інституційних інвесторів, проте вимагає розвинутої ринкової інфраструктури [3]. Українська аграрна нота поєднує доступність та е-форму (досвід Польщі) з потенціалом ліквідності ринку капіталу (досвід Угорщини), при цьому охоплюючи значно ширше коло суб'єктів – від малих фермерів і кооперативів до великих агропідприємств.

Стан впровадження та інституційні бар'єри. Реєстр аграрних нот запрацював з 1 січня 2025 р. З цієї ж дати державні реєстратори зобов'язані перевіряти дані РАН при реєстрації прав на земельні ділянки с/г призначення. Разом з тим за оцінками членкині правління НДУ Марини Адамовської (липень 2025 р.), новий інструмент «відверто пробуксовує» – сільськогосподарські виробники поки що неохоче ним користуються [12].

Висновки. В умовах воєнного стану, коли традиційне банківське кредитування є обмеженим, аграрні ноти відкривають альтернативний канал залучення фінансування для малих і середніх агровиробників, постачальників ресурсів та приватних інвесторів. Три рівні оборотоздатності забезпечують гнучкість застосування: від простого двостороннього товарного кредиту до повноцінного біржового інструменту з залученням інституційних інвесторів. Разом з тим першочерговим завданням є подолання інституційних бар'єрів – насамперед відсутності визнання аграрних нот НБУ та неврегульованості питань оподаткування, – що стримують практичне використання інструменту та формування повноцінного ринку аграрних нот в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про аграрні ноти : Закон України від 22.02.2024 № 3586-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2024. № 12. Ст. 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3586-20#Text> (дата звернення: 29.03.2026).

2. Утенкова К. О. Фінансові інструменти кредитування аграрного виробництва: перспективи застосування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 14. С. 7–12. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.14.7.

3. Чередніченко С. В. Новітні економічні механізми забезпечення відтворення в агропромисловому комплексі України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 15. С. 162–168. DOI: 10.32702/2306-6814.2025.15.162.

4. Авторгов А. М. Особливості примусового виконання аграрних нот. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 1. С. 123–128.

5. Про аграрні розписки : Закон України від 06.11.2012 № 5479-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5479-17#Text> (дата звернення: 29.03.2026).

6. Агровиробництво України у 2025 році: результати сезону та порівняння з ЄС. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/ca05b9f6-c5ea-4bd3-8b88-0dc46379fdfd?lang=uk-UA> (дата звернення: 29.03.2026).

7. Аграрний експорт: підсумки 2025 р. 24 Канал. URL: https://24tv.ua/agro24/eksport-ukrayinskoyi-agroproduktsiyi-hto-kupiv-naybilshe_n3006397 (дата звернення: 29.03.2026).

8. Українські аграрії зберегли обсяги експорту та наростили валютну виручку на 9 %. *Фінансовий клуб*. 2026. URL: <https://www.finclub.net/news/ukrainski-ahrarii-zberekhly-obsiah-y-eksportu-ta-narostyly-valiutnu-vyruchku-na-9protsent.html> (дата звернення: 29.03.2026).

9. KSE Institute. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на лютий 2024 року. 2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3_ukr.pdf (дата звернення: 29.03.2026).

10. «Доступні кредити 5-7-9%»: 36,6 млрд грн уже залучено аграріями цього року. Міністерство аграрної політики та продовольства України. 2025. URL: <https://minagro.gov.ua/news/dostupni-kredyty-5-7-9-366-mlrd-hrn-uzhe-zalucheno-ahrariiamy-tsoho-roku> (дата звернення: 29.03.2026).

11. Ноти для аграріїв : інтерв'ю з К. Мухомедзяновим (IFC). *Пропозиція*. 2024. URL: <https://propozitsiya.com/articles/intervyu/noty-dlya-ahraryiv> (дата звернення: 29.03.2026).

12. Аграрні ноти: як правильно використовувати новий фінансовий інструмент. *Landlord.ua*. 2025. URL: <https://landlord.ua/news/finans/agrarni-noty-yak-pravylnovykorystovuvaty-novyj-finansovyj-instrument/> (дата звернення: 29.03.2026).

Козуб Є., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Пащенко О.В.

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ – ВИКЛИКИ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Реалії сьогодення пов'язані військовими діями негативно позначилися на сталому розвитку України. Попри зростання виробництва озброєння, військової техніки, посилення довгострокових гарантій безпеки, укладання низки угод з партнерами, відновлення економічного зростання, забезпечення макрофінансової стійкості країна стикається із багатьма викликами [1]. Питання відтворення та розвитку людського капіталу у післявоєнній відбудові України набуватимуть важливого значення для її відродження та розвитку. Руйнування інфраструктури, демографічно-міграційні втрати, соціально-економічні виклики зумовлюють необхідність переосмислення підходів до оцінювання людського капіталу й оновлення інструментів управління, які реагуватимуть на виклики сучасності. До початку військових дій Україна стикалася із проблемами нестачі робочої сили, а нині ситуація ще погіршилася через безпекові ризики, через війну, страх мобілізації, пошук кращих економічних умов, а саме вищого рівня життя, соціальних гарантій та вищих доходів, зниження довіри до влади та держави та інфраструктурні проблеми.

Так, у 2023 р. чисельність працездатного населення України скоротилась на 39,2%, порівняно з 2021 р. із 17,4 млн до 12,5 млн, у 2024 р. порівняно із 2021 р. – на 40%, протягом 2024-2025 рр. налічувала 9,8-10,4 млн [2, 3]. У 2025 р. в

Україні налічувалося 12-12,5 млн економічно неактивного населення, через демографічну кризу, війну, міграцію, нестачі навичок, необхідних на ринку праці. Основну частку складають пенсіонери, особи з інвалідністю, студенти та жінки, які не можуть працювати через догляд за дітьми або ж людьми похилого віку, причому дефіцит кадрів відчують 60-75% роботодавців. Ринок праці в Україні у 2025 р. характеризується гострим дефіцитом кадрів (56-74% компаній відчують дефіцит кваліфікованих кадрів, а кількість вакансій перевищує кількість шукачів), зростанням зарплат (96% компаній підвищили заробітну плату, медіанна зарплата на кінець 2025 р. сягнула 25 тис. грн, а у Львівській області – майже 30 тис. грн) та активним наймом, попри війну. Бізнес стикається із браком персоналу через мобілізацію та еміграцію, що змушує компанії підвищувати оплату, автоматизувати процеси, активніше залучати жінок, ветеранів і людей з інвалідністю. Близько 71% компаній змінили політику найму, активно залучаючи ветеранів та жінок на традиційно "чоловічі" посади. Біля 56% компаній інвестують у навчання та перекваліфікацію персоналу, активно впроваджуючи ІІІ для автоматизації. Якщо до початку війни офіційних платників податків було 12,3 млн, то нині менше 10 млн.

В Україні також спостерігається демографічне старіння населення зумовлене низьким рівнем народжуваності. Народжуваність в Україні впала до найнижчих показників серед країн Європи. Коефіцієнт народжуваності зараз складає 0,9-1,37 (для підтримання населення на сталому рівні коефіцієнт має бути 2,14), якщо Україна відновить довоєнні значення народжуваності, цього буде недостатньо, щоб подолати скорочення населення. Зниження коефіцієнта народжуваності, триватиме й після війни, так як не будуть народжені ті, хто матиме народжувати через 19-20 років. Проблемою для України є невелика кількість молоді, яка перейде згодом у працездатний вік. Роз'єднання сімей, внаслідок мобілізації, також впливає на рівень народжуваності. У 2025 р. середня тривалість життя 72-74 рр., у чоловіків становить 64-67 рр., у жінок – 78-79 рр. Демографічні виклики посилюють старіння населення України та високу передчасну смертність, насамперед чоловіків працездатного віку.

Поглиблення негативних міграційних тенденцій залишається одним з ключових ризиків для економічного розвитку країни [4]. На зменшення кількості працездатного населення вплинула зовнішня міграція робочої сили в обсязі 6-8 млн працездатного населення і країни, що надали притулок українським громадянам, не сприятимуть їх поверненню до України. Поза Україною до кінця 2026 р. кількість українців становитиме близько 5,5 млн осіб [5]. Тому підприємства намагаються залучати на роботу пенсіонерів та інвалідів. Урядом країни визнається нестачі кадрів, а у Міністерстві економіки України наголошують, що «протягом наступних десяти років Україні доведеться додатково залучити 4,5 млн співробітників на ринок праці, потреби в робочій силі зростатимуть, щоб відповідати вимогам економічного відновлення» [6]. Ринок праці України характеризується високим рівнем безробіття (12% у 2025 р.), яке є результатом нестачі інформації стану ринку праці, неврегульованості питань методології обліку окремих категорій населення (облік військово-службовців, тимчасово окупованих територій та територій, на яких ведуться (велися) бойові дії). Невідповідність попиту та пропозиції робочої сили зумовили тенденцію підвищення заробітних плат.

Одним із факторів, що зумовлює дефіцит кадрів на українському ринку праці є мобілізація. Найважливіший наслідок для ринку праці від ухвалення Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку» [7] та майбутнього процесу мобілізації – це збільшення дефіциту чоловічої робочої сили. У 2022 р. в Україні була нестача жінок, адже значна частина українських мігрантів – це жінки із дітьми. А зараз нестачу працівників відчують компанії, де використовується чоловіча праця – ритейл, виробництво, будівництво, логістика, перевозки, сільське господарство. При цьому, з одного боку, частина роботодавців побоюються працевлаштовувати чоловіків через можливість їх мобілізації, з іншого боку – частина чоловіків не готові офіційно працевлаштовуватися, оскільки не хочуть звертатися до ТЦК за відповідними довідками. Активізація мобілізації за нормами оновленого законодавства може

містити ризики розширення сфер неофіційного працевлаштування, зростання кількості «зарплат у конвертах», погіршення умов ведення бізнесу, відкриття нових можливостей для корупційних проявів у державних органах, стимулювання подальшої еміграції [1]. Для того, щоб мінімізувати негативні наслідки на ринку праці, необхідною є чітка і максимально прорахована мобілізаційна політика, заснована на чіткому розумінні потреб у людських ресурсах, необхідних як для захисту країни, так і для підтримки її життєдіяльності. В ході реалізації цієї політики мають забезпечуватися неухильне дотримання прав і свобод людини, принцип соціальної справедливості та максимальний рівень протидії корупції.

Основою будь-якої економічної системи є забезпечення робочими місцями працездатних громадян країни. А для цього потрібно будувати політику держави із урахуванням народжуваності, передчасної смерті, міграції та враховувати розподіл громадян серед регіонів. Усвідомлюючи важливість людського капіталу у сучасному світі і його величезний потенціал для економічного розвитку України необхідно актуалізувати питання його відновлення. Заходи відновлення мають охоплювати питання повернення громадян на Батьківщину та формування ефективної системи розвитку людського капіталу всередині країни. Відновлення людського капіталу є комплексним завданням, вирішення якого потребує об'єднання зусилля влади, громади й бізнесу. Проте найважливішим є забезпечення перемоги України у війні та встановлення сталого миру. Адже без зміни демографічної стратегії населення України може скоротитися від 33,4 млн осіб у 2026 р. до 28,9 млн осіб до 2041 року і до 25,2 млн – до 2051 року [3].

Список використаних джерел:

1. Людський капітал – виклики для відновлення України. URL: hrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://razumkov.org.ua/images/2024/05/29/2024-PAKT-9.pdf. (дата звернення: 28.03.2026).
2. Чисельність робочої сили в Україні за війну впала з 17,4 млн до 12,5 млн і продовжить знижуватися – KSE. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/926831.html>. (дата звернення: 28.03.2026).

3. Україні потрібно понад 4,5 млн працездатного населення, аби відновити економіку. URL: <https://espreso.tv/suspilstvo-dlya-vidnovlennya-ukrainskoi-ekonomiki-potribno-45-mln-pratsezdatsnikh-gromadyan-ekspertka> (дата звернення: 28.03.2026).

4. Національний банк України. Інфляційний звіт, квітень 2024 р., URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q2.pdf?v=7. (дата звернення: 28.03.2026).

5. Відновлення ринку праці – це шлях до нашої перемоги. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=3741cc27-dbe5-433e-a139-1d480735bc51&title=VidnovlenniaRinkuPratsiTseShliakhDoNashoiPeremogiTetianaBerezhna>. (дата звернення: 28.03.2026).

6. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку», 10449 від 30 січня 2024 р. ВРУ. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43604>. (дата звернення: 28.03.2026).

7. Вже почалося в АТБ, Фокстроті та інших. Найбільші українські ритейлери зіткнулися з проблемою – що відбувається. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/consmarket/kriza-pracivnikiv-v-ukrajinskih-riteylerah-statistika-50395004>. (дата звернення: 28.03.2026).

Комендант Д.О., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Файчук О. В.

РОЗВИТОК СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Упродовж останніх років страховий ринок України зазнає суттєвих трансформацій під впливом воєнних викликів, макроекономічної нестабільності та зміни регуляторного середовища. Зміна поведінкових моделей населення, зростання попиту на покриття воєнних ризиків та активна цифровізація зумовлюють переорієнтацію страхових компаній на інноваційні підходи до

формування портфеля. Водночас впровадження нових стандартів платоспроможності та стабілізація фінансового сектору створюють умови для розвитку бізнесу в умовах воєнної економіки [1]. Аналіз цих тенденцій є необхідним для розуміння стратегічних змін у структурі послуг та формування ефективної політики захисту інтересів громадян.

Страховий ринок у 2024–2026 рр. функціонував в умовах значних викликів, що змусило компанії оперативно шукати нові механізми стійкості. Незважаючи на скорочення кількості гравців до 65 одиниць, ключові показники сектору продемонстрували помітне зростання [2]. Станом на початок 2026 року загальні активи страховиків перевищили 81,6 млрд грн, а обсяг виплат за 2025 рік склав понад 18,7 млрд грн, що підтверджує здатність ринку виконувати зобов'язання перед клієнтами [1]. Водночас активи, інвестовані в державні цінні папери та депозити, забезпечують необхідний рівень капіталізації для покриття непередбачуваних збитків [2].

Структура премій підтвердила домінування автострахування (ОСЦПВ та КАСКО), частка яких перевищувала 50% у портфелі. Зросла роль «Зеленої картки» та медичного страхування, що відображає потреби населення в умовах воєнної невизначеності [3]. Особливу увагу приділено впровадженню програм страхування майна від воєнних ризиків за підтримки Уряду та Експортно-кредитного агентства. Бізнес отримав можливість страхувати потужності з лімітом до 30 млн грн, що є критичним для відновлення інвестиційної активності [2]. Процеси цифровізації дозволили перевести понад 90% продажів масових продуктів в онлайн-формат, забезпечуючи доступність послуг незалежно від місця перебування клієнта [3].

Тарифи на страхові продукти мали тенденцію до стабілізації, що відповідало нормалізації фінансової політики. Страховики застосовували диференціацію ставок залежно від зон ризику, підтримуючи конкурентоспроможність. Використання мобільних додатків для дистанційного врегулювання збитків значно скоротило терміни виплат, що сприяло підвищенню довіри громадян до страхових інституцій [3]. Результати аналізу підтверджують, що страховий ринок

зберігає здатність до відновлення, а компанії мають достатній потенціал для розвитку нових сегментів та інтеграції у міжнародний простір [1].

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Наглядова статистика та звіти про діяльність страхового ринку за 2024–2025 рр. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 28.03.2026).

2. Міністерство економіки України. Аналітичний огляд програми страхування воєнних ризиків та діяльності ЕКА (січень 2026). URL: <https://me.gov.ua> (дата звернення: 28.03.2026).

3. Ліга страхових організацій України. Тенденції розвитку небанківського фінансового сектору в умовах воєнного стану: щорічний звіт. URL: <https://uainsur.com> (дата звернення: 28.03.2026).

Коновал О.В., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Костюк В.А.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДЕПОЗИТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Упродовж останніх років депозитний ринок України зазнає суттєвих трансформацій під впливом воєнних викликів, макроекономічної нестабільності, динаміки облікової ставки НБУ та активної цифровізації банківського сектору. Зміна поведінкових моделей населення, зростання попиту на онлайн-банкінг, посилення ролі державних банків і поява нових форм заощаджень зумовлюють переорієнтацію банківських установ на інноваційні та клієнтоорієнтовані підходи до формування депозитної бази. Водночас продовження дії системи повного гарантування вкладів фізичних осіб, стабілізація фінансового сектору та поступове підвищення довіри громадян до банків створюють сприятливі умови для подальшого розвитку депозитного ринку. Тому аналіз сучасних тенденцій його функціонування є необхідним для розуміння стратегічних змін у структурі заощаджень, конкурентних позицій банків та формування ефективної депозитної політики в умовах воєнної економіки. Попри те, що депозитні послуги в Україні

можуть надавати як банківські установи, так і кредитні спілки, саме банки формують основну частку депозитного ринку та залишаються ключовими інститутами акумулювання заощаджень населення й бізнесу.

Депозитний ринок України у 2022–2024 роках функціонував в умовах значних макроекономічних та геополітичних викликів. Такі «форс-мажорні» обставини змусили банки оперативно перебудовувати свою діяльність, шукати нові механізми стійкості та адаптації, аби уникнути ризику неплатоспроможності. Незважаючи на це у 2024 році порівняно з 2022 роком ключові показники функціонування банківського сектору України засвідчили позитивну динаміку та продемонстрували помітне зростання. Попри суттєвий вплив воєнних подій на функціонування банківської системи України, їй вдалося зберегти позитивну динаміку щодо зростання ключових фінансових показників активів, кредитного портфеля, капіталу та зобов'язань [1]. Хоча кількість діючих банків у країні скоротилася, загальний обсяг активів продовжує стабільно збільшуватися. Так, станом на 01.01.2025 р. активи банківської системи становили 3 трлн 414 млрд 920 млн грн, що перевищує рівень 2023 року на 469 млрд 890 млн грн (+16,0%) та показник 2022 року на 1 трлн 063 млрд 242 млн грн (+45,2%). Водночас активи, номіновані в іноземній валюті, досягли 959 млрд 610 млн грн, що становить 28,1% їх загальної структури [2].

Структура зобов'язань банківської системи України підтвердила домінування коштів клієнтів, частка яких стабільно перевищувала 90%. Водночас у їх складі переважали кошти на вимогу, що відображає як потреби бізнесу у гнучкості, так і обережність населення в умовах воєнної невизначеності. Строкові депозити демонстрували коливання під впливом динаміки відсоткових ставок, валютного курсу та змін у регуляторних заходах НБУ. Ріст валютних вкладів у 2022 році був зумовлений спеціальними умовами купівлі безготівкової валюти під розміщення на депозит, а подальша стабілізація у 2023–2024 роках відображала адаптацію економіки до нових реалій [3]. Процентні ставки за депозитами мали тенденцію до поступового зниження, що відповідало загальній нормалізації монетарної політики після пікових кризових

періодів. Разом з тим банки активно застосовували диференціацію ставок залежно від валюти, строків та сегментів клієнтів, намагаючись підтримувати конкурентоспроможність депозитних продуктів.

У цілому результати аналізу підтверджують, що депозитний ринок України зберігає здатність до відновлення, а банки достатній потенціал для розвитку депозитних продуктів.

Список використаних джерел:

1. Козій Н. С., Вертій С. І. Депозитна політика банків в умовах воєнного стану. Актуальні проблеми економіки, 2024. № 3 (273).
2. Наглядова статистика. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення 10.03.2026)
3. Незалежна асоціація банків України. URL: <https://nabu.ua> (дата звернення: 15.03.2026).

Короленко А.В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., доцент Тіменко З.М.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Фінансове забезпечення аграрних підприємств є ключовим чинником стабільного функціонування сільськогосподарського сектору та забезпечення продовольчої безпеки держави. В умовах військового стану питання фінансування набуває особливої актуальності, оскільки традиційні механізми кредитування, інвестиційного забезпечення та державної підтримки часто виявляються недостатніми або нестійкими. Військові дії спричиняють порушення логістичних ланцюгів, руйнування виробничої та транспортної інфраструктури, скорочення трудових ресурсів, а також значне фінансове навантаження на відновлення і підтримку діяльності підприємств. В таких умовах аграрні підприємства вимушені оперативно шукати альтернативні джерела фінансування, оптимізувати витрати та забезпечувати безперервність

виробничих процесів, що потребує високого рівня адаптивності та стратегічного планування.

Основним джерелом забезпечення обігових коштів залишається реалізація продукції, проте блокування ринків збуту та порушення транспортних комунікацій призводять до затримки надходжень грошових коштів, що ускладнює закупівлю насіння, добрив, пального та іншого матеріально-технічного забезпечення. Ця ситуація створює ризики невиконання виробничих циклів, втрати частини врожаю та зменшення обсягів продукції, що негативно впливає на фінансову стабільність підприємства.

Одночасно значно ускладнюється доступ до кредитних ресурсів. Банківські установи, оцінюючи підвищені ризики ведення діяльності в умовах військового конфлікту, часто обмежують обсяги фінансування або підвищують відсоткові ставки. Це змушує підприємства шукати більш дорогі або ризикові джерела фінансування, що підвищує загальні витрати та знижує рентабельність виробництва. Також ускладнюється планування довгострокових інвестицій, оскільки підвищена фінансова невизначеність робить складним прогнозування майбутніх доходів та ефективності інвестиційних проектів [1].

В умовах військового стану значно змінюється роль державної підтримки. Програми субсидування, гранти та компенсації, які у мирний час забезпечували стабільність фінансових потоків аграрного сектору, у період військових дій скорочуються через пріоритетність оборонних витрат та відновлення інфраструктури. Нестача державної допомоги створює додаткове фінансове навантаження та підвищує ризик банкрутства окремих підприємств. Одночасно зростають витрати на охорону об'єктів, страхування ризиків, ремонт пошкодженого обладнання та адаптацію виробничих процесів до нових умов. Ці витрати зменшують обсяги коштів, доступних для основної діяльності, та ускладнюють підтримання стабільного виробничого циклу.

На фінансову стабільність також впливає підвищена волатильність ринкових цін. Коливання цін на насіння, паливо, добрива та інші ресурси через порушення поставок підвищує собівартість продукції, водночас обмеження ринків збуту

створює непередбачуваність доходів. Традиційні методи фінансового планування, що використовують фіксовані бюджети та стандартизовані процедури, часто виявляються неефективними у таких умовах. Відсутність гнучких механізмів, резервування коштів та систем управління ризиками ускладнює оперативне реагування на зміни та підтримання стабільного фінансового стану [2. с.117]. Забезпечення ефективного фінансування аграрних підприємств в умовах військового стану потребує впровадження комплексних підходів. До них належить використання гнучких бюджетів, формування фінансових резервів, розробка альтернативних каналів фінансування, підвищення ефективності внутрішнього контролю та інтеграція планування із довгостроковими стратегічними цілями.

Отже, фінансове забезпечення аграрних підприємств в умовах військового стану є складним багатофакторним процесом, що вимагає високої адаптивності, стратегічного планування та тісної взаємодії з державними та фінансовими інституціями. Нестабільність ринків збуту, обмежений доступ до кредитів, скорочення державної підтримки, зростання витрат на охорону та коливання ринкових цін створюють високі ризики для фінансової стійкості підприємств. Подолання цих викликів можливе через впровадження гнучких бюджетних механізмів, створення фінансових резервів, розвиток альтернативних джерел фінансування та підвищення ефективності управлінського контролю. Забезпечення стабільного фінансування аграрного сектору в умовах військового стану є критично важливим для підтримки продовольчої безпеки та економічної стабільності держави.

Список використаних джерел:

1. Тітов Д., Олексієнко В. Фінансове забезпечення аграрного сектору України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63.
2. Давиденко Н., Буряк А. Чинники впливу на фінансовий потенціал аграрних суб'єктів господарювання. *Бізнес-навігатор*. 2022. № 2. С.115-119

Куб'як З.А., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ЛНУ імені Тараса Шевченка, м. Миргород
Науковий керівник – к.е.н., професор Тринчук В.В.

СТРАХУВАННЯ ВОЄННИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

Повномасштабна війна підвищила для бізнесу частоту ризиків, що раніше зазвичай виключалися зі стандартного страхового покриття: пошкодження активів від застосування різних видів зброї, пожеж, вибухів та ударних хвиль [1]. У програмних матеріалах ЕКА такі «воєнні ризики» прямо пов'язуються з ракетами, БпЛА, авіабомбами, артилерійськими снарядами, засобами ППО/ПРО та їх уламками, а також із пожежами/вибухами/ударними хвилями як наслідками ураження [2]. Нормативний контур державної підтримки закріплено постановою Кабінету Міністрів України, яка затвердила порядок часткової компенсації вартості майна, а також порядок часткової компенсації страхових премій за договорами страхування від воєнних ризиків [3]. Ця архітектура важлива саме як інструмент «спільного фінансування ризику» [4].

У поточному році запрацював механізм страхування майна від воєнних ризиків для бізнесу, який поєднує дві складові: пряму компенсацію збитків підприємствам у прифронтових регіонах та часткову компенсацію страхового платежу для бізнесу по всій території країни [5]. Адміністрування покладено на Експортно-кредитне агентство. Конструкція механізму орієнтована на майбутні події: право на компенсацію пов'язується зі статусом учасника програми на момент пошкодження майна через збройну агресію, що створює стимул підключатися до програми заздалегідь, а не «постфактум».

За інформацією ЕКА, участь у напрямі компенсації за пошкодження/знищення майна є добровільною. У березні 2026 року параметри програми були посилені для підвищення інвестиційної привабливості. Граничну компенсацію за пошкоджене або знищене майно збільшено з 10 млн грн до 30 млн грн, а граничну суму компенсації страхової премії – з 1 млн грн до 3 млн грн. Також заяву на компенсацію премії дозволено подавати вже на 31-й день після укладення договору страхування, а якщо премія сплачується частинами, то

компенсацію здійснюють пропорційно платежам. На дату повідомлення подано 52 заяви за напрямом компенсації за пошкоджене/знищене майно (20 уже підтверджено) та 21 заяву за напрямом компенсації страхової премії. Ці перші показники демонструють попит на інструмент, але також підкреслюють потребу в подальшому «продуктовому» й процедурному доопрацюванні (швидкість оцінки збитків, стандарти доказовості, прозорість умов). [5]

Навіть за наявності державного співфінансування попиту ключовим обмеженням страхування воєнних ризиків залишається перестрахова місткість. Європейський банк реконструкції та розвитку [6] зазначає, що після лютого 2022 року міжнародні перестраховики значною мірою відійшли від українського ринку, а це суттєво обмежило можливості українських страховиків. Як відповідь у 2024 році ЄБРР разом із Aon[5] запустили Ukraine Recovery and Reconstruction Guarantee Facility (URGF) із гарантією 110 млн євро для підтримки глобальних перестраховиків та розширення ринкової місткості [7]. URGF охоплює внутрішні перевезення, пошкодження автотранспорту та залізничного рухомого складу і має гнучкість розширення; також оцінюється, що гарантія може сприяти забезпеченню страхового покриття до 1 млрд євро вартості товарів і транспортних засобів у транзиті щороку. URGF має «перезапустити» ринок страхування воєнних ризиків через трансфер ризику за межі України, підвищуючи андеррайтингову спроможність локальних страховиків. Управління платформою здійснює Aon. У сукупності це доповнює державні компенсації, формуючи баланс між доступністю продукту для страхувальника і пропозицією покриття з боку ринку.

Страхування воєнних ризиків в Україні формується як гібридний фінансовий інструмент відновлення, що поєднує державні компенсації збитків і премій та міжнародні гарантійно-перестрахові механізми для нарощення ринкового потенціалу. Критичними умовами сталого розширення є прозорі правила участі, методики оцінки збитків і доказовості, накопичення статистики та поступове розширення периметра покриття відповідно до попиту й доступної перестрахової місткості.

Список використаних джерел:

1. Полінкевич О., Тринчук В., Клапків Ю., Чеботарьов Є. Страхування воєнних ризиків. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 11.С. 44-51.
2. Програма надання часткової компенсації вартості майна суб'єктів господарювання, знищеного чи пошкодженого внаслідок збройної агресії Російської Федерації, а також часткової компенсації страхових премій за договорами страхування від воєнних ризиків. ПрАТ «ЕКА». URL: <https://www.esa.gov.ua/produkty/pk/> (дата звернення: 30.03.2026).
3. Деякі питання надання часткової компенсації вартості майна суб'єктів господарювання, знищеного чи пошкодженого внаслідок збройної агресії Російської Федерації, а також часткової компенсації страхових премій за договорами страхування від воєнних ризиків: Постанова КМУ; Порядок, Договір від 28.11.2025 № 1541. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://surl.lt/bpogsk> (дата звернення: 30.03.2026).
4. Новий механізм страхування воєнних ризиків запрацює з 1 січня. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. 03.12.2025. URL: <https://surl.li/kiludn> (дата звернення: 30.03.2026).
5. Уряд розширив можливості програми страхування воєнних ризиків. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. 30.03.2026. URL: <https://surl.li/hswyuo> (дата звернення: 30.03.2026).
6. EBRD and Aon launch innovative war risk insurance facility for Ukraine. European Bank for Reconstruction and Development. 19 Dec 2024. URL: <https://surl.li/ncremk> (дата звернення: 30.03.2026).
7. URGF Ukraine war risk insurance. European Bank for Reconstruction and Development. URL: <https://surl.li/zzxqsy> (дата звернення: 30.03.2026).

Кудланова К.М., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент Стельмах Н.Є.

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

Трансформація системи охорони здоров'я є стратегічним пріоритетом соціально-економічного розвитку України. В умовах економічної нестабільності, демографічного старіння та глобальних викликів, традиційне бюджетне фінансування часто виявляється недостатньо ефективним [1]. Саме тому впровадження страхових механізмів (як обов'язкових, так і добровільних) є необхідною умовою для забезпечення фінансової стійкості галузі та захисту прав громадян на якісну медичну допомогу.

Аналіз світових моделей фінансування. Міжнародна практика виділяє три базові архітектури фінансування медицини, кожна з яких має свої особливості:

1. Бюджетна модель (Беверіджа): Характерна для Великої Британії та Данії. Фінансується переважно з податків (до 90%). Головна перевага – загальна доступність, проте суттєвим недоліком є державна монополія, що призводить до виникнення черг на планові операції.

2. Страхова модель (Бісмарка): Застосовується в Німеччині та Франції. Базується на паритетних страхових внесках роботодавців та працівників до спеціальних фондів. Ця модель стимулює конкуренцію та високу якість послуг, але створює значне навантаження на фонд оплати праці.

3. Приватна (Ринкова) модель: Типова для США, де медицина є переважно платним товаром, що реалізується через систему приватного страхування. Це забезпечує найвищий рівень технологічності, проте залишає частину населення без базового захисту [2].

Трансформація вітчизняної системи. Медична реформа в Україні, що стартувала у 2018 році, докорінно змінила підхід до розподілу коштів через впровадження принципу «гроші йдуть за пацієнтом» [6]. Національна служба здоров'я України (НСЗУ) стала єдиним стратегічним закупівником послуг, що

дозволило відійти від утримання «ліжко-місць» до оплати реальної допомоги [3]. Статистичні дані свідчать про позитивну динаміку: видатки на охорону здоров'я зросли з 86,9 млрд грн у 2018 р. до понад 108 млрд грн у 2020 р. На кінець 2019 року рівень автономізації спеціалізованих закладів сягнув 85%. Рівень підписання декларацій з сімейними лікарями у окремих регіонах (зокрема, у Вінницькій області) перевищив 83%, що свідчить про високий рівень довіри до первинної ланки [5].

На основі аналізу міжнародного досвіду, для України пропонується оптимальна змішана модель фінансування: 70% – державний гарантований пакет послуг, що фінансується через загальні податки та запровадження обов'язкового медичного страхування (ОМС); 30% – додаткові послуги, що покриваються за рахунок добровільного медичного страхування (ДМС) та офіційних співоплат населення. Такий підхід дозволить збалансувати фінансове навантаження на державний бюджет, залучити приватні інвестиції в медичну інфраструктуру та забезпечити європейські стандарти якості обслуговування для кожного громадянина [4].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19.10.2017 № 2168-VIII.
2. Державна служба статистики України. Статистичний збірник «Заклади охорони здоров'я та захворюваність населення України за 2023 рік». Київ, 2024.
3. Чугунов І. Я., Пасічний М. Д. Фінансова політика розвитку системи охорони здоров'я. *Вісник КНТЕУ*, №1, 2020. С. 67-81.
4. Васильківський Д. М. Економіка та фінансування охорони здоров'я: Навчальний посібник. Київ.: ЦУЛ, 2021. 256 с.
5. Офіційний сайт НСЗУ. Звіти про стан реалізації Програми медичних гарантій. (дата звернення: 28.03.2026).
6. World Health Organization. Global Spending on Health: A World in Transition. Geneva: WHO, 2019. (дата звернення: 28.03.2026).

Кулик А.Р., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., доцент Біляк Ю.В.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ

Фінансова безпека підприємств є ключовим системоутворюючим елементом економічної стійкості держави, оскільки визначає здатність суб'єктів господарювання до стабільного функціонування, розвитку та адаптації до змін зовнішнього середовища. Її рівень безпосередньо впливає на макроекономічну рівновагу та стійкість національної економіки.

Економічна стійкість держави формується на основі фінансової стабільності підприємств, яка проявляється через ліквідність, платоспроможність, рентабельність і фінансову автономію. Саме ці показники забезпечують безперервність господарської діяльності та створюють основу для економічного зростання.

До основних загроз фінансовій безпеці підприємств належать макроекономічна нестабільність, інфляційні та валютні ризики, нестабільність податкового середовища, обмежений доступ до фінансових ресурсів і високий рівень невизначеності. У сукупності ці фактори можуть призводити до зниження ефективності діяльності та виникнення кризових явищ.

Забезпечення фінансової безпеки підприємств базується на ефективному фінансовому менеджменті, який включає стратегічне планування, аналіз і контроль фінансових потоків, а також управління ризиками. Важливу роль відіграє диверсифікація джерел фінансування та оптимізація структури капіталу, що підвищує фінансову стійкість підприємства.

Держава створює інституційні умови для зміцнення фінансової безпеки підприємств через стабільну регуляторну політику, розвиток фінансової інфраструктури та реалізацію грошово-кредитної політики, яку здійснює Національний банк України. Ефективна державна підтримка сприяє підвищенню стабільності бізнес-середовища.

Підвищення рівня фінансової безпеки підприємств сприяє зростанню інвестиційної привабливості економіки, розширенню виробничого потенціалу та забезпеченню довгострокової економічної рівноваги. Це створює передумови для сталого розвитку держави в умовах глобальної конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Верховна Рада України. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (зі змінами і доповненнями).
2. Національний банк України. Офіційний сайт. <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 28.03.2026).
3. Міністерство фінансів України. Бюджетна політика України. <https://mof.gov.ua> (дата звернення: 28.03.2026).
4. Державна служба статистики України. Офіційний сайт <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 28.03.2026).
5. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент підприємства: підручник. Київ : Ніка-Центр, 2019. 656 с.
6. Фінансова безпека підприємств: теорія та практика: монографія. За ред. О.В. Васильєва. Київ : КНЕУ, 2021. 312 с.

Курка В.О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Олійник Л.А.

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

У розвиненій економіці малий та середній бізнес (МСБ) відіграє ключову роль економічного зростання, є важливим джерелом створення робочих місць та основою формування середнього класу. Погіршення інвестиційного клімату, зростання ризиків, високі ставки за кредитами, обмежений доступ до зовнішнього фінансування – все це зумовлює адаптації до умов воєнної економіки, необхідність пошуку нових інструментів підтримки, активізації партнерства з міжнародними організаціями.

Одним із ключових джерел фінансування для МСБ є кредитні ресурси, які надають комерційні банки та інші фінансові установи. Завдяки кредитуванню суб'єкти малого та середнього бізнесу можуть поповнювати оборотні кошти, інвестувати в розширене виробництво, модернізацію обладнання тощо. Роль комерційних банків у фінансуванні МСБ полягає в тому, що вони надають не лише кредити, але й пропонують супутні фінансові послуги, що дозволяють суб'єктам господарювання ефективно управляти своїми фінансами [1].

Фінансові інструменти підтримки МСБ – це сукупність державних, приватних та міжнародних механізмів фінансування (пільгове кредитування, гранти, гарантії, лізинг тощо). Сьогодні в Україні ключовими інструментами підтримки є державна програма пільгового кредитування «Доступні кредити 5-7-9%», урядові гранти «єРобота», а також грантові програми від міжнародних донорів [2]. У 2026 році в Україні діє розгалужена система підтримки малого та середнього бізнесу, ключовою структурною одиницею якої стала Національна установа розвитку (НУР). Основними інструментами реалізації політики цієї установи є гранти «Власна справа», підтримка ветеранів/ВПО, пільгові кредити «Доступні кредити 5-7-9%», «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%», «Енергокредит»: 0%, «Енергосвідомі» тощо. На інструменти підтримки українського бізнесу передбачено 51,8 млрд грн, серед яких головними напрямками фінансування є: «Доступні кредити 5–7–9%» - 18 млрд грн, підтримка оборотного капіталу, інвестиції у виробництво, пряма підтримка бізнесу - 4,9 млрд грн [3]. Важливим аспектом сучасного етапу розвитку фінансових інструментів є їх цифровізація. Використання сучасних FinTech-рішень, державних електронних сервісів та платформ відкритого банкінгу суттєво спрощує доступ підприємців до фінансування, скорочує час на обробку заявок та мінімізує корупційні ризики. Важливу роль відіграють міжнародні фінансові організації у підтримці вітчизняного МСБ. Програми від ЄБРР, Світового банку та європейських фондів не лише надають доступ до пільгового капіталу, але й супроводжуються технічною допомогою.

Щоб вдосконалювати процес залучення та управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання МСБ, необхідно запроваджувати наступні заходи: розширювати цільові грантові програми для підтримки інноваційного, ветеранського та експортоорієнтованого бізнесу; встановлювати цілі та завдання управління залученими фінансовими ресурсами з урахуванням особливостей їх діяльності; створювати фонди часткового гарантування кредитів для суб'єктів малого та середнього підприємництва, які не мають достатнього обсягу заставного майна. В умовах сучасних викликів потребують вдосконалення законодавча та податкова системи, зменшення адміністративного тиску, створення прозорого й передбачуваного бізнес-середовища, що дозволить знизити ризики й підвищити довіру з боку інвесторів та кредиторів. Отже, фінансування малого та середнього бізнесу в умовах війни повинно розглядатися як стратегічний напрям економічної політики держави.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук Н., Ватаманюк К. Фінансування малого бізнесу в Україні в умовах війни. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2025. 4(3). С. 11–22. URL: <https://isg-journal.com/isjmef/article/view/1049/606>
2. Державні грантові програми для бізнесу «єРобота». Урядовий портал. URL: <https://erobota.diia.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2024)
3. Офіційний сайт Національної установи розвитку. URL: <https://bdf.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2024)

Лукіянчук Т.А., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.пед.н, доцент Аврамчук Л.А.

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ БАНКУ

Система електронних платежів (СЕП) є ключовим елементом фінансової інфраструктури України, забезпечуючи швидкі та надійні розрахунки між банками та їхніми клієнтами. Її розвиток відображає загальні тенденції цифровізації економіки та впровадження новітніх технологій у банківську сферу.

СЕП Національного банку України (НБУ) обслуговує близько 97% міжбанківських платежів у країні, що підкреслює її системну важливість. [1] У 2023 році, незважаючи на складні умови, пов'язані з війною, СЕП продовжувала функціонувати безперебійно, задовольняючи потреби банківської системи та її клієнтів у розрахунках національною валютою. [2]

Інноваційні технології, такі як блокчейн, мають значний потенціал для трансформації платіжних систем. Вони забезпечують підвищену безпеку, прозорість та ефективність транзакцій. Наприклад, блокчейн-технології можуть спростити інтеграцію банків зі світом цифрових активів та оптимізувати поточні операції. [3]

Попри очевидні переваги, впровадження нових платіжних систем стикається з низкою викликів. Серед них – необхідність модернізації існуючої інфраструктури, забезпечення кібербезпеки, а також адаптація нормативно-правової бази до нових технологій. Крім того, важливо враховувати питання доступності та зручності використання нових систем для широкого кола користувачів.

У цифровій економіці очікується подальше зростання обсягів електронних платежів. Перспективними напрямками є розвиток мобільних платежів, впровадження цифрових валют центральних банків (CBDC), а також використання штучного інтелекту для підвищення ефективності та безпеки платіжних систем. Наприклад, запровадження CBDC може спростити доступ населення до фінансових послуг та здешевити грошові перекази. [4]

Для підвищення ефективності та надійності електронних платіжних систем доцільно:

1. Модернізувати інфраструктуру: забезпечити оновлення технічної бази для підтримки нових технологій та стандартів.
2. Посилити кібербезпеку: впроваджувати сучасні методи захисту даних для запобігання шахрайству та кібератакам.

3. Адаптувати нормативно-правову базу: розробити та прийняти закони і регуляції, які сприятимуть розвитку нових платіжних інструментів та технологій.

4. Підвищувати фінансову грамотність населення: проводити освітні кампанії для інформування громадян про переваги та ризики електронних платежів.

Список використаних джерел:

1. Офіційні дані Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>.
2. Blockchain і фінансові технології: нові можливості для електронних платежів. *Журнал "Банківські технології"*. 2022. №4. С. 15-20.
3. Перспективи впровадження цифрових валют центральних банків (CBDC). *Економічний огляд*. 2023. №2. С. 45-51.
4. Вплив сучасних технологій на фінансову безпеку електронних платежів. *Науковий вісник Київського національного університету*. 2021. №7. С. 32-57.

Луценко В.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-6177-1806>

Науковий керівник – к.е.н., доцент Муравський О. А.

РОЛЬ СТАНДАРТУ ISO 20022 ТА ІНФРАСТРУКТУРИ ПЛАТЕЖІВ 24/7 У РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ БАНКІВСЬКИХ СЕРВІСІВ В УКРАЇНІ

Розвиток цифрових банківських сервісів в Україні дедалі більше залежить від якості базової платіжної інфраструктури, здатної забезпечувати безперервність, швидкість і стандартизований обмін даними. У цьому контексті визначальне значення мають міжнародний стандарт ISO 20022 та цілодобова робота Системи електронних платежів Національного банку України. ISO 20022 формує єдину логіку побудови платіжних повідомлень і дає змогу передавати значно повніші структуровані дані про операцію, її учасників і призначення платежу. Для банків це означає кращу автоматизацію обробки транзакцій,

зниження операційних помилок, точнішу ідентифікацію платежів, а також ширші можливості для побудови клієнтських сервісів на основі якісних платіжних даних [1; 3].

Перехід СЕП на нове покоління з 1 квітня 2023 р. та її функціонування на базі ISO 20022 у режимі 24/7 стали однією з ключових інституційних передумов подальшої цифровізації банківського сектору. Цілодобовий режим розрахунків змінив саму модель очікувань користувачів: платіжна послуга дедалі менше сприймається як банківська операція «в межах робочого дня» і дедалі більше — як безперервний цифровий сервіс. Це особливо важливо для мобільного банкінгу, електронної комерції, дистанційного обслуговування бізнесу та сервісів для фізичних осіб, які потребують швидкого зарахування коштів незалежно від часу доби [1].

Додатковим кроком стало запровадження з 1 грудня 2024 р. функціональності миттєвих кредитових переказів у СЕП. Такий розвиток інфраструктури розширює можливості банків у створенні нових цифрових продуктів, підвищує зручність для клієнтів та підтримує фінансову стійкість економіки в умовах високої невизначеності. Для користувачів це означає можливість швидко здійснювати перекази між рахунками, оплачувати товари і послуги, отримувати кошти від контрагентів чи роботодавців без прив'язки до операційного часу банку. Для банків цілодобова модель розрахунків створює підґрунтя для розвитку мобільних застосунків, дистанційного обслуговування малого бізнесу, автоматизованих платіжних сервісів і більш гнучких сценаріїв взаємодії з клієнтом [2].

Водночас значення ISO 20022 не обмежується внутрішнім ринком. Перехід світової платіжної індустрії до цього стандарту, зокрема у середовищі SWIFT, посилює значення сумісності форматів повідомлень, уніфікованої структури реквізитів та більш якісних даних для транскордонних розрахунків. Для України це важливо не лише з позиції технологічного оновлення, а й у контексті євроінтеграції, підвищення прозорості платежів, розвитку відкритого банкінгу та зміцнення конкурентоспроможності банківських установ. Поєднання стандарту

ISO 20022 із цілодобовою інфраструктурою розрахунків формує основу для наступного етапу розвитку цифрових банківських сервісів, у якому швидкість, безперервність і якість платіжних даних стають базовими характеристиками фінансової послуги [3].

Список використаних джерел:

1. Система електронних платежів. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/sep>. (дата звернення: 28.03.2026).

2. З 01 грудня 2024 року в Україні запрацювала нова версія СЕП з функціональністю миттєвих переказів. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/z-01-grudnya-2024-roku-v-ukrayini-zapratsyuvala-nova-versiya-sep-z-funktsionalnistyu-mittyevih-perekaziv>. (дата звернення: 28.03.2026).

3. ISO 20022 harmonisation requirements for enhancing cross-border payments. BIS CPMI. URL: <https://www.bis.org/cpmi/publ/d215.pdf>. (дата звернення: 28.03.2026).

Мелешко В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Пащенко О.В.

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Податкова система є важливим елементом фінансової системи будь-якої держави, адже вона формує бюджетні доходи та впливає на економічний розвиток країни. В Україні, в умовах повномасштабної війни, її значення багаторазово зросло, адже саме податкові надходження є одним із основних джерел фінансування оборони, соціальних виплат та відновлення економіки. Українська податкова система – це сукупність податків, зборів та механізмів їхнього збору, що регулюються законодавством. До основних податків, які наповнюють державний та місцевий бюджети, належать податок на прибуток підприємств; податок на доходи фізичних осіб; податок на додану вартість та

єдиний податок [1,2,3]. Вони виконують як фіскальну (збір коштів), так і регулюючу (вплив на економіку) функції.

Для будь-якої країни важливо мати ефективну податкову систему, яка спроможна забезпечити існування усіх державних інституцій. Проте Україна має проблеми, які гальмують її ефективну діяльність, а саме: високе податкове навантаження на бізнес; затяжний процес реформування податкової системи; надмірний тиск, часті перевірки та необґрунтовані штрафи зі сторони податкових органів змушують підприємства мінімізувати свою податкову базу або ж виводити діяльність у тінь; відсутність стимулювання бізнесу на територіях, які постраждали внаслідок війни або перебувають у стані економічної депресії; несистемне реформування податкової системи; невідповідність європейським стандартам; поширення корупційних практик у податкових органах створює додаткове фінансове навантаження на бізнес, спотворює конкуренцію, підриває довіру до державних інституцій, як результат підприємці змушені витратити ресурси на «вирішення питань», а не на розвиток, що гальмує інноваційність та інвестиційну привабливість економіки [4].

Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу та перегляду підходів формування податкової політики з урахуванням викликів воєнного часу, економічної безпеки та потреб бізнесу. Ефективна податкова система має забезпечувати баланс між фіскальною функцією та стимулюванням економічної активності [3,4]. А для цього слід формувати сприятливі умови для ведення бізнесу, знизити надмірний податковий тиск, забезпечити прозорість оподаткування й мінімізувати ухилення від сплати податків.

В умовах воєнного стану пропонуються заходи, які реформують податкова політика України. Для підтримки бізнесу держава запровадила низку податкових послаблень: спрощення системи оподаткування, можливість переходу на сплату єдиного податку за зниженою ставкою, відстрочення податкових зобов'язань, застосування податкових пільг, тимчасове звільнення від сплати податків [4]. Такі заходи дозволили частково зберегти економічну активність, підтримати малий й середній бізнес та зменшати типізацію економіки. Разом із тим, воєнні дії

спричинили значне скорочення виробництва, руйнування підприємств і порушення логістичних ланцюгів, що негативно вплинуло на податкові надходження.

Одним з важливих кроків оптимізації податкової політики в умовах воєнного стану може стати заміна податку на прибуток податком на виведений капітал (ПнВК). Такий підхід сприятиме стимулюванню інвестицій, зниженню податкового навантаження на бізнес та зменшенню тіньової економіки [4]. Оподатковуються лише виведені кошти, а це мотивує суб'єктів господарювання реінвестувати отримані доходи в розвиток, модернізацію та підтримку робочих місць, що позитивно впливає на економічну стабільність.

Важливо на законодавчому рівні встановити послідовність проведення податкових реформ. Податкове адміністрування має бути прозорим й ефективним для підвищення довіри у платників податків [5]. Для підвищення ефективності податкової системи необхідно впроваджувати цифрові технології в адміністрування податків, удосконалювати податкове законодавство, забезпечувати прозорість фінансових процесів та залучати міжнародну фінансову допомогу та обмежити ручне втручання. Це допоможе державі вирішити проблему податкової системи подолати її корупційну складову. Слід також посилити відповідальність за корупцію у фіскальних органах та запровадити незалежний громадський контроль за діяльністю податківців. Покращити механізм виявлення й протидії ухиленню від сплати податків й запровадити прозорий механізм легалізації бізнесу. Необхідно розробити цілісну реформу податкового законодавства із урахуванням євроінтеграційних стандартів та сучасних викликів. Важливим є поступове впровадження змін, щоб бізнес мав можливість адаптуватися до відновлення економіки.

Таким чином, податкова система України в умовах воєнного стану зазнала значних трансформацій, ставши більш гнучкою. Запроваджені заходи дозволили адаптувати економіку до кризових умов, однак подальше вдосконалення податкової політики є необхідним для забезпечення економічної стабільності та розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення: 28.03.2026).
2. Державна податкова служба України. URL: <https://www.tax.gov.ua> (дата звернення: 28.03.2026).
3. Жарікова О., Пащенко О. Податкова система України та її недоліки. Економічні дні – 2025: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та студентів, 10 квітня 2025 р. Київ: НУБіП України, 2025. 554 с.
4. Масленніков Є.І., Коваленко К.В. Роль податків у забезпеченні фінансової стабільності держави в умовах дії воєнного стану. URL: <https://cmi.politehnica.zp.ua/index.php/journal/article/view/215/207> (дата звернення: 28.03.2026).
5. Кравченко В.І. Податкова політика України в умовах воєнного стану. Економіка України. 2023. №2. URL: [file:///C:/Users/admin/Downloads/Inv+18-2024_St4%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/Inv+18-2024_St4%20(2).pdf) (дата звернення: 28.03.2026).

Мельник О.П., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ЛНУ імені Тараса Шевченка, м. Миргород
Науковий керівник – старший викладач Зелениця І.М.

СТРАХОВА ТЕЛЕМАТИКА В УКРАЇНІ

Страхова телематика в автострахованні передбачає використання цифрових каналів і пристроїв для збору даних про водіння та експлуатацію авто, на основі яких страховик може персоналізувати тариф. Її актуальність для України посилюється високими втратами під час ДТП. Так, за даними Департаменту патрульної поліції, у 2025 році зареєстровано 25 934 ДТП із постраждалими, у яких загинули 3 249 осіб і 31 898 осіб отримали травми; серед головних причин ДТП із тяжкими наслідками – перевищення швидкості (40,8%) [1].

Паралельно відбувається глибока цифровізація автостраховання. За

підсумками 2025 року частка електронних внутрішніх договорів ОСЦПВ сягнула 99,7% (76,8% у 2024 році), що свідчить про майже повний перехід у цифровий формат [2]. Важливо, що в ст. 11 Закону України закріплено виключно електронний формат укладення договору ОСЦПВ [3]. Така інфраструктура електронних договорів, обміну повідомленнями та цифрових кабінетів створює базові передумови для масштабування телематичних продуктів (збір і використання даних для сервісу й ціни) – особливо в умовах переходу ринку до індивідуалізації тарифів.

З технологічного погляду телематика найчастіше реалізується через пристрої/модулі з GPS та датчиками руху, що фіксують пробіг і пов'язані параметри «поведінки» водія. Зібрані дані можуть застосовуватися у кількох напрямках: *Pay-As-You-Drive* (плата залежить від пробігу), *Pay-How-You-Drive* (впливає стиль водіння), прискорення врегулювання (частково – через додаткові цифрові докази) та профілактика ризику через зворотний зв'язок водієві [4; 5].

Український ринок уже має приклади впровадження: наукове джерело фіксує надання телематичних сервісів у «Smart CASCO» у страховиках INGO та ARX. Паралельно розвиваються insurtech-моделі UBI. У матеріалі про Easy Peasy Insurtech описано телематичний пристрій із GPS та акселерометром, що фіксує пробіг і манеру їзди; також наведено приклад отримання бонусів за «гарний стиль водіння» через рейтинг та параметри (прискорення, гальмування тощо) [4].

Очікувані ефекти від страхової телематики доцільно розглядати: для клієнта – це більша справедливість ціни за рахунок прив'язки до фактичного використання/ризик-профілю та мотивація до безпечнішого водіння через знижки/бонуси; для страховика – уточнення андеррайтингу й зменшення операційних витрат через автоматизацію та цифрові сервіси (що особливо важливо в ОСЦПВ із високою частотою звернень); для суспільства – потенціал зниження аварійності через вплив на ключові фактори ризику (наприклад, контроль швидкості), які прямо ідентифіковані як домінуючі в структурі причин ДТП.

Водночас телематика створює правові та етичні ризики: масиви поведінкових і потенційно геолокаційних даних підпадають під режим персональних даних, що вимагає забезпечення прав суб'єкта та належний захист даних. Міжнародні підходи підкреслюють необхідність підтримання довіри споживачів й фінансової інклюзії при використанні «нових даних» та алгоритмів ціноутворення з метою розвитку страхової культури [7] та свідомості, запобігання порушенням та дискримінації.

Таким чином, страхова телематика в Україні перебуває на етапі становлення: наявні приклади телематичних програм і UBI-продуктів демонструють практичну реалізованість, а цифровізація ОСЦПВ формує інфраструктурне підґрунтя для масштабування. Перспективи подальшого розвитку пов'язані зі стандартизацією телематичних показників і прозорістю скорингових моделей [8], а також вбудованим захистом даних та узгодженням із законодавством і практиками споживчої довіри. Подальше впровадження телематики в автострахуванні в Україні може стати ключовим чинником переходу до ризик-орієнтованих і поведінкових моделей ціноутворення. Важливим напрямом розвитку може стати інтеграція телематичних рішень із державними цифровими сервісами та платформами, що сприятиме підвищенню ефективності обміну даними. У довгостроковій перспективі телематика може сприяти не лише розвитку страхового ринку, але й підвищенню загального рівня безпеки дорожнього руху в Україні.

Список використаних джерел:

1. Департамент патрульної поліції. Статистика аварійності за 2025 рік. URL: <https://surl.li/kaqdnw> (дата звернення: 30.03.2026).
2. МТСБУ. Середня виплата за Автоцивілкою зросла на 33% – підсумки ринку ОСЦПВ у 2025 році. URL: <https://surl.lu/odlzsh> (дата звернення: 30.03.2026).
3. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 21.05.2024 № 3720-ІХ. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL:

<https://surl.li/ixjotw> (дата звернення: 30.03.2026).

4. Скільки їдиш – стільки платиш. Forbes BrandVoice протестував автострахування Easy Peasy Insurtech. Що застосунок пропонує українцям // Forbes.ua. 2025. URL: <https://surl.li/wtadaq> (дата звернення: 30.03.2026).

5. Соколова, А., Гасій, О., Тимошенко, О., Педченко, Н. Сучасні тенденції розвитку страхового ринку України в умовах цифровізації. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». 2022. Вип.1(105). 47-60.

6. OECD. Leveraging technology in insurance to enhance risk assessment and policyholder risk reduction. Paris: OECD, 2023. URL: <https://surl.li/jufdnn> (дата звернення: 30.03.2026).

7. Ротова, Т., Тринчук, В. Культура страхування. Страхова справа. 2004. Вип.4. 28-30.

8. Тринчук, В., Полінкевич, О., Зелениця, І., Файчук, О., Мельник, О. Телематика та страховий маркетинг: синергія для створення індивідуалізованих страхових продуктів. Інвестиції: практика та досвід. 2026. Вип.7. 38-41.

Миколенко Б.А., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Жарікова О.Б.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ТА ФІНТЕХ-ІННОВАЦІЇ

У сучасних умовах розвитку цифрової економіки банківський сектор зазнає суттєвих трансформацій. Одним із ключових процесів є діджиталізація банківських послуг, що передбачає переведення традиційних фінансових операцій у цифрову форму та впровадження інноваційних технологій. Паралельно активно розвивається фінтех (fintech), який об'єднує фінанси та технології і сприяє створенню нових фінансових продуктів і сервісів. Актуальність теми зумовлена необхідністю підвищення ефективності

банківської системи, зручності для клієнтів та конкурентоспроможності фінансових установ. [1]

Діджиталізація банківських послуг - це процес впровадження цифрових технологій у всі сфери банківської діяльності, включаючи обслуговування клієнтів, проведення платежів, кредитування, управління рахунками та інвестиційні операції. Основними інструментами є інтернет-банкінг, мобільні додатки, електронні платіжні системи, хмарні технології та автоматизовані платформи (табл. 1). [1, 2]

Таблиця 1. Порівняння традиційного та цифрового банкінгу

Критерій	Традиційний банкінг	Цифровий банкінг	Критерій	Традиційний банкінг
Доступ до послуг	Лише у відділеннях	24/7 через онлайн-додатки	Доступ до послуг	Лише у відділеннях
Швидкість операцій	Повільна, з чергами	Миттєва або майже миттєва	Швидкість операцій	Повільна, з чергами
Витрати банку	Високі	Нижчі завдяки автоматизації	Витрати банку	Високі
Зручність	Обмежена часом і місцем	Максимальна зручність	Зручність	Обмежена часом і місцем
Інновації	Низький рівень	Високий рівень (AI, fintech, API)	Інновації	Низький рівень
Безпека	Фізичний контроль	Кіберзахист, але є ризики атак	Безпека	Фізичний контроль
Критерій	Традиційний банкінг	Цифровий банкінг	Критерій	Традиційний банкінг

Джерело: складено на основі наукових публікацій з питань цифровізації банківського сектору та розвитку фінтех-індустрії [1]

Фінтех-індустрія є важливим драйвером трансформації фінансового сектору. Вона охоплює технології штучного інтелекту, блокчейн, Big Data, біометричну ідентифікацію та API-рішення. Фінтех-компанії створюють альтернативні фінансові сервіси, які є більш швидкими та гнучкими (табл. 2).

Аналіз наведених в таблиці 1, свідчить про суттєву трансформацію банківського сектору під впливом цифровізації та фінтех-інновацій. Порівняння традиційного та цифрового банкінгу демонструє очевидні переваги діджиталізації, зокрема підвищення швидкості, доступності та ефективності банківських послуг при одночасному зниженні витрат.

Таблиця 2. Основні напрями фінтех-інновацій

Напрям	Сутність	Приклади
Мобільні платежі	Оплата через смартфон	Apple Pay, Google Pay
Блокчейн	Децентралізовані транзакції	Криптовалюти
Big Data	Аналіз великих даних	Кредитний скоринг
ІІІ (AI)	Автоматизація рішень	Чат-боти, робо-радники
P2P-кредитування	Кредити між людьми	Онлайн-платформи
Open Banking	Обмін даними через API	Фінансові інтеграції

Джерело: складено на основі наукових публікацій з питань цифровізації банківського сектору та розвитку фінтех-індустрії [1]

Таблиця 2 показує, що фінтех охоплює широкий спектр технологічних напрямів - від мобільних платежів до штучного інтелекту та відкритого банкінгу. Це свідчить про глибоку інтеграцію інновацій у фінансову систему та формування нового цифрового середовища.

Отже, цифровізація та фінтех-розвиток є ключовими факторами модернізації банківської системи, однак вони також потребують посиленої уваги до питань кібербезпеки та регулювання.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. *Фінансовий моніторинг та ринок фінансових технологій*. Київ: НБУ, 2024. URL: <https://bank.gov.ua>
2. Магич М., Антонюк В. Інституційне забезпечення фінтех-розвитку та роль цифрових платформ у банківському фінансовому посередництві МСП. *Економіка та суспільство*. 2025. № 80.

Мироненко А.М., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Стороженко О.О.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Інноваційний розвиток в фінансовій сфері це одна з ключових передумов забезпечення ефективного функціонування національної економіки в умовах глобалізації та цифровізації. В умовах інтеграції України до європейського економічного простору особливого значення набуває імплементація сучасних фінансових технологій, які сприяють підвищенню прозорості, ефективності та доступності фінансових послуг.

Фінансові інновації являють собою сукупність нових інструментів, продуктів, технологій та організаційних рішень, що впроваджуються у фінансовому секторі з метою підвищення його ефективності. До основних видів фінансових інновацій належать цифрові платіжні системи, мобільний банкінг, технології блокчейн, штучний інтелект, а також розвиток FinTech-компаній [1]. Інновації можна класифікувати на продуктові, процесні, організаційні та маркетингові, кожен тип має свої особливості застосування у фінансовій сфері, наприклад: продуктові інновації - нові фінансові інструменти та послуги, процесні - автоматизація та ШІ, організаційні - дистанційний банкінг, маркетингові - аналіз клієнтських даних [2].

Досвід розвинених країн свідчить, що впровадження інновацій у фінансовій сфері сприяє зниженню трансакційних витрат, розширенню фінансової інклюзії та підвищенню конкурентоспроможності економіки [3]. В Україні інноваційні процеси у фінансовому секторі активізувалися протягом останніх років, зокрема через появу фінтех-стартапів та цифровізацію державних послуг, наприклад мобільного застосунку «Дія», що сприяє безпеці фінансових операцій та запобігає шахрайству. Однак їх розвиток має певні обмеження, пов'язані з макроекономічною нестабільністю, недосконалістю регуляторного середовища та низьким рівнем довіри до фінансових інституцій.

Суттєвий вплив на розвиток фінансових інновацій в Україні має воєнний стан. З одного боку, війна створює додаткові ризики для функціонування фінансового сектору, зокрема зменшення інвестиційної активності, підвищення кредитних ризиків та обмеження доступу до фінансових ресурсів. З іншого боку, вона виступає каталізатором цифровізації, стимулюючи розвиток дистанційних фінансових послуг, безготівкових розрахунків та інноваційних платіжних інструментів.

Розвиток інновацій у фінансовій сфері України стримують низка проблем. Насамперед, це недостатні інвестиції у технології, які обмежують впровадження цифрових інструментів, таких як штучний інтелект, блокчейн та автоматизовані системи, що посилюється нестабільністю інвестиційного середовища та воєнним станом.

Зростання кіберзагроз підвищує вразливість фінансових установ і потребує значних витрат на безпеку. Недосконале законодавство щодо FinTech, криптоактивів і цифрових інструментів створює невизначеність для ринку, а обмежений доступ до міжнародних фінансових ресурсів ускладнює інтеграцію України у глобальний фінансовий простір [4].

Для подолання цих проблем необхідно гармонізувати нормативно-правову базу з європейськими стандартами, стимулювати розвиток FinTech через податкові пільги, стартапи та інноваційні хаби, розширювати міжнародне співробітництво, впроваджувати державні програми підтримки інновацій та адаптувати кращий зарубіжний досвід з урахуванням національних особливостей. Важливим є також використання фінансових інновацій на глобальному, національному та мікрорівні, що сприяє інтеграції ринків, розвитку фінансових технологій та доступу до фінансових ресурсів.[2]

Список використаних джерел:

1. Письменний В. В. Фінансові інновації: навчальний посібник Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2025, 176 с.
2. Хіцан Д. В. Інноваційні технології у фінансовій сфері: узагальнення світового досвіду. Бізнес Інформ. Серія «Економіка», №8, 2024, с. 189 - 195

3. Гаврилко Т. О., Петрова А. М. Інноваційні тренди у фінансовій сфері: пріоритети та ризики. Економіка та суспільство, №72, 2025.

4. Національний банк України. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року - курс на сталий розвиток інновацій, кешлес та фінансову грамотність, 2020.

Новікова Є.А., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Жарікова О.Б.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Управління ліквідністю комерційного банку являє собою комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на підтримання оптимального рівня ліквідних активів та забезпечення збалансованості між активами і пасивами за строками їх погашення. Основною метою такого управління є досягнення компромісу між прибутковістю та надійністю діяльності банку. З одного боку, надмірний рівень ліквідності призводить до зниження доходності, оскільки ліквідні активи зазвичай мають нижчу прибутковість. З іншого боку, недостатній рівень ліквідності підвищує ризик неплатоспроможності та може спричинити втрату довіри клієнтів. [1, 2, 3]

В умовах фінансової нестабільності банки стикаються з рядом серйозних викликів. Серед них варто виділити вплив депозитних ресурсів, обмеження доступу до зовнішніх джерел фінансування, зростання вартості залучених коштів, а також підвищення кредитних ризиків. У таких умовах ефективність управління ліквідністю значною мірою залежить від здатності банків оперативно адаптуватися до змін ринкового середовища, здійснювати точне прогнозування грошових потоків та формувати адекватні резерви ліквідності.

Оцінка ефективності управління ліквідністю здійснюється за допомогою системи кількісних та якісних показників. До основних кількісних індикаторів належать нормативи ліквідності, коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR),

коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR), а також різноманітні внутрішні коефіцієнти, що характеризують структуру активів і пасивів банку.

Важливим інструментом аналізу є також гар-аналіз, який дозволяє оцінити розриви між активами та зобов'язаннями за строками їх виконання, а також визначити потенційні ризики ліквідності. [1 - 5]

У таблиці 1 нижче наведено основні показники ліквідності комерційного банку, їх економічний зміст, нормативні значення та оцінку відповідності фактичних даних встановленим вимогам. [4, 5] Аналіз даних, наведених у таблиці 1, свідчить про загалом достатній рівень ліквідності комерційного банку та ефективність управління його короткостроковими зобов'язаннями. Зокрема, коефіцієнти миттєвої та поточної ліквідності перевищують встановлені нормативні значення, що вказує на здатність банку своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання та підтримувати належний рівень платоспроможності.

Таблиця 1. Основні показники оцінки ліквідності комерційного банку

Показник	Економічний зміст	Нормативне значення	Значення банку	Оцінка
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	Здатність негайно виконати зобов'язання	$\geq 20\%$	25%	Відповідає нормі
Коефіцієнт поточної ліквідності	Покриття короткострокових зобов'язань	$\geq 40\%$	45%	Відповідає нормі
Коефіцієнт короткострокової ліквідності (LCR)	Стійкість до короткострокових криз	$\geq 100\%$	110%	Високий рівень
Коефіцієнт стабільного фінансування (NSFR)	Довгострокова стабільність ресурсів	$\geq 100\%$	95%	Потребує покращення

Джерело: складено авторами на основі аналізу економічної літератури, нормативних актів Національного банку України та статистичних даних банків [5]

Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) також знаходиться на високому рівні, що свідчить про достатній запас високоліквідних активів для протидії можливим короткостроковим кризовим ситуаціям. Водночас значення коефіцієнта стабільного фінансування (NSFR) є нижчим за нормативне, що

вказує на наявність певних ризиків у довгостроковій перспективі та потребує вдосконалення політики формування стабільної ресурсної бази.

Отже, незважаючи на позитивні результати за більшістю показників, банку доцільно зосередити увагу на підвищенні рівня довгострокової ліквідності, що сприятиме зміцненню його фінансової стійкості в умовах фінансової нестабільності.

Для більш глибокого аналізу ефективності управління ліквідністю комерційного банку доцільно розглянути динаміку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) у часі. Даний показник характеризує здатність банку забезпечувати покриття чистого відтоку грошових коштів у короткостроковому періоді за рахунок високоліквідних активів. Аналіз його змін дозволяє оцінити вплив фінансової нестабільності на рівень ліквідності банку та ефективність управлінських рішень. [5]

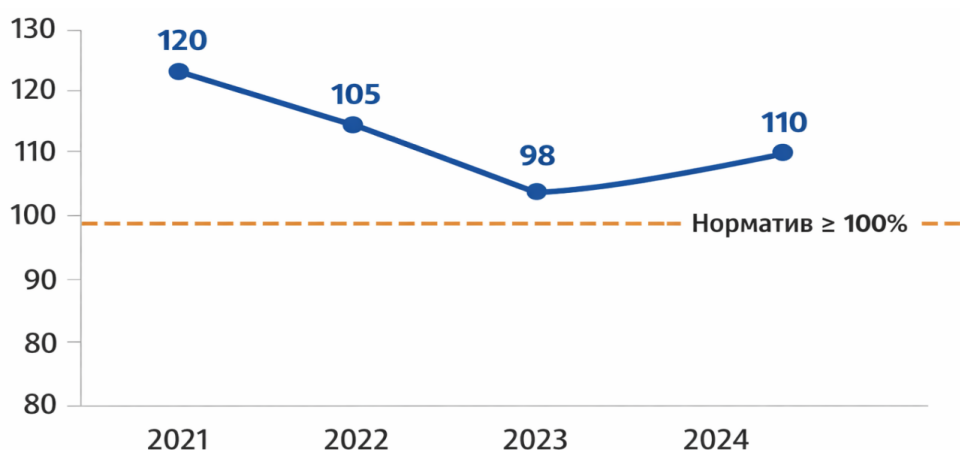

Рис. 1. Динаміка коефіцієнта ліквідності банку (LCR), % [5]

Джерело: складено авторами за даними Національного банку України (НБУ)

Як видно з представленого рис. 1, у період з 2021 по 2023 рр. спостерігається зниження коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR), що може бути пов'язано з погіршенням економічної ситуації, впливом ресурсів та зростанням навантаження на ліквідність банку. У 2023 р. значення показника опустилося нижче нормативного рівня, що свідчить про підвищення ризиків ліквідності. Водночас у 2024 р. спостерігається позитивна тенденція до зростання показника

LCR, що вказує на відновлення ліквідності банку та підвищення ефективності управління нею. Це може бути результатом впровадження відповідних заходів, спрямованих на оптимізацію структури активів і пасивів та зміцнення ресурсної бази. Отже, динаміка показника свідчить про чутливість ліквідності банку до впливу зовнішніх факторів, а також про важливість своєчасного та ефективного управління ліквідністю в умовах фінансової нестабільності. Ефективне управління ліквідністю передбачає використання широкого спектра інструментів. До них належать диверсифікація джерел фінансування, формування портфеля високоліквідних активів, управління строковою структурою балансу, залучення ресурсів на міжбанківському ринку, а також використання інструментів рефінансування центрального банку. Важливим напрямом є також впровадження систем раннього попередження, які дозволяють своєчасно виявляти ознаки погіршення ліквідності та вживати відповідних заходів.

Отже, оцінка ефективності управління ліквідністю комерційних банків в умовах фінансової нестабільності є складним і багатогранним процесом, що вимагає комплексного підходу. Вона передбачає використання як кількісних, так і якісних методів аналізу, а також врахування впливу зовнішнього середовища. Підвищення ефективності управління ліквідністю можливе за рахунок удосконалення методів прогнозування, впровадження сучасних фінансових технологій, посилення системи ризик-менеджменту та підвищення ролі державного регулювання. У перспективі це сприятиме зміцненню фінансової стійкості банків та забезпеченню стабільного функціонування банківської системи навіть в умовах кризових явищ.

Список використаних джерел:

1. Дереза В., Волошина М. Аналіз та напрями стабілізації показників ліквідності комерційного банку. *Журнал «Економіка та суспільство»*, 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-171>

2. Ватаманюк І.Г. Ліквідність комерційного банку в забезпеченні його фінансової безпеки. Центрально-український національний технічний університет (дисертаційна/кваліфікаційна робота), 2024.

3. Блащук-Дев'яткіна Н., Маруніч К. Управління ліквідністю банків. Журнал «Молодий вчений», №9 (121), 2023. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-9-121-2>

4. Яцина В.В., Кочетова Т.І. (2025). Фінансові інструменти забезпечення ліквідності банківських установ. Вісник НТУ «ХПІ», 2025. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2025.1.44>

5. Національний банк України. (б. д.). Офіційний сайт. <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 28.03.2026).

Паламарчук К.Ю., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Науковий керівник – викладач Лимар О.Ф.

НАПРЯМКИ РОЗБУДОВИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Нині відбулося перезавантаження українського страхового ринку. Більшість страховиків адаптувались до нових умов діяльності, працюють в межах оновленого законодавства, відповідно до вимог директив ЄС Solvency I до платоспроможності та Solvency II до побудови системи управління страховика [1].

За даними Національного банку України, спостерігається скорочення кількості страхових компаній, але водночас підвищуються вимоги до їх фінансової стійкості [2]. Страхувальники виконують встановлені вимоги до платоспроможності, активно розбудовують сучасні системи корпоративного управління та внутрішнього контролю, здійснюють авторизацію страхових посередників [1].

У 2026 році ключовими факторами розвитку страхового ринку України стають інвестиційний результат, тарифна дисципліна, контроль збитковості та якість управління активами [3].

Голова НБУ Андрій Пишний зазначив, що «національний страховий ринок сьогодні можна охарактеризувати трьома словами: очищений, майже прозорий, прибутковий. Ринок стає інвестиційно привабливим і дуже перспективним». За його словами, трансформація відбулася після зміни регулятора. Якщо раніше на ринку працювало 215 страхових компаній, то зараз їх залишилося 57. Водночас активи цих компаній зросли майже на 30% порівняно з 2015 роком [4].

Ключовими трендами страхового ринку на початок 2026 року за оцінкою фахівців визначено: консолідацію ринку, динамічне зростання премій, структурну концентрацію, посилення регулювання, зростання активів сектору [3].

Разом з тим, необхідно зазначити, що на страховому ринку мають місце негативні тенденції, які пов'язані із зниженням інвестиційної дохідності, обмеженою інвестиційною гнучкістю, збільшення виплат у motor та life, що підвищує коефіцієнти збитковості та тисне на маржу, підвищення витрат на комплаєнс, звітність та корпоративне управління через посилення нагляду НБУ [3].

На сьогодні, Національний банк України виступає партнером страхового ринку та підтримує формування нової індустрії, здатної створювати додану вартість для економіки. Серед ключових пріоритетів - підвищення конкуренції, покращення якості послуг та залучення міжнародних гравців. Важливу роль відіграє розвиток професійних об'єднань страховиків, які вже формують консолідовану позицію галузі, зокрема на європейському рівні [4].

Отже, страховий ринок України має значний потенціал для розвитку, проте потребує комплексного підходу до вирішення існуючих проблем та активного впровадження сучасних механізмів регулювання. Попри війну ринок реформується, зростає, стає ринковим, запроваджує кращі практики.

Список використаних джерел:

1. Ніколайчук С. Страховий ринок 2.0, або що передбачає наступний рівень трансформації. Інформаційне агентство INTERFAX-Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/1138133.html> (дата звернення: 26.03.2026)
2. Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення; 26.03.2026)
3. Страховий ринок України у 2026: зростання під тиском ефективності. ЕКСПО Страхування. URL: <https://exposk.com.ua/news/novyny-strakhovoho-ryнку/rynok.html> (дата звернення; 26.03.2026)
4. Пишний А. Оновлений страховий ринок України: від очищення до прозорості, зростання та інвестиційної привабливості. FORINSURER. URL: <https://forinsurer.com/public/26/03/27/5040> (дата звернення; 26.03.2026)

Пилипченко А.А., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., доцент Тітенко З.М.

БЮДЖЕТ ЯК ОСНОВНИЙ ФІНАНСОВИЙ ПЛАН ДЕРЖАВИ

Бюджет відіграє ключову роль у функціонуванні держави та розвитку економіки. Саме через бюджет здійснюється формування та використання фінансових ресурсів країни для виконання державних функцій. Він є основним фінансовим планом держави, який визначає обсяг доходів і видатків на певний період, зазвичай на один рік. Завдяки бюджету держава може реалізовувати економічну, соціальну, оборонну та інші політики, забезпечуючи стабільність і розвиток суспільства.

Бюджет є системою економічних відносин, які виникають у процесі формування, розподілу та використання централізованого фонду грошових коштів держави. Він виступає основним інструментом державного регулювання економіки та забезпечує фінансування найважливіших сфер суспільного життя.

Основною метою бюджету є ефективний розподіл фінансових ресурсів для

задоволення потреб держави та суспільства. Через бюджет держава фінансує освіту, охорону здоров'я, соціальний захист населення, розвиток інфраструктури, оборону та інші важливі напрямки. Таким чином, бюджет забезпечує виконання державою її функцій і сприяє соціально - економічному розвитку країни. [1]

Доходи бюджету формуються за рахунок різних джерел. Основними з них є податкові надходження, неподаткові платежі, доходи від державної власності, адміністративні збори та інші надходження. Видатки бюджету спрямовуються на фінансування різних сфер діяльності держави. До основних напрямів видатків належать соціальні програми, освіта, медицина, оборона, правоохоронна діяльність, розвиток економіки та інфраструктури. Ефективне використання бюджетних коштів має велике значення для економічного розвитку країни та підвищення рівня життя населення.

Важливим елементом бюджету є також баланс між доходами та видатками. Якщо видатки перевищують доходи, виникає бюджетний дефіцит. У такому випадку держава видатки перевищують доходи, виникає бюджетний дефіцит. У такому випадку держава може залучати додаткові фінансові ресурси через державні запозичення або інші джерела фінансування. Якщо ж доходи перевищують видатки, формується бюджетний профіцит.[2] Бюджет виконує кілька важливих функцій. Перш за все це розподільча функція, яка полягає у розподілі фінансових ресурсів між різними галузями економіки та сферами діяльності держави.

Другою важливою функцією є контрольна функція. Завдяки бюджету здійснюється контроль за формуванням і використанням державних фінансових ресурсів. Це дозволяє забезпечити прозорість та ефективність використання бюджетних коштів. Також бюджет виконує регулюючу функцію. За допомогою бюджетної політики держава може впливати на економічні процеси, стимулювати розвиток певних галузей економіки, підтримувати соціально вразливі групи населення та забезпечувати економічну стабільність [3].

Отже, бюджет є основним фінансовим планом держави, який визначає напрями формування та використання фінансових ресурсів. Він відіграє важливу

роль у забезпеченні діяльності держави та розвитку економіки. Через бюджет здійснюється фінансування найважливіших сфер суспільного життя, перерозподіл національного доходу та реалізація державної політики. Ефективне формування та використання бюджету сприяє економічному зростанню, підвищенню рівня життя населення та забезпеченню стабільності держави. Саме тому бюджет є одним із найважливіших інструментів управління фінансами та розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Федосов В. М., Юрій С. І. Бюджетна система: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 640 с.
2. Кравченко В. І. Державні фінанси України: навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. Київ: Знання, 2017. 431 с.
3. Опарін В. М. Фінанси: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2012. 240 с.

Поляк І.А., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Жарікова О.Б.

ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Валютні операції є важливою складовою діяльності банківської системи, оскільки забезпечують обслуговування зовнішньоекономічних зв'язків, міжнародних розрахунків та валютного ринку. У сучасних умовах валютні операції набувають особливої актуальності через нестабільність економіки, коливання валютного курсу та інтеграцію України у світову фінансову систему.

Період 2020-2025 рр. характеризується значними змінами у валютній політиці, що зумовлено як внутрішніми економічними факторами, так і зовнішніми викликами. Валютні операції банків включають купівлю та продаж іноземної валюти, проведення міжнародних розрахунків, відкриття валютних рахунків, обслуговування експортно-імпортних операцій та інші фінансові послуги у сфері валютного обігу. Банки виступають ключовими посередниками

на валютному ринку, забезпечуючи обіг іноземної валюти та стабільність фінансової системи.

У сучасних умовах значно зросла роль безготівкових валютних операцій, що пов'язано з розвитком цифрових технологій та електронних платіжних систем. Це дозволяє клієнтам швидко здійснювати міжнародні перекази та операції з валютою. Для оцінки динаміки валютного ринку України доцільно розглянути зміну офіційного курсу гривні до долара США протягом останніх років (табл. 1).

**Таблиця 1. Динаміка офіційного курсу гривні до долара США
за 2020–2025 рр.**

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Курс грн/дол. США	26,9	27,3	36,6	36,6	38,0	39,5

Джерело: узагальнено за даними Національного банку України

Аналіз таблиці свідчить про поступове зростання курсу іноземної валюти, що означає знецінення національної валюти. Найбільш різке зростання відбулося у 2022 році, що пов'язано з кризовими економічними умовами. У наступні роки курс стабілізувався, проте зберігається тенденція до помірному зростання.

У період 2020-2025 рр. валютні операції банків зазнали суттєвих змін. Однією з головних тенденцій є зростання обсягів безготівкових валютних операцій та розвиток онлайн-сервісів. Банки активно впроваджують цифрові платформи для здійснення валютних операцій, що підвищує їх доступність та швидкість.

Важливою тенденцією є посилення валютного регулювання з боку Національного банку України, особливо у період кризових явищ. Це спрямовано на забезпечення стабільності валютного ринку та захист національної валюти. Крім того, спостерігається зростання попиту на іноземну валюту з боку населення та бізнесу, що впливає на динаміку валютного курсу.

Незважаючи на розвиток валютного ринку, існує низка проблем, які впливають на ефективність валютних операцій. До них належать нестабільність валютного курсу, вплив зовнішніх економічних факторів, обмеження валютного регулювання та ризики, пов'язані з міжнародними фінансовими операціями. Крім того, значний вплив мають воєнні та політичні фактори, які створюють додаткову невизначеність для учасників валютного ринку. Це може призводити до коливань курсу та зниження довіри до національної валюти.

У майбутньому валютні операції банків України будуть розвиватися у напрямі подальшої цифровізації та інтеграції у світову фінансову систему. Очікується розширення використання електронних платіжних систем, спрощення міжнародних розрахунків та підвищення прозорості валютних операцій. Також важливим напрямом є поступова лібералізація валютного ринку, що сприятиме залученню іноземних інвестицій та розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Водночас збережеться необхідність ефективного державного регулювання для забезпечення фінансової стабільності.

Валютні операції банків України у 2020-2025 рр. відіграють важливу роль у забезпеченні стабільного функціонування фінансової системи та обслуговуванні зовнішньоекономічної діяльності. Протягом досліджуваного періоду спостерігалися значні коливання валютного курсу, особливо у 2022 р. що було зумовлено кризовими економічними та політичними факторами. Надалі ситуація поступово стабілізувалася, хоча зберігається тенденція до повільного знецінення національної валюти. Важливою тенденцією є зростання ролі безготівкових валютних операцій та розвиток цифрових банківських сервісів, що підвищує швидкість і зручність проведення міжнародних розрахунків.

Отже, валютні операції банків України демонструють адаптацію до сучасних умов, але їх подальший розвиток значною мірою залежатиме від економічної стабільності, валютної політики держави та інтеграції у світову фінансову систему.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Статистика валютного ринку України. Київ: НБУ, 2024-2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/currency-market> (дата звернення: 13.04.2026).
2. Національний банк України. Офіційний курс гривні до іноземних валют. Київ: НБУ, 2024-2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerates> (дата звернення: 13.04.2026).

Рачок Д.С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Вінницький технічний фаховий коледж
Науковий керівник – Фабіянська В.Ю.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АУДИТУ ТА РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Сучасний аудит в умовах цифровізації трансформувався у складну систему, що забезпечує не лише контроль, а й стратегічне консультування. Метою аудиту є формування професійної думки щодо достовірності звітності та відповідності господарських операцій чинному законодавству [2, 5]. Історично роль аудитора еволюціонувала від державного контролера у Давньому Китаї (близько 700 р. до н.е.) до незалежного експерта у сучасній ринковій економіці [3, 4].

Сьогодні виділяють шість ключових функцій аудиту: експертно-контрольну, соціально-інформаційну, консультаційну, аналітично-прогностичну, профілактичну та правозахисну [1, 6]. Особливого значення набуває аналітична функція, яка дозволяє оцінити принцип «безперервності діяльності» підприємства [1, 7]. Паралельно із розвитком контрольних функцій відбувалася еволюція штучного інтелекту (ШІ). Від тестів А. Тюрінга (1950 р.) та введення терміна Дж. Маккарті у 1956 р. технології пройшли шлях до створення інтелектуальних агентів [7, 8]. Знаковим етапом стала перемога системи Деєр Блує у 1997 р., що символізувала здатність алгоритмів перевершувати людину в складних логічних задачах [8].

Отже, синергія функцій аудитора та можливостей ШІ дозволяє мінімізувати інформаційні ризики та забезпечити суцільний моніторинг транзакцій у режимі реального часу, що є критично важливим для стабільності сучасної економіки.

Список використаних джерел:

1. Розіт Т. В., Мурадова К. З. Штучний інтелект в аудиті і бухгалтерському обліку. Ефективна економіка. 2024. № 4. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.76> (дата звернення: 30.03.2026).
2. Сутність та значення аудиту, його об'єкт, предмет та завдання. Karapuziki. URL: <https://karapuziki.com.ua/audyt-tse-shcho-take-sut-vydy-vyznachennia-ta-pryklady/> (дата звернення: 30.03.2026).
3. Аудит: сутність, завдання, предмет і об'єкти. Osvita.ua. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/accountant/16613/> (дата звернення: 30.03.2026).
4. Германчук П. К., Стефанюк І. Б. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит. Авіцена. 2024. 424 с. URL: <https://library.wunu.edu.ua/> (дата звернення: 31.03.2026).
5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2022 року / пер. з англ. за ред. О. Л. Ольховікової. Київ: Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2023. 1120 с.
6. Дорош Н. І. Аудит: методологія і організація. Київ: Знання, 2018. 542 с.
7. Організація та методика аудиту: підручник / за ред. проф. М. І. Бондаря. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 480 с
8. Історія штучного інтелекту. Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Історія_штучного_інтелекту (дата звернення: 31.03.2026).

Самчук М.О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Олійник Л.А.

РОЛЬ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Малий та середній бізнес (МСБ) традиційно виступає фундаментом економічного зростання, проте його роль у фінансовій системі України сьогодні набуває особливого, стратегічного значення.

Аналіз показників діяльності суб'єктів середнього та малого підприємництва засвідчує, що протягом 2019–2023 рр. спостерігалось вагоме скорочення чисельності підприємств, особливо у 2022 році, що пов'язано з руйнуванням інфраструктури й економічною кризою, які викликані війною. Зменшення кількості суб'єктів господарювання відповідно позначилося на чисельності зайнятих працівників. У 2022 році кількість зайнятих працівників у підприємствах зменшилася майже на 1000 тис. осіб порівняно з 2019 роком. Однак з 2022 по 2023 рік спостерігається часткове відновлення кількості працівників до довоєнного рівня. Зростання чисельності зайнятих працівників є свідченням поступової стабілізації й адаптації бізнесу до нових умов. Аналіз показників обсягу реалізованої продукції також показує негативну тенденцію, так як в 2022 році відбулося різке падіння, що відповідає економічним труднощам, зумовлених війною. Проте вже у 2024 році обсяг реалізації продукції досяг рівня 2019 року, що підтверджує позитивні тенденції відновлення і потенціал малих та середніх підприємств до швидкої адаптації [1]. Малий і середній бізнес в Україні є важливим чинником впливу на розвиток фінансової системи. Його діяльність сприяє відновленню виробничих потужностей, збереженню робочих місць та стимулюванню внутрішнього попиту. Водночас для досягнення стійкого розвитку доцільно посилити увагу до фінансової підтримки, підвищенню кваліфікації персоналу та вдосконаленню бізнес-процесів, зокрема через цифровізацію та інновації.

Капітальні інвестиції в малий та середній бізнес мають вагоме значення для відновлення економіки після війни. Для забезпечення сталого економічного розвитку необхідно створити сприятливі умови для залучення інвестицій, особливо для малого бізнесу, шляхом покращання доступу до фінансування, державної підтримки та спрощення регуляторного середовища. В умовах обмеженого доступу до класичного кредитування через високі ризики, саме для малого та середнього бізнесу сьогодні активно впроваджуються сучасні фінансові інструменти. Державні програми пільгового кредитування («Доступні кредити 5-7-9%»), гарантійні інструменти, а також грантове фінансування (зокрема, залучення міжнародної фінансової допомоги) стають критично важливими механізмами підтримки ліквідності підприємств [2].

Оскільки обмеженість фінансових ресурсів є головною перешкодою для сталої роботи суб'єктів господарювання малого і середнього бізнесу, критично важливою стає зовнішня підтримка. Серед найбільш дієвих механізмів фінансової підтримки малого та середнього бізнесу виділяють: програми субсидіювання відсоткових ставок, що дозволяють отримувати «дешеві» кредити в умовах високої облікової ставки; державні та міжнародні гранти, які надають безповоротну допомогу на власну справу, переробку чи інновації; співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями для доступу до довгострокових кредитних ліній та програм гарантування ризиків.

Малий та середній бізнес відіграє важливу роль у розвитку фінансової системи України в післявоєнний період, сприяючи відновленню виробничих потужностей, створенню нових робочих місць та зміцненню економічної ситуації.

Список використаних джерел:

1. Чекаловська Г., Короленко О. Роль малого та середнього бізнесу в економічній стабілізації та відбудові України після війни. *MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS*. 2025. № 1. С. 232–239.

2. Ковальчук Н., Ватаманюк К. Фінансування малого бізнесу в Україні в умовах війни. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2025. 4(3). С. 11–22. URL: <https://isg-journal.com/isjmef/article/view/1049/606>

Самчук М.О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., доцент Біляк Ю.В.

РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ У КРАЇНАХ З ПЕРЕХІДНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

Сучасний розвиток світової економіки супроводжується поглибленням фінансової глобалізації, посиленням міжнародної конкуренції, зростанням взаємозалежності національних економік та активізацією діяльності транснаціональних фінансових інститутів. Особливого значення їх діяльність набуває для країн з перехідною економікою, які перебувають у процесі структурної трансформації, реформування фінансової системи, модернізації економічних відносин та інтеграції у світовий економічний простір.

Для країн з перехідною економікою характерними є нестабільність фінансового середовища, обмеженість внутрішніх інвестиційних ресурсів, високий рівень зовнішніх ризиків, недосконалість інституційного середовища, а також потреба у проведенні глибоких економічних реформ. За таких умов транснаціональні фінансові інститути відіграють важливу роль як джерело фінансової підтримки, експертної допомоги, інституційного супроводу реформ і механізмів стабілізації економіки. До числа найбільш впливових транснаціональних фінансових інститутів належать Міжнародний валютний фонд, Група Світового банку, Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк, Міжнародна фінансова корпорація, а також інші міжнародні банки розвитку та фінансові організації. Їх діяльність у країнах з перехідною економікою охоплює не лише надання кредитів і фінансової допомоги, а й участь у реалізації програм макроекономічної стабілізації,

розвитку фінансового сектору, інфраструктурних проєктів, підтримки приватного бізнесу, цифрової трансформації та інституційної модернізації.

Однією з ключових функцій транснаціональних фінансових інститутів є забезпечення макрофінансової стабільності. У країнах з перехідною економікою, де часто спостерігаються бюджетні дефіцити, валютні дисбаланси, інфляційні ризики, нестабільність банківської системи та дефіцит міжнародних резервів, підтримка міжнародних фінансових організацій виступає важливим фактором стабілізації. Особливо вагомою є роль Міжнародного валютного фонду, який забезпечує фінансову підтримку в умовах криз та одночасно стимулює проведення макроекономічних реформ. Важливим напрямом діяльності транснаціональних фінансових інститутів є підтримка структурних та інституційних реформ. Для України роль транснаціональних фінансових інститутів є особливо важливою. В умовах структурної трансформації економіки, воєнних викликів, необхідності відновлення інфраструктури, підтримки фінансової системи та модернізації державного управління співпраця з МВФ, Світовим банком, ЄБРР, ЄІБ та іншими міжнародними фінансовими структурами виступає одним із ключових чинників забезпечення економічної стабільності та майбутнього відновлення. Отже, транснаціональні фінансові інститути відіграють важливу роль у розвитку країн з перехідною економікою, оскільки сприяють макрофінансовій стабілізації, підтримці реформ, розвитку фінансового сектору, активізації інвестицій та модернізації економіки. Водночас ефективність їх впливу залежить від здатності держави раціонально використовувати зовнішню підтримку, мінімізувати ризики фінансової залежності та інтегрувати міжнародні фінансові ресурси у власну модель сталого економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <https://www.imf.org> (дата звернення: 30.03.2026).
2. Офіційний сайт Групи Світового банку. URL: <https://www.worldbank.org> (дата звернення: 30.03.2026).

3. Офіційний сайт Європейського банку реконструкції та розвитку. URL: <https://www.ebrd.com> (дата звернення: 30.03.2026).

Сіднева Л.С., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Костюк В.А.

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Розвиток фінансового ринку відіграє ключову роль у формуванні стабільної основи для національної економіки, особливо в умовах глобальних змін та системних викликів. У процесі інтеграції України до європейського фінансового середовища першочерговим завданням стає створення комплексної та адаптивної ринкової структури, яка гармонійно об'єднує інтереси держави, бізнесу і громадян. Така структура має забезпечити ефективне перенаправлення інвестиційних ресурсів у стратегічно важливі сектори. Сьогодні фінансовий ринок сприймається не лише як інструмент руху капіталу, але й як високотехнологічний простір, де взаємодіють банківська система, фондові біржі, страхові компанії та інноваційні фінансові посередники. На сучасному етапі розвитку в Україні велика увага приділяється посиленню нагляду з використанням ризик-орієнтованого підходу, адаптації європейських стандартів та розширенню доступних інструментів для інвесторів[1].

Цифровізація займає одну з ключових позицій у трансформації фінансового ринку. Вона сприяє зменшенню фізичних бар'єрів у доступі до фінансових послуг і підвищує загальну ефективність функціонування ринкової інфраструктури, прокладаючи шлях до більшої прозорості, зручності і стабільності системи в цілому [2].

Стан фінансового ринку України нині перебуває під істотним впливом воєнних реалій, що спричинили переорієнтацію його функціональних пріоритетів. З одного боку, банківська система продемонструвала високу адаптивність, що ґрунтується на її стійкості та здатності забезпечувати

безперервність операцій, чому сприяли своєчасно впроваджені регуляторні заходи. Однак, з іншого боку, сектор фондового ринку та небанківські фінансові установи стикаються зі значними викликами. Серед них варто відзначити обмежену ліквідність, зростання воєнних ризиків і зменшення участі приватних інвесторів, що в сукупності негативно впливають на їхній потенціал [3].

В умовах війни спостерігається суттєвий прогрес у розвитку ринку державних облігацій, який відіграє ключову роль у забезпеченні фінансування державного бюджету. Цей фактор став важливим елементом підтримки фінансової стабільності країни. Ще одним позитивним аспектом є поступове відновлення кредитування в межах урядових програм. Така динаміка сприяє активізації реального сектора економіки та підтримує рівень ділової активності у складні часи.

Незважаючи на деякі позитивні тенденції, розвиток фінансового ринку в Україні продовжує гальмуватися через низку як усталених, так і нових викликів. Серед основних проблем можна виділити недостатній рівень забезпечення прав інвесторів, обмежений асортимент інструментів для довгострокового інвестування та низький рівень капіталізації ринку. Додатково ситуацію ускладнюють високі витрати на залучення фінансування, відчутний дефіцит інвестиційного капіталу внаслідок відтоку фінансових ресурсів, а також труднощі у впровадженні структурних реформ у секторах страхування й пенсійного забезпечення на тлі макроекономічної нестабільності. Окрему увагу слід приділити необхідності гармонізації українського законодавства з нормами та вимогами регламентів Європейського Союзу у сфері фінансових послуг. Це завдання вимагає значних зусиль як від регуляторних органів, так і від учасників ринку, спрямованих на підвищення рівня прозорості та зміцнення довіри до фінансової системи [4].

Перспективи подальшого розвитку фінансового ринку України тісно пов'язані із процесами повоєнної відбудови та інтеграції до європейського економічного простору. Важливими стратегічними напрямками є стимулювання зростання ринку капіталу шляхом упровадження інноваційних фінансових

інструментів, розширення діяльності інвестиційних фондів, а також створення сприятливого середовища для залучення прямих іноземних інвестицій. Водночас критично важливим є подальший розвиток технологічних рішень на основі концепції відкритого банкінгу та формування повноцінного ринку віртуальних активів, що сприятиме інтеграції української фінансової системи в глобальні цифрові ланцюги створення доданої вартості. Подальше зміцнення фінансової інклюзії, підвищення рівня фінансової грамотності населення та забезпечення кібербезпеки залишатимуться фундаментальними факторами для досягнення стійкого економічного зростання та посилення стабільності фінансової системи України.

Список використаних джерел:

1. Розвиток фінансового ринку України в умовах європейської інтеграції: проблеми та перспективи. Колект. монографія за заг. ред. В.Г. Барановой, О.М.Гончаренко. Харків: «Діса плюс», 2019. 370 с.
2. Кретов Д. Ю., Кретова О. І. Перспективи цифровізації міжнародного фінансового ринку на сучасному етапі. Вісник Одеського національного економічного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2025. Вип. 4 (98). С. 132–140.
3. Цифрова трансформація та розвиток: економічні, соціальні управлінські виміри в умовах глобальних і військових викликів: Монографія за заг. ред. Прокопенко О., Таллінн : Теадмус ОÜ, 2025, 229 с.
4. Світ на порозі змін : Колект. монографія за заг. ред. Н. О. Краснікова. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2021. 278 с.
5. Волкова Н.І., Волкова В.В. Фінансовий ринок України: сучасні виклики та інновації. Економіка і регіон. 2025. № 4(99). С. 123–131.

Сокорчук А., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Пащенко О.В.

ДИСБАЛАНС РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕМОГРАФІЧНОЇ КРИЗИ

В сучасних умовах ринок праці України зазнає суттєвих трансформацій. Їх зумовлюють як внутрішні структурні змінами, так і зовнішні фактори, передусім військовий стан. Як ніколи актуальною є тема дисбалансу на ринку, яка проявляється у поєднанні дефіциту робочої сили та труднощів працевлаштування населення. Роботодавці страждають від проблем із логістикою, обмеження виробництва через блекаути та руйнування заводів. В той же час населення стикається із проблемою невідповідності вимогам, адже критерії до кандидатів змінились під впливом нових умов праці. Додаймо до цього демографічну кризу, яка супроводжується скороченням чисельності населення та його масовою міграцією за кордон. Це створює проблему безробіття та занепаду економіки яка потребує нагального розгляду.

Через масштабну мобілізацію чоловічої частини населення було втрачено багато висококваліфікованих працівників. Також це призвело до різкого розшарування населення за віком. В першу чергу мобілізації підлягали молоді та фізично здорові хлопці, тож на даний момент більша частина чоловіків є віком 40 і більше років, і має проблеми зі здоров'ям. Таким людям важко отримати нову кваліфікацію, адже сприйняття інформації з віком погіршується, а сам процес займає багато часу, зусиль та фінансів. Крім того, це відобразилось на підприємствах, де була необхідна фізична сила, де жінкам буде набагато складніше заповнити дефіцит кадрів.

Не покращує ситуацію проблема значної міграції населення. За оцінками Світового банку, протягом 2022-2025 рр. Україна має приблизно 3,2 млн чистого зменшення населення у зв'язку з виїздом за кордон [4]. Це втрати чоловіків, жінок та неповнолітніх. В середині держави багато людей теж змінили своє місце

проживання, і у кожній групі населення є свої нюанси у працевлаштуванні. Для внутрішньо переміщених осіб складність полягає в низці перешкод, таких як слабкий юридичний захист, відсутність постійного місця проживання, невідповідність вимогам кваліфікації на ринку праці. А для мігрантів за кордоном до цього додається незнання мови та моральні бар'єри. Стан демографії поглиблює низька народжуваність у зв'язку з низьким рівнем життя та постійним стресовим фоном.

Підприємства теж стикаються із новими викликами. Скорочення кадрів, руйнування інфраструктури, порушення логістики, а також конкуренцією за працівників [2]. За даними НБУ, дефіцит кадрів зумовив значне зростання заробітної плати [1]. Додатковим фактором підвищення вартості бізнесу стало нестабільне електропостачання, як наслідок – вимушене використання дорожчих альтернатив електроенергії, таких як генератори. Малі бізнеси, які були і до цього обтяжені значними податками, змушені припиняти роботу, а це більше поглиблює проблему недостатньої кількості робочих місць.

Таким чином на ринку праці України спостерігається дефіцит робочої сили та проблема працевлаштування одночасно, що має дуже негативні наслідки для економіки. Знижується ефективність використання трудового потенціалу, уповільнюються темп економічного зростання, підприємства стикаються з обмеженнями у розширенні діяльності. Існування безробіття поряд з незаповненими вакансіями свідчить про структурний характер проблеми [2].

Для вирішення зазначених проблем необхідний комплексний підхід. Одним із ключових напрямів є модернізація системи освіти та розвиток програм перекваліфікації. Покращення доступності державних курсів та вищої освіти, підвищення кваліфікації або навчання в межах компаній, програми для ветеранів значно покращили б стан на ринку. Також не варто забувати про молодше покоління, яке залишається в Україні. Дуже важливо надати їм якісну освіту з можливістю працювати за спеціальністю, а також підвищити рівень життя, щоб втримати значну частку від міграції в майбутньому та заохотити до повернення трудових мігрантів [3]. Стимулювати зайнятість населення можна якістю умов

праці (соціальні пакети, бронювання, заробітна плата і т.д.). Ще одним з варіантів подолання проблеми дефіциту робочої сили є максимальна модернізація виробничого процесу [3], що допоможе зменшити потребу в кадрах. Але підвищення рівня механічного забезпечення потребує значних інвестицій, тому не всі компанії зможуть собі це дозволити.

Отже, сучасний ринок праці України характеризується наявністю глибоких структурних дисбалансів, що проявляються у поєднанні дефіциту робочої сили та труднощів працевлаштування. Головними факторами виступає військовий стан (з його наслідками) та демографічна криза (низька народжуваність, міграція населення). Подолання зазначених проблем є важливою умовою забезпечення сталого економічного розвитку країни та підвищення ефективності використання трудового потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Інфляційний звіт, січень 2026 рік. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2026-roku> (дата звернення: 28.03.2026).
2. Студенікова І. Ринок праці в умовах війни: демографічні виклики для України. URL: <https://voxukraine.org/rynok-pratsi-v-umovah-vijny-demografichni-vyklyky-dlya-ukrayiny> (дата звернення: 28.03.2026).
3. Круп'яник А. Ринок праці під час війни: які зміни потрібні. URL: <https://voxukraine.org/rynok-pratsi-pid-chas-vijny-yaki-zminy-potribni> (дата звернення: 28.03.2026).
4. World bank ukraine economic update 2025. URL: <https://data.worldbank.org/country/ukraine?locale=uk> (дата звернення: 28.03.2026).

Струк Д.О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.пед.н, доцент Аврамчук Л.А.

ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЇ НА КУПІВЕЛЬНУ СПРОМОЖНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

Фундаментально інфляція – це складний економічний процес, що проявляється через загальне зростання цінової кон'юнктури та поступове

знецінення національної валюти. У науковій літературі виокремлюють три основні форми: помірну, що стимулює економіку; галопуючу, яка створює серйозні соціальні ризики; та деструктивну гіперінфляцію, що призводить до повного колапсу фінансової системи. Розуміння цих типів є критичним для монетарного регулювання. Досліджуючи причини подорожчання товарів, можна виділити три критичні фактори, які виходять за межі внутрішнього ринку:

Світові ціни та пальне: Ситуація на світових ринках енергоносіїв прямо впливає на вартість пального в Україні. Оскільки логістика переорієнтувалася з моря на значно дорожчий автомобільний та залізничний транспорт через кордони ЄС, витрати на логістику зросли в рази. Це "імпортована інфляція", яку ми бачимо в ціні кожного товару.

Енергокриза: Використання генераторів під час вимкнень світла підвищує собівартість продукції на 15-25% через високу ціну дизельного пального та експлуатаційні витрати.

Курсовий тиск: Девальваційні очікування змушують бізнес закладати ризики у відпускні ціни вже сьогодні. Ми бачимо різкий "інфляційний вибух" у 2022 році до позначки 26,6%. Це був момент істини для нашої економіки: одночасне руйнування виробничих потужностей та логістичних ланцюгів створило дефіцит пропозиції. Проте динаміка 2023-2024 років - 5,1% та 12%. Це результат надзусиль НБУ та жорсткої монетарної політики, яка дозволила приборкати панічні очікування та стабілізувати валютний ринок. Попри війну, ми уникаємо сценарію неконтрольованої гіперінфляції, що є свідченням інституційної стійкості держави [2]. Проаналізувавши ринок, можна дійти до висновку, що військові облігації (ОВДП) зараз є фаворитом. З дохідністю 16,5%, яка не оподатковується, вони дозволяють не лише зберегти капітал від знецінення, а й реально підтримати обороноздатність країни. Банківські депозити (14%) ледь перекривають поточну інфляцію, що робить їх менш привабливими порівняно з державними паперами [3].

Інфляція радикально трансформує споживчу поведінку. По-перше, домінування витрат на продукти харчування свідчить про перехід до моделі

виживання. По-друге, діє «ефект заміщення», коли дорогі бренди замінюються дешевшими субститутами. По-третє, відбувається масштабна оптимізація витрат на товари тривалого вжитку та послуги. Такі структурні зміни сигналізують про необхідність посилення державних заходів соціальної підтримки найменш захищених верств.

Список використаних джерел:

1. Бугель Ю. Інфляція та її вплив на економіку України. Економічний аналіз. 2024. Т. 34, № 4. С. 130–143.

2. Національний банк України. Основні засади грошово-кредитної політики на 2023 рік. URL <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 28.03.2026).

3. Національний банк України. Коментар Національного банку щодо рівня інфляції у вересні 2024 року.

URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentarnatsionalnogo-banku-schodo-rivnyainflyatsiyi-u-veresni-2024-roku/> (дата звернення: 28.03.2026).

Сущенко А.В., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Муравський О.А.

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

У сучасних умовах цифровізації економіки розвиток системи електронних платежів набуває особливої актуальності, оскільки виступає одним із ключових чинників забезпечення ефективного функціонування фінансового ринку та підвищення конкурентоспроможності банківської системи.

В Україні розвиток системи електронних платежів відбувається в умовах активного реформування фінансового сектору та інтеграції у світовий економічний простір. Важливу роль у цьому процесі відіграє Національний банк України, який забезпечує функціонування Системи електронних платежів (СЕП), здійснює її модернізацію та впроваджує міжнародні стандарти у сфері платіжних послуг [2]. Впровадження режиму роботи СЕП 24/7 стало вагомим кроком у

напрямі підвищення ефективності міжбанківських розрахунків та забезпечення безперервності платіжних операцій.

Важливим етапом розвитку платіжного ринку стало прийняття Закону України «Про платіжні послуги», який спрямований на гармонізацію національного законодавства з європейськими нормами, зокрема директивою PSD2 [1]. Це створило передумови для розвитку відкритого банкінгу, який передбачає надання доступу третім сторонам до банківських даних за згодою клієнтів. Такий підхід сприяє посиленню конкуренції на ринку фінансових послуг та стимулює впровадження інновацій.

Серед ключових тенденцій розвитку системи електронних платежів варто відзначити стале зростання частки безготівкових розрахунків. Це зумовлено активним використанням платіжних карток, мобільних додатків та електронних гаманців. Значного поширення набули безконтактні платежі, що забезпечують швидкість і зручність здійснення транзакцій. Також активно розвиваються QR-платежі, які є доступним та ефективним інструментом для малого та середнього бізнесу.

Важливою тенденцією є розвиток миттєвих платежів (instant payments), які дозволяють здійснювати переказ коштів у режимі реального часу незалежно від часу доби. Це підвищує ліквідність економіки та створює нові можливості для розвитку електронної комерції та цифрових сервісів. У цьому контексті особливого значення набуває інтеграція банківських установ із фінтех-компаніями, які пропонують інноваційні платіжні рішення та сприяють розширенню спектра фінансових послуг [3].

Окрему увагу слід приділити розвитку новітніх технологій у сфері електронних платежів. Зокрема, використання технологій штучного інтелекту дозволяє підвищити ефективність обробки платіжних даних, покращити системи виявлення шахрайства та оптимізувати клієнтський сервіс. Технологія блокчейн відкриває нові можливості для забезпечення прозорості та безпеки фінансових операцій, зменшення посередництва та підвищення довіри до платіжних систем.

Водночас важливим напрямом розвитку є дослідження та впровадження цифрових валют центральних банків (CBDC), які можуть суттєво змінити архітектуру платіжних систем у майбутньому. Використання CBDC дозволить підвищити ефективність монетарної політики, зменшити витрати на обслуговування готівкового обігу та забезпечити більший контроль за фінансовими потоками [5].

Разом з тим, розвиток системи електронних платежів супроводжується низкою викликів і ризиків. Одним із ключових є забезпечення кібербезпеки, оскільки зростання обсягів електронних транзакцій підвищує ризик шахрайства, кібератак та витоку конфіденційної інформації. У зв'язку з цим важливим є впровадження сучасних систем захисту інформації та постійне вдосконалення механізмів протидії кіберзагрозам.

Ще однією проблемою є нерівномірний доступ до цифрових фінансових послуг, особливо у сільській місцевості та віддалених регіонах. Це обмежує рівень фінансової інклюзії населення та стримує розвиток безготівкової економіки. Крім того, недостатній рівень фінансової та цифрової грамотності населення знижує ефективність використання електронних платіжних інструментів [4].

Перспективи розвитку системи електронних платежів в Україні пов'язані з подальшою цифровізацією банківської діяльності, розширенням використання відкритого банкінгу, розвитком фінтех-екосистем та інтеграцією у міжнародний платіжний простір. Важливим напрямом є також підвищення рівня фінансової грамотності населення та забезпечення доступності цифрових фінансових послуг для всіх верств населення.

Отже, розвиток системи електронних платежів є стратегічно важливим напрямом модернізації банківської системи України. Його реалізація сприятиме підвищенню ефективності фінансових операцій, зміцненню довіри до банківських установ, розширенню доступу до фінансових послуг та забезпеченню сталого економічного розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про платіжні послуги» від 30.06.2021 № 1591-IX.
2. Національний банк України. Платіжний ринок України: огляд та тенденції розвитку. Київ, 2023.
3. Mishkin F.S. The Economics of Money, Banking and Financial Markets. Pearson, 2021.
4. Kokkola T. The Payment System: Payments, Securities and Derivatives, and the Role of the Eurosystem. ECB, 2010.
5. BIS. Annual Economic Report. Bank for International Settlements, 2023.
(дата звернення: 28.03.2026).

Тринчук В.В., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Харківська гуманітарно-педагогічна академія, Харків
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7435-0159>

СУЧАСНА СТРАХОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Сучасна страхова термінологія є не лише сукупністю класичних понять (страхувальник, страховик [1], страхова премія, страховий випадок), а динамічною системою, що трансформується під впливом змін у регулюванні, фінансовій звітності, цифрових технологіях та ризиковому середовищі. В Україні актуалізація термінології посилюється діяльністю НБУ, який здійснює регулювання фінансового сектору та формує нормативну базу страхового ринку [2].

У контексті відновлення та економічного зростання України страхування виконує важливі функції: перерозподіл ризиків, підвищення інвестиційної стабільності, захист бізнесу та підтримку фінансової стійкості домогосподарств. Водночас ефективність страхування безпосередньо залежить від точності термінології, оскільки саме терміни визначають межі страхового покриття, умови договору та процедури врегулювання страхових випадків. Базові визначення закріплені у Законі України «Про страхування», який формує дефінітивне ядро національної страхової системи [3].

Сучасний страховий ринок України перебуває в процесі адаптації до міжнародних стандартів і євроінтеграційних вимог. Це сприяє появі нових термінів (андеррайтинговий ризик, комплаєнс-функція, система внутрішнього контролю) та уточненню змісту існуючих понять [4]. Законодавство відіграє ключову роль у формуванні термінології, оскільки забезпечує єдине трактування понять у договорах, підзаконних актах і наглядовій практиці.

Важливим елементом розвитку термінології є нормативні акти Національного банку України. Зокрема, постанова № 182 від 25.12.2023 встановлює класифікацію страхування та правила укладання договорів [5]. У термінологічному аспекті це означає формалізацію поняття «клас страхування» як базової одиниці ринку та можливість уточнення термінів у договорах. Такий підхід підвищує гнучкість страхових продуктів, але потребує чіткості у використанні термінів для уникнення неоднозначностей.

Міжнародний контекст значно впливає на розвиток страхової термінології. Зокрема, стандарт МСФЗ 17 «Страхові контракти» визначає принципи обліку та звітності страхових операцій [6]. Це сприяє поширенню нових термінів, які поступово інтегруються в українську практику фінансової звітності. Додатковим джерелом уніфікації є глосарій IAIS, що забезпечує стандартизацію термінів у сфері страхового нагляду [7].

Цифровізація страхового сектору формує новий пласт термінів. Зокрема, поняття «Insurtech» охоплює використання інноваційних технологій для трансформації страхових послуг, включаючи великі дані, штучний інтелект та автоматизацію процесів [8]. В українському контексті це потребує адаптації відповідних термінів (інтернет речей, аналітика даних, автоматизоване врегулювання), що мають бути узгоджені з національною правовою системою.

Окремої уваги заслуговує поняття «embedded insurance» (вбудоване страхування), яке активно розвивається у цифровій економіці. Воно передбачає інтеграцію страхових продуктів [9]. у процес купівлі товарів або послуг (наприклад, туристичне страхування під час придбання квитків онлайн) [10]. В

українському законодавстві аналогічну функцію виконує категорія «додатковий страховий агент», що дозволяє адаптувати цей підхід у національну практику [3].

Таким чином, сучасна страхова термінологія в Україні формується під впливом трьох основних чинників: національного законодавства, регуляторної практики та міжнародних стандартів. У контексті післявоєнного відновлення економіки термінологія набуває стратегічного значення, оскільки забезпечує прозорість страхових відносин, підвищує довіру до ринку та сприяє ефективному використанню страхування як фінансового інструменту розвитку. Важливим завданням є підтримання єдиного термінологічного поля та формування узгоджених українських відповідників нових понять, що мінімізує ризики неоднозначного трактування та підвищує якість страхових послуг.

Список використаних джерел:

1. Тринчук, В., Мицишин, І., Гуминська М. Характеристика дефініцій «страховик» та «страхова організація». *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 6. 820-825.
2. Страхування // Національний банк України: офіційний сайт. URL: <https://surl.li/qqonnj> (дата звернення: 30.03.2026).
3. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX (терміни в документі). URL: <https://surl.lu/rblkj1> (дата звернення: 30.03.2026).
4. Метеленко Н. Г., Сіліна І. В., Жовнір-Василенко К. В. Адаптація страхового ринку України до глобальних викликів та євроінтеграції. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 71. DOI: 10.32782/2524-0072/2025-71-50.
5. Про затвердження Положення про характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, особливості здійснення діяльності зі страхування та укладання договорів за класами страхування: Постанова Правління НБУ від 25.12.2023 № 182. URL: <https://surl.lt/udtuaa> (дата звернення: 30.03.2026).
6. IFRS 17 Insurance Contracts. IFRS Foundation. Issued: May 2017; amendments: June 2020; further amendment: December 2021. URL: <https://surl.li/vbkuvr> (дата звернення: 30.03.2026).

7. IAIS Glossary. International Association of Insurance Supervisors. URL: <https://surl.li/gghyzw> (дата звернення: 30.03.2026).
8. OECD. Technology and innovation in the insurance sector. Paris: OECD, 2017. URL: <https://surl.li/ebixij> (дата звернення: 30.03.2026).
9. Тринчук. В. Страховий продукт в системі маркетингу: сутність та класифікація. *Страхова справа*. 2002. Вип. 3. 78-81.
10. EIOPA. Report on the digitalisation of the European insurance sector. 30.04.2024. URL: <https://surl.li/tbvpro> (дата звернення: 30.03.2026).

Харитонова К.С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., доцент Тіменко З.М.

РОЛЬ БЮДЖЕТУВАННЯ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В умовах зростаючої економічної невизначеності та підвищених вимог до результативності управління особливої ваги набувають сучасні інструменти фінансового планування на підприємстві. Серед них ключове місце посідає бюджетування як комплексна система, що забезпечує взаємозв'язок планування, контролю й аналізу діяльності. Актуальність дослідження бюджетування зумовлена його здатністю підвищувати керованість підприємства, сприяти раціональному використанню ресурсів та забезпечувати узгодження стратегічних і поточних цілей розвитку.

Сучасні реалії фінансово-господарської діяльності українських підприємств є доволі жорсткими, зважаючи на нестабільність зовнішнього економічного середовища, конкуренцію, глобалізацію процесів тощо. В таких умовах кожному суб'єкту господарювання потрібно створити ефективну систему управління підприємством, де неабияку роль відіграє бюджетування. Це є одним з інструментів, який дозволяє раціонально розподілити наявні ресурси відповідно до стратегічного плану [1].

За змістом бюджетування виступає технологією планування, обліку,

здійснення контролю й аналізу фінансових, інформаційних і матеріальних потоків, отриманих результатів діяльності. Ця технологія охоплює всі функціональні сфери діяльності підприємства: маркетинг, адміністрування, керування персоналом, виробництво, закупівлі, контроль якості, реалізації тощо.

Якісна реалізація бюджетування в межах підприємства можлива лише за умови функціонування налагодженої бюджетної системи. Результати досліджень дозволяють стверджувати, що бюджетна система підприємства – це сукупність взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів, які задіяні в процесі формування та реалізації бюджетів

Процес бюджетування охоплює діяльність усіх структурних підрозділів і всі аспекти діяльності корпоративної структури. Бюджети, як правило, складають як для окремих структурних підрозділів, так й для підприємства в цілому. Якщо в структурі суб'єкта господарювання є декілька підрозділів, які можна охарактеризувати як центри витрат, доходів та прибутку, то бюджети в такому випадку складають окремо для кожного підрозділу з метою закріплення персональної відповідальності за їхнє виконання [2].

Система бюджетування повинна бути націлена на підвищення керованості й адаптованості підприємства до змін на товарних і фінансових ринках; забезпечення оперативного одержання інформації про необхідність коригування стратегії і тактики управління підприємством; створення умов для підвищення порозуміння і довіри з представниками закордонних фірм [3]. Впровадження системи наскрізного бюджетування робить підприємство інформаційно прозорим для комерційних банків та інвестиційних компаній, що дозволяє розширити можливості підприємства з погляду отримання довгострокових кредитів або розміщення нових емісій на фондовому ринку.

Отже, у сучасних умовах господарювання бюджетування на підприємстві виступає динамічною та гнучкою системою, тісно пов'язаною з економічними процесами в країні. Воно дозволяє приймати оптимальні та ефективні рішення щодо управління та розвитку діяльності підприємства. Завдяки професійному управлінню та чіткій дисципліні виконання планів бюджетування стає ключовим

інструментом підвищення результативності діяльності та забезпечення успіху і стабільності підприємства

Список використаних джерел:

1. Пойда Ю. М. Бюджетування та його роль в системі обліку і контролю. Економіка АПК. 2006. № 9. С. 92–97.
2. Кужелєв М.О. Корпоративне управління в системі корпоративних відносин: методологічний аспект. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 23. С. 199–203.
3. Інноваційна модернізація менеджменту в умовах глобальної нестабільності: монографія за заг. ред. А. Ю. Горбового. Ірпінь. 2018. 305 с

Царенко А.О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Олійник Л.А.

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ

В умовах повномасштабної агресії бюджетна політика України трансформувалася з інструменту сервісного забезпечення держави на головний механізм виживання та стабілізації економіки. Високий рівень бюджетного дефіциту, критична залежність від зовнішньої фінансової допомоги та необхідність фінансування оборонного сектору водночас із процесами відбудови вимагають пошуку нових підходів до управління публічними фінансами.

Бюджетна політика України в період війни зазнала трансформації: від режиму оперативного реагування у 2022–2023 рр. до більш системного й стратегічного управління фінансовими ресурсами у 2024–2025 рр., що відбувалося в умовах обмеженого фіскального простору та наявності суттєвого дисбалансу. Ключовим завданням уряду стало балансування між значними видатками на оборону та підтриманням економічної стабільності. Закономірним наслідком такої політики стало зростання обсягу державного та гарантованого

державою боргу у 2022–2025 рр. Зокрема, загальна сума державного боргу зросла з 4071683,1 млн грн у 2022 році до 8616538,7 млн грн у 2025 році, що становить приріст 111,62 % [1].

Важливо зазначити значну роль міжнародної допомоги від країн-партнерів, яка фактично спрямовується на фінансування цивільних видатків державного бюджету - зокрема освіти, науки, охорони здоров'я та ін. Хоча обсяг такої допомоги в абсолютному вираженні зріс з 2022 р. (481 090,7 млн грн) по 2025 р. (548 013,6 млн грн), а її частка в структурі доходної частини Державного бюджету системно зменшувалася з 26,92% в перший рік повномасштабного вторгнення до 14,29% у 2025 році. Це свідчить про адаптацію бюджетної політики до функціонування в умовах воєнного часу [2]. В реалізації бюджетної політики України протягом останніх років відбулися значні зміни, що спрямовувалися на виконання завдань протидії агресору та недопущення руйнування інфраструктури, підтримку охорони здоров'я, системи соціального забезпечення, освіти, системи державного управління та інших важливих складових розвитку країни, ЖКГ.

Таким чином, аналіз бюджетної політики України в період війни демонструє її велику роль у підтримці макроекономічної стабільності. Бюджетна політика України в 2026 році має стати фундаментом для відновлення макроекономічної рівноваги та інтеграції до фінансового простору ЄС. Її стратегічні напрями визначаються такими ключовими векторами:

- зниження залежності від зовнішніх запозичень через стимулювання внутрішнього виробництва, розширення бази оподаткування та детінізацію економіки;

- середньострокове бюджетне планування, яке забезпечить передбачуваність фіскального навантаження та створить сприятливе середовище для бізнесу й інвесторів;

- управління державним боргом шляхом продовження реструктуризації та орієнтації на грантове чи надпільгове фінансування (зокрема у рамках програми *Ukraine Facility*);

- пріоритетність інвестиційних видатків із високим мультиплікативним ефектом.

Український досвід показує те, що бюджетна політика може стати дієвим інструментом для забезпечення макроекономічної стабільності навіть в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovanij-derzhavju-borg> (дата звернення: 28.03.2026).

2. Кужелєв М.О., Нечипоренко А.В. Бюджетна політика як інструмент забезпечення макроекономічної стійкості та збереження людського капіталу в період війни. *Науковий вісник міжнародної асоціації науковців*. 2026. Том 5, №1. С. 113–127. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/9906d56c-1603-43b1-92dc-3811278bbac9> (дата звернення: 28.03.2026).

Яковенко Я.І., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-8181-8083>

ДОБРОВІЛЬНІ ВУГЛЕЦЕВІ КРЕДИТИ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ДЕКАРБОНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Декарбонізація сільського господарства є важливою передумовою досягнення кліматичних цілей та підвищення екологічної стійкості аграрного виробництва. Водночас упровадження практик і технологій, спрямованих на скорочення викидів парникових газів або збільшення секвестрації вуглецю, потребує значних фінансових ресурсів. За таких умов особливої актуальності набуває пошук додаткових джерел фінансування екологічної модернізації аграрного сектору, одним із яких можуть виступати добровільні вуглецеві кредити.

Добровільні вуглецеві кредити є ринковим інструментом, що дає змогу монетизувати результати реалізації кліматичних проєктів через продаж підтверджених скорочень викидів або вилучення вуглецю. Для сільського господарства це відкриває можливості часткової компенсації витрат на впровадження низьковуглецевих практик.

За оцінками спеціалістів, у 2025 році світовий добровільний ринок вуглецевих кредитів досяг обсягу 1,4 млрд. дол. США, при цьому маючи потенціал вирости до 5-20 млрд. дол. США у 2030 році та до 60-270 млрд. дол. США у 2050 році [1].

Водночас практичне використання даного інструменту в сільському господарстві України супроводжується низкою суттєвих проблем, внаслідок чого вітчизняні аграрні підприємства виявилися практично не залученими до добровільного вуглецевого ринку. Насамперед йдеться про високі транзакційні витрати, пов'язані з розробленням проєктів, моніторингом, звітністю, верифікацією та сертифікацією. Для малих і середніх підприємств ці витрати можуть бути надмірними, що істотно обмежує можливості їх участі у відповідних механізмах. Крім того, методологічна складність оцінювання кліматичного ефекту та проблеми із забезпеченням належної якості даних створюють додаткові бар'єри для розвитку аграрних карбонових проєктів.

Не менш важливими є інституційні та ринкові обмеження – зокрема, недостатня інтегрованість добровільних вуглецевих механізмів у систему державної аграрної та кліматичної політики, відсутність відповідної нормативно-правової бази, нестабільність цін на вуглецеві кредити. У сукупності це знижує передбачуваність економічних результатів участі у таких механізмах та стримує формування кола потенційних учасників серед аграрних підприємств.

Втім, попри описані проблеми, добровільні вуглецеві кредити мають значні перспективи як дієвий інструмент фінансування декарбонізації сільського господарства. За даними досліджень, потенціал скорочення викидів та збільшення поглинання вуглецю аграрним сектором України оцінюється на рівні 39 млн т CO₂-екв. на рік [2]. За умови подолання окреслених вище бар'єрів та

належного інституційного, методичного й організаційного забезпечення добровільні вуглецеві кредити можуть стати важливим додатковим джерелом фінансових ресурсів для впровадження практик декарбонізації.

Список використаних джерел:

1. G. Turner et al. Carbon Credits Come of Age in 2025. MSCI. 2026. URL: <https://www.msci.com/research-and-insights/blog-post/carbon-credits-come-of-age-in-2025> (дата звернення: 30.03.2026).
2. Сільське господарство: сталі практики для продовольчої безпеки і досягнення кліматичних цілей. Секторальне дослідження потенціалу скорочення викидів парникових газів і збільшення поглинання вуглецю. ГО «ДІКСІ ГРУП» (Офіс зеленого переходу). 2025. URL: <https://gto.dixigroup.org/assets/images/files/gto-agriculture-sectoral-study-2025.pdf> (дата звернення: 30.03.2026).

Ясеніцька В.В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.пед.н, доцент Аврамчук Л.А.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ БАНКУ

Банк є складною органічною структурою, роль якої в суспільстві аналізується в рамках теорії банківської фірми, що є частиною загальної теорії фірми. У науковій економічній думці банк розглядається як торговельно-кредитна установа, фінансовий посередник, інформаційний процесор, а також як портфель або баланс, і як біржовий агент.

За свою діяльність банк отримує фінансовий прибуток у вигляді чистого прибутку. Відповідно до п. 5 ст. 87 “Фонди господарського товариства” Господарського кодексу України, прибуток господарського товариства формується з надходжень від його діяльності після покриття матеріальних витрат і витрат на оплату праці. З економічного прибутку товариства сплачуються передбачені законом податки, обов’язкові платежі, а також відсотки за

кредитами і облігаціями. Прибуток, отриманий після цих розрахунків, залишається у розпорядженні товариства, яке вирішує, як його використовувати відповідно до установчих документів [1].

Менеджмент прибутку банківської діяльності відбувається на кожному етапі формування, розподілу та використання прибутку банку. Механізм управління прибутковістю банку – це складний та взаємопов'язаний процес управління, який є частиною процесу управління банком і включає планування, організацію, регулювання, контроль, мотивацію та аналіз з метою досягнення та підвищення рівня ефективності [2].

Як зазначається в економічній літературі, головною метою управління доходами корпоративних структур є максимізація добробуту теперішніх і майбутніх засновників банків та їх учасників. Це стосується й банківських структур. Для підвищення ефективності діяльності банківських установ необхідно розробити дієві механізми управління прибутком. Цей механізм повинен включати п'ять ключових елементів: цілі, завдання, принципи, структура та система управління. Такий підхід варто враховувати при створенні механізмів управління прибутком комерційних банків.

На рис 1. показано безпосередній процес управління прибутком банку

Рис. 1. Процес управління прибутком банку [3]

Ефективні механізми управління прибутком банку дозволяють повноцінно виконувати поставлені завдання та цілепокладання, тим самим сприяючи ефективному виконанню цієї функції управління. Створений унікальний комплекс управління прибутком здійснюється на двох рівнях: найвищому – макрорівні – та мікрорівні (управління окремими рівнями операційних підрозділів банку). Кожен елемент управління прибутковістю має свої особливості і повинен застосовуватися на вищевказаних рівнях.

Враховуючи, що основну частину прибутку формують чисті результати активної діяльності, особливу увагу слід приділити управлінню прибутковістю зазначених банківських операцій.

На фінансову стійкість і прибутковість банків суттєво впливають також рівень, динаміка та коливання реальних доходів юридичних і фізичних осіб. Крім того, у банківській сфері зростає як міжбанківська конкуренція, так і конкуренція банків із різноманітними фінансово-промисловими групами, коопераціями, інвестиційними фондами та компаніями, страховими і пенсійними фондами, кредитними спілками тощо. Одним із несприятливих факторів є інфляція. Крім вищезазначеного, на можливість банків формувати прибуток впливає такий зовнішній фактор, як відсутність правової бази, що сприяє зменшенню ризиків банківської діяльності, зменшенню витрат, збільшенню доходів та набору банківського інструментарію.

Отже, можна зробити висновок, що на формування прибутку банку здійснюють вплив ряд чинників, які можна поділити на внутрішні і зовнішні. Тобто прибутковість банку, з одного боку, визначається організацією роботи з управління активами і пасивами, ефективністю використання банківських ресурсів, стратегічною політикою розвитку банку, а з іншого – економічними умовами господарювання, державним регулюванням, грошово-кредитною політикою тощо.

Список використаних джерел:

1. Процик Я.І., Дуброва Н.П. Управління прибутком комерційного банку в сучасних умовах. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2023. №21. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/2023/21/>
2. Ревич М.Я. Стратегії управління прибутковістю банків. Вісник Української академії банківської справи. 2013. № 2 (35). С. 75-80.
3. Рибалка О.О. Підходи до управління прибутком банку. Актуальні проблеми економіки: наук. економ. журнал. 2007. № 11. С. 161-165.

Vasylenko A.O., student

NUBiP of Ukraine

Head – Doctor of Economics, Associate Professor Titenko Z.

THEORETICAL BASIS OF FINANCIAL SECURITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Ensuring the proper level of enterprise performance largely depends on their development strategy, which primarily requires an effective system of financial support. In modern conditions of conducting economic activity, the financial condition of enterprises is of great importance for their development, therefore the issue of studying the theoretical foundations of financial security of agricultural enterprises is of paramount importance.

In conditions of financial and political instability, the intensive spread of negative phenomena in the economy that threaten the financial condition of the enterprise and its competitive positions in the market, the issue of increasing financial security is becoming increasingly relevant. It is worth noting that for enterprises, the level of financial security is evidence of the efficiency and effectiveness of its activities. Taking into account factors of the external and internal environment, assessing the level of financial risks plays a primary role in ensuring the proper level of financial security.

The level of financial security is directly determined by the strategic management of the enterprise, therefore, when developing specific strategies for the enterprise's activities, namely innovation, investment, resource and others, it is necessary to

determine their goals in the context of ensuring the strategic interests of the business entity. The main tasks facing enterprises in the context of ensuring their financial security are achieving a high level of financial stability, ensuring appropriate competitive positions in the market, increasing the solvency of the enterprise and ensuring a high level of business activity.

Among prominent foreign scientists, a special place is occupied by the approach proposed by G. Shinazi, who focuses on determining the financial security of enterprises. According to his concept, financial security is not only a state of stability, but also the ability of the enterprise to actively contribute to the development and expansion of its business processes. An important aspect of this approach is effective risk management, that is, not just the ability to identify them in time, but also to minimize the negative consequences that may arise [1].

O.I. Baranovsky [2, p. 79] suggests that when determining the financial security of an enterprise, qualitatively and quantitatively determine the level of the financial condition of the enterprise, as well as activities aimed at achieving such a state, which is characterized by the balance and quality of the use of financial instruments of the economic system and ensures its ability to implement its mission and ensure stable development, withstanding the negative impact of external and internal destabilizing factors.

External principles (indicators) record and verify the positivity or negativity of the influence of the state and other external factors on the level of financial security of the enterprise. Achieving the principles of the state's positive influence on the financial security of the enterprise consists in verifying the implementation of the following principles: timely detection or prevention of economic crimes in the field of entrepreneurship, inhibition of sharp changes in the national currency exchange rate and price level, increasing the level of capitalization of the banking system [3].

Thus, the conducted studies show that in the process of financial security management, an important place should be given to the development and implementation in business practice of reliable indicators that will allow objectively assessing the level of financial security of the enterprise and making effective

management decisions in a timely manner. The practical use of the proposed methodological approach to measuring the level of financial security of enterprises will contribute to achieving this goal.

References:

1. Garry J. Schinasi. Defining Financial Stability. IMF Working Paper Series. 2014. №. 187. pp. 1-16.
2. Baranovsky O.I. Financial Security. K: Fenix, 1999. 338 p.
3. Orlyk, O. V. The system of threats to the economic security of economic entities. Bulletin of social and economic research: collection of scientific works. Works. 2014. Issue 1(52). pp. 250-257.

СЕКЦІЯ 2. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Баштанник Т.П., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Східноєвропейський Університет ім. Рауфа Аблязова

Науковий керівник – д.е.н., професор Вдовенко Н.М.

ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПЛОДОВО-ЯГІДНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОДОВОЛЬЧИХ ВИКЛИКІВ

Сучасні трансформації світової продовольчої системи супроводжуються зростанням продовольчих викликів, посиленням глобальної конкуренції на аграрних ринках і підвищенням вимог до якості й безпеки харчових продуктів. У таких умовах особливої актуальності набуває питання забезпечення сталого розвитку галузей аграрного сектору, зокрема плодово-ягідного виробництва. Плодово-ягідна галузь відіграє важливу роль у структурі аграрної економіки багатьох країн, оскільки забезпечує виробництво продукції з високою доданою вартістю, сприяє зайнятості населення на сільських територіях та формує експортний потенціал держави. Водночас ефективність її функціонування значною мірою визначається комплексом економічних чинників, пов'язаних із розвитком інфраструктури зберігання, рівнем інвестиційної активності, ефективністю державної політики та впровадженням інноваційних технологій у сфері виробництва й переробки продукції [1; 2].

Одним із ключових економічних чинників забезпечення сталого розвитку плодово-ягідної галузі є формування сучасної інфраструктури, що забезпечує безперервність температурного режиму під час зберігання, транспортування та реалізації продукції. Для плодів і ягід, які характеризуються високою біологічною активністю та чутливістю до зовнішніх умов, ефективне функціонування холодового ланцюга є визначальним чинником збереження їхньої якості та товарного вигляду. Наявність сучасних холодильних комплексів,

сортувально-пакувальних центрів і логістичних терміналів дає змогу не лише зменшити втрати продукції, але й оптимізувати сезонність її пропозиції на ринку. Це, у свою чергу, сприяє стабілізації цінової кон'юнктури, підвищенню конкурентоспроможності продукції та розширенню можливостей для експорту [3; 4]. Суттєвим економічним чинником розвитку плодово-ягідної галузі є інвестиції у розвиток інфраструктури зберігання та переробки продукції. У сучасних умовах конкурентоспроможність галузі значною мірою залежить від здатності виробників інтегруватися у ланцюги створення доданої вартості, які охоплюють не лише виробництво сировини, а й її подальшу переробку. Розвиток підприємств із виробництва соків, концентратів, сушених фруктів, замороженої продукції та функціональних харчових інгредієнтів дозволяє підвищити рівень економічної ефективності галузі та зменшити залежність виробників від коливань ринку свіжої продукції. Крім того, переробка плодово-ягідної продукції сприяє диверсифікації каналів збуту та формуванню стабільних джерел доходів для сільськогосподарських підприємств [5; 1]. Проблемою, що стримує економічний розвиток плодово-ягідної галузі, залишаються післязбиральні втрати продукції. За оцінками міжнародних організацій, значна частка плодів і ягід втрачається на етапах зберігання, транспортування та реалізації через недосконалість інфраструктури, недостатній рівень технологічного забезпечення та порушення умов зберігання. Такі втрати негативно впливають на економіку галузі, оскільки знижують ефективність використання виробничих ресурсів, підвищують собівартість продукції та зменшують її експортний потенціал. У зв'язку з цим зменшення післязбиральних втрат розглядається як один із ключових напрямів підвищення ефективності аграрного виробництва, що дозволяє збільшити обсяги доступної продукції без додаткового розширення виробничих площ [6; 2]. Суттєву роль у формуванні сталого розвитку плодово-ягідної галузі відіграє державна аграрна політика, спрямована на підтримку інвестиційної діяльності, модернізацію інфраструктури та стимулювання інновацій. Державні програми підтримки садівництва, компенсації витрат на закладання багаторічних насаджень, фінансування будівництва холодильних

комплексів і переробних підприємств сприяють підвищенню інвестиційної привабливості галузі та створюють передумови для її технологічної модернізації. Водночас важливим завданням державної політики є створення ефективних інституційних механізмів регулювання ринку, які забезпечують стабільність економічного середовища та сприяють розвитку малого і середнього аграрного бізнесу [1; 7].

У контексті глобальних екологічних викликів особливого значення набуває інтеграція принципів циркулярної економіки у функціонування плодово-ягідної галузі. Циркулярні підходи передбачають раціональне використання природних ресурсів, повторне використання відходів виробництва та мінімізацію негативного впливу на довкілля. У сфері плодово-ягідного виробництва це може проявлятися у використанні відходів переробки для виробництва органічних добрив, кормових добавок або біологічно активних речовин. Такий підхід дозволяє підвищити ресурсну ефективність виробництва, зменшити екологічне навантаження, сформувані нові напрями економічної діяльності у межах агропродовольчих ланцюгів [2; 7]. Для України питання сталого розвитку плодово-ягідної галузі набуває особливого значення в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій економіки. Унаслідок воєнних дій значна частина аграрної інфраструктури зазнала руйнувань, що негативно вплинуло на функціонування логістичних систем та можливості зберігання продукції. Водночас післявоєнна відбудова створює нові можливості для модернізації галузі на основі сучасних технологій та інноваційних підходів до управління виробництвом. Розвиток сучасних холодильних комплексів, логістичних центрів і підприємств із переробки плодово-ягідної продукції може стати одним із ключових напрямів відновлення аграрного сектору та підвищення його конкурентоспроможності на міжнародних ринках [4; 1].

Перспективи розвитку плодово-ягідної галузі також пов'язані з поглибленням інтеграції України у глобальні агропродовольчі ланцюги. Зростання попиту на екологічно чисту продукцію, органічні фрукти та ягоди, а також продукти глибокої переробки створює нові можливості для українських

виробників. Водночас реалізація цього потенціалу потребує підвищення стандартів якості продукції, удосконалення систем сертифікації та впровадження сучасних технологій управління виробництвом [1].

Таким чином, економічні чинники сталого розвитку плодово-ягідної галузі формують комплекс взаємопов'язаних елементів, серед яких ключову роль відіграють розвиток cold-chain інфраструктури, інвестиції у зберігання та переробку продукції, зменшення післязбиральних втрат, ефективна державна політика підтримки галузі та впровадження принципів циркулярної економіки. Узгоджене поєднання цих чинників створює передумови для формування конкурентоспроможної, екологічно збалансованої та економічно стійкої моделі розвитку плодово-ягідної галузі в умовах глобальних продовольчих викликів.

Список використаних джерел:

1. Organisation for Economic Co-operation and Development, & Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2023). OECD-FAO agricultural outlook 2023–2032. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/08801ab7-en>
2. Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2022). Sustainable and circular bioeconomy in the climate agenda: Opportunities to transform agrifood systems. FAO. <https://doi.org/10.4060/cc2668en>
3. Defraeye, T., Cronjé, P., Berry, T., Opara, U. L., East, A., Hertog, M., Verboven, P., Nicolai, B. (2015). Towards integrated performance evaluation of future packaging for fresh produce in the cold chain. *Trends in Food Science & Technology*, 44(2), 201–225. <https://doi.org/10.1016/j.tifs.2015.04.008>
4. World Bank. (2020). Central Asia's horticulture sector: Capitalizing on new export opportunities in Chinese and Russian markets. World Bank.
5. Opara, U. L., Mditshwa, A. (2013). A review on the role of packaging in securing food system: Adding value to food products and reducing losses and waste. *African Journal of Agricultural Research*, 8(22), 2621–2630.
6. Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2011). Global food losses and food waste: Extent, causes and prevention. FAO.

7. United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES/70/1). United Nations.

Бенедя Д.О., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Коробова Н. М.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Аграрний сектор України традиційно відіграє ключову роль у формуванні валового внутрішнього продукту та експортного потенціалу країни. До початку повномасштабної війни частка аграрного сектору у ВВП становила близько 10–12 %, а в структурі експорту – понад 40 %. Після військової агресії Російської Федерації у 2022 році аграрна економіка зазнала значних втрат: за оцінками Світового банку, прямі та непрямі збитки перевищили 40 млрд дол. США, а близько 20–25 % сільськогосподарських земель тимчасово вибули з обробітку через окупацію або мінування.

В умовах війни держава була змушена оперативно впроваджувати механізми підтримки аграрного сектору. Одним із ключових інструментів стало пільгове кредитування за програмою «5–7–9 %», в рамках якої аграрії отримали понад 90 млрд грн кредитних ресурсів у 2022–2024 роках. Додатково було запроваджено державні гарантії, які покривали до 80 % кредитних зобов'язань, що дозволило знизити ризики для банківського сектору та забезпечити доступ до фінансування навіть малим і середнім виробникам.

Важливим напрямом стала бюджетна підтримка. У 2023 році на підтримку агросектору було спрямовано понад 4,5 млрд грн, зокрема через програми дотацій для фермерських господарств, компенсації вартості техніки та гранти на розвиток садівництва і тепличного господарства. У 2024 році обсяг прямої підтримки збільшився і разом із міжнародною допомогою перевищив 6 млрд грн. Значну роль у фінансуванні відіграли міжнародні організації, зокрема Світовий

банк, Європейський Союз та Міжнародний валютний фонд, які надавали як фінансову, так і технічну підтримку.

Особливого значення набула логістична підтримка аграрного експорту. Унаслідок блокади чорноморських портів Україна втратила до 70 % традиційних експортних можливостей. У відповідь було переорієнтовано логістичні потоки на західні кордони та дунайські порти, що дозволило частково відновити експорт. Якщо у 2021 році експорт зернових становив близько 50 млн тонн, то у 2022 році він скоротився до 38 млн тонн, однак у 2023 році завдяки функціонуванню «зернового коридору» цей показник зріс до понад 45 млн тонн.

Не менш важливим напрямом державної політики стала підтримка розмінування сільськогосподарських земель. Станом на 2024 рік потенційно замінованими залишаються близько 5–6 млн гектарів угідь, що суттєво обмежує виробничий потенціал галузі. Держава спільно з міжнародними партнерами фінансує програми гуманітарного розмінування, що дозволяє поступово повертати землі до обробітку.

Водночас ефективність державної підтримки залишається неоднозначною. З одного боку, вдалося уникнути критичного падіння виробництва: валовий збір зернових у 2023 році становив близько 60 млн тонн проти 86 млн тонн у довоєнному 2021 році, що свідчить про відносну стабілізацію галузі. З іншого боку, зберігаються проблеми нерівномірного доступу до фінансових ресурсів, бюрократичних бар'єрів та недостатнього рівня страхового захисту аграріїв.

У перспективі державна підтримка має бути спрямована на структурну трансформацію аграрного сектору. Зокрема, важливим є розвиток переробної галузі, що дозволить збільшити частку продукції з високою доданою вартістю, а також інтеграція до аграрної політики Європейський Союз. Необхідним є також розширення програм аграрного страхування, цифровізація процедур отримання державної допомоги та підвищення прозорості її розподілу.

Таким чином, державна підтримка аграрної економіки України в умовах війни є ключовим фактором збереження економічної стабільності та продовольчої безпеки. Незважаючи на масштабні втрати, аграрний сектор

демонструє високу адаптивність, а поєднання внутрішніх ресурсів і міжнародної допомоги створює передумови для його відновлення та подальшого розвитку у повоєнний період.

Григор'єв Д. І., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., професор Вдовенко Н.М.

БАЗОВІ ПІДХОДИ ДО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО РИНКУ В УМОВАХ ПРОДОВОЛЬЧИХ ВИКЛИКІВ НА ОСНОВІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕВОГО ВИРОБНИЦТВА

Сучасний аграрний ринок функціонує в умовах глибоких трансформацій, пов'язаних із глобальними продовольчими викликами, кліматичними змінами, порушенням логістичних ланцюгів, зростанням вартості ресурсів, демографічним тиском та посиленням вимог до якості й безпеки продовольства. За таких умов особливого значення набуває формування ефективних підходів до регулювання аграрного ринку, які мають забезпечувати не лише стабільність виробництва і товарообігу, а й довгострокову продовольчу безпеку, економічну життєздатність сільськогосподарських товаровиробників і збалансоване використання природних ресурсів. Саме тому концептуальною основою сучасного регулювання аграрного ринку має виступати сталий розвиток аграрного виробництва. Регулювання аграрного ринку доцільно розглядати як систему економічних, організаційних, правових та інституційних заходів, спрямованих на узгодження інтересів виробників, споживачів, держави та інших учасників ринку. В умовах продовольчих викликів такий вплив не може обмежуватися лише підтримкою обсягів виробництва. Його завданням є формування стійкої моделі функціонування аграрного сектору, здатної адаптуватися до кризових явищ, гарантувати доступність продовольства та підтримувати відтворення виробничого потенціалу сільського господарства. Одним із базових підходів є інституційно-правове регулювання, яке передбачає

формування чітких правил функціонування ринку, захист прав виробників, удосконалення земельних відносин, забезпечення прозорості ринкової інфраструктури, запобігання монополізації та створення умов для чесної конкуренції. В умовах продовольчих ризиків саме ефективне правове середовище забезпечує передбачуваність для аграрного бізнесу та зменшує невизначеність у прийнятті управлінських рішень. Важливе місце посідає економічний підхід до регулювання, що охоплює цінову, податкову, кредитну, страхову та інвестиційну політику. Його сутність полягає у створенні таких економічних стимулів, які сприяють розширеному відтворенню аграрного виробництва, модернізації технологічної бази, підвищенню продуктивності та зниженню вразливості товаровиробників до коливань ринку. В умовах продовольчих викликів особливого значення набувають механізми державної підтримки, спрямовані на компенсацію частини виробничих витрат, підтримку малих та середніх господарств, страхування аграрних ризиків.

Важливим є соціально орієнтований підхід, відповідно до якого регулювання аграрного ринку має забезпечувати не лише економічну ефективність, а й соціальну справедливість, зайнятість сільського населення, збереження сільських територій та доступність продовольства для різних верств населення. Продовольчі виклики часто проявляються не лише в дефіциті ресурсів, а й у нерівномірному доступі до продуктів харчування, тому ринкові механізми повинні доповнюватися соціальними інструментами підтримки.

У контексті сталого розвитку особливої актуальності набуває еколого орієнтований підхід до регулювання аграрного ринку. Його зміст полягає в тому, що економічне зростання аграрного сектору не повинно досягатися за рахунок виснаження земель, деградації ґрунтів, зменшення біорізноманіття чи надмірного використання водних ресурсів. Регуляторна політика має стимулювати екологізацію виробництва, впровадження ресурсоощадних технологій, органічного виробництва, раціонального землекористування та зниження екологічних ризиків. Такий підхід сприяє не лише збереженню

природного потенціалу аграрної сфери, а й формує довгострокові конкурентні переваги на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Суттєву роль відіграє інноваційно-технологічний підхід, який передбачає підтримку цифровізації аграрного виробництва, розвитку аграрної науки, впровадження сучасних систем управління, точного землеробства, біотехнологій, нових селекційних рішень та логістичних інновацій. У сучасних умовах саме технологічна модернізація дозволяє підвищити стійкість виробництва до кліматичних і ринкових шоків, оптимізувати витрати та покращити якість аграрної продукції. Тому державне регулювання повинно бути зорієнтоване на формування інноваційного середовища та стимулювання інвестицій у технологічне оновлення. Ефективне регулювання аграрного ринку передбачає розвиток оптових ринків, агрологістичних центрів, кооперативних форм збуту, систем резервування продовольства та стабілізаційних фондів.

Узагальнюючи, слід зазначити, що регулювання аграрного ринку в умовах продовольчих викликів має бути комплексним, системним і стратегічно зорієнтованим. Його ефективність визначається не окремими заходами, а здатністю поєднати економічні, соціальні, екологічні, інноваційні та інституційні інструменти в єдину модель управління розвитком аграрного сектору. Основою такої моделі повинен виступати сталий розвиток аграрного виробництва, який забезпечує баланс між економічною результативністю, соціальною відповідальністю та екологічною безпекою.

Таким чином, підходи до регулювання аграрного ринку в сучасних умовах повинні орієнтуватися не лише на подолання поточних продовольчих проблем, а й на формування довгострокової стійкості аграрної системи. Саме сталий розвиток аграрного виробництва створює фундамент для забезпечення продовольчої безпеки, зміцнення конкурентоспроможності аграрного сектору та стабільного розвитку національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Вдовенко Н.М., Хижняк Ю.А. (2015). Сучасна парадигма регулювання розвитку галузей аграрного сектору в умовах глобального дефіциту

продовольства. ScienceRise, 2/3(7), 20–25. <https://doi.org/10.15587/2313-8416.2015.37401>

2. Garske, B., Bau, A., & Ekardt, F. (2021). Digitalization and AI in European agriculture: a strategy for achieving climate and biodiversity targets? Sustainability, 13(9), 4652. <https://doi.org/10.3390/su13094652>

Дубенець О.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Кірейцева О.В.

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Світовий досвід свідчить, що забезпечення конкурентоспроможності аграрної продукції є результатом активної державної політики, яка поєднує фінансову підтримку, інституційні механізми та інноваційний розвиток. У більшості розвинених країн аграрний сектор функціонує в умовах значного державного втручання, що пояснюється його стратегічним значенням для продовольчої безпеки та економічної стабільності.

Одним із найбільш показових прикладів є Європейський Союз, де реалізується Спільна аграрна політика (САР). У рамках цієї політики аграрії отримують значні прямі виплати та субсидії, які становлять суттєву частку їх доходів. За оцінками, близько 49 % доходів фермерів у країнах ЄС формується за рахунок державної підтримки, що дозволяє стабілізувати виробництво та підвищувати конкурентоспроможність продукції на світових ринках. Розмір субсидій у розрахунку на 1 гектар у країнах ЄС становить близько 500 дол. США, що значно перевищує показники більшості країн, що розвиваються. Крім того, система САР забезпечує підтримку інновацій, екологічних практик та розвитку сільських територій.

У Сполучені Штати Америки державна підтримка аграрного сектору реалізується через так звані Farm Bill — комплексні законодавчі акти, що

переглядаються кожні 5 років. Загальний обсяг щорічної підтримки фермерів становить близько 16–20 млрд дол. США у вигляді прямих субсидій та програм стабілізації доходів. Зокрема, лише за програмою прямих виплат у 1996–2013 роках було спрямовано понад 91 млрд дол. США. У середньому американський фермер отримує близько 16 тис. дол. субсидій на рік. Така підтримка сприяє зниженню ризиків, стабілізації доходів та підвищенню інвестиційної привабливості аграрного бізнесу.

Значний інтерес становить досвід країн з високим рівнем підтримки аграріїв, таких як Норвегія та Японія. У цих країнах державні субсидії забезпечують відповідно до 77 % та 66 % доходів фермерів. Рівень підтримки на 1 гектар у скандинавських країнах може досягати 1600–3000 дол. США, що пояснюється складними природно-кліматичними умовами та необхідністю збереження продовольчої незалежності. Високий рівень підтримки дозволяє цим країнам зберігати конкурентоспроможність навіть за несприятливих умов виробництва.

У глобальному масштабі державна підтримка аграрного сектору є надзвичайно значною. За даними Продовольча та сільськогосподарська організація ООН, щорічний обсяг світових субсидій у сільському господарстві становить близько 540 млрд дол. США. Ці кошти спрямовуються на підтримку доходів фермерів, розвиток інфраструктури, впровадження інновацій та забезпечення стабільності аграрних ринків.

Окремої уваги заслуговує досвід Нова Зеландія, яка у 1980-х роках здійснила радикальну реформу, відмовившись від більшості субсидій. До реформ їх частка становила понад 30 % вартості виробництва, однак після їх скорочення галузь стала більш ринково орієнтованою та ефективною. Це сприяло підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності, хоча водночас посилило ризики для малих фермерів.

Важливим елементом забезпечення конкурентоспроможності є також розвиток інновацій та технологій. У країнах ЄС і США значні кошти спрямовуються на цифровізацію аграрного виробництва, впровадження точного

землеробства та біотехнологій. Це дозволяє підвищувати врожайність, знижувати витрати та покращувати якість продукції. Крім того, значну роль відіграє аграрне страхування, яке покриває ризики втрат урожаю та стабілізує доходи фермерів.

Таким чином, світовий досвід демонструє, що конкурентоспроможність аграрної продукції формується під впливом комплексної державної політики, яка поєднує фінансову підтримку, інноваційний розвиток та ефективні ринкові механізми. Найбільш успішні моделі базуються на поєднанні субсидій, інвестицій у технології та розвитку інфраструктури. Для України адаптація цього досвіду є важливою умовою підвищення ефективності аграрного сектору та зміцнення його позицій на світових ринках.

Жилін С.С., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Коробова Н. М.

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ГАЛУЗЕЙ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ТА ФІНАНСОВИХ ВИКЛИКІВ

Сучасний аграрний сектор економіки функціонує в умовах посилення глобальної нестабільності, що проявляється через продовольчі кризи, зміну клімату, геополітичні конфлікти, порушення логістичних ланцюгів, інфляційні процеси, нестабільність фінансових ринків та зростання вартості матеріально-технічних ресурсів. За таких обставин питання державної підтримки галузей аграрного сектору набуває стратегічного значення, оскільки саме аграрне виробництво формує базу продовольчої безпеки, забезпечує зайнятість населення, підтримує експортний потенціал країни та сприяє стабільності національної економіки. В умовах надзвичайних глобальних та фінансових викликів державна підтримка повинна розглядатися не як тимчасовий антикризовий захід, а як системний інструмент забезпечення стійкості, адаптивності та відтворювальної здатності галузей аграрного сектору.

Інструментарій державної підтримки аграрного сектору доцільно трактувати як сукупність економічних, фінансових, організаційних, правових та інституційних механізмів впливу, спрямованих на збереження виробничого потенціалу, стимулювання ефективності господарювання, мінімізацію ризиків і забезпечення довгострокового розвитку сільськогосподарських виробників. Особливість сучасного етапу полягає в тому, що інструменти підтримки мають бути одночасно стабілізаційними, компенсаційними, стимулюючими й адаптаційними. Одним із базових інструментів є бюджетна підтримка, що включає прямі дотації, субсидії, часткову компенсацію витрат на виробництво, відшкодування вартості насіння, кормів, техніки, добрив, енергоносіїв та інших критично важливих ресурсів. У періоди глобальної турбулентності та фінансової нестабільності саме бюджетна допомога дозволяє пом'якшити наслідки різкого зростання собівартості продукції та зберегти економічну життєздатність аграрних підприємств. Особливо важливою така підтримка є для малих і середніх виробників, які є більш уразливими до кризових коливань. Суттєве значення має кредитно-фінансовий інструментарій, що охоплює пільгове кредитування, державні гарантії за позиками, компенсацію процентних ставок, реструктуризацію боргових зобов'язань та розширення доступу аграріїв до обігового капіталу. За умов обмеженої ліквідності та високих кредитних ризиків держава повинна відігравати роль фінансового стабілізатора, створюючи умови для безперервності виробничого циклу. Особливо це важливо для сезонних галузей, де затримка з доступом до фінансових ресурсів може призвести до втрати врожаю, скорочення виробництва або руйнування виробничої бази. Важливим елементом підтримки є податкові інструменти, які дозволяють знизити фіскальний тиск на товаровиробників у періоди кризових навантажень. Йдеться про податкові пільги, відтермінування платежів, спеціальні режими оподаткування, стимулювання інвестицій через податкові механізми та зменшення навантаження на підприємства, що реалізують програми модернізації або працюють у складних природно-кліматичних та економічних умовах. Податкова підтримка є важливим чинником збереження фінансової стійкості

аграрних суб'єктів господарювання. Окрему роль відіграє страховий інструментарій, який у сучасних умовах набуває особливої актуальності через зростання кліматичних і ринкових ризиків. Це дозволяє не лише знизити ризиковість аграрного бізнесу, а й створити передумови для залучення інвестицій у галузь. В умовах надзвичайних викликів особливо важливими стають цінові та інтервенційні механізми державного впливу. Їх застосування пов'язане із закупівельними інтервенціями, формуванням продовольчих резервів, підтримкою мінімального рівня закупівельних цін, запобіганням різким ринковим коливанням та стабілізацією продовольчого забезпечення населення. Такі інструменти мають подвійне значення: з одного боку, вони захищають товаровиробника від цінового обвалу, з іншого сприяють утриманню соціально прийняттого рівня цін на продукти харчування.

Не менш значущими є інституційно-організаційні інструменти державної підтримки, які передбачають розвиток кооперації, удосконалення ринкової інфраструктури, підтримку аграрної логістики, зберігання, переробки та збуту продукції. У кризових умовах слабкість інфраструктурної системи може нівелювати результати навіть високого врожаю або зростання виробництва. Тому державна підтримка повинна бути спрямована також на формування стійких ланцюгів постачання, розбудову логістичних коридорів, елеваторних потужностей, холодильного зберігання та локальної переробки.

Серед пріоритетних інструментів державної підтримки слід виокремити також соціально орієнтовані механізми, оскільки аграрний сектор має не лише економічне, а й соціальне значення. Підтримка зайнятості в сільській місцевості, професійної підготовки кадрів, розвитку фермерства, сімейних господарств та сільських територій загалом є важливою умовою збереження людського потенціалу аграрного виробництва. У кризових умовах соціальна функція державної підтримки посилюється, оскільки саме сільські території часто стають найбільш вразливими до фінансових і структурних потрясінь.

Ефективність державної підтримки значною мірою залежить від її адресності, своєчасності, гнучкості та стратегічної спрямованості. За

надзвичайних глобальних і фінансових викликів універсальні механізми часто виявляються недостатніми. Необхідним є диференційований підхід з урахуванням особливостей окремих галузей аграрного сектору, рівня їхньої ризиковості, ресурсної забезпеченості, ролі у продовольчій системі та ступеня їхньої інтегрованості в зовнішні ринки.

Таким чином, інструментарій державної підтримки галузей аграрного сектору економіки в умовах надзвичайних глобальних та фінансових викликів повинен мати комплексний характер і поєднувати бюджетні, фінансово-кредитні, податкові, страхові, цінові, інституційні, інноваційні та соціальні інструменти. Його ключове призначення полягає не лише в короткостроковому реагуванні на кризові явища, а й у забезпеченні довгострокової стійкості аграрного виробництва, продовольчої безпеки, економічної ефективності та соціальної стабільності. Саме системне поєднання різних механізмів державного впливу дозволяє сформувати модель розвитку аграрного сектору, здатну ефективно функціонувати в умовах високої глобальної невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Food and Agriculture Organization of the United Nations, International Fund for Agricultural Development, United Nations Children's Fund, World Food Programme, World Health Organization. (2024). The state of food security and nutrition in the world 2024. FAO. <https://doi.org/10.4060/cd1254en>
2. Вдовенко Н. М., Кукса І. М., Ільїн В. Ю., Сахацький М. М. Інноваційна стратегія формування безпекової системи управління інноваційним розвитком агропродовольчої сфери в умовах діджиталізації. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 5 (252). С. 26–33.
3. Вдовенко Н. М. (2014). Нормативно-правове забезпечення державного регулювання аграрного сектору. Mechanism of Economic Regulation, 4, 101–109.
4. International Food Policy Research Institute. (2023). Global food policy report 2023: Rethinking food crisis responses. IFPRI. <https://doi.org/10.2499/9780896294417>

5. Вдовенко Н. М., Сокол Л. М. (2016). Макроекономічна оцінка аграрного сектору економіки України за умов інтеграційних процесів. Науковий вісник Полісся, 3 (7), 22–28.

6. Вдовенко Н. М., Хижняк Ю. А. (2015). Сучасна парадигма регулювання розвитку галузей аграрного сектору в умовах глобального дефіциту продовольства. ScienceRise, 2/3(7), 20–26.

7. World Bank. (2024, December 13). Food security update. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/40ebbf38f5a6b68bfc11e5273e1405d4-0090012022/related/Food-Security-Update-111-December-13-2024.pdf>

8. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2024). Agricultural policy monitoring and evaluation 2024. OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation-2024_74da57ed-en.html

Жугунісова У.С., здобувачка 2 курсу,
спеціальність «Соціальна робота та реабілітація»
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Кірейцева О.В.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО АГРАРНОГО РИНКУ

Світовий аграрний ринок у сучасних умовах характеризується глибокими структурними трансформаціями, зумовленими демографічними змінами, технологічним прогресом, кліматичними викликами та геополітичною нестабільністю. За прогнозами Продовольча та сільськогосподарська організація ООН та Організація економічного співробітництва та розвитку, у період до 2034 року світове виробництво аграрної продукції зросте приблизно на 14 %, досягнувши близько 3,9 трлн дол. США, що свідчить про збереження високої ролі аграрного сектору у глобальній економіці .

Однією з ключових тенденцій є зростання світового попиту на продовольство. Очікується, що глобальне споживання аграрної продукції зросте на 13 % до 2034 року, причому основний приріст припадатиме на країни з

середнім і низьким рівнем доходів, зокрема Індію, країни Південно-Східної Азії та Африки . Це пов'язано зі збільшенням чисельності населення, урбанізацією та зростанням доходів. Водночас змінюється структура споживання: підвищується попит на продукцію тваринного походження, зокрема м'ясо, молоко та рибу, що стимулює розвиток тваринництва та аквакультури.

Важливою тенденцією є підвищення ролі продуктивності та інновацій. За оцінками міжнародних організацій, близько 80 % приросту світового виробництва забезпечується за рахунок підвищення врожайності, а не розширення посівних площ . Активно впроваджуються цифрові технології, точне землеробство, біотехнології та автоматизація. Сучасні агротехнології, включаючи штучний інтелект та роботизацію, дозволяють оптимізувати використання ресурсів і знижувати витрати виробництва, що стає критичним фактором конкурентоспроможності .

Ще однією характерною рисою розвитку світового аграрного ринку є глобалізація та трансформація міжнародної торгівлі. Водночас спостерігається посилення залежності країн від глобальних ланцюгів постачання, що підвищує вразливість до зовнішніх шоків. Дослідження свідчать, що зростання взаємозалежності між країнами може посилювати ефект «ланцюгових реакцій» у разі криз, особливо у сегменті продовольчих товарів . У 2025 році світові аграрні ринки демонстрували значну волатильність, зокрема через геополітичні конфлікти та зміну торговельних потоків .

Суттєвим трендом є коливання та загальна нестабільність цін на аграрну продукцію. За даними Продовольча та сільськогосподарська організація ООН, індекс світових цін на продовольство у 2025 році зріс у середньому на 4,3 %, а у 2026 році спостерігається подальша волатильність, зокрема зростання цін на зернові, рослинні олії та цукор . Водночас у довгостроковій перспективі прогнозується тенденція до зниження реальних цін на аграрну продукцію завдяки зростанню продуктивності та технологічному розвитку .

Не менш важливим фактором є вплив кліматичних змін та екологічних обмежень. Сільське господарство дедалі більше залежить від погодних умов, що

призводить до нестабільності врожаїв і ризиків для глобальної продовольчої безпеки. Водночас посилюється екологічний тиск на аграрний сектор, що стимулює розвиток сталого землеробства, органічного виробництва та зниження вуглецевого сліду.

Окремою тенденцією є концентрація ринку ресурсів та аграрного виробництва. Зокрема, на ринку мінеральних добрив спостерігається укрупнення компаній та зростання їхнього впливу на глобальні ланцюги постачання, що може впливати на ціноутворення та доступність ресурсів для фермерів. Це посилює залежність аграрного сектору від великих транснаціональних корпорацій.

Таким чином, сучасний розвиток світового аграрного ринку визначається комплексом взаємопов'язаних тенденцій: зростанням попиту на продовольство, підвищенням ролі інновацій, глобалізацією торгівлі, нестабільністю цін та екологічними викликами. У цих умовах конкурентоспроможність аграрного виробництва залежить від здатності адаптуватися до змін, впроваджувати новітні технології та забезпечувати сталий розвиток. Для України врахування цих тенденцій є важливою передумовою ефективної інтеграції у світовий аграрний ринок та зміцнення власних позицій у глобальній економіці.

Козодой О.В., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., професор Вдовенко Н. М.

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Продовольча безпека є однією з ключових складових національної безпеки Україна, особливо в умовах повномасштабної війни, спричиненої агресією Російська Федерація. До 2022 року Україна належала до провідних світових експортерів аграрної продукції, забезпечуючи продовольством понад 400 млн людей у світі. Частка аграрного сектору у структурі експорту перевищувала 40 %, що свідчить про стратегічне значення галузі для економіки держави та глобальної продовольчої системи.

Війна спричинила суттєві загрози продовольчій безпеці. За оцінками міжнародних організацій, близько 20–25 % сільськогосподарських земель було тимчасово окуповано або забруднено вибухонебезпечними предметами. Станом на 2024 рік потенційно замінованими залишаються близько 5–6 млн гектарів угідь, що обмежує можливості виробництва продовольства. Крім того, значні втрати зазнала аграрна інфраструктура: знищено або пошкоджено елеватори, склади, техніку, що призвело до підвищення витрат та зниження ефективності виробництва.

Попри складні умови, аграрний сектор демонструє відносну стійкість. Валовий збір зернових культур у 2021 році становив близько 86 млн тонн, тоді як у 2022 році він скоротився до приблизно 53 млн тонн, а у 2023 році стабілізувався на рівні близько 60 млн тонн. Це свідчить про адаптацію виробників до нових умов господарювання. Водночас внутрішній ринок продовольства залишається забезпеченим: виробництво основних продуктів (зерно, олія, цукор) значно перевищує внутрішні потреби населення.

Важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки відіграє державна політика. Уряд України впровадив низку заходів, спрямованих на підтримку аграріїв, зокрема пільгове кредитування, дотації та податкові пільги. У 2022–2024 роках обсяг кредитної підтримки перевищив 90 млрд грн, що дозволило аграрним підприємствам забезпечити посівну кампанію та підтримати виробництво. Крім того, значна увага приділяється розвитку логістики та експорту, оскільки валютні надходження від аграрного сектору є критично важливими для економіки країни.

Суттєвим фактором забезпечення продовольчої безпеки стало функціонування «зернового коридору», реалізованого за участю міжнародних партнерів, зокрема Організація Об'єднаних Націй та Туреччина. Завдяки цьому механізму Україні вдалося частково відновити експорт аграрної продукції. Якщо у 2022 році експорт зернових скоротився до 38 млн тонн, то у 2023 році він перевищив 45 млн тонн. Це сприяло не лише стабілізації внутрішнього аграрного сектору, але й зниженню напруженості на світових продовольчих ринках.

Разом із тим, існують і внутрішні виклики продовольчої безпеки. Зниження доходів населення, інфляційні процеси та зростання цін на продукти харчування обмежують економічну доступність продовольства. У 2023 році рівень продовольчої інфляції перевищував 20 %, що негативно вплинуло на споживчі можливості домогосподарств. Особливо вразливими є соціально незахищені групи населення.

Важливим напрямом є також розвиток системи продовольчих резервів та гуманітарної підтримки. Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Всесвітня продовольча програма, які забезпечують допомогу внутрішньо переміщеним особам та постраждалим регіонам. Крім того, реалізуються державні програми підтримки населення, спрямовані на забезпечення доступу до базових продуктів харчування.

У довгостроковій перспективі забезпечення продовольчої безпеки України потребує комплексного підходу. Серед ключових напрямів — розмінування сільськогосподарських земель, відновлення інфраструктури, розвиток переробної галузі та підвищення ефективності виробництва. Важливою є також інтеграція до аграрної політики Європейський Союз, що сприятиме підвищенню стандартів якості та конкурентоспроможності продукції.

Таким чином, продовольча безпека України в умовах війни залишається відносно стабільною завдяки високому потенціалу аграрного сектору та ефективним заходам державної підтримки. Водночас збереження цієї стабільності потребує подальшого вдосконалення державної політики, залучення міжнародної допомоги та реалізації структурних реформ у аграрній сфері.

Колесніков В.О., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., професор Кваша С. М.

ВПЛИВ СТРАТЕГІЙ EU GREEN DEAL НА АГРАРНІ РИНКИ

Сучасна аграрна політика Європейського Союзу проходить через етап фундаментальної трансформації, що визначається амбітними цілями

Європейського зеленого курсу (EU Green Deal). Ця ініціатива, спрямована на досягнення кліматичної нейтральності континенту до 2050 року, переосмислює підходи до виробництва, розподілу та споживання продовольства. Ключовими векторами цього руху є стратегія «Від ферми до виделки» (Farm to Fork) та Стратегія біорізноманіття до 2030 року. Впровадження цих стратегій має глибокий вплив на структуру та динаміку аграрних ринків, створюючи як нові можливості для сталого розвитку, так і суттєві виклики для економічної стабільності сектору.

Стратегія «Від ферми до виделки» розглядається як інструмент переходу до справедливої, здорової та екологічно чистої продовольчої системи. Проте аналіз наукових джерел, зокрема досліджень італійських та німецьких науковців, вказує на системні ризики, пов'язані з її реалізацією. Основним занепокоєнням є прогнотоване кількісне скорочення сільськогосподарського виробництва в межах ЄС. Це може призвести до зміни торговельних балансів: зниження експортного потенціалу європейських аграріїв та зростання залежності від імпорту з третіх країн, де екологічні стандарти можуть бути менш суворими. Окрім того, очікуване зростання собівартості виробництва через відмову від інтенсивних методів господарювання неминуче вплине на роздрібні ціни, що в умовах глобальної інфляції може знизити купівельну спроможність населення.

Важливою складовою змін є Стратегія біорізноманіття до 2030 року, яка ставить за мету «повернути природу в наше життя». На сьогодні стан екосистем у Європі є критичним: близько 81% захищених оселищ перебувають у незадовільному стані. Для виправлення ситуації стратегія передбачає жорсткі обмеження для аграрного сектору: скорочення використання хімічних пестицидів на 50%, зменшення втрат поживних речовин щонайменше на 50% (що вимагає скорочення використання мінеральних добрив на 20%) та збільшення частки органічного землеробства до 25% від усіх сільськогосподарських угідь ЄС. Реалізація цих цілей потребує колосальних інвестицій — щонайменше 20 млрд євро на рік, що створює значне фінансове

навантаження на аграрні ринки та вимагає розробки нових механізмів державної підтримки.

В умовах таких радикальних змін критичного значення набуває прозорість ринків та точність прогнозування. Система моніторингу сільськогосподарських ресурсів JRC MARS стала невід'ємним інструментом підтримки прийняття рішень. Дані системи використовують не лише органи влади (наприклад, DG AGRI для управління Спільною аграрною політикою), а й широкий спектр приватних стейкхолдерів. Близько 37% аудиторії звітів MARS складають представники бізнесу (трейдери, банківські установи, аналітики), що підкреслює високу ринкову цінність оперативної інформації про стан посівів та врожайність у періоди ринкової турбулентності.

Україна, як стратегічний партнер та майбутній член ЄС, уже зараз інтегрована в ці моніторингові та політичні процеси. Дані бюлетеня JRC MARS за вересень 2025 року демонструють складну картину на українському аграрному ринку. Через аномальну посуху в південних та східних областях спостерігалось зниження врожайності літніх культур (кукурудзи, соняшнику). Водночас сприятливі умови на півночі та заході дозволили компенсувати втрати. Коливання врожайності в регіоні безпосередньо впливають на цінову кон'юнктуру європейського ринку, що підтверджує необхідність глибшої координації аграрної політики України та стратегій Green Deal.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що стратегії EU Green Deal стимулюють перехід до якісно нової моделі аграрного ринку, де екологічні показники стають такими ж важливими, як і економічні. Проте успіх цієї трансформації залежатиме від здатності ЄС збалансувати амбітні екологічні цілі з необхідністю збереження конкурентоспроможності агропромислового комплексу та забезпечення продовольчої безпеки в глобальному масштабі.

Список використаних джерел:

1. EU Biodiversity Strategy for 2030: Bringing nature back into our lives. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021. 36 p.

2. JRC MARS Bulletin - Global outlook: Ukraine, September 2025 / European Commission; J. R. C. (JRC). Ispra, 2025. 11 p.
3. Van der Velde M., Biavetti I., El-Aydam M., Niemeyer S., Santini F., Van den Berg M. Use and relevance of European Union crop monitoring and yield forecasts. *Agricultural Systems*. 2019. Vol. 168. P. 224–230. DOI: 10.1016/j.agsy.2018.06.001.
4. Weber M., Liscio M. C., Bregoli D., Sospiro P. From agriculture to agroindustry: the European Union Farm to Fork policy. *Journal of Industrial and Business Economics*. 2025. DOI: 10.1007/s40812-025-00355-2.

Кузьменко М.О., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Кірейцева О.В.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА МОЖЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ГЛОБАЛЬНИХ НІШЕВИХ РИНКІВ

У сучасних умовах глобалізації аграрного ринку дедалі більшого значення набувають нішеві сегменти, які характеризуються високою доданою вартістю, спеціалізацією виробництва та орієнтацією на специфічні споживчі потреби. До таких ринків належать органічна продукція, функціональні продукти харчування, нішеві культури (нут, сочевиця, льон, гірчиця), а також продукція з географічним зазначенням походження. Світовий досвід свідчить, що саме ці сегменти забезпечують вищу рентабельність порівняно з масовим виробництвом зернових культур і формують нові конкурентні переваги для країн-експортерів.

Одним із найбільш динамічних нішевих ринків є ринок органічної продукції. За оцінками міжнародних організацій, обсяг світового ринку органіки перевищує 130 млрд дол. США і демонструє стабільне щорічне зростання. Ключовими споживачами органічної продукції є країни Європейський Союз та Сполучені Штати Америки, де сформовано розвинену систему сертифікації, державної підтримки та стимулювання попиту. У країнах ЄС частка органічної

продукції в окремих сегментах ринку досягає 10–15 %, що свідчить про високий рівень розвитку цього напрямку.

Україна має значний потенціал інтеграції до глобальних нішевих ринків, передусім у сегменті органічного виробництва. Попри війну, країна демонструє позитивну динаміку: у 2022 році експорт органічної продукції досяг рекордного рівня — 208 млн євро, перевищивши показник 2021 року (188 млн євро). Станом на 2024 рік в Україні функціонує понад 400 операторів органічного ринку, а площа сертифікованих земель становить близько 350 тис. га. Це дозволяє Україні входити до п'ятірки провідних постачальників органічної продукції на європейський ринок.

Важливою складовою інтеграції є диверсифікація ринків збуту. Дослідження показують, що близько 54 % українських експортерів органічної продукції планують вихід на нові ринки, зокрема такі країни, як Франція, США, Канада, Німеччина та Велика Британія. При цьому 88 % компаній орієнтуються на експорт уже наявної продукції, що свідчить про необхідність розширення асортименту та підвищення рівня переробки.

Світовий досвід демонструє, що успішна інтеграція до нішевих ринків базується на кількох ключових факторах. По-перше, це розвиток системи сертифікації та стандартизації продукції, що забезпечує відповідність міжнародним вимогам якості. По-друге, важливу роль відіграє державна підтримка, включаючи субсидії, гранти та експортне стимулювання. По-третє, значення має розвиток інфраструктури та логістики, що забезпечує ефективний доступ до зовнішніх ринків. По-четверте, необхідним є впровадження інновацій та сучасних технологій, які підвищують якість продукції та знижують витрати виробництва.

Окрім органічної продукції, перспективними для України є ринки нішевих культур. Зокрема, у 2020–2024 роках спостерігається зростання виробництва таких культур, як нут, сочевиця, гірчиця, льон і коріандр, які користуються попитом на міжнародних ринках. Ці культури характеризуються відносно

низькою конкуренцією та високою експортною маржинальністю, що створює додаткові можливості для українських виробників.

Водночас інтеграція України до глобальних нішевих ринків супроводжується рядом викликів. Серед них — невідповідність стандартам якості окремих виробників, обмежений доступ до фінансових ресурсів, недостатній рівень переробки продукції та логістичні труднощі, пов'язані з військовими діями. Крім того, значною проблемою є недостатня впізнаваність української продукції на світових ринках, що обмежує можливості формування доданої вартості.

У перспективі реалізація потенціалу України на нішевих ринках потребує комплексної державної політики. Зокрема, важливими напрямами є розвиток бренду «Made in Ukraine», підтримка експорту продукції з високою доданою вартістю, стимулювання інновацій та розширення участі у міжнародних виставках і торговельних платформах. Значну роль у цьому процесі відіграє інтеграція до економічного простору Європейський Союз, що відкриває доступ до ємного ринку та сприяє гармонізації стандартів.

Таким чином, міжнародний досвід свідчить, що нішеві аграрні ринки є перспективним напрямом розвитку аграрного сектору. Для України інтеграція до цих ринків відкриває можливості підвищення конкурентоспроможності, диверсифікації експорту та зростання валютних надходжень. Ефективна реалізація цього потенціалу потребує поєднання державної підтримки, інноваційного розвитку та активної участі у глобальних торговельних процесах.

Медведська Н.Є., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Кірейцева О. В.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО АГРАРНОГО РИНКУ

Світовий аграрний ринок у сучасних умовах перебуває під впливом комплексних трансформацій, пов'язаних із демографічними змінами,

економічним зростанням, технологічним прогресом та глобальними викликами. За прогнозами Продовольча та сільськогосподарська організація ООН та Організація економічного співробітництва та розвитку, до 2034 року світове виробництво аграрної продукції зросте приблизно на 14 % і досягне майже 4 трлн дол. США, що свідчить про стабільне розширення глобального аграрного сектору .

Однією з ключових тенденцій є зростання попиту на продовольство, хоча темпи його приросту поступово сповільнюються. Очікується, що глобальне споживання аграрної продукції збільшиться приблизно на 13 % до 2034 року, причому основний приріст припадатиме на країни з середнім і низьким рівнем доходів . Це пов'язано зі зростанням населення (до 8,8 млрд осіб) та урбанізацією, особливо в країнах Азії та Африки, де формуються нові центри споживання продовольства . Водночас у розвинених країнах попит стабілізується через насичення ринку.

Суттєвою тенденцією є зміна структури споживання. Зі зростанням доходів населення зростає попит на продукцію тваринного походження — м'ясо, молоко, рибу. За прогнозами, виробництво продукції тваринництва зросте приблизно на 16 %, що випереджатиме темпи зростання рослинництва . Це стимулює збільшення використання кормів (на 15 %) та розвиток тваринництва і аквакультури.

Одночасно зростає роль продуктивності та технологічних інновацій. Близько 80 % приросту виробництва забезпечується не за рахунок розширення посівних площ, а через підвищення врожайності та ефективності виробництва. Активно впроваджуються цифрові технології, точне землеробство, біотехнології, автоматизація та штучний інтелект, що дозволяє знижувати витрати і підвищувати конкурентоспроможність аграрної продукції. Саме інвестиції у технології визначають довгострокову динаміку розвитку галузі.

Важливою тенденцією є посилення глобалізації аграрної торгівлі. За оцінками міжнародних організацій, до 2034 року близько 22 % усіх споживаних у світі калорій буде об'єктом міжнародної торгівлі . Це свідчить про зростаючу

взаємозалежність країн та важливість міжнародних ланцюгів постачання. Водночас така залежність підвищує вразливість ринку до геополітичних конфліктів, логістичних збоїв та торговельних обмежень.

Однією з найбільш актуальних тенденцій є нестабільність світових цін на продовольство. За даними Продовольча та сільськогосподарська організація ООН, у 2025 році світові ціни на продовольство зросли в середньому на 4,3 %, а у 2026 році спостерігаються подальші коливання, зокрема зростання цін на зернові, олії та цукор . Водночас у довгостроковій перспективі прогнозується тенденція до зниження реальних цін на аграрну продукцію завдяки підвищенню продуктивності .

Суттєвим фактором розвитку аграрного ринку є вплив кліматичних змін та екологічних обмежень. Зростання температури, зміна режиму опадів та деградація ґрунтів негативно впливають на стабільність виробництва. Водночас аграрний сектор адаптується шляхом впровадження сталих технологій, розвитку органічного виробництва та зниження викидів парникових газів. Прогнозується, що до 2034 року прямі викиди від сільського господарства зростуть приблизно на 6 %, що потребує додаткових екологічних заходів .

Окремою тенденцією є концентрація виробництва та ресурсних ринків. Світовий ринок аграрних ресурсів, зокрема добрив, характеризується укрупненням компаній та посиленням їхнього впливу на ціноутворення і доступність ресурсів. Це формує нові виклики для малих і середніх виробників, які стають більш залежними від глобальних корпорацій.

Таким чином, сучасні тенденції розвитку світового аграрного ринку визначаються зростанням попиту на продовольство, зміною структури споживання, підвищенням ролі інновацій, глобалізацією торгівлі, волатильністю цін та екологічними викликами. У цих умовах конкурентоспроможність аграрного сектору залежить від здатності адаптуватися до змін, впроваджувати сучасні технології та забезпечувати сталий розвиток. Для України врахування зазначених тенденцій є важливою передумовою ефективної інтеграції у світовий аграрний ринок та зміцнення своїх позицій у глобальній економіці.

Ракітін О. Ю., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Коробова Н. М.

ПОКАЗНИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА УКРАЇНИ

Серед основних показників конкурентоспроможності продукції молочного скотарства слід виокремити насамперед якісні показники. Найважливішою групою є показники якості молока як основної сировини для переробки. Саме вони визначають придатність продукції до реалізації, її цінність для переробних підприємств і кінцеву ринкову вартість. Чим вищими є вміст жиру та білка в молоці, тим більш цінною є сировина, оскільки вона забезпечує більший вихід масла, сиру, сухих молочних продуктів та іншої продукції переробки. Високий вміст поживних компонентів формує кращу споживчу цінність молока та підвищує його ринкову привабливість. Не менш важливим є рівень бактеріального забруднення молока. Низький бактеріальний фон свідчить про належні санітарно-гігієнічні умови доїння, транспортування і зберігання. Така продукція є безпечнішою, краще зберігається та відповідає вимогам сучасного ринку. Важливим критерієм виступає і кількість соматичних клітин, яка є індикатором здоров'я тварин, насамперед стану вимені. Підвищення цього показника знижує якість молока, погіршує його технологічні властивості та негативно впливає на конкурентні позиції виробника. До якісних показників також належать смакові властивості, натуральність, екологічна чистота, відсутність залишків антибіотиків, токсичних речовин та інших забруднювачів. У сучасних умовах саме безпечність продукції дедалі частіше стає вирішальним чинником конкурентоспроможності, особливо на зовнішніх ринках. Окремо варто виділити відповідність стандартам і вимогам сертифікації. Продукція, що відповідає національним і міжнародним стандартам якості, має значно вищі шанси утримувати позиції на ринку та виходити на нові канали збуту.

Конкурентоспроможність безпосередньо залежить від рівня організації виробництва в господарстві. Тут основним є продуктивність корів, тобто

середній надій молока на одну корову за рік. Чим вищою є продуктивність стада, тим ефективніше використовуються виробничі ресурси і тим нижчими можуть бути витрати на одиницю продукції. Важливим показником є стабільність обсягів виробництва молока. Для ринку важлива не лише висока кількість, а й регулярність постачання. Господарства, які можуть забезпечити ритмічне надходження продукції однакової якості, мають кращі конкурентні переваги. До виробничо-технологічних критеріїв належить також рівень механізації та автоматизації виробничих процесів. Використання сучасних доїльних систем, автоматизованого контролю за здоров'ям тварин, годівлею та охолодженням молока знижує втрати, покращує якість та забезпечує більш високий рівень ефективності. Суттєве значення має технологічна дисципліна виробництва, тобто дотримання режимів годівлі, ветеринарного супроводу, утримання тварин, належного догляду та санітарних умов. Важливе значення мають економічні показники конкурентоспроможності, зокрема собівартість виробництва молока, рівень рентабельності, ціна реалізації, продуктивність корів, витрати кормів на одиницю продукції, фондівіддача та окупність інвестицій. Чим нижча собівартість за умови стабільної якості, тим вищі конкурентні переваги товаровиробника. Водночас у молочному скотарстві України спостерігається значна диференціація між великими аграрними підприємствами та дрібними господарствами, що безпосередньо впливає на їхню ринкову стійкість. Економічний блок показників відображає, наскільки вигідним є виробництво молока з погляду витрат і результатів. Одним із головних показників є собівартість одиниці продукції. Вона показує, скільки ресурсів витрачається на виробництво одного літра або однієї тонни молока. Зниження собівартості за збереження високої якості є ключовою умовою підвищення конкурентоспроможності. Наступним важливим критерієм є ціна реалізації продукції. Вона має бути достатньою для покриття витрат і формування прибутку, але водночас конкурентною щодо інших виробників. Надто висока ціна може зменшити попит, а надто низька послабити фінансову стійкість підприємства. Суттєвим показником є рівень рентабельності виробництва, який

характеризує відносну прибутковість галузі. Чим вищою є рентабельність, тим більше можливостей підприємство має для інвестування в оновлення основних засобів, покращення генетики стада та розширення виробництва. Також важливо враховувати продуктивність праці, фондівіддачу, матеріаломісткість, енергоємність та окупність інвестицій. У сукупності вони відображають ефективність використання всіх видів ресурсів і визначають, наскільки стійкою є конкурентна позиція товаровиробника.

Не менш важливою є група ринкових показників, до яких належать частка вітчизняної продукції на внутрішньому ринку, експортний потенціал, рівень цінової конкуренції, стабільність каналів збуту, впізнаваність бренду та рівень споживчої довіри. Конкурентоспроможність молочної продукції визначається також здатністю виробників оперативно реагувати на зміни кон'юнктури ринку, впроваджувати інновації, диверсифікувати асортимент та забезпечувати безперервність поставок. Ця група показників характеризує місце продукції на ринку та її сприйняття споживачем. Насамперед це частка продукції підприємства або галузі на внутрішньому ринку. Чим вищою є ця частка, тим міцнішими є ринкові позиції товаровиробника. Важливим показником є рівень попиту на продукцію. Якщо молочна продукція стабільно користується попитом, це свідчить про її конкурентні переваги щодо ціни, якості або репутації виробника. До ринкових індикаторів належить і здатність продукції витримувати цінову конкуренцію, тобто зберігати привабливість для покупця в умовах зміни ринкової кон'юнктури. Водночас не менш важливою є нецінова конкуренція, що проявляється через бренд, якість, упаковку, довіру споживача та додаткову цінність продукції. Суттєве значення має розвиненість каналів збуту. Продукція є більш конкурентоспроможною, якщо виробник має доступ до переробних підприємств, торговельних мереж, кооперативних систем збуту та експортних каналів.

Особливістю сучасного розвитку молочного скотарства України є посилення ролі технологічних та організаційних показників. Йдеться про рівень механізації й автоматизації виробництва, впровадження цифрового моніторингу стада,

сучасних систем годівлі, селекційної роботи, ветеринарного супроводу, а також про ефективність управління виробничими процесами. Підприємства, які активно інвестують у технологічну модернізацію, мають суттєво вищі шанси забезпечити стабільну якість продукції та зменшити виробничі витрати.

У сучасних умовах конкурентоспроможність неможлива без інноваційного розвитку. Тому важливим показником є рівень інвестицій у модернізацію виробництва. Йдеться про оновлення обладнання, створення комфортних умов утримання тварин, впровадження цифрових технологій моніторингу та вдосконалення логістики. Показовим є також рівень селекційно-племінної роботи, адже генетичний потенціал стада прямо впливає на надої, склад молока, відтворювальну здатність. Окремим критерієм виступає здатність підприємства впроваджувати інноваційні рішення в годівлі, ветеринарії, управлінні виробничими ризиками та енергозбереженні. Чим вищою є інноваційна активність, тим більш адаптивним і стійким є виробник.

Для оцінки конкурентоспроможності продукції молочного скотарства України на міжнародному рівні використовують показники експортної спроможності, відповідності вимогам зовнішніх ринків, цінової привабливості порівняно з іноземними виробниками та стабільності зовнішніх поставок.

Важливо, щоб продукція відповідала міжнародним нормам безпечності, якості, простежуваності походження і ветеринарного контролю. Лише за таких умов молочна галузь може зміцнювати свої позиції на зовнішніх ринках.

Підвищення конкурентоспроможності продукції молочного скотарства України потребує системного підходу. Серед пріоритетних напрямів доцільно визначити модернізацію виробничої бази, генетичне покращення поголів'я, вдосконалення кормової бази, підтримку кооперації малих виробників, розвиток переробки, стимулювання експорту, а також гармонізацію національних стандартів із міжнародними вимогами. Важливим завданням є також формування ефективної державної підтримки, спрямованої не лише на збереження галузі, а й на посилення її довгострокових конкурентних переваг.

Таким чином, конкурентоспроможність продукції молочного скотарства України є багатофакторною категорією, яка формується під впливом якісних, економічних, ринкових і технологічних показників. Її підвищення є необхідною умовою забезпечення продовольчої безпеки держави, зміцнення позицій на аграрному ринку та сталого розвитку сільських територій.

Список використаних джерел:

1. Модернізація ферм з виробництва молока (інжиніринг, годівля, геномне передбачення). Кондратюк В. М., Рубан С. Ю., Борщ О. О., Центило Л. В., Вдовенко Н. М., Грунтковський М. С., Росамаха Ю. О., Журавель М. П. К.: Компринт. 2024. 317 с.
2. Pashchenko, Y., & Zharikova, O. (2022). Competitiveness of dairy farming products in Ukraine under EU integration: Factors, challenges, and development prospects. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 8(2), 45–61. <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.02.04>
3. Терещенко І. О. Формування стратегічних напрямів підвищення конкурентоспроможності молочного скотарства. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2013. № 3. С. 163–167.
4. Розвиток ринку молока та молочної продукції в Україні: Монографія. Ільчук М. М., Пащенко О. В., Андросович І. І. К.: Аграр Медіа Груп. 2016. 428 с.
5. Рожко З. П., Струс Л. А., Чеснік Н. М. Конкурентоспроможність українських підприємств молочної промисловості на міжнародному ринку. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. С. 61–66. Т. 30 (69). № 2. 2019.
6. Петриченко О. А. Розвиток молокопродуктового підкомплексу в Україні: монографія. К.: ІАЕ. 2018. 348 с.
7. Nivievskiy O. (2008). Determinants of competitiveness in Ukraine's dairy industry: Evidence from regression analysis. *Agricultural Economics and Rural Development*, 5(2), 35–47.

Сердюк І.С., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., професор Вдовенко Н. М.

КОНКУРЕНТНІ ПОЗИЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА МІЖНАРОДНИХ РИНКАХ

Аграрний сектор України є одним із ключових драйверів національної економіки та важливим елементом глобальної продовольчої безпеки. В умовах посилення конкуренції на міжнародних ринках, інтеграції до європейського економічного простору та викликів воєнного часу питання конкурентоспроможності української аграрної продукції набуває особливої актуальності. Україна має низку суттєвих конкурентних переваг на світових аграрних ринках, що підтверджується як ресурсним потенціалом, так і експортними показниками.

Україна володіє одними з найбільших запасів чорнозему у світі, що становлять близько 24–28 млн га (за різними оцінками, від 40% до 60% території країни). Це становить приблизно 8–10% від світових запасів чорноземних ґрунтів.

Україна стабільно входить до числа провідних експортерів аграрної продукції. Зокрема:

- входить до топ-5 експортерів кукурудзи у світі;
- займає 1 місце у світі за експортом соняшникової олії (близько 40–50% світового експорту);
- входить до топ-10 експортерів пшениці.

Аграрний сектор є ключовим у структурі зовнішньої торгівлі України: частка агропродукції в експорті становить близько 50–60% загального товарного експорту. У грошовому вимірі це понад 20–25 млрд дол. США щорічно (з урахуванням воєнних коливань).

Конкурентною перевагою є відносно нижча собівартість виробництва порівняно з країнами ЄС, що дозволяє українським виробникам пропонувати продукцію за більш конкурентними цінами на світових ринках.

Україна має широку географію експорту: продукція постачається до понад 150 країн світу, зокрема до країн Європейського Союзу, Близького Сходу, Азії та Африки.

Попри значний потенціал, конкурентні позиції української аграрної продукції стикаються з низкою проблем. Суттєвим фактором є логістичні обмеження, спричинені воєнними діями, що ускладнюють експортні операції та підвищують витрати. Важливою проблемою залишається недостатній рівень переробки продукції, що обмежує можливості отримання доданої вартості.

Також існують виклики, пов'язані з:

- невідповідністю окремих виробників стандартам ЄС
- низьким рівнем інновацій та технологічного оновлення
- залежністю від сировинної моделі експорту

Окремо слід відзначити конкуренцію з боку провідних аграрних країн, таких як США, Бразилія та країни ЄС. Для посилення позицій України на міжнародних аграрних ринках доцільно реалізувати комплекс заходів.

По-перше, необхідно розвивати глибоку переробку сільськогосподарської продукції, що дозволить експортувати не сировину, а продукцію з високою доданою вартістю.

По-друге, важливим напрямом є гармонізація стандартів із вимогами ЄС, що сприятиме розширенню доступу до європейського ринку.

По-третє, актуальним є впровадження інноваційних технологій у виробництво (точне землеробство, цифровізація, екологічні практики).

По-четверте, необхідно розвивати логістичну інфраструктуру та диверсифікувати експортні маршрути.

Крім того, перспективним напрямом є розвиток органічного виробництва, яке має високий попит на міжнародних ринках.

Таким чином, Україна має значний потенціал для зміцнення своїх конкурентних позицій на міжнародних аграрних ринках. Поєднання природних переваг, експортної орієнтації та можливостей модернізації створює передумови для подальшого розвитку галузі. Водночас ефективна реалізація цього потенціалу потребує подолання існуючих викликів, переходу до моделі експорту продукції з високою доданою вартістю та інтеграції до європейського економічного простору.

Тітаровський Р.О., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Кірейцева О.В.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Протягом останніх п'яти років аграрний експорт України демонструє стабільні обсяги, становлячи \$13–17 млрд щорічно, що забезпечує приблизно третину всього товарного експорту країни. Так, за 2023 рік експорт аграрної продукції склав близько \$13,1 млрд [1], а за перші дев'ять місяців 2024 року — \$10,5 млрд [2], що свідчить про значний внесок аграрного сектору у формування валютних надходжень та стабілізацію економіки в умовах війни. Основними групами експорту залишаються зернові культури (пшениця, кукурудза, ячмінь), олійні культури (соняшник, ріпак, соя) та продукти їх переробки, зокрема соняшникова олія та шрот [1].

Головними ринками збуту української агропродукції є країни Європейський Союз (~57% агроекспорту [3]), Азії (~30% [3]) та Африки (7–8% [3]). У 2023 році найбільші обсяги продукції були відвантажені до Румунії (\$2 875 млн, 13% [4]), Китаю (\$2 220 млн, 10% [4]) та Туреччини (\$1 994 млн, 9% [4]). Іншими важливими споживачами стали Польща (\$1 797 млн), Іспанія (\$1 765 млн), Нідерланди (\$1 274 млн), Єгипет (\$1 066 млн), Італія (\$1 045 млн), Німеччина (\$862 млн) та Угорщина (\$471 млн) [4]. Сукупно країни ЄС імпортували близько \$12,6 млрд агропродукції, що підтверджує стратегічне значення Європейського ринку для України [3].

Військовий конфлікт на сході країни та пандемія COVID-19 негативно вплинули на обсяги й логістику експорту. Зокрема, блокада портів у 2022 році стримала поставки зернових, але завдяки «зерновій ініціативі» ООН та створенню альтернативних транспортних коридорів, таких як «Шляхи солідарності» через залізничну та автомобільну мережу, постачання було відновлено [5]. Ці механізми дозволили зменшити ризики зриву міжнародних контрактів і забезпечити стабільність поставок української продукції на ключові ринки.

Регуляторне середовище також сприяє або стримує розвиток експорту. Україна активно користується перевагами Угоди про зону вільної торгівлі з ЄС, тарифних преференцій та квот на певні товари. Водночас у 2022–2025 роках діяли тимчасові обмеження з боку ЄС (автономні торговельні заходи), які частково коригували умови виходу українських виробників на ринок [6]. Для подальшого розширення експорту фермери та аграрні компанії повинні інвестувати в сертифікацію відповідно до SPS-стандартів, розширювати переробку продукції, формувати бренди та відмовлятися від сирого експорту, а також використовувати страхові механізми та програми агрокредитування [1].

Зернові культури залишаються основою агроекспорту. За 2023/24 маркетинговий рік (липень 2023 – червень 2024) експортовано 57,5 млн т зернових та олійних культур, що принесло \$10,8 млрд доходу [1]. Курудза є найбільшим за обсягом товаром — \$4,7 млрд (29,3 млн т), пшениця — \$3,0 млрд (18,4 млн т) [1]. За перші дев'ять місяців 2024 року експорт зернових склав 42,3 млн т (\$7,1 млрд [2]). Основний потенціал України полягає у високій врожайності та низьких витратах на гектар, що забезпечує конкурентні переваги навіть у умовах глобальної волатильності цін.

Олійні культури формують другу за значенням групу експорту. Ріпак у 2023 році було експортовано 3,7 млн т на суму \$1,4 млрд, соя — близько 3 млн т (\$1,1 млрд) [1]. Суттєва частина насіння використовується для внутрішньої переробки, а з 14,2 млн т врожаю соняшнику лише 0,3 млн т було відвантажено у сирому вигляді [1]. Продукти переробки, такі як соняшникова олія та шрот, дали близько

\$7,1 млрд доходу, що свідчить про важливість розвитку внутрішньої переробної індустрії.

Стратегічно важливою є диверсифікація ринків збуту. Крім ЄС та Азії, Україна розширює поставки до Африки, Близького Сходу та Південно-Східної Азії. Це дозволяє зменшувати залежність від окремих торговельних партнерів та підвищувати стабільність доходів. Водночас, для підвищення конкурентоспроможності необхідно активніше впроваджувати інноваційні технології, логістичні рішення та механізми страхування ризиків, що особливо важливо в умовах військового конфлікту та глобальної волатильності цін.

Отже, Україна залишається ключовим експортером зернових та олійних культур, забезпечуючи близько третини товарного експорту країни. Основні ринки — ЄС, Азія та Африка, конкурентні переваги — висока врожайність, низькі витрати та розвинена переробна індустрія. Успішна реалізація продукції залежить від адаптації до міжнародних стандартів, розвитку логістики та переробки, а також від диверсифікації ринків збуту.

Список використаних джерел:

1. Державна митна служба України та Міністерство агрополітики України. Офіційна статистика експорту агропродукції. URL: <https://customs.gov.ua>
2. Науково-дослідний центр «Інститут аграрної економіки». Статистика експорту за країнами. URL: <https://naei.org.ua>
3. Агентство «АПК-Інформ». Аналітика аграрного ринку України. URL: <https://www.apk-inform.com>
4. UN Comtrade / WITS. Дані міжнародної торгівлі, 2022. URL: <https://comtrade.un.org>
5. Institute of European Politics (OSW, Польща). Огляд впливу війни на агроторгівлю. URL: <https://www.osw.waw.pl/en>
6. Міністерство агрополітики України та Держпродспоживслужба. Офіційні релізи щодо обсягів експорту та логістичних ініціатив. URL: <https://agro.me.gov.ua>

Хилько У. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., професор Кваша С. М.

МІЖНАРОДНЕ ЕКОНОМІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ТА БЛАКИТНОЇ ЕКОНОМІКИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується переходом до циркулярної та блакитної моделей господарювання, які базуються на принципах ефективного використання ресурсів, мінімізації відходів і збереження довкілля, особливо в сільському господарстві [4; 1]. Циркулярна економіка передбачає формування замкнених виробничих циклів, у яких ресурси повторно використовуються та переробляються. У країнах ЄС рівень циркулярності становить близько 11,8%, що свідчить про недостатню замкненість економічних процесів і потребу в посиленні відповідної політики [1]. Водночас аграрний сектор відіграє ключову роль у цьому процесі, оскільки є основним джерелом біомаси (близько 1,1 млрд тонн), що створює основу для розвитку біоекономіки та ефективного використання відходів [1; 2].

Міжнародне економічне регулювання циркулярної економіки включає впровадження стандартів, норм і систем моніторингу, спрямованих на підвищення ефективності використання ресурсів і зменшення відходів [4]. Важливим доповненням є блакитна економіка, яка орієнтована на раціональне використання ресурсів морів і океанів, зокрема у сфері рибного господарства та аквакультури. У Європейському Союзі цей сектор забезпечує близько 4,9 млн робочих місць і формує близько 263 млрд євро ВВП, що підкреслює його економічну значущість [3].

Інтеграція циркулярної та блакитної економіки відбувається через розвиток біоекономіки, яка в ЄС генерує близько 2 трлн євро обороту та створює понад 18 млн робочих місць [1]. Це дозволяє підвищити ефективність аграрного виробництва, зменшити втрати ресурсів і забезпечити стійкий розвиток сільського господарства [2]. Водночас екологічний аспект залишається критично

важливим, оскільки океани поглинають близько 30% глобальних викидів CO₂, але щороку зазнають значного забруднення — понад 8 млн тонн пластику [3].

Попри позитивні тенденції, існують суттєві виклики: лише близько 12% ресурсів у ЄС повторно використовуються, що свідчить про низький рівень циркулярності та необхідність удосконалення міжнародного регулювання й інвестиційної підтримки [1; 5]. Перспективи розвитку цих моделей пов'язані з посиленням міжнародного співробітництва, впровадженням екологічних стандартів та інноваційних технологій у сільському господарстві.

Отже, міжнародне економічне регулювання розвитку циркулярної та блакитної економіки є важливим інструментом забезпечення сталого розвитку аграрного сектору, оскільки поєднує економічні, екологічні та інноваційні підходи та сприяє ефективному використанню ресурсів і збереженню довкілля [2].

Список використаних джерел:

1. Циркулярна економіка в умовах глобальних трансформацій. *Economy and Society*. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3276> (дата звернення: 26.03.2026).
2. Розвиток циркулярної економіки та її роль у забезпеченні сталого розвитку. *Economy and Society*. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4550> (дата звернення: 26.03.2026).
3. Блакитна економіка: що це і чому вона важлива. *Dossier*. URL: <https://www.dossier.org.ua/news/blue-economy/> (дата звернення: 26.03.2026).
4. Норми і стандарти циклічної економіки. *DQSGLOBAL*. URL: <https://www.dqsglobal.com/uk/doslidzhujte/blog/normi-i-standarti-ciklichnoyi-ekonomiki> (дата звернення: 26.03.2026).
5. Блакитна економіка як складова сталого розвитку. *Одеський національний університет*. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/items/e00f09d9-c38e-4c63-8b9c-26fd1bf38547> (дата звернення: 26.03.2026).

Ціомальчук О.Л., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Кірейцева О.В.

РОЛЬ ЛІЗИНГОВИХ КОМПАНІЙ В ІНВЕСТИЦІЙНОМУ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Сучасний розвиток аграрного сектору України значною мірою залежить від доступу виробників до сучасної техніки, обладнання та матеріальних ресурсів. Одним із ключових механізмів фінансування та матеріально-технічного забезпечення є лізинг. Лізингові компанії забезпечують аграріїв засобами виробництва без необхідності одноразового капітального вкладення, що дозволяє збільшувати виробничі потужності, підвищувати ефективність та конкурентоспроможність продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

За даними Національної асоціації лізингових компаній України, обсяг лізингових угод у агросекторі у 2023 році склав близько \$1,2 млрд, що становить приблизно 38 % від загального обсягу лізингового портфеля країни. Середня тривалість лізингового контракту в агросекторі — 3–5 років, що відповідає циклу експлуатації основних видів сільськогосподарської техніки. Найбільшу частку угод займають трактори (45 %), комбайни (25 %) та посівна техніка (15 %) [1].

Лізингова форма фінансування має кілька переваг для агровиробників. По-перше, вона дозволяє зменшити початкові витрати на придбання техніки, що особливо важливо для малих та середніх господарств, які не мають достатніх власних коштів. По-друге, лізинг забезпечує своєчасне оновлення технічного парку, підвищує продуктивність і знижує витрати на ремонт старої техніки. По-третє, лізингові платежі можна враховувати як податкові витрати, що сприяє оптимізації фінансових потоків підприємства [2].

Лізингові компанії також сприяють інвестиційному розвитку агросектору, оскільки вони беруть на себе частину ризиків, пов'язаних із волатильністю цін на продукцію та витратами на технічне обслуговування. Наприклад, у 2023 році

близько 70 % аграрних лізингових контрактів включали комплексне обслуговування техніки, що знижує фінансове та операційне навантаження на виробників. Крім того, завдяки лізинговим схемам фермери мають можливість інвестувати у сучасні технології точного землеробства, дрони, системи автоматизації та GPS-навігації, що підвищує ефективність використання ресурсів та зменшує витрати на паливо й насіння.

Важливою особливістю українського ринку є активна участь держави в стимулюванні лізингових угод для агросектора. У 2023–2024 роках уряд України реалізував програму державної компенсації частини лізингових платежів, яка дозволяє компенсувати до 25 % вартості техніки для малого та середнього бізнесу [3]. Завдяки цьому кількість укладених контрактів зросла на близько 30 % порівняно з 2022 роком, а інвестиції в оновлення парку техніки агровиробників становили понад \$350 млн [3].

Лізингові компанії виконують також роль консультантів та посередників між виробником техніки та аграрним підприємством. Вони допомагають обрати оптимальне обладнання відповідно до потреб господарства, погоджують умови фінансування, а також організовують логістику поставок. Це особливо важливо для українських аграріїв, які працюють у складних умовах війни та обмеженої інфраструктури, коли прямий доступ до міжнародних постачальників може бути ускладнений.

Незважаючи на очевидні переваги, розвиток лізингового ринку в Україні зустрічає певні виклики. Основними є обмежений доступ до довгострокового фінансування для лізингових компаній, високі ставки кредитування, валютні ризики та правові невизначеності у сфері забезпечення застави та податкового обліку. Для їх подолання необхідне подальше удосконалення законодавства, створення гарантованих державних програм та партнерство з міжнародними фінансовими організаціями, що дозволить збільшити обсяг інвестицій у сільське господарство та підвищити конкурентоспроможність українських агропідприємств.

Таким чином, лізингові компанії відіграють стратегічну роль у інвестиційному та матеріально-технічному забезпеченні аграрного виробництва України. Вони сприяють модернізації технічного парку, підвищенню продуктивності, зниженню фінансового навантаження на агровиробників та інтеграції сучасних технологій. Розвиток лізингових схем є ключовим фактором для забезпечення стійкості, інноваційності та конкурентоспроможності українського аграрного сектору у глобальному масштабі.

Список використаних джерел:

1. Національна асоціація лізингових компаній України. Статистика лізингових угод у агросекторі. URL: <https://leasing.ua>
2. Міністерство агрополітики України. Аналітичні матеріали щодо розвитку агротехніки та фінансування. URL: <https://agro.me.gov.ua>
3. Державна програма підтримки лізингу для агропідприємств (2023–2024). URL: <https://www.mof.gov.ua>

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ І ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СТРУКТУРНИХ ЗМІН

Андрусенко А.І., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України

Науковий керівник – к. е. н, доцент Рубан О.О.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Аграрний сектор залишається одним із ключових драйверів економіки України, забезпечуючи продовольчу безпеку, формування близько 7–8 % ВВП та понад 50 % валютних надходжень від експорту. Для підприємств агробізнесу (фермерських господарств, агрохолдингів та середніх виробників) галузь є джерелом стабільного грошового потоку, інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності на глобальному ринку. До повномасштабної війни Україна входила до топ-експортерів зернових та олійних культур, а частка аграрної продукції в загальному експорті сягала 40–60 % [1].

Війна суттєво трансформувала економічну діяльність аграрних підприємств. За оцінками Київської школи економіки (KSE), непрямі втрати сектору за 2022–2026 рр. становлять близько 81,9 млрд дол. США (втрачена виручка), що включає скорочення виробництва, зростання витрат та порушення ланцюгів доданої вартості. Обсяги виробництва зернових і олійних культур зменшилися з 107 млн т у 2021 р. до приблизно 77 млн т у 2024 р. (падіння на 28 %), а у 2025 р. виробництво сільськогосподарської продукції в цілому скоротилося ще на 6,8 % порівняно з 2024 р. (рослинництво – 7,5 %, тваринництво – 4,1 %). Це призвело до зниження валової продукції підприємств на 19,8 % у 2024 р. (до 1,078 трлн грн) та подальшого падіння у 2025 р [2].

Незважаючи на шоки, сектор продемонстрував економічну стійкість. У 2024 р. експорт агропродовольчої продукції досяг 24,5 млрд дол. США (майже довоєнний рівень), а у 2025 р. – 22,5–22,6 млрд дол. (лише – 8,8 % до 2024 р., частка в загальному експорті – 56,1 %). Аналіз показує, що підприємства

компенсували падіння фізичних обсягів завдяки вищим світовим цінам, диверсифікації ринків (зростання частки ЄС до 47,5 %) та частковому відновленню морської логістики. Рентабельність окремих підприємств (особливо з фокусом на олійні культури та переробку) збереглася за рахунок оптимізації витрат, хоча середня собівартість виробництва зросла на 30–50 % через логістику, паливе та добрива [3].

Отже, сталий розвиток аграрних підприємств в умовах війни – це баланс між високими економічними ризиками та можливостями структурної трансформації. Подальша стійкість залежить від ефективності фінансового менеджменту, інновацій та державної підтримки. У перспективі це сформує конкурентоспроможну модель агробізнесу з вищою доданою вартістю, нижчою вразливістю до шоків та інтеграцією у європейський економічний простір. Для підприємств пріоритетом має стати диверсифікація, цифризація та фокус на переробці – саме це забезпечить довгострокову прибутковість і внесок у відновлення національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Дем'яненко С. Сталий розвиток агробізнесу України. 2025. URL: https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/5696/1/Stalyi_rozvytok_ahrobiznesu_Ukrainy_2025.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 28.03.2026).
2. Ukraine agricultural losses report (KSE, Reuters). URL: <https://www.reuters.com/markets/commodities/ukraine-farm-sector-indirect-losses-may-reach-83-bln-due-russian-invasion-2024-10-03/> (дата звернення: 28.03.2026).
3. Аналітичний огляд агросектору України, 2024. URL: https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user_upload/APD_Bericht_UA_251029_OS_FINAL.pdf (дата звернення: 28.03.2026).

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців з економіки є одним із ключових завдань сучасної вищої освіти, що зумовлено процесами глобалізації, інтеграції у світовий економічний простір та зростанням вимог до професійної мобільності випускників. Уміння ефективно використовувати іноземну мову у професійній діяльності сприяє підвищенню конкурентоспроможності майбутніх економістів, розширює можливості їхньої участі у міжнародних проєктах, переговорах та науковій співпраці.

У сучасних умовах особливої актуальності набуває використання змішаного навчання, яке поєднує традиційні аудиторні форми з дистанційними та онлайн-інструментами. Такий підхід дозволяє оптимізувати навчальний процес, забезпечити гнучкість у засвоєнні матеріалу та врахувати індивідуальні особливості студентів. Змішане навчання сприяє активізації пізнавальної діяльності, розвитку автономності здобувачів освіти та формуванню навичок самостійної роботи, що є важливими для оволодіння іншомовною комунікацією.

Іншомовна компетентність майбутніх економістів розглядається як інтегративна характеристика, що включає мовну, мовленнєву, соціокультурну та професійно орієнтовану складові. Її формування передбачає не лише засвоєння лексико-граматичного матеріалу, а й розвиток умінь використовувати іноземну мову в типових ситуаціях професійного спілкування, зокрема під час аналізу економічних процесів, ведення ділового листування, участі в переговорах та презентаціях.

Ефективність формування іншомовної компетентності у змішаному навчанні значною мірою залежить від застосування сучасних методичних підходів, зокрема комунікативного, діяльнісного та проблемно-орієнтованого. Важливу роль відіграє використання автентичних матеріалів, кейс-методів,

рольових ігор та проєктної діяльності, які дозволяють моделювати реальні професійні ситуації. Залучення цифрових платформ і онлайн-ресурсів (Moodle, Google Classroom, Zoom тощо) сприяє розширенню можливостей навчання, забезпечує доступ до різноманітних навчальних матеріалів і створює умови для інтерактивної взаємодії.

Водночас існують певні труднощі, пов'язані з організацією змішаного навчання, зокрема різний рівень підготовки студентів, недостатня мотивація до вивчення іноземної мови, а також технічні обмеження. Подолання цих проблем можливе шляхом індивідуалізації навчального процесу, підвищення мотивації через професійну спрямованість завдань та вдосконалення цифрової компетентності як викладачів, так і студентів.

Отже, змішане навчання створює сприятливі умови для ефективного формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців з економіки. Поєднання традиційних і цифрових методів навчання, орієнтація на професійні потреби студентів та активне використання інтерактивних технологій забезпечують підвищення якості підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних до успішної діяльності в умовах глобалізованого світу.

Список використаних джерел:

1. Littlewood W. Communicative Language Teaching: An Introduction. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
2. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
3. Graham C. R. Blended Learning Systems: Definition, Current Trends, and Future Directions. In: Bonk C. J., Graham C. R. (Eds.). Handbook of Blended Learning. San Francisco: Pfeiffer, 2006.
4. Dziuban C., Hartman J., Moskal P. Blended Learning. EDUCAUSE Center for Applied Research Bulletin, 2004.

Гнатко Д.А., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-4758-4262>
Науковий керівник – к.е.н., доцент Гуцул Т.А.

ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ РИЗИКУ

У сучасних умовах невизначеності ризику стають невід’ємною складовою діяльності підприємств, безпосередньо впливаючи на управлінські рішення та підсумкові фінансові результати. Ризик є глибоким комплексним феноменом, що акумулює в собі багатовимірність видів, властивостей та форм прояву. Той факт, що в сучасній науковій літературі досі не сформовано єдиного, універсального та вичерпного визначення цього концепту лише підтверджує його виняткову багатогранність та безперервну еволюцію паралельно з трансформацією глобальної економічної системи. Аналіз фахової літератури засвідчує, що підходи до розуміння сутності ризику перманентно трансформувалися відповідно до історичного контексту та стадій розвитку товарно-грошових відносин.

Історично поняття ризику зародилося на зорі цивілізації та первинно асоціювалося виключно з відчуттям страху, небезпеки та загрози знищення. У стародавні часи та Середньовіччі ризик не досліджувався як самостійна категорія, а більше асоціювався з невизначеністю, втручанням вищих сил, долею людини та сприймався через релігійні догми як неминуче випробування. Фундаментальний зсув парадигми відбувся в епоху Великих географічних відкриттів, коли ризик почав набувати чітких ознак економічної категорії. У цей період він трактувався як імовірність втрати торговельного капіталу під час заморських експедицій. Саме тоді сформувалося емпіричне розуміння прямої кореляційної залежності між рівнем потенційного прибутку та ступенем прийнятого ризику [1]. Наступним кроком стала комерціалізація інструментів захисту та зародження інституту страхування (зокрема, після Великої

лондонської пожежі 1667 року) з метою акумуляції коштів для покриття непередбачуваних втрат [5].

На початку XX століття ризик перетворився на об'єкт глибоких міждисциплінарних досліджень. Визначальний внесок у розвиток економічної теорії зробив Ф. Найт (1921 р.), який вперше здійснив чітке розмежування понять ризику та невизначеності. За його визначенням, ризик є вимірною величиною, що підлягає математичному розрахунку та страхуванню, тоді як невизначеність є ситуацією, де об'єктивну ймовірність обчислити неможливо. Ф. Найт довів, що саме незмірна невизначеність є першоджерелом виникнення чистого економічного прибутку (або збитку), який виступає своєрідною «премією» чи «покаранням» для підприємця за взяття на себе тягаря невідомості [4]. У свою чергу, Дж. М. Кейнс (1936 р.) розширив розуміння цієї категорії, змістивши фокус на психологічну та поведінкову природу ризику. Прийняття ризикованих рішень почало розглядатися через призму індивідуальних характеристик управлінця, а саме його інтуїції, здатності до раціонального прогнозування та внутрішньої готовності до авантюризму. Також Кейнс розробив одну з перших класифікацій економічних загроз, виокремивши ризик підприємця як імовірність недоотримання запланованих грошових потоків; ризик кредитора, або загрозу неповернення позики через навмисне банкрутство боржника; та ризик інфляції, пов'язаний із незворотним знеціненням фінансових активів [3].

У повоєнний період (1950–1960-ті рр.) управління ризиками активізувалося як самостійна корпоративна функція. Компанії почали інтегрувати механізми превентивного запобігання збиткам, а ситуаційне планування набуло статусу стратегічного інструменту. З огляду на це, більшість фахівців датує зародження сучасної комплексної парадигми управління ризиками періодом 1955–1964 років. Наприкінці XX та на початку XXI століття відбулася масштабна інституціоналізація цієї сфери. З прийняттям міжнародних стандартів (таких як ISO 31000) концепт «ризик» остаточно вийшов за межі виключно негативних трактувань, охопивши також поняття позитивного впливу та нереалізованої можливості [2].

Таким чином, еволюція концепту ризику демонструє його глибоку трансформацію від фаталістичного сприйняття небезпеки в давнину до ключового елементу стратегічного управління сучасним підприємством. Сучасна парадигма розглядає ризик не лише як загрозу фінансових втрат, але і як керовану ймовірність генерування додаткового прибутку та нових можливостей в умовах ринкової невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Ястремський О. І. Моделювання економічного ризику. Київ : Либідь, 1992.
2. Dionne G. Risk management: History, definition and critique. Montreal : Canada Research Chair in Risk Management, 2013.
3. Keynes J. M. The General Theory of Employment, Interest and Money. United Kingdom: Palgrave Macmillan, 1936.
4. Knight F. H. Risk, Uncertainty and Profit. Reprints of Economic Classics. Augustus M. Kelley, 1965.
5. Sadgrove K. The Complete Guide to Business Risk Management. 3rd ed. 2020.

Гончарук А.М., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент Степасюк Л.М.

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасному світі від ефективності використання матеріально-технічного потенціалу підприємства залежить його рентабельність та конкурентоспроможність. Застарілі основні засоби, або неефективне управління ними зменшують шанси підприємства на отримання максимально можливого

прибутку та втриманні позицій на ринку, який швидко змінюється та вимагає швидкої адаптації від аграрних виробників.

Матеріально-технічна база сільськогосподарського підприємства відіграє одну з найважливіших ролей, оскільки окрім як основних засобів та оборотних активів, які необхідні для ведення діяльності будь-якого підприємства, також включає землю – головний засіб виробництва для аграріїв. Особливістю даного виду активів є його незношуваність протягом тривалого часу, на відміну від техніки, яка потребує регулярного ремонту та, інколи, дороговартісного обслуговування. Натомість при правильному та кваліфікованому підході до обробітку, можливо підвищити родючість землі, забезпечуючи підприємству стабільність матеріально-технічної бази.

Одна із головних проблем розвитку матеріально-технічної бази є воєнний ризик, а саме знищення активів підприємств, а для аграріїв – мінування територій в зоні високого воєнного ризику. Велика кількість підприємств унаслідок воєнних дій зазнали пошкодження складів та запасів готової продукції, що зберігалися на них, сільськогосподарської техніки, елеваторів та зерновозів. Крім того, зросли витрати на забезпечення безпеки та відновлення активів, що знижує загальний економічний результат діяльності [1].

В умовах воєнного стану одним із актуальних напрямів підвищення ефективності використання матеріально-технічного потенціалу є оптимізація структури основних засобів. Цей метод передбачає оптимальне співвідношення між рухомим та нерухомим майном, що безпосередньо впливає на показник капіталовіддачі. У результаті підприємство уникає вкладання ресурсів у дороге будівництво стаціонарних об'єктів, які є вразливою ціллю, а натомість дозволяє вкладати кошти в мобільні та багатофункціональні технічні засоби, які мають вищу оборотність капіталу, завдяки чому зберігається гнучкість при високих ризиках пошкодження майна.

Зважаючи на світову тенденцію щодо збереження довкілля, важливим напрямом є впровадження енергоощадних технологій, що включає в себе не тільки екологічну свідомість, а й економічну вигоду для підприємства. Цей

напрям передбачає заміну традиційних енерговитратних технічних рішень на інноваційні системи, що забезпечує не лише пряму економію паливно-мастильних матеріалів на 25-40%, а й посилює енергетичну безпеку та автономність підприємства від зовнішніх мереж [2].

Стратегічним інструментом оновлення основних засобів та забезпечення ефективності використання матеріально-технічної бази шляхом оновлення стала Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%». Даний механізм дозволяє не вилучати значні обігові кошти з операційного циклу для купівлі нової техніки, що в перспективі дозволить підвищити урожайність та зекономити на витраті палива, при цьому відсотка ставка в 2,5-3 рази менше ринкових умов [3].

Список використаних джерел:

1. Гривківська, О., Карпінський, Р. (2024). Розвиток аграрних підприємств України в умовах війни. *Київський економічний науковий журнал*. (6). 24-28.
2. Шпичак О. М., Боднар О. В. (2024). Енергетична безпека аграрного сектору економіки України в умовах воєнних викликів. *Економіка АПК*. № 4. С. 12-21.
3. Рибальченко О. В., Коваленко С. І. (2024). Державна підтримка кредитування аграрного сектору як чинник стійкості економіки в умовах війни. *Економіка та суспільство*. № 59.

Гуцол А., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Вінницький технічний фаховий коледж
Науковий керівник – викладач природничих дисциплін, Матвійчук А.В.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ

Євроінтеграція України стимулює розвиток логістики, проте сектор стикається з проблемами. Для статусу рівноправного партнера в ЄС необхідна модернізація транспортної інфраструктури, спрощення митних процедур та покращення якості послуг для відповідності західним стандартам.

Суттєвий внесок в розвиток транспортно-логістичної діяльності, а також тенденції розвитку світового ринку логістичних послуг внесли відомі науковці Довгань В.М., Петрик І.В., Бочко О.Ю., Д. Бауерсокс, М. Окландер, Н. Чухрай та ін. [1]

Виклики для логістичної галузі з'явилися за декілька років до подій сьогодення. Через пандемію ринок почав прискорено локалізуватися та переносити ланцюги постачання ближче до країни виробництва чи реалізації продукції. Але у 2022 році компанії змушені були приймати рішення максимально швидко.

У сучасних умовах формування ринкових відносин та науково-технічної революції виникла потреба у формуванні та активній організації розвитку ринку логістики в Україні. Ринок логістичних послуг України перебуває на стадії стабілізації, і світові тенденції в сфері логістики служать для вітчизняних підприємців відправною точкою для пошуку нових технологій, способів і форм обслуговування клієнтів в умовах зростаючої конкуренції. Він стає більш цивілізованим, відкритим і професійним. Логістика в Україні розвивається відповідно до світових тенденцій, здійснює вагомий вплив на економічний потенціал країни, стимулює розвиток суміжних, взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих галузей, є віддзеркаленням конкурентоспроможності нашої держави у світі. Як один із шляхів скорочення логістичних витрат за рахунок ефективного управління логістичною інфраструктурою, виводяться конкретні форми і методи управління логістичною інфраструктурою в умовах глобалізації та інтеграції у світову економіку. Логістика та транспортування є двома найважливішими аспектами управління ланцюгом поставок. Якщо логістика виконується неналежним чином, це може спричинити вузьке місце у всьому ланцюжку поставок і порушити потік товарів – бізнес постраждає від втрати репутації.

Транспортна логістика є важливою для підприємства, тому що злагоджена система логістики дає змогу швидко й ефективно доставляти продукти в різні

пункти призначення. Надійна логістика може збільшити вартість бізнесу, тому що споживачі готові платити більше за продукти, доставлені швидко та якісно.

Добре організована система транспортної логістики може допомогти підприємствам зменшити загальні витрати. Така система логістики дозволяє підприємствам доставляти продукцію ефективніше та уникати затримок.

Ще одна перевага наявності ефективної транспортної логістичної системи полягає в тому, що вона може надати конкурентну перевагу над конкурентами. Перспективою є відновлення логістичної інфраструктури, яка була зруйнована внаслідок війни, при чому це відновлення повинно враховувати досвід логістичних систем Європи та тенденції інтеграції України до ЄС. Необхідно наймати спеціалістів з організації вантажних перевезень. Такий хаб повинен контролювати великі транспортні компанії і надавати консультації, допомагаючи з вантажами, що проходять територією України. Необхідно відслідковувати динаміку товарних запасів, витрати палива, організаційні проблеми. Зараз це можливо робити за рахунок автоматизації, але в перспективі створення електронних сервісів. [1]

Важливою перспективою є використання штучного інтелекту в логістичних процесах. Це допоможе приймати рішення в реальному часі, контролювати та відстежувати операції, структурувати інформацію, планувати маршрути, оптимально розподіляти замовлення між наявним транспортом та створювати ефективні графіки для водіїв.

В доставці головними факторами, що впливають на логістичне підприємство є канал доставки, упакування товару, час доставки та задоволеність клієнта послугою. Всі ці перераховані фактори вимагають уваги значної кількості людей. В той же час штучний інтелект дозволяє звести до мінімуму участь людини в цих процесах та пришвидшити ці процеси. Штучний інтелект зменшує ризики вздовж ланцюжка поставок, дозволяє транспортним компаніям відстежувати свої транспортні засоби в режимі реального часу, розраховувати приблизний час прибуття і ділитися даними про

місцезнаходження та прибуття з усіма зацікавленими сторонами вздовж транспортного ланцюга. [2]

Отже, можна зробити висновок, що транспортна логістика важлива для компаній будь-якого розміру. Правильно оптимізована та організована транспортна логістика допомагає бізнесу розвиватися, зменшити витрати та підвищити ефективність.

Список використаних джерел:

1. <https://dspace.krok.edu.ua/server/api/core/bitstreams/90f79ba2-da75-4f06-bcc7-a726c9ba6d16/content>
2. https://journals.uran.ua/tpa_pstu/article/view/19042
3. <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/279798>

Дудник А., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Вінницький технічний фаховий коледж
Науковий керівник – викладач природничих дисциплін, Матвійчук А.В.

ПЕРЕХІД ВІД ТРАДИЦІЙНИХ ДО ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ГАЛУЗЕЙ

Перехід від традиційних до високотехнологічних галузей є однією з ключових тенденцій сучасної економіки та відображає глибокі структурні зміни, що відбуваються у світі.

Традиційні галузі економіки: видобувна промисловість, легка промисловість, машинобудування та сільське господарство, зазвичай базуються на класичних технологіях, великих матеріальних ресурсах та відносно дешевій робочій силі. Продуктивність таких секторів часто обмежена, а темпи розвитку поступають високотехнологічним індустріям. Високотехнологічні галузі, навпаки, ґрунтуються на інноваціях, наукомістких процесах і висококваліфікованих кадрах. До них відносять інформаційні технології, біотехнології, робототехніку, авіаційну та космічну промисловість, виробництво новітніх матеріалів та цифрові сервіси.

Причини переходу до високотехнологічних галузей різноманітні: глобалізація економіки та зростаюча конкуренція змушують країни й підприємства підвищувати ефективність виробництва та інноваційний потенціал; ринок все частіше потребує продукцію з високою доданою вартістю, яку традиційні галузі не можуть забезпечити у великих обсягах; технологічні інновації дозволяють значно зменшувати витрати, підвищувати якість продукції та оптимізувати виробничі процеси; високотехнологічні галузі часто менш шкідливі для навколишнього середовища, що відповідає сучасним екологічним стандартам.

Процес переходу від традиційних до високотехнологічних галузей відбувається через кілька ключових механізмів: модернізація виробництва, що включає впровадження автоматизації, роботизації, систем цифрового моніторингу та Інтернету речей; інвестиції у науку, освіту та розвиток інтелектуального капіталу є важливою складовою, оскільки високотехнологічні галузі залежать від кваліфікованих фахівців та досліджень. Держава також відіграє критичну роль, надаючи податкові пільги, створюючи індустріальні парки та стимулюючи науково-технічні розробки. Міжнародна співпраця, технологічний трансфер та спільні стартапи прискорюють інтеграцію передових технологій у національну економіку.

Трансформація у різних галузях показують конкретні результати: у видобувній промисловості застосування автоматизованих шахт і датчиків безпеки значно підвищує ефективність і безпеку праці; машинобудування активно впроваджує роботизовані лінії та 3D-друк деталей, що скорочує витрати і покращує якість продукції; у сільському господарстві розвивається smart farming — використання дронів, сенсорів ґрунту та автоматичних тракторів, що підвищує врожайність і зменшує вплив людського фактору.

Вигоди переходу до високотехнологічних галузей очевидні. Підвищується продуктивність праці, створюються нові висококваліфіковані робочі місця, зростає конкурентоспроможність економіки на світовому ринку, а країна отримує можливість формувати нові, перспективні сектори економіки. Водночас існують

і виклики: високі інвестиційні витрати, потреба в перекваліфікації працівників, тимчасове скорочення робочих місць у традиційних галузях та залежність від імпортованих технологій.

Таким чином, перехід від традиційних до високотехнологічних галузей є стратегічно важливою складовою розвитку національної економіки. Це процес, що поєднує інноваційний розвиток, модернізацію виробництва та підвищення ефективності, водночас створюючи нові соціально-економічні виклики, які потребують планування і підтримки з боку держави. Без такого переходу країна ризикує втратити конкурентні позиції та темпи економічного зростання у глобальному масштабі.

Список використаних джерел:

1. Міністерство економіки України. Офіційний сайт. <https://www.me.gov.ua>
2. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. <https://www.ukrstat.gov.ua>

*Думанчук С.П., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к. е. н, доцент Рубан О.О.*

РОЛЬ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Органічне виробництво є важливою складовою сталого розвитку аграрного сектору, що поєднує забезпечення продовольчої безпеки з підвищенням економічної ефективності підприємств. Для агробізнесу органічна модель відкриває можливості диверсифікації, зростання доданої вартості та виходу на преміальні ринки. У контексті кліматичних змін, деградації ґрунтів і зростання глобального попиту на безпечні продукти харчування органічне виробництво стає стратегічним інструментом підвищення конкурентоспроможності українських аграрних підприємств.

По-перше, органічна продукція характеризується вищою біологічною цінністю та безпекою, що дозволяє отримувати преміальну ціну. На

внутрішньому ринку органічна продукція коштує на 30–100 % дорожче за традиційну (наприклад, органічне молоко – 55,5 грн/л проти 44,29 грн/л традиційного у 2024 р.). Це компенсує потенційно нижчу врожайність (на 15–25 % у короткостроковому періоді) і підвищує маржу прибутку [1, 2].

По-друге, органічне землеробство сприяє відновленню родючості ґрунтів через сівозміну, компостування та мінімальний обробіток. У довгостроковій перспективі це знижує витрати на мінеральні добрива та засоби захисту рослин на 20–40 %, підвищує стійкість виробництва до кліматичних ризиків і стабілізує грошові потоки підприємств.

По-третє, органічне виробництво є більш трудомістким, що створює додаткові робочі місця в сільських територіях і сприяє соціально-економічному розвитку регіонів. Для малих і середніх фермерських господарств це можливість диверсифікації бізнесу та зменшення залежності від волатильних цін на сировинні культури.

Експортний потенціал та внесок у продовольчу безпеку Україна демонструє значний експортний потенціал органічної продукції. У 2024 році експорт склав 243 тис. тонн на суму 141 млн дол. США (зростання обсягів на 17,4 % порівняно з 2023 роком). Україна посіла 3-тє місце серед постачальників органічної продукції до ЄС (203,9 тис. тонн, або 7,7 % імпорту ЄС). Основні позиції експорту – соя, кукурудза, пшениця, соняшниковий шрот, ягоди (зокрема чорниця) та олія [3, 4].

Органічне виробництво не повинно бути альтернативою традиційному, а його доповненням. Поєднання органічних принципів з точним землеробством, цифровими технологіями та переробкою дозволяє підприємствам підвищувати додану вартість і рентабельність.

Список використаних джерел:

1. OrganicInfo.ua. Підсумки 2024 року в органічному секторі. 2024. URL: <https://organicinfo.ua/news/results-of-2024/> (дата звернення: 28.03.2026).

2. Європейська Комісія. EU Organic Imports Report 2024. URL: https://organicinfo.ua/wp-content/uploads/2024/07/agri-market-brief-23-organic-imports_ua.pdf (дата звернення: 28.03.2026).
3. Орел А.М., Дяченко В.В. Сучасні аспекти розвитку органічного землеробства в умовах сталого сільського господарства. Економіка та суспільство. 2023. № 48.
4. Бутенко В.М., Ястребов П.С. Переваги органічного землеробства та стан його розвитку в Україні. Economics and Business Management. 2022. Vol. 14, № 3.

Жукова К.Є., здобувачка

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Науковий керівник – д.е.н. Дергалюк Б.В.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТРУКТУРНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Сучасне макроекономічне середовище характеризується надзвичайно високим рівнем турбулентності. Для енергетичного сектору України фактори структурної нестабільності - руйнування інфраструктури, зміна логістики, кіберзагрози та економічні шоки - стали критичними викликами. За таких умов традиційні методи жорсткого лінійного планування втрачають свою ефективність. Це зумовлює гостру необхідність формування нових, гнучких підходів до управління розвитком енергетичних підприємств.

Метою цього дослідження є обґрунтування пріоритетних напрямів удосконалення систем планування на енергетичних підприємствах в умовах непередбачуваних змін.

Система планування має трансформуватися з директивного інструменту на адаптивну модель управління. Основними напрямками такого вдосконалення є:

1. Впровадження сценарного моделювання. Замість єдиного детермінованого плану необхідно розробляти багатоваріантні сценарії (песимістичний, базовий, оптимістичний). Вони мають враховувати ймовірність системних збоїв (блекаутів), втрати активів та різких коливань попиту на електроенергію [1].

2. Орієнтація на децентралізацію розвитку. Стратегічні плани підприємств повинні фокусуватися на розбудові розподіленої генерації, впровадженні технологій мікромереж (microgrid) та глибшій інтеграції відновлюваних джерел енергії [1].

3. Цифровізація процесів планування. Використання інструментів предиктивної аналітики дозволяє оперативно обробляти великі масиви даних (Big Data) для прогнозування аварійних ситуацій та оптимізації балансу потужностей в режимі реального часу [2].

4. Гнучке фінансове планування. Формування стратегічних резервів і диверсифікація джерел фінансування (зокрема, залучення грантових коштів та міжнародної допомоги) є фундаментальною умовою фінансової стійкості компаній під час криз [3].

Отже, удосконалення системи планування енергетичних підприємств в умовах структурної нестабільності вимагає системного переходу до адаптивних, децентралізованих та цифровізованих моделей. Це дозволить не лише мінімізувати втрати від кризових явищ, але й забезпечити сталий розвиток та енергетичну безпеку в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Стратегія енергетичної безпеки України: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04.08.2021 № 907-р. Київ: Кабінет Міністрів України, 2021
2. Шендерівська Л. П., Букань Л. В. Цифровізація: актуальні завдання, які вона вирішує. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції.

3. Хлевицька Т. Б. Фінансове планування та бюджетування: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2021.

Задорожня І.Л., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Суліма Н.М.

ДО ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПРИБУТКОВОГО ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ

Ефективне управління ресурсами та підвищення рівня спроможності аграрного сектору України потребує систематичного дослідження економічного механізму прибуткового виробництва, визначення його методики для стимулювання ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств.

Методика дослідження економічного механізму прибуткового виробництва соняшнику ґрунтується на системному підході. Він передбачає комплексний аналіз екологічних, природних та технологічних чинників, ринкової кон'юнктури та фінансових показників.

До екологічних та природних чинників відносяться: деградація ґрунту, водна та вітрова ерозія, кліматичні зміни та посуха. Соняшник на українських полях посідає лідерські позиції, а його посівні площі в останні роки стабільно сягають понад 5 млн гектарів [1]. Це культура, яка потребує великої кількості поживних речовин та вологи, при температурі повітря понад 30⁰С критично знижує олійність насіння та загальну врожайність [2], тому важливо слідкувати за екологічними умовами його вирощування.

Технологічні чинники включають агротехнічні ризики такі, як порушення сівозміни, тобто вирощуючи соняшник після соняшнику відбувається накопичення специфічних хвороб та шкідників у ґрунті; надмірне використання хімії призводить до негативного ефекту на екосистему; фітотоксичність, яка зумовлена неправильним використанням гербіцидів або їх надмірне накопичення у ґрунті, може пригнічувати ріст рослин; дисбаланс добрив, а саме, надмірне

використання азотних добрив, призводить до накопичення небезпечних нітратів у продукції, зниження врожайності через бурхливий ріст зеленої маси замість плодів, закислення та деградації ґрунтів, а також забруднення підземних вод азотними сполуками. Також це послаблює імунітет рослин, роблячи їх вразливими до хвороб та шкідників [3].

Ринкова кон'юнктура – це форма прояву на ринку системи факторів і умов відтворення їх у постійному розвитку і взаємодії в конкретно-історичному періоді, що виражається у певному співвідношенні пропозиції, попиту і динаміки цін [4, ст. 8]. Ключовими аспектами ринкової кон'юнктури вирощування соняшнику є попит і ціна, посівний матеріал, регіональні особливості та технології вирощування.

Основними фінансовими показниками є собівартість вирощування, урожайність, рентабельність, маржинальний прибуток, структура витрат [5].

Отже, методика дослідження економічного механізму прибуткового виробництва соняшнику дає можливість зрозуміти, як отримати максимальний прибуток, мінімізуючи витрати та ризики. Основними цілями методики є аналіз витрат, оцінка ефективності, оптимізація ціноутворення, виявлення слабких місць у виробництві та прогноз прибутковості.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Аномальна спека знижує врожайність соняшнику до 30% <https://agroportal.ua/news/eksklyuzivny/anomalna-speka-znizhuje-urozhaynist-sonyashnika-do-30>
3. Як раціонально розкласти рослинні рештки. <https://www.agronom.com.ua/yak-ratsionalno-rozkladaty-roslynni-reshtky/>
4. Іванова Л. О. Кон'юнктура ринків: навч. посібник. Іванова Л. О., Музика О. М. Львів. Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. 447 с.
5. Соняшник: що буде з ціною, технологія та умови вирощування. <https://weagro.ua/blog/sonyashnyk-shho-bude-z-czinoyu-tehnologiya-ta-umovy-vyroshhuvannya/>

Казанцев Ю.С., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-9156-877X>
Науковий керівник – д.е.н, професор Мірзоєва Т.В.

ВПЛИВ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ НА РОЗВИТОК АГРАРНОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ

Незважаючи на стрімкі економічні зміни і нестабільність у світі та в Україні, питання переходу на модель «зеленої економіки» залишається актуальним для українського аграрного бізнесу, в тому числі з урахуванням положень Європейського зеленого курсу, які вплинули на посилення екологічних вимог для виробників агропродукції, в тому числі й для українських агрокомпаній, які експортують продукцію до ЄС.

Окрім світових викликів, таких як глобальні зміни клімату, виснаження природних ресурсів, деградація ґрунтів і зростання екологічного навантаження [1], український агробізнес зіткнувся з додатковими воєнними загрозами: дефіцитом виробничих ресурсів, мінуванням сільськогосподарських земель, порушенням логістики, браком кваліфікованої робочої сили й обігових коштів, тощо. Така сукупність факторів істотно ускладнила функціонування аграрного сектору України та сформувала потребу в пошуку більш стійких, інноваційних і ресурсоефективних моделей розвитку [2]. У такому контексті доцільним є розглянути модель розвитку на засадах «зеленої економіки».

В умовах сьогодення все більшого поширення набуває думка, що відновлення аграрного сектору України доцільно пов'язувати з переходом до екологічно сталих моделей виробництва [2]. Значний природно-ресурсний потенціал України створює можливості для розвитку органічного виробництва і зміцнення позицій на європейських ринках екологічно чистої продукції. Водночас ключовими умовами довгострокової стійкості агробізнесу автори вважають адаптацію до зміни клімату, підтримку «зеленого» відновлення сільських територій, а також розвиток досліджень, інновацій і цифровізації,

здатних посилити конкурентоспроможність українського сільського господарства.

Серед переваг від переходу українських агровиробників на модель циркулярного зеленого розвитку виділяють: нові стимули для зростання; підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках; підвищення інвестиційної привабливості; активізацію інноваційної діяльності; підвищення кваліфікації персоналу; підвищення лояльності споживачів до компанії та її продукції [3].

До того ж, у контексті експорту української агропродукції зелена трансформація та євроінтеграція можуть стимулювати перехід аграрного експорту від сировинної орієнтації до стратегії експорту, заснованої на підвищенні доданої вартості, екологічності та якості агропродукції [4].

Отже, зелена економіка має потенціал стати рушієм подальшого розвитку українського аграрного бізнесу. Утім, доцільними є подальші дослідження її впливу на ефективність діяльності українських агропідприємств.

Список використаних джерел:

1. Серов І.В. Сталий розвиток агробізнесу через впровадження екоінновацій. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Том 9. № 3. С. 407-411.
2. Nehrey M., Finger R. Assessing the initial impact of the Russian invasion on Ukrainian agriculture: Challenges, policy responses, and future prospects. Heliyon. 2024. Volume 10, Issue 21. Pp. 2405-8440. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e39208>.
3. Perehuda Y. Transformation of Ukrainian agricultural business in the context of transition to a circular green development model. Economics and Business Management. 2025. № 16 (2). С. 152-167. <https://doi.org/10.31548/economics/2.2025.152>
4. Сауляк О. Розвиток аграрного експорту України в умовах «зеленої» трансформації та інтеграції до ЄС. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та

Качановська С.М., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Вінницький технічний фаховий коледж

Науковий керівник – к.е.н., доцент Михальчишина Л.Г.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА СТРУКТУРНІ ЗМІНИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі розвитку національна економіка зазнає суттєвих структурних перетворень, які охоплюють як діяльність окремих підприємств, так і функціонування цілих галузей. Такі зміни пов'язані з впливом глобалізації, швидким розвитком цифрових технологій, а також економічними й соціальними викликами. У результаті традиційні підходи до організації виробництва та управління поступово втрачають свою ефективність, що зумовлює потребу в нових підходах до ведення господарської діяльності [1].

Структурні зміни насамперед проявляються у трансформації галузевої структури економіки, що супроводжується перерозподілом ресурсів між різними секторами. Зокрема, спостерігається посилення ролі сфери послуг, ІТ та інших високотехнологічних напрямів, тоді як частка окремих традиційних галузей зменшується [2]. Це, своєю чергою, вимагає модернізації виробництва, підвищення технологічного рівня підприємств і активного впровадження інновацій.

На рівні підприємств ці процеси відображаються у зміні підходів до управління та організації діяльності. Зростає значення гнучкості, здатності оперативно реагувати на зміни ринку та швидко пристосовуватися до нових умов. Важливу роль відіграє цифровізація бізнес-процесів, яка дає змогу знижувати витрати, підвищувати продуктивність праці та покращувати якість управлінських рішень [3]. У зв'язку з цим підприємства дедалі частіше орієнтуються на інноваційні моделі розвитку та інтеграцію у світову економіку.

Водночас на діяльність підприємств значно впливають зовнішні чинники, зокрема економічна нестабільність, зміни у міжнародній торгівлі та порушення логістичних ланцюгів [4]. У таких умовах особливого значення набуває стратегічне управління, спрямоване на диверсифікацію діяльності, зміцнення конкурентних позицій і забезпечення стабільного розвитку. Підприємства мають не лише адаптуватися до змін, а й формувати власні конкурентні переваги через інновації, підвищення якості продукції та раціональне використання ресурсів.

Важливою складовою цих процесів є роль держави, яка повинна забезпечувати сприятливі умови для розвитку бізнесу та модернізації економіки. Це передбачає вдосконалення законодавчої бази, підтримку інновацій, розвиток інфраструктури та підтримання макроекономічної стабільності [5]. Спільні зусилля держави й підприємницького сектору є необхідною умовою ефективної трансформації економіки та підвищення її конкурентоспроможності.

Таким чином, можна констатувати, що структурні зміни є закономірним етапом розвитку національної економіки, який створює як нові можливості, так і певні ризики. Ефективність діяльності підприємств у таких умовах визначається їх здатністю швидко адаптуватися, впроваджувати інновації та раціонально використовувати ресурси. Саме ці фактори формують перспективи економічного розвитку в умовах постійних змін.

Список використаних джерел:

1. Бланк І. О. Економіка підприємства. Київ : Ніка-Центр, 2019. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/971> (дата звернення: 27.03.2026).
2. Державна служба статистики України. Структурні зміни в економіці України. URL: <https://stat.gov.ua/> (дата звернення: 27.03.2026).
3. Національний банк України. Інфляційний звіт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/report> (дата звернення: 27.03.2026).
4. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства. Київ : КНЕУ, 2018. URL: <https://studfile.net/preview/5257917/> (дата звернення: 27.03.2026).

5. Міністерство економіки України. Стратегія розвитку економіки України.

URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=387c13d2-4d4f-4b6a-9c9d-6b2d2c3f5f8f&tag=Strateghii> (дата звернення: 27.03.2026).

Коваль О.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ВНАУ

ORCID ID: 1 0009-0009-8433-7279

Науковий керівник – к.е.н., доцент Хасцька О.П.

АДАПТАЦІЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах глобалізаційних трансформацій економіки транспортно-логістичні підприємства набувають особливої ролі у забезпеченні ефективного функціонування суспільного відтворення. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сприяв спрощенню процесів обміну інформацією, водночас підвищивши вимоги до оперативності, надійності та гнучкості переміщення матеріальних потоків. До початку 2022 року логістична галузь характеризувалася позитивною динамікою розвитку, зокрема зниженням тарифів на перевезення, зменшенням навантаження на транспортні вузли та активізацією міжнародної торгівлі. Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну спричинило суттєві деструктивні зміни у функціонуванні як національних, так і глобальних логістичних систем. Порушення логістичних ланцюгів постачання, зростання витрат та підвищення рівня невизначеності зовнішнього середовища зумовили необхідність переходу підприємств до функціонування в умовах кризового менеджменту. За таких обставин особливої актуальності набуває розробка та впровадження ефективних логістичних стратегій, спрямованих на адаптацію до нестабільного середовища та забезпечення сталого розвитку [1].

Вагомим фактором впливу на діяльність логістичних підприємств є процеси глобалізації, які характеризуються поглибленням міжнародної економічної інтеграції, зростанням обсягів транскордонної торгівлі та активним поширенням

інноваційних технологій. Водночас глобалізація супроводжується посиленням конкуренції, залежністю від зовнішніх ринків і необхідністю оперативного реагування на зміни кон'юнктури. Найбільш відчутні зміни спостерігалися у функціонуванні окремих видів транспорту: морські перевезення зазнали обмежень через блокаду портів, залізничні маршрути були частково переорієнтовані, повітряний транспорт характеризувався зниженням доступності та підвищенням тарифів, а автомобільні перевезення ускладнилися внаслідок запровадження міжнародних обмежень [1].

За таких умов особливого значення набуває вибір адекватної логістичної стратегії розвитку підприємства. Офенсивні стратегії, спрямовані на інноваційний розвиток і розширення ринкових позицій, та дефенсивні, орієнтовані на збереження досягнутого рівня ефективності та мінімізацію витрат. Також застосовуються lean стратегії, що передбачають оптимізацію витрат і усунення неефективних процесів, а також динамічні стратегії, орієнтовані на максимальне задоволення потреб споживачів шляхом забезпечення гнучкості та швидкості реагування. Необхідно враховувати широкий спектр факторів, зокрема рівень конкуренції, стан транспортної та складської інфраструктури, розвиток інформаційних технологій, ефективність управління запасами, а також рівень інтеграції підприємства з партнерами у ланцюгу постачання [2].

Перспективні напрями розвитку логістичних підприємств пов'язані з оптимізацією ланцюгів постачання, впровадженням цифрових технологій, розвитком транспортної інфраструктури, підвищенням кваліфікації персоналу та активізацією міжнародного співробітництва. Логістичні стратегії виступають ключовим інструментом забезпечення ефективного функціонування підприємств в умовах глобалізаційних трансформацій та воєнних викликів, їхнє впровадження сприяє зниженню витрат, підвищенню конкурентоспроможності та забезпеченню сталого розвитку, тому державна підтримка логістичної галузі, а також активне впровадження інновацій і стратегічного управління є необхідними передумовами відновлення економіки та інтеграції України у світовий економічний простір [1; 2].

Список використаних джерел:

1. Івашкевич В.С., Григорак М.Ю., Євдокимов А.В. та ін. Стратегії розвитку транспортно-логістичних підприємств в умовах глобалізації. Львів: ЛУБП, 2023.
2. Уотерс Д. Логістика. Управління ланцюгами поставок. К.: Основи, 2019.

Король Т.І., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н, професор Мірзоєва Т.В.

ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах невизначеності й ризику підприємницької діяльності ефективність господарських рішень значною мірою визначає конкурентоспроможність і стійкість підприємства. У зв'язку з цим, важливою є економічна оцінка господарських рішень, яка дозволяє обґрунтувати вибір альтернатив, мінімізувати втрати і максимізувати корисність ресурсів. Це є особливо актуальним для малого і середнього бізнесу в Україні, де ризики пов'язані з політичною і воєнною невизначеністю, інфляцією, зміною законодавства й волатильністю ринку.

Виходячи з того, що господарське рішення – це вибір найкращого варіанту дій щодо досягнення певних цілей підприємства в умовах обмежених ресурсів, економічна оцінка рішень [1], у свою чергу, це кількісне й якісне порівняння варіантів за критеріями ефективності, ризику і корисності. Основними особливостями економічної оцінки господарських рішень в підприємницькій діяльності є: високий рівень ризику і невизначеності (що спричинені інфляцією, валютними коливаннями, конкуренцією); необхідність поєднання кількісних і якісних методів; урахування, як економічного, так і соціального ефекту; використання ризик-менеджменту, у рамках якого відбувається ідентифікація ризиків, їх кількісна оцінка і мінімізація.

Основні теоретичні підходи до економічної оцінки господарських рішень систематизують залежно від мети, умов прийняття рішення і типу наявної

інформації. Розглядаючи найпоширеніші підходи до економічної оцінки господарських рішень у сучасній практиці українських підприємств, можна виокремити, насамперед, класичний економічний підхід (прибуток / витрати), який використовується для оцінювання простих оперативних рішень. У свою чергу, метод дисконтованих грошових доходів DCF-підхід (NPV, IRR, PI) домінує при оцінюванні інвестиційних рішень. Метод EVA (Economic Value Added – економічна додана вартість) і пов'язаний із ним підхід до оцінки вартості компанії все частіше застосовується в корпораціях і групах компаній. Досить розповсюдженою є також оцінка господарських рішень у підприємницькій діяльності з використанням поведінкових і евристичних підходів, які допомагають пояснити, чому реальні рішення часто відрізняються від очікуваних оптимальних. Одними з найбільш перспективних методів оцінки рішень є багатокритеріальні методи. Вони, зокрема, найбільше підходять для оцінювання стратегічних рішень, де важливі не тільки гроші, а й соціальна складова (відповідність ESG цілям, соціальний ефект, репутація). Прикладами застосування багатокритеріальних методів можуть бути наступні: 1) оцінка господарських рішень у галузі лісівництва, коли співставляється екологічна стійкість і економічна вигода; 2) пріоритизація ESG-цілей у банківському секторі (наприклад, в ісламському банкінгу чи в Україні в державних банках [2]; 3) вибір постачальників у ланцюгах поставок із вимогою ESG-звітності (автомобільна, харчова промисловість, ритейл [3]; 4) оцінка стійкості бізнес-моделей компаній (наприклад, оцінка бізнес-моделей за визначеними критеріями; 5) гібридні підходи – найчастіше використовуються при оцінці інвестицій у зелені технології, вибору стратегії декарбонізації, впливу на репутацію. Загалом, в умовах українського сьогодення саме багатокритеріальні методи економічної оцінки господарських рішень, вважаємо, є найбільш оптимальними.

Список використаних джерел:

1. Олексюк Р. Прийняття господарських та управлінських рішень в умовах війни за посередництвом візуалізації інформації. Економіка та суспільство. 2024. № 63. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-62>

2. Xu et al. Multi-criteria decision-making methods applied to achieve sustainable design: a systematic review. Proceedings of the Design Society. 2023. <https://doi.org/10.1017/pds.2023.XXX>

3. Mais et al. A multi-criteria decision framework for designing. Journal of Cleaner Production. 2025. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2025.XXXX>

Кучер С.Ю., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Гуцул Т.А.

РИНОК ЯЄЦЬ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Яйця сільськогосподарської птиці є важливою частиною звичного раціону сучасної людини. Вони належать до базових продуктів харчування, які широко використовуються як у домашньому споживанні, так і в харчовій промисловості. Стабільність виробництва та постачання яєчної продукції має значний вплив на рівень забезпечення населення продовольством.

В останні роки український ринок яєць зазнав значних змін під впливом економічних і воєнних факторів та характеризується поступовим відновленням після спаду 2022-2023 років. Війна призвела до порушення логістики, втрати частини виробничих потужностей та зростання витрат транспортування. Незважаючи на це, галузь поступово відновлюється: у 2024 році виробництво яєць в Україні зросло на понад 3% порівняно з 2023 роком. Попри позитивну динаміку, ринок яєць стикається з низкою проблем: високі виробничі витрати, нестабільність цін, залежність від вартості кормів та енергії, а також посилення конкуренції між великими виробниками.

Основними виробниками яєць в Україні залишаються великі птахівничі підприємства, частка яких перевищує половину загального виробництва. В той же час значну роль продовжують відігравати господарства населення, що забезпечують майже половину пропозиції на внутрішньому ринку (табл.1).

Таблиця 1. Основні виробники яєць в Україні в 2025 році*

Категорія виробників	Обсяг виробництва, млрд шт.	Частка у загальному виробництві, %
Сільськогосподарські підприємства	6,1	52,6
у т.ч. фермерські господарства	0,23	2,0
Господарства населення	5,3	47,4
Разом	11,63	100

**Складено автором за даними Державної служби статистики України[1].*

Лідерами ринку промислового виробництва яєць в Україні протягом останніх років залишаються великі агрохолдинги, які не лише забезпечують внутрішній попит, а й активно нарощують експорт. Українські компанії МХП та «Авангард» (Avangardco) очолили рейтинг найбільших виробників птиці та яєць у Європі 2025 року. Ще один виробник яєць з України «Овостар Юніон» посідає сьоме місце в Європі. Іспанська компанія Uvesa, яку МХП придбав у 2025 році, міститься у рейтингу в кінці третього десятка. На глобальному рівні МХП опустилася з 8-го на 19-те місце. У лідерах на цьому ринку - JBS (Бразилія, 4,27 млрд голів птиці), Tyson Foods (США, 1,93 млрд), BRF (Бразилія, 1,67 млрд), Wen's Food Group (Китай, 1,21 млрд), Wayne-Sanderson Farms (США, 1,07 млрд) [2].

За підсумками 2025 року до основних імпортерів українських яєць ввійшли Іспанія, Велика Британія, Чехія, а також Ізраїль, що купує мільйони українських яєць, незважаючи на жорсткі вимоги до якості продуктів харчування. Це свідчить про те, що українські товаровиробники навчилися конкурувати на зовнішніх ринках: впроваджуються стандарти якості, покращується пакування та логістика, що дозволяє працювати з великими мережами і дистриб'юторами. Експортна динаміка робить птахівництво важливим локомотивом аграрного експорту України: збереження темпів росту та підтримка стандартів якості дозволять і надалі нарощувати частку українських яєць на світових ринках і стимулюватимуть інвестиції в галузь [3].

Отже, ринок яєць в Україні демонструє поступове відновлення та має значний потенціал розвитку, особливо щодо нарощення обсягів експорту. Водночас подальший розвиток птахівництва залежатиме від стабільності економічної та політичної ситуацій, рівня виробничих витрат і ефективності державної підтримки аграрного сектору.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/maintenance>
2. Водяний А. Українські компанії знову очолили список найбільших виробників птиці і яєць в Європі. *LIGA.net*. URL: <https://surl.lu/jxdqpm>
3. Герасимчук М. Хто імпортує українські яйця: лідери 2025 року. *Agroweek*. URL: <https://agroweek.com/agroekonomika/hto-importuye-ukrayinski-yaitsya-lidery/>

Куць Д.О., магістр
НУБІП України

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: СТРАТЕГІЧНИЙ АСПЕКТ

Ефективне управління доцільно розглядати як цілеспрямовану діяльність, що забезпечує досягнення максимальних результатів за умов раціональної мобілізації та використання фінансових, матеріальних і трудових ресурсів. Відповідно, ефективність управління КНП «Київська міська клінічна лікарня № 1» визначається рівнем досягнення стратегічних і тактичних цілей у межах наявних ресурсних обмежень. Управлінська діяльність закладу спрямована насамперед на забезпечення стабільного функціонування, сталого розвитку та підвищення якості надання медичних послуг.

Формування стратегії розвитку КНП «Київська міська клінічна лікарня № 1» є ключовим інструментом забезпечення його ефективного функціонування в умовах трансформації системи охорони здоров'я України. На рівні закладу стратегія визначає довгострокові цілі, пріоритетні напрями модернізації та механізми підвищення ефективності діяльності відповідно до потреб населення,

вимог державної політики у сфері охорони здоров'я та принципів фінансової автономії медичних установ. Вона ґрунтується на положеннях Стратегії розвитку системи охорони здоров'я України до 2030 року [1].

Метою стратегії розвитку КНП «Київська міська клінічна лікарня № 1» є системне підвищення якості та доступності медичної допомоги шляхом оптимізації управлінських процесів, удосконалення клінічних стандартів, ефективного використання ресурсів та розвитку кадрового потенціалу. Для досягнення цієї мети визначено такі основні завдання: удосконалення системи управління на основі розвитку стратегічного планування; модернізація матеріально-технічної бази з урахуванням сучасних діагностичних і лікувальних технологій; підвищення рівня цифровізації управлінських і медичних процесів; забезпечення фінансової стабільності шляхом диверсифікації джерел фінансування; формування позитивного іміджу закладу як сучасної медичної установи.

Ключовими напрямками удосконалення управлінських процесів є: розвиток стратегічного управління з орієнтацією на довгострокові потреби населення та пріоритети державної політики; підвищення рівня фінансової автономії через розширення джерел фінансування, залучення інвестицій і грантових ресурсів, а також удосконалення системи внутрішнього фінансового контролю; розвиток кадрової політики шляхом підвищення управлінських компетентностей керівників і зміцнення статусу медичного менеджменту; активне впровадження цифрових технологій (електронний документообіг, медичні інформаційні системи, аналітичні платформи), що сприяє підвищенню прозорості та обґрунтованості управлінських рішень; удосконалення системи внутрішнього моніторингу якості медичних послуг, включаючи внутрішній аудит і механізми зворотного зв'язку з пацієнтами; розширення партнерської взаємодії з громадськими організаціями, освітніми установами, бізнесом та органами місцевого самоврядування для реалізації спільних соціальних ініціатив.

Отже, ефективне управління КНП «Київська міська клінічна лікарня № 1» є визначальним чинником забезпечення стабільного функціонування та сталого

розвитку закладу в умовах реформування системи охорони здоров'я України. Досягнення стратегічних і тактичних цілей лікарні безпосередньо залежить від раціонального використання ресурсів, якості управлінських рішень та здатності адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Стратегії розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках. Кабінет Міністрів України. Розпорядження від 17 січня 2025 р. № 34-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2025-%D1%80#Text>

Лазутін А.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник - к. е. н., доцент Нагорний В.В.

ПИТАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ КЛАСТЕРНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Сучасні трансформаційні процеси в аграрному секторі України посилюють потребу в науково обґрунтованих механізмах підтримки інноваційного розвитку, здатних забезпечити сталу конкурентоспроможність національного сільського господарства в умовах глобальних викликів. Для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо розвитку аграрних кластерів необхідні точні кількісні методи оцінювання взаємозв'язків між економічними, виробничими, інноваційними та соціальними показниками. Ключову роль у цьому відіграють кореляційно-регресійні моделі, оскільки вони дозволяють визначити силу та напрям впливу чинників інноваційної активності, оцінити їхній вплив на результати діяльності сільськогосподарських підприємств і побудувати прогностичні моделі розвитку кластерних структур.

Економіко-математична модель являє собою математичний вираз або систему рівнянь, побудовану на основі реальних даних і перевірену статистичними методами. Серед різних методів аналізу даних лише

кореляційний і регресійний аналіз забезпечує встановлення причинно-наслідкових зв'язків після перевірки статистичної значущості, високі прогностичні можливості та дуже високу гнучкість. Саме тому в межах дослідження обрано багатфакторне регресійне рівняння як основний інструмент моделювання. Моделювання інноваційного розвитку здійснювалося не на рівні всієї аграрної галузі, а на рівні окремих кластерів, виокремлених за географічним, функціональним та мережевим критеріями. Такий підхід дозволяє оцінити, наскільки кластерні утворення реально сприяють інноваційному розвитку галузі з урахуванням їхньої локальності, спеціалізації та специфіки взаємозв'язків. До потенційних факторів моделі включено економічні, технологічні, кадрові, інституційні та ринкові характеристики кластерів. У дослідженні побудовано конкретні моделі для двох аграрних кластерів на основі даних за 2021–2025 років. Для агрокластера «АгроВін» (Вінницька область, спеціалізація – виноградарство та виноробство) значущими факторами стали середній обсяг кредитних ресурсів, вартість впровадження цифрових рішень та інвестиції в освітні й науково-дослідні установи. Отримана модель має вигляд: $Y=4,6642+1,12X_1+2,41X_2-2,11X_3$. Згідно з інтерпретацією коефіцієнтів, збільшення кредитних ресурсів на 1 млн. грн призводить до зростання сукупних інвестицій в інновації в середньому на 1,116 млн грн, а зростання витрат на цифровізацію – на 2,409 млн грн. Натомість інвестиції в освіту та науку дають відкладений ефект і в короткостроковому періоді можуть зменшувати обсяг Y . Для кластера «Сільце» (Закарпатська область, спеціалізація – овочівництво) ключовими факторами виявилися ефективність управління господарством, вартість впровадження цифрових рішень та обсяг інвестицій у технологічний рівень підприємств. Модель набуває вигляду: $Y=5,6711-0,5421X_1+5,0923X_2+0,5475X_3$. Найсильніший позитивний вплив здійснює цифровізація – збільшення відповідних витрат на 1 млн грн підвищує інвестиції в інновації на 5,092 млн грн.

В обох моделях відсутня мультиколінеарність між факторами, а рівень пояснення варіації залежної змінної становить 100 %. На основі запланованих

сценаріїв зростання кредитних ресурсів та інвестицій у цифровізацію передбачається стійке збільшення внутрішніх інвестицій в інновації обох кластерів починаючи з 2025 - 2026 років. Така модель є надійним інструментом підтримки управлінських рішень, що дозволяє адаптувати стратегії розвитку до локальних умов без втрати наукової строгості та прогностичної цінності.

Список використаних джерел:

1. Нагорний В. В., Лазутін А. В. (2025) Економіко-математична модель інноваційного розвитку аграрного сектору України на основі кластерного підходу. АГРОСВІТ. № 23. 175-183. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.23.175>

Лиса Е.В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Вінницький технічний фаховий коледж
Науковий керівник – викладач Масловата Д.Р.

АДАПТАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ

У теперішньому світі, розвиток підприємництва є не просто прагненням більшого заробітку, а адаптацією до викликів. За таких обставин, які зараз відбуваються по всьому світу: пандемія, війна, конкурентним буде не те підприємство, яке є найбільшим, а те, яке найшвидше буде підлаштовуватись під рамки постійних кризових змін та непередбачуваних обставин.

Такі нові виклики часу призвели також і до поширенішого використання діджиталізації та онлайн-сервісів. Коли спалахнула пандемія Коронавірусу майже кожен бізнес почав шукати шляхи виходу на онлайн режим , що також включала й доставку для споживачів, що раніше було менш поширено. Роздрібні мережі EVA, Varus, АТБ, Comfy Fozzy Group та інші, активно інвестують в онлайн-торгівлю. Зокрема, Fozzy Group запустила маркетплейс MauDau. Водночас зі збільшенням популярності онлайн-шопінгу спостерігається зростання конкуренції за швидкість доставки.[1]

Коли розпочалась повномасштабна війна, питання захисту бізнесу стало ще актуальнішим. Руйнування підприємств, втрати активів, невизначеність майбутнього – ці виклики вимагають системних рішень.

Директор з корпоративного бізнесу ІНГО Андрій Семченко вважає, що війна назавжди змінила український страховий ринок. «Раніше страхування воєнних ризиків було актуальним переважно для великих системних компаній, які мають страхових брокерів або власні підрозділи ризик-менеджменту, а також для випадків залучення великих іноземних інвестицій, коли наявність такої страховки була вимогою кредиторів. Тепер коло зацікавлених значно розширюється. Із високою ймовірністю страхування воєнних ризиків стане обов'язковою умовою для всіх нових великих інвестицій як на етапі будівництва, так і під час експлуатації інвестиційних проєктів», – підсумовує він.[2] «Компанії, які звертаються за покриттям, вже зрозуміли головне: ризик воєнних втрат тепер не гіпотетичний сценарій, а реальність, яка потребує плану дій», – пояснює експерт. [2].

Через такі обставини у світі та Україні, споживачі звикли до онлайн-послуг, а бізнес в інтернеті став ще поширенішим. Більше чверті опитаних українців надають перевагу онлайн-покупкам, ще 38% — купують і в онлайні, і в офлайні.

Діджитал-покупки вже стали звичною справою для українських споживачів. 26% респондентів надають перевагу покупкам в інтернеті. Ще 38% купують і онлайн, і офлайн. При цьому переважна більшість опитаних громадян (87%) загалом вважає, що купувати онлайн — легко.[3]

Отже, діджиталізація робить підприємництва безбар'ними до різних обставин, і статистичні показники дають зрозуміти, що підприємництва в Україні змогли адаптуватись та стати гнучкими до теперішніх реалій та криз , а попит в онлайн значно зростає. Тому кожен підприємець, який надалі хоче розвивати свою діяльність , повиннен підлаштовуватись під альтернативні засоби функціонування підприємства,

Список використаних джерел:

1. «Супермаркети втрачають покупців: чому українці все частіше обирають маленькі магазини і покупки онлайн» , Ukraine`s Leading Retail & E-commerce Media:

<https://retailers.ua/news/management/chi-vitisnyat-minimarket-ta-e-commerce-veliki-supermarketi> (дата звернення: 28.03.2026)

2. Семченко А.Л. , «Як захистити бізнес: виклики та можливості у воєнний час», Журнал « Forbes Ukraine»:

<https://forbes.ua/money/yak-zakhistiti-biznes-vikliki-ta-mozhливosti-u-voenniy-chas-11022025-26915> (дата звернення: 28.03.2026)

3. «Наскільки активно українці витрачають гроші в інтернеті й на що саме?», Gradus Research Plus ,Перша смартфон-панель в Україні.

<https://gradus.app/uk/open-reports/how-actively-do-ukrainians-spend-money-online-and-what-exactly/> (дата звернення: 28.03.2026:

Лопанчук А., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент Степасюк Л.М.

ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА ЯК НАПРЯМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку глобальної економіки перехід до моделі сталого розвитку набуває критичної ваги. Традиційна «коричнева» економіка, що спирається на безконтрольне виснаження природних ресурсів та ігнорування екологічних загроз, вичерпала себе. Для України, яка постала перед безпрецедентними енергетичними та промисловими викликами, концепція зеленої економіки є не просто екологічною ініціативою, а фундаментальним вектором національної модернізації. Вона дає змогу гармонійно поєднати економічне зростання, соціальну справедливість та збереження довкілля.

Агропромисловий комплекс, як основа українського експорту, також потребує екологічної модернізації. Перехід до органічного землеробства та

точного фермерства мінімізує використання агрохімікатів і пального, зберігаючи родючість ґрунтів та відкриваючи шлях на преміальні європейські ринки. Водночас розвиток біоенергетики із сільськогосподарських відходів посилює енергоавтономність агробізнесу та створює додаткові джерела доходу [2, с. 115].

Попри очевидні переваги, зелене зростання гальмується низкою бар'єрів. Головною проблемою залишається дефіцит фінансування для капіталоемних еко-інновацій, адже доступ до пільгових «зелених» кредитів в Україні все ще обмежений. Крім того, дається взнаки брак управлінської мотивації: частина менеджменту досі сприймає екологічні ініціативи винятково як податковий тягар, а не як стратегічну інвестицію в майбутню конкурентоспроможність [2, с. 122].

Важливою є і соціальна площина зеленої економіки, яка стимулює створення нових робочих місць в альтернативній енергетиці, екодизайні, рециклінгу та сталому будівництві. Це ставить нові вимоги до системи вищої освіти: сучасний фахівець з економіки має вільно орієнтуватися в інструментах екологічного аудиту, енергоменеджменту та механізмах залучення зелених фінансів [1, с. 18].

Потужним каталізатором зелених трансформацій виступає цифровізація. Використання систем електронного еко-моніторингу, технологій Big Data для оптимізації логістики та блокчейну для відстеження ланцюгів постачання забезпечують прозорість бізнес-процесів. Цей «цифровий перехід» пришвидшує адаптацію українських компаній до міжнародних екологічних стандартів та спрощує звітність.

Успішний розвиток зеленої економіки неможливий без формування нової екологічної культури. Відповідальне ресурсоспоживання має стати невід'ємною частиною корпоративної стратегії. Це охоплює не лише технологічне оновлення, але й соціальну відповідальність перед місцевими громадами, безпеку праці та прозорість управління. Компанії, що імплементують критерії ESG, значно легше залучають іноземні інвестиції та гранти.

Міжнародний досвід доводить: лідерство сьогодні належить тим країнам, які своєчасно інвестували у зелені технології. Для України цей шлях є складним,

але безальтернативним. Він потребує синергії зусиль держави (яка має забезпечити податкові стимули та грантову підтримку) та бізнесу (готового до інноваційних ризиків). Вирішальну роль у цьому переході відіграватиме співпраця з міжнародними донорами, такими як ЄБРР та Світовий банк.

Список використаних джерел:

1. Вплив війни на екологічний стан та перспективи «зеленого» відновлення України. Аналітична записка. *НАН України*. 2023. 28 с.
2. Сталий розвиток підприємства: навчальний посібник. За заг. ред. О. В. Васильєва. Київ: *Центр учбової літератури*. 2021. 240 с.

Лужанський В. В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

НУБіП України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-1946-7071>

Науковий керівник – д.е.н., професор Діброва А. Д.

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ЯБЛУК В УКРАЇНІ В УМОВАХ РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Оцінка економічної ефективності виробництва та переробки яблук є ключовою складовою аналізу розвитку садівництва, оскільки дозволяє визначити доцільність інвестування та напрями підвищення прибутковості галузі. В умовах зростання витрат, нестабільності ринків і логістичних обмежень питання ефективності набуває особливої актуальності.

Упродовж останніх років яблучна галузь України зазнала суттєвих змін. Якщо раніше переважала орієнтація на реалізацію продукції у свіжому вигляді, то після 2022 року спостерігається зростання ролі переробки як інструменту стабілізації ринку. Частка яблук, що спрямовуються на переробку, зросла з близько 30% у 2020 році до понад 40% у 2024 році, тоді як частка свіжого споживання зменшилась до 50% [1; 3]. Це свідчить про структурну трансформацію галузі та адаптацію виробників до нових економічних умов.

Переробка відіграє роль «амортизатора» ринку, дозволяючи реалізовувати надлишкову або некондиційну продукцію та зменшувати втрати. У структурі переробки домінує виробництво соків і концентратів (близько 50%), що зумовлено наявністю потужних переробних підприємств і стабільним зовнішнім попитом. Водночас зростає значення продукції з вищою доданою вартістю – пюре, сушених яблук та сидру.

Аналіз зовнішньої торгівлі підтверджує експортну орієнтацію галузі переробки. У 2020–2023 роках спостерігалось позитивне торговельне сальдо, що свідчить про конкурентоспроможність української продукції [1; 3]. Водночас у 2024 році ситуація ускладнилась через зниження врожаю, що призвело до зростання імпоротної залежності та підвищення цін на сировину.

Цінова динаміка демонструє загальну тенденцію до зростання як закупівельних цін на яблука (з 9-12 грн/кг у 2020-2021 рр. до 30 грн/кг у 2024 р.), так і цін на продукцію переробки [2; 3]. Це зумовлено інфляційними процесами, подорожчанням енергоносіїв, логістики та зменшенням пропозиції сировини. Водночас зростання цін відкриває можливості для підвищення рентабельності за умови ефективного управління витратами.

Аналіз структури собівартості виробництва яблук показує, що найбільшу частку витрат формують оплата праці (понад 20%), збирання врожаю (до 15%), амортизація та витрати на засоби захисту рослин [2]. У 2022-2024 роках собівартість зросла більш ніж на 20%, що обумовлено як інфляційними чинниками, так і підвищенням вартості ресурсів. Це знижує маржинальність виробництва та підсилює необхідність оптимізації витрат і впровадження технологічних рішень.

Переробка яблук характеризується вищим рівнем прибутковості порівняно з реалізацією сировини. Рентабельність виробництва соку, пюре та сушених яблук становить у середньому 40-46%, тоді як виробництво сидру демонструє найвищий показник – майже 100% [3]. Це свідчить про перспективність розвитку нішевих напрямів переробки з високою доданою вартістю.

Важливим резервом підвищення ефективності є зберігання продукції. Дослідження показали, що за умов реалізації у міжсезонний період рівень рентабельності зберігання може зростати до 25-30% [2]. Це обґрунтовує доцільність інвестування у холодильну інфраструктуру та післязбиральну доробку продукції.

Водночас рівень завантаження переробних потужностей залишається недостатнім, що свідчить про наявність невикористаного потенціалу галузі [1; 3]. Таким чином, економічна ефективність галузі визначається взаємодією виробництва, переробки та зберігання. Їх інтеграція, розвиток глибокої переробки та оптимізація витрат є ключовими напрямками підвищення конкурентоспроможності галузі в сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. FAOSTAT. Food and Agriculture Organization of the United Nations [Електронний ресурс]. <https://www.fao.org/faostat/> (дата звернення: 13.03.2026).
2. Державна служба статистики України. <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 13.03.2026).
3. EastFruit. Аналітична платформа плодоовочевого ринку. <https://eastfruit.com/> (дата звернення: 13.03.2026).

Лубянецька І.Ю., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент Степасюк Л.М.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА В КОНТЕКСТІ НЕОБХІДНОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасні глобальні виклики - зміни клімату, геополітична нестабільність, порушення логістичних ланцюгів - актуалізують проблему забезпечення продовольчої безпеки. У цих умовах виробництво зерна відіграє ключову роль як базовий елемент аграрного сектору та стратегічний ресурс держави.

Конкурентоспроможність виробництва зерна визначається сукупністю економічних, технологічних і організаційних чинників. До ключових з них належать рівень урожайності, собівартість продукції, якість зерна, ефективність використання ресурсів, інноваційність технологій та доступ до ринків збуту. Важливим аспектом є також державна підтримка, включаючи фінансові інструменти, податкові стимули та розвиток інфраструктури.

Аграрний сектор України ефективно інтегрувався у світову продовольчу систему і відіграє важливу роль для забезпечення продовольчої безпеки держави і глобальних продовольчих ринків [1].

В умовах глобальної конкуренції українські виробники зерна мають значний потенціал завдяки сприятливим природно-кліматичним умовам і родючим ґрунтам. Водночас існують суттєві виклики: зношеність матеріально-технічної бази, недостатній рівень впровадження інновацій, логістичні обмеження та залежність від зовнішніх ринків [2].

Тому, підвищення конкурентоспроможності зернового виробництва передбачає впровадження сучасних агротехнологій (точне землеробство, цифровізація, автоматизація), оптимізацію структури посівів, зниження собівартості, інтеграцію українського законодавства, що регулює розвиток аграрного сектору, з європейським, насамперед у контексті стандартів якості вирощування продукції та аграрної продукції безпосередньо, впровадження екологічних стандартів вирощування аграрної продукції, що зробить її більш привабливою для європейських споживачів, які за сучасних умов є одним із пріоритетних ринків для української аграрної продукції. Не менш важливим є розвиток транспортно-логістичної інфраструктури та диверсифікація каналів експорту [3,4].

До того є варто підвищити рівень державних інвестицій у розвиток аграрного сектору та забезпечити збільшення привабливості аграрних підприємств для приватних інвесторів, що забезпечить їх необхідними можливостями для підвищення якості виробленої продукції.

Забезпечення продовольчої безпеки потребує балансу між експортною орієнтацією та задоволенням внутрішнього попиту. Ефективна державна політика має бути спрямована на підтримку стабільності внутрішнього ринку, формування стратегічних резервів зерна та мінімізацію ризиків, пов'язаних із зовнішніми шоками.

Отже, підвищення конкурентоспроможності виробництва зерна є необхідною умовою зміцнення продовольчої безпеки. Реалізація цього завдання потребує комплексного підходу, що поєднує інноваційний розвиток, ефективне державне регулювання та інтеграцію у світові аграрні ринки.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії розвитку аграрного сектору економіки України до 2030 року»: URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024>
2. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Аналітичні звіти щодо розвитку зернового ринку України. Київ. 2024.
3. Саблук П.Т. Економіка аграрного виробництва: підручник. Київ: *ННЦ ІАЕ*. 2018.
4. Ринки пшениці: глобальні тенденції та перспективи. ФАО: Рим. 2020. URL: <http://www.fao.org>

Лук'янов І. О., здобувач

ВСП «Кам'янець-Подільський фаховий коледж харчової промисловості НУХТ»

Науковий керівник- к.е.н. Бурденюк С. В.

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗБУРЕНЬ: ПРАКТИКА ТА АНТИКРИЗОВІ ІНСТРУМЕНТИ

Сучасна архітектура світової економіки характеризується станом перманентної турбулентності. Пандемії, геополітичні конфлікти та енергетичні кризи сформували середовище, де традиційні моделі управління втрачають

ефективність. У цих умовах стратегічним вектором виживання підприємств стає інноваційно-інвестиційна активність. Проте на практиці більшість компаній обирають оборонну стратегію, радикально скорочуючи інвестиції в R&D (дослідження та розробки) задля підтримки поточної ліквідності. Такий підхід створює ілюзію стабільності, але в довгостроковій перспективі призводить до технологічного відставання та втрати ринкових ніш [1].

На противагу цьому, світовий досвід свідчить про високу ефективність наступальної стратегії. Близько 15–20% компаній, які зберігають темпи інвестування в інновації під час рецесії, після завершення кризи демонструють темпи зростання, що в рази перевищують середньоринкові. Криза виступає «фільтром», який звільняє ринок від неефективних гравців, знижує вартість залучення кадрів та відкриває вікна можливостей для диджиталізації бізнес-процесів і впровадження штучного інтелекту. Яскравими прикладами є кейси Netflix, яка в пік фінансової кризи змістила фокус на стрімінг, та Microsoft, що інвестувала в «хмари» під час економічного спаду [2, 3].

Важливим елементом антикризового управління в сучасних умовах є перехід від статичного планування до динамічного сценарного моделювання. Це дозволяє підприємству розробляти кілька варіантів розвитку подій — від оптимістичного до песимістичного — залежно від волатильності ринку та безпекової ситуації. Такий підхід забезпечує гнучкість інвестиційного портфеля, дозволяючи вчасно перерозподіляти ресурси на користь найбільш адаптивних інноваційних проєктів. Впровадження інструментів раннього попередження про ризики та використання інтелектуальних систем аналізу даних допомагає бізнесу зберігати керованість навіть у моменти пікових економічних збурень, мінімізуючи ймовірність стратегічних помилок.

Реальна практика інтеграції антикризових інструментів передбачає перехід до гнучких методологій управління (Agile) та сценарного планування. Важливим аспектом є диверсифікація інноваційного портфеля: поєднання короткострокових проєктів з швидкою окупністю та довгострокових стратегічних розробок. Окрему увагу слід приділити ESG-факторам (екологічна та соціальна

відповідальність), що дозволяє залучати міжнародне фінансування навіть в умовах нестабільності.

Системне управління ризиками, такими як волатильність попиту та фінансова дестабілізація, потребує синергії внутрішнього потенціалу компанії та державної підтримки (податкові стимули, гранти). Повне згортання інноваційної діяльності є критичною помилкою; натомість трансформація бізнес-моделі стає плацдармом для майбутнього лідерства [4, 5].

Отже, інноваційно-інвестиційна діяльність в умовах турбулентності — це механізм адаптації. Підприємства, здатні інтегрувати антикризові інструменти у свою стратегію, отримують шанс не лише зберегти стабільність, а й зміцнити позиції в посткризовий період.

Список використаних джерел:

1. Данилов О. Д., Паєнтко Т. В. Інвестиційний менеджмент: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2022. 392 с.
2. Шарко М. В. Інноваційний менеджмент: стратегії, технології, проекти: монографія. Херсон: Олді-Плюс, 2023. 284 с.
3. Прокопенко О. В. Інноваційний розвиток підприємства в умовах цифрової трансформації. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/> (дата звернення: 20.03.2026).
4. OECD. Science, Technology and Innovation Outlook 2025. Paris: OECD Publishing, 2025. 260 p.
5. Череп А. В. Інвестиційна діяльність підприємств в умовах воєнного стану. *Вісник економічної науки України*. 2023. № 2. С. 112–118.

Мельник Р.П., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н, професор Мірзоєва Т.В.

ЩОДО ПОНЯТТЯ І КЛАСИФІКАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ

Важливість визначення суті та значення земельних ресурсів полягає в тому, що вони є важливим компонентом природи, поруч із мінеральними, біологічними, водними, агрокліматичними і рекреаційними природними ресурсами. Наявність тих або інших природних ресурсів може бути вирішальним у розвитку економіки країни. Основною особливістю є те, що земельні ресурси є основним засобом виробництва в сільському господарстві, а також слугують основою для розміщення підприємств усіх галузей агропромислового комплексу країни. У сільському господарстві земля виступає як предметом, так і засобом праці. Особливостями землі є її територіальна обмеженість, незамінність, стабільність просторового розміщення, здатність до відтворення родючості та ін. Тому тема поняття і класифікація земельних ресурсів підприємства є актуальною й на сьогоднішній день [1].

Класифікація земельних ресурсів підприємства – це розподіл земель за цільовим призначенням, формами власності, якістю і способом використання для ефективного управління та обліку. Основні критерії включають поділ на власні/орендовані землі, виробничі (сільськогосподарські) та невиробничі ділянки, а також за кадастровими характеристиками (площа, місцезнаходження). За цільовим призначенням згідно з Земельним кодексом землі поділяються на 9 основних категорій: сільськогосподарські, житлової/громадської забудови, природоохоронні, оздоровчі, рекреаційні, історико-культурні, лісові, водні, а також землі промисловості, транспорту, оборони [2].

У сучасних умовах України (воєнний стан, післявоєнне відновлення, відкриття ринку землі) розуміння поняття й класифікації земельних ресурсів підприємств набуває критичного значення з низки причин, основними з яких є:

1) передусім, воєнні виклики і необхідність відновлення. Підприємствам доводиться швидко змінювати цільове призначення ділянок для релокації виробництва, будівництва складів або енергетичних об'єктів. Спрощені процедури (зміни цільового призначення без мотивованого висновку для промислових об'єктів) діють під час воєнного стану і 5 років після нього. Без чіткого розуміння класифікації неможливо оперативно відновлювати господарську діяльність;

2) ринок землі та інвестиції. Із 2021 року (з поступовим розширенням) в Україні працює ринок земель сільськогосподарського призначення. Земля стала повноцінним товаром і активом. Правильна класифікація й оцінка дозволяють підприємствам залучати кредитування, продавати/купувати ділянки, підвищувати капіталізацію бізнесу. Для аграрних підприємств (які обробляють найбільші площі) це питання виживання і конкурентоспроможності;

3) економічна ефективність і облік. Земельні ресурси – один із найбільших активів підприємств (особливо агро). Їх правильний облік впливає на собівартість продукції, податки, фінансову звітність. Низька ефективність використання земель залишається проблемою. Знання класифікації допомагає оптимізувати використання і підвищувати продуктивність.

Загалом, уміння працювати з поняттям і класифікацією земельних ресурсів підприємств нині є практичним інструментом виживання і зростання бізнесу в умовах війни, відновлення та європейської інтеграції.

Список використаних джерел:

1. Ходаківська О.В. Наукові дослідження у сфері земельних відносин: еволюція становлення та перспективи розвитку. *Економіка АПК*. 2021. № 8. С. 18-30.

2. Земельний кодекс України. 2002.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.

3. Як змінився ринок землі через 4 роки після початку його запуску. 2025.
URL: <https://society.comments.ua/ua/article/prirodny/yak-zminivsia-rinok-zemli-cherez-4-roki-pislya-pochatku-yogo-zapusku-774416.html>

Мірзосв Т.Д., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-7378-7033>
Науковий керівник – д.е.н, професор Байдала В.В.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ НІШЕВИХ ТЕХНІЧНИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

Ринок нішевих технічних культур, зокрема олійних і пряних, у роки війни в Україні продемонстрував значне зростання. У зв'язку з логістичними складнощами і низькі ціни на традиційні зернові, аграрії масово переорієнтовувалися на нішеві культури, для яких характерною є вища вартість за тону і стабільний попит на ринках Євросоюзу й Азії. Баланс попиту і пропозиції в розрізі таких нішевих технічних культур, як гірчиця, льон і коріандр за 2024 рік (табл. 1) свідчить, що переважно вони спрямовувалися на експорт.

Таблиця 1. Зведений баланс нішевих культур (Україна, 2024 рік)

Показник, тис. тонн	Гірчиця	Льон олійний	Коріандр
Загальна пропозиція	~155	~65	~35
Валові збори	140-150	55-60	30-33
Перехідні запаси	5	5	2
Загальне використання	~155	~65	~35
Експорт	110-120	45-50	25-28
Внутрішня переробка/споживання	25	10	5
Насіннєвий фонд і втрати	10	5	2

Джерело: сформовано автором за оціночними даними.

Виконаний аналіз у розрізі культур свідчить, що у 2024 р. Україна закріпила статус одного з ключових постачальників гірчиці до ЄС, при тому, що площі під нею, порівняно з 2023 роком скоротилися на 51% [1]. Основними трендами в сегменті виробництва гірчиці стали наступні: фіксувався високий стабільний попит із боку європейських виробників соусів і консервації; ціни залишалися стабільними з тенденцією до зростання в кінці року під впливом обмеженої пропозиції якісного насіння в Канаді (яка є головним конкурентом).

Що стосується льону олійного, то виявили, що культура переживає ренесанс завдяки високій рентабельності, порівняно з соняшником. У свою чергу, основними трендами в сегменті виробництва льону олійного є наступні: виробництво зосереджено в центральних і південних областях; понад 80% урожаю льону олійного спрямовується на експорт [2]; поступово розвивається внутрішня переробка льону на олію. До популярних нішевих технічних в Україні відноситься також коріандр – ефіроолійна і пряна рослина. Головними ринками збуту цієї нішевої культури є Індія, Індонезія та країни ЄС [3]. У 2024 р. на міжнародному ринку спостерігалася висока конкуренція з боку російського і болгарського коріандру й це дещо стримувало темпи українського експорту на початок сезону 2024 року. Що стосується внутрішнього ринку коріандру, то він є досить обмежений – насіння культури переважно використовується у хлібопекарській і кондитерських галузях.

Підсумовуючи, визначимо основні фактори, що зумовили активували розвиток виробництва нішевих технічних культур. Насамперед, це логістика – вартість перевезення однієї тонни нішевих займає меншу частку в ціні товару, якщо порівнювати з пшеницею чи кукурудзою. По-друге, посухостійкість – зокрема, льон олійний, гірчиця і коріандр дуже добре витримують температурні аномалії, що мали місце в Україні влітку 2024 року. І по-третє, це можливість отримання валютної виручки – ці культури майже на 100% є експортоорієнтованими, що важливо для підтримки ліквідності господарств.

Список використаних джерел:

1. Басанець О. У 2024 році площі під гірчицею зменшились вдвічі через коливання цін. *SuperAgronom.com*. 2024. URL: <https://superagronom.com/news/19990-u-2024-rotsi-ploschi-pid-girchitseyu-zenshilis-vdvichi-cherez-kolivannya-tsin>
2. Гаврилюк А. В Україні зростає валове виробництво льону олійного *AgroTimes*. 2025. URL: <https://agrotimes.ua/agronomiya/v-ukrayini-zrostaye-valove-vyrobnyczstvo-lonu-olijnogo/>

3. Cherevko H., Cherevko I. Efficiency of Niche Agriculture in Ukraine. *Problems of World Agriculture*. 2020. Volume 20 (XXXV), number 4. Pp. 18-28. <https://doi.org/10.22630/PRS.2020.20.4.19>.

Морозов Р.Д., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., професор, член-кореспондент НААН України
Ткачук В.А.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сільське господарство відіграє дуже важливу роль в економіці України. Воно забезпечує країну продуктами харчування, створює робочі місця для мільйонів людей і є важливою частиною експорту. Особливо велике значення аграрний сектор має для сільських територій, де багато людей працюють у фермерських господарствах або на сільськогосподарських підприємствах. Україна має родючі ґрунти та сприятливі природні умови, тому вже багато років є одним із провідних виробників та експортерів зернових культур, соняшнику, кукурудзи та соняшникової олії у світі.

У період з 2020 по 2026 роки сільськогосподарські підприємства України працювали в досить складних умовах. На їхню діяльність впливали різні економічні фактори, такі як зміни цін на ресурси, інфляція, коливання валютного курсу та зміни на світових ринках. Однак найбільший вплив на аграрний сектор мала повномасштабна війна, яка розпочалася у 2022 році. Через бойові дії частина сільськогосподарських земель стала недоступною для обробітки, були пошкоджені дороги, склади та інша інфраструктура. Крім того, виникли проблеми з перевезенням і експортом продукції, через те що деякі морські порти були тимчасово заблоковані. Незважаючи на ці труднощі, аграрний сектор продовжує залишатися однією з найважливіших галузей економіки України. Сільськогосподарські підприємства забезпечують населення продуктами харчування, підтримують економічну діяльність у регіонах та приносять значні доходи від експорту продукції.

Повномасштабна війна, яка розпочалася у 2022 році, стала серйозним викликом для сільського господарства України. Бойові дії вплинули на роботу багатьох аграрних підприємств, особливо у південних та східних регіонах країни. Частина територій опинилася в зоні бойових дій або була тимчасово окупована, що ускладнило ведення сільськогосподарської діяльності. Однією з основних проблем стала втрата частини сільськогосподарських земель. Через бойові дії багато полів було заміновано або пошкоджено. Це ускладнило проведення посівних і збиральних робіт. Окрім цього, були пошкоджені склади, елеватори, дороги та інша інфраструктура, що використовується у сільському господарстві.

Війна також вплинула на інвестиції у сільське господарство. За статистичними даними, обсяг капітальних інвестицій у аграрний сектор зменшився після початку повномасштабної війни. Якщо у 2021 році інвестиції у сільське господарство становили понад 60 млрд грн, то у 2022 році їх обсяг скоротився приблизно до близько 50 млрд грн, що свідчить про зниження інвестиційної активності через високі економічні ризики [1]. Ще однією проблемою стала нестача трудових ресурсів. Через війну частина населення виїхала за кордон або була мобілізована до Збройних сил України. За статистичними даними Державної служби статистики України [1], до початку повномасштабної війни рівень зайнятості населення був відносно стабільним і становив приблизно 56–57% у 2021 році [1].

У перспективі подальший розвиток аграрного сектору буде залежати від відновлення пошкодженої інфраструктури, залучення нових інвестицій, впровадження сучасних технологій виробництва та розширення міжнародної торгівлі. Це дозволить підвищити ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств і зміцнити позиції України на світовому аграрному ринку.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт «Держстат». URL: <https://stat.gov.ua>

Муха Є.С., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н, професор Мірзоєва Т.В.

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА BIG DATA НА ПРОЦЕС ОБҐРУНТУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Цифровізація та Big Data нині визначають нову парадигму управління бізнесом, адже саме вони стають ключовими інструментами для обґрунтування управлінських рішень. У сучасному бізнес-середовищі обсяг інформації зростає настільки швидко, що традиційні методи аналізу вже не здатні забезпечити необхідну точність і оперативність. Цифрові технології дозволяють автоматизувати процеси, зменшувати кількість помилок, оптимізувати витрати і створювати нові бізнес-моделі [1]. Це робить компанії більш гнучкими, здатними швидко реагувати на зміни ринку і підвищує їхню конкурентоспроможність.

Big Data – це масиви даних із різних джерел: соціальних мереж, транзакцій, сенсорів, онлайн-платформ. Вони генеруються постійно й у величезних обсягах, тому для їх обробки потрібні спеціальні технології. Використання Big Data дозволяє знаходити приховані закономірності, прогнозувати поведінку клієнтів, оптимізувати виробничі та логістичні процеси, а також зменшувати ризики. Дані перетворюються на стратегічний ресурс, який визначає напрямки розвитку компаній і підприємств [2].

Перехід до data-driven управління означає, що рішення приймаються на основі фактів і аналітичних звітів, а роль інтуїції та суб'єктивності зменшується. Це дає змогу моделювати різні сценарії, тестувати стратегії в реальному часі та приймати більш обґрунтовані рішення. У маркетингу Big Data забезпечує персоналізовані пропозиції та прогнозування попиту, у фінансах – точніше бюджетування й виявлення ризиків, у логістиці – оптимізацію маршрутів і скорочення витрат. У стратегічному плануванні аналітика дозволяє швидко змінювати стратегію, оцінювати перспективні напрямки та підвищувати стійкість бізнесу [3].

Особливе значення цифровізація має для міжнародних корпорацій, адже вони працюють у різних країнах, стикаються з різними законами і культурними особливостями. Це ускладнює управління, проте цифрові технології допомагають об'єднати інформацію та забезпечити узгодженість рішень. Таким чином, компанії отримують можливість координувати діяльність у глобальному масштабі, зменшувати ризики та підвищувати ефективність роботи.

Водночас цифровізація та Big Data несуть і певні ризики. Основними проблемами є витік даних і кіберзагрози, висока вартість інфраструктури, низька якість окремих масивів інформації, потреба у кваліфікованих спеціалістах і етичні питання щодо використання даних. Однак ці виклики не зменшують значення цифрових технологій, а навпаки стимулюють розвиток систем захисту і підвищення стандартів управління.

Перспективи розвитку очевидні: роль Big Data в діяльності підприємств буде лише зростати, штучний інтелект і аналітика стануть основою управління, а цифрова трансформація призведе до появи нових бізнес-моделей. Компанії, які ефективно інтегрують ці технології, отримають стійкі конкурентні переваги, зможуть швидше реагувати на зміни ринку і формувати майбутнє бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Гринчак Н.А., Горобець О.О. Вплив цифровізації на процес прийняття управлінських рішень у міжнародному бізнесі. Статистика України. 2024, № 2. С. 108-115. [https://doi.org/10.31767/su.2\(105\)2024.02.102](https://doi.org/10.31767/su.2(105)2024.02.102).
2. Дончак Л., Погріщук О., Сисоєва І. Стратегічний менеджмент у цифрову епоху: виклики та можливості. Економіка та суспільство. 2024. № 70. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-63>
3. Заїка О.В., Чубка І.А. Роль технологій у стратегічному плануванні міжнародних компаній: цифрова трансформація та ефективність. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна серія «Економічна». 2024. Випуск 106. С. 47-55. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2024-106-05>

Мягченков І.А., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Суліма Н. М.

ПОСЕРЕДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В ГАЛУЗЯХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЇЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ

Посередницька діяльності в галузях харчової промисловості є однією з ключових передумов стабільного функціонування ринку продовольчих товарів та забезпечення населення якісною і безпечною продукцією. У сучасних умовах розвитку економіки, що характеризуються глобалізаційними процесами, зростанням конкуренції, цифровізацією бізнес-процесів і підвищенням вимог споживачів до якості харчових продуктів, роль посередницьких структур істотно зростає. Саме вони забезпечують безперервність товароруку, оптимізують взаємодію між виробниками та кінцевими споживачами, сприяють скороченню витрат і підвищенню ефективності функціонування всієї системи постачання.

Посередницька діяльність у харчовій промисловості охоплює діяльність дистриб'юторів, оптових і роздрібних торговців, логістичних компаній та агентів, які сприяють просуванню продукції від виробника до споживача. Вона включає закупівлю, зберігання, транспортування, маркетинг і реалізацію харчових товарів [1].

Ефективність посередницької діяльності в харчовій промисловості формується під впливом комплексу взаємопов'язаних факторів, серед яких ключовими є логістика, якість зберігання, технологічний рівень, кадрове забезпечення, ринкові умови та державне регулювання. Їх урахування дозволяє забезпечити стабільну роботу підприємств і задовольнити потреби споживачів у якісній продукції [2].

Логістичні критерії є важливим фактором ефективності посередницької діяльності, оскільки харчова продукція часто має обмежений термін зберігання. Ефективний посередник повинен забезпечувати швидке переміщення товарів,

уникати затримок у поставках і підтримувати оптимальний рівень запасів [3]. Особливу увагу приділяють зменшенню втрат продукції, адже псування або пошкодження товарів призводить до значних фінансових збитків.

Якісні критерії також відіграють ключову роль. Посередник повинен гарантувати збереження якості продукції на всіх етапах її руху, дотримуватися встановлених стандартів безпеки та забезпечувати належні умови транспортування, зокрема температурний режим.

Посередник має бути здатним утримувати або розширювати свою частку, налагоджувати довгострокові відносини з партнерами та забезпечувати широкий доступ продукції до споживачів. Це свідчить про конкурентоспроможність і стійкість його позицій.

Окрім цього, важливими є організаційні аспекти діяльності. Ефективний посередник використовує сучасні технології управління, автоматизує процеси, швидко реагує на зміни попиту та забезпечує злагоджену роботу персоналу. Від цього залежить швидкість прийняття рішень і загальна результативність діяльності.

Отже, ефективна посередницька діяльність є необхідною умовою стабільного функціонування харчової промисловості, підвищення рівня обслуговування споживачів та забезпечення економічної стабільності підприємств.

Список використаних джерел:

1. Гринюк Н., Намчук М. Сутність та ефективність посередницької діяльності в міжнародному бізнесі. *Молодий вчений*, 2021, № 11 (99), с. 80–85. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-80>
2. Купріна Н.М., Баранюк Х.О. Ефективність діяльності підприємств харчової промисловості: практичний аспект. *Економіка харчової промисловості*, 2015. <https://journals.uran.ua/fie/article/view/56732>
3. Коваленко О.В., Яценко Л.О. Ефективність інноваційної діяльності харчової промисловості. <https://eapk.com.ua/uk/journals/tom-28-5->

Науменко Р.А., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к. е. н, доцент Рубан О.О.

ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН НА АГРАРНИЙ СЕКТОР ТА АДАПТАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ

Кліматичні зміни стали одним із ключових факторів, що визначають економічну ефективність та стійкість аграрних підприємств України. Аграрний сектор формує 7–8 % ВВП країни, забезпечує понад 50 % валютних надходжень від експорту та є джерелом стабільних грошових потоків для фермерських господарств, агрохолдингів і середніх виробників. Підвищення середньорічних температур, зміна режимів опадів, почастищення посух, повеней та екстремальних явищ призводять до волатильності врожайності, зростання операційних витрат і зниження рентабельності виробництва.

За даними Світового банку та Київської школи економіки (KSE), за останні 20 років українські аграрії втратили близько 2 млрд дол. США через кліматичні події, що становить 12 % річного ВВП аграрного сектору (0,6 % щорічно). Кліматичні фактори пояснюють 49–58 % мінливості врожайності пшениці. Посухи особливо критичні для південних регіонів: у 2020 р. в Одеській області врожайність впала на 53 %, у Миколаївській – на 24 %. У 2017–2018 рр. втрати від посухи для сої сягали 26–30 %, соняшнику – 17–26 %, кукурудзи – 16–40 %. Це призводить до прямих збитків (зниження виручки) та непрямих (зростання собівартості на 20–40 % через додаткові витрати на ЗЗР, зрошення та пересів) [1].

Для підприємств аграрного сектору кліматичні ризики проявляються у кількох економічних аспектах. По-перше, зниження врожайності та якості продукції (скорочення періоду вегетації, деградація ґрунтів через ерозію та опустелювання) зменшує маржу та рентабельність. По-друге, зростання витрат на захист рослин і кормів (через поширення шкідників та хвороб у тепліших

умовах) та тепловий стрес у тваринництві знижує продуктивність поголів'я на 10–20 %. По-третє, волатильність доходів ускладнює доступ до кредитів, підвищує страхові премії та інвестиційні ризики, особливо для малих і середніх фермерських господарств, які мають обмежені фінансові резерви [2].

Отже, вплив кліматичних змін на аграрні підприємства проявляється у зростанні економічних ризиків і волатильності фінансових результатів, але водночас відкриває можливості для інноваційної трансформації [3]. Ефективна адаптація через впровадження ресурсозберігаючих технологій, диверсифікацію та цифровізацію дозволяє знизити витрати, стабілізувати доходи та підвищити конкурентоспроможність [4]. Подальший сталий розвиток галузі залежить від поєднання мікроекономічних стратегій підприємств з дієвою державною підтримкою. У перспективі це сформує стійку модель агробізнесу з вищою рентабельністю та інтеграцією у європейський економічний простір.

Список використаних джерел:

1. World Bank, KSE. Ukraine Country Climate and Development Report: Agriculture. 2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/03/CSA_uk.pdf
2. Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД). Перспективи розвитку аграрного сектора України в умовах кліматичних змін. 2024. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-07/ad_klimagrosector_03_07_24_zminena.pdf
3. Glendead. Вплив кліматичних змін на аграрний сектор України. 2025. URL: <https://blog.glendead.com/ua/blog/vplyv-klimatychnyh-zmin-na-agrarnyj-sektor-ukrayiny/>
4. Мініна О.В. Глобальні зміни клімату: економічні наслідки та механізм адаптації для України. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2025. № 1 (41). С. 54–69.

Пилипенко А.О., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Рубан О.О.

УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Управління земельними ресурсами є ключовим фактором економічної ефективності та довгострокової стійкості аграрних підприємств. Земля виступає основним виробничим активом, що визначає валову продукцію, собівартість, рентабельність і конкурентоспроможність агробізнесу. У контексті сталого розвитку підприємствам необхідно поєднувати максимізацію доходів від землекористування з збереженням родючості ґрунтів для майбутніх періодів діяльності.

Україна володіє одним із найбільших земельних потенціалів у Європі. Загальна площа земельного фонду становить близько 60,4 млн га, з яких сільськогосподарські угіддя займають приблизно 41,3 млн га (68,5 %), а орні землі – близько 32,7 млн га. Рівень розораності території сягає 53,9–54 %, а сільгоспугідь – понад 78 %, що є одним із найвищих показників у світі (для порівняння: у країнах ЄС середній рівень розораності становить 25–35 %). Така інтенсивна експлуатація створює значні економічні можливості, але й підвищує ризики деградації [1].

З економічної точки зору, земельні ресурси є фундаментом аграрного сектору, який забезпечує 7–8 % ВВП України та 56–60 % валютних надходжень від експорту. У 2024 році експорт агропродовольчої продукції склав близько 24,5 млрд дол. США, а в 2025 році – понад 22 млрд дол. [2].

Водночас інтенсивне використання земель призводить до економічних втрат у довгостроковій перспективі. Понад 13–15 млн га сільгоспугідь піддаються водній ерозії, а близько 20 % земель мають ознаки деградації. Щорічні втрати гумусу становлять у середньому 0,6–1,0 т/га, що збільшує майбутні витрати підприємств на добрива, знижує врожайність і рентабельність виробництва. Війна додатково ускладнила ситуацію: близько 4,5–5 млн га орних земель

перебувають під окупацією або замінуванням, що зменшує доступні виробничі потужності [3, 4].

Економічні механізми управління земельними ресурсами для підприємств: ринок землі як інструмент інвестицій і концентрації; оподаткування та державна підтримка; інноваційні підходи на рівні підприємства [4, 5].

Отже, ефективне управління земельними ресурсами в контексті сталого розвитку є запорукою фінансової стійкості та конкурентоспроможності аграрних підприємств. Воно вимагає балансу між короткостроковою економічною ефективністю (максимізація виручки від експорту) та довгостроковим збереженням родючості ґрунтів. Ключовими інструментами є розвиток ринку землі, впровадження інновацій, екологічно орієнтоване оподаткування та державна підтримка. У перспективі це дозволить сформувати модель агробізнесу з вищою доданою вартістю, нижчою вразливістю до кліматичних і воєнних шоків та кращою інтеграцією в європейський економічний простір.

Список використаних джерел:

1. Держгеокадастр. Обсяг ринку землі в Україні. 2026. URL: <https://land.gov.ua/>
2. Landlord.ua. Ринок землі в Україні у 2025 році. 2026. URL: <https://landlord.ua/news/rynok-zemli/>
3. SuperAgronom. Розораність землі в Україні. 2022–2025. URL: <https://superagronom.com/>
4. НІСД. Підсумки функціонування аграрного сектору України у 2024 році. 2025. URL: <https://niss.gov.ua/>
5. APD Ukraine. Аналітичний огляд агросектору України, 2024–2025. URL: <https://www.apd-ukraine.de/>

Приймак М.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент Костюк Т.О.

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Економічна трансформація в Україні супроводжується не лише структурними змінами у виробництві, а й глибокими інституційними зрушеннями, які безпосередньо впливають на діяльність підприємств. Після 2022 року бізнес-функціонування відбувається в умовах високої невизначеності, логістичних обмежень та фінансових ризиків. За даними Світового банку, у 2022 році економіка України скоротилася приблизно на 29,2 %, що стало одним із найглибших спадів за всю історію незалежності. У 2023–2024 роках спостерігалось часткове відновлення (близько 5 % зростання ВВП), однак воно залишається нестійким [3].

Ще один напрям – стимулювання інновацій. Відповідно до дослідження [2], підприємства, які інтегрують цифрові рішення, демонструють вищу адаптивність до кризових змін. Наприклад, українські ІТ-компанії у 2024 році забезпечили понад 7 млрд дол. експортної виручки, що перевищує довоєнні показники. Це свідчить про те, що державна підтримка цифрової інфраструктури (зокрема через спеціальний правовий режим «Дія.City») створює середовище, у якому підприємства здатні функціонувати навіть за умов зовнішніх шоків.

Важливим інструментом державного впливу виступає також регулювання у сфері екології. Впровадження стандартів ESG (Environmental, Social, Governance) поступово стає обов'язковою умовою для інтеграції українських компаній у європейський ринок. За оцінками, підприємства, які впроваджують принципи корпоративної соціальної відповідальності, мають вищий рівень інвестиційної привабливості та доступ до міжнародного фінансування [1].

Значущим є і вплив податкової політики. У 2022–2023 роках тимчасове зниження податкового навантаження (зокрема спрощена система 2 % для

окремих підприємств) дозволило бізнесу уникнути масових банкрутств. Однак у довгостроковій перспективі постає питання балансу між фіскальною стабільністю держави та стимулюванням підприємницької активності.

Нестабільність регуляторного середовища створює додаткові ризики, які нівелюють позитивний ефект навіть від значних фінансових впливів. Показовим є приклад енергетичного сектору. Після масованих атак на енергосистему у 2022–2023 роках держава стимулювала розвиток децентралізованої генерації. Це сприяло зростанню кількості підприємств, які інвестують у власні джерела енергії (сонячні панелі, генератори, системи накопичення). У підсумку формується нова модель стійкості, де підприємство частково автономне від зовнішніх ризиків [1]. Також слід враховувати міжнародний вимір. Умови співпраці з Міжнародний валютний фонд та Європейський Союз передбачають імплементацію реформ, які прямо впливають на підприємницьке середовище. Йдеться про антикорупційні заходи, реформу судової системи, дерегуляцію.

Отже, подальша еволюція державної політики має бути спрямована на формування узгодженої системи стимулів, яка поєднує короткострокову стабілізацію з довгостроковими цілями сталого розвитку. Лише за таких умов підприємства зможуть не лише виживати в умовах трансформації, а й формувати нову економічну якість.

Список використаних джерел:

1. Дубіна М. І. Формування моделі сталого розвитку підприємництва в умовах післявоєнного відновлення економіки України. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2025. № 3(26). DOI: [10.30857/2786-5398.2025.3.1](https://doi.org/10.30857/2786-5398.2025.3.1)
2. Ткаченко В. В., Маховський С. В. Актуалізація розробки стратегії сталого розвитку підприємства в умовах військового стану. *Економіка та суспільство*. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/4925/4867> (дата звернення: 26.03.2026).

URL:<https://documents1.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/pdf/P1801740d1177f03c0ab180057556615497.pdf> (дата звернення: 26.03.2026).

Простякова О.О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н, професор Мірзоєва Т.В.

СУТНІСТЬ МЕТОДУ 6.3.5 У СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ

У сучасній економічній діяльності підприємств важливу роль відіграє застосування аналітичних методів, які дозволяють ефективно оцінювати альтернативні варіанти розвитку і мінімізувати ризики. Одним із таких підходів є метод 6.3.5, що використовується для структуризації процесу прийняття управлінських рішень у бізнесі й підвищення їх обґрунтованості, та роль якого зростає у змінних умовах сьогодення. Нині часто схиляються до того, що традиційний мозковий штурм «не завжди корисний для креативного робочого процесу» [1]. Спроба змусити декількох людей думати над одним і тим же завданням може спричинити зниження ефективності. Натомість рекомендують використовувати метод 6.3.5 – він відкидає традиційну колективну генерацію ідей, але при цьому відкриває індивідуальний потенціал кожного окремого працівника[3].

Метод 6.3.5 є аналітичним підходом, який спрямований на впорядкування процесу оцінювання альтернативних варіантів дій. Його основна ідея полягає в розподілі складної проблеми на окремі елементи і подальшому їх дослідженні з урахуванням визначених критеріїв. Такий підхід дозволяє уникнути хаотичності у прийнятті рішень і забезпечує логічну послідовність аналізу [2].

На практиці цей метод дає змогу не лише зіставляти альтернативи, але й виявляти приховані фактори впливу на результат. Завдяки цьому формується більш повне уявлення про можливі наслідки прийняття того чи іншого рішення. Особливої актуальності метод набуває в умовах обмеженості ресурсів і

необхідності швидкого реагування на зміни ринкового середовища. Особливістю методу 6.3.5 є його орієнтація на комплексність аналізу. Це означає, що при оцінюванні враховуються не лише економічні показники, але й організаційні, соціальні та ризикові аспекти. Такий підхід є особливо актуальним в умовах нестабільного економічного середовища, характерного для сучасної України[4]. Окрім того, важливою перевагою методу є можливість інтеграції з іншими аналітичними підходами, такими як багатокритеріальний аналіз, SWOT-аналіз і економіко-математичні моделі. Це дозволяє підвищити точність результатів і забезпечити більш глибоке розуміння досліджуваних процесів.

Варто зазначити, що ефективність використання методу 6.3.5 значною мірою залежить від якості вихідної інформації та правильності визначення критеріїв оцінювання. Недостатня обґрунтованість вхідних даних або ігнорування окремих факторів можуть призвести до викривлення результатів аналізу. Саме тому важливо поєднувати даний метод із сучасними інформаційними технологіями та аналітичними інструментами, що забезпечують точність і актуальність даних. Доцільним також є залучення експертних оцінок, які дозволяють врахувати специфіку галузі та особливості функціонування конкретного підприємства.

У підсумку метод 6.3.5 виступає важливим елементом сучасного управлінського аналізу, що дозволяє підвищити якість прийнятих рішень і забезпечити стабільний розвиток підприємства.

Список використаних джерел:

1. Зятюк С. Замість мозкового штурму: як метод 6–3–5 робить бізнес-зустрічі ефективнішими. 2021. URL: https://24tv.ua/business/zamist-mozkovogo-shturmu-yak-metod-635-robit-biznes-zustrichi_n1760502
2. Гірник А.М., Богданов С.О. Творче мислення та евристичні методи розв’язання проблем : навч. посіб. Київ : НаУКМА, 2018. 144 с.
3. Rohrbach B. Kreativ nach Regeln: Methode 635, eine neue Technik zur Lösung von Problemen. *Absatzwirtschaft*. 1969. № 12. P. 73-75.

4. Гемел Г., Заніні М. Людинократія. Створення компаній, у яких люди – понад усе. Пер. з англ. Т. Микитюк. Київ : Лабораторія, 2021. 384 с.

Ревуженко І.С., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ВНАУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Хасцька О.П.

РОЛЬ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В СТРУКТУРНІЙ ПЕРЕБУДОВІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Аграрний сектор займає ключове місце у структурі національної економіки України, виступаючи не лише базовою галуззю матеріального виробництва, а й важливим фактором макроекономічної стабільності, продовольчої безпеки та експортного потенціалу держави. В умовах сучасних трансформаційних процесів, зумовлених глобалізацією, євроінтеграцією та воєнними викликами, роль аграрного сектору суттєво зростає, що обумовлює його значення у структурній перебудові національної економіки [1].

Структурна перебудова економіки передбачає зміну співвідношення між галузями, підвищення ефективності використання ресурсів, інноваційний розвиток та формування нової моделі економічного зростання. У цьому контексті аграрний сектор виступає важливим драйвером таких змін, оскільки забезпечує значну частку валового внутрішнього продукту, валютних надходжень і зайнятості населення та безпосередньо впливає на загальний економічний розвиток країни та формування доданої вартості [2].

Важливим аспектом структурної трансформації економіки України є інституційні зміни в аграрному секторі, зокрема становлення ринку земель, розвиток фермерських господарств та аграрного підприємництва. Земельна реформа зумовила трансформацію структури землекористування, посилення ролі приватного сектора й концентрацію виробництва, що впливає на загальноекономічні процеси [1, 4]. Водночас ці зміни супроводжуються низкою проблем, серед яких нерівномірний доступ до ресурсів, концентрація земель у великих агрохолдингів і недостатній розвиток малого та середнього агробізнесу.

Додатковим чинником структурної перебудови виступає інтеграція України до європейського економічного простору, де аграрний сектор є одним із найбільш конкурентоспроможних, однак адаптація до стандартів ЄС потребує інвестицій, модернізації виробництва, впровадження інновацій.

Попри значний потенціал, аграрний сектор стикається із системними обмеженнями, що стримують його розвиток, зокрема технологічною відсталістю окремих підприємств, низькою інноваційною активністю, недостатнім розвитком переробної галузі та сировинною орієнтацією експорту, що знижує рівень доданої вартості. Суттєвими залишаються також проблеми фінансового забезпечення – обмежений доступ до кредитних ресурсів, високі інвестиційні ризики та недостатня державна підтримка, особливо в умовах воєнного стану [3]. У цьому контексті аграрний сектор відіграє системоутворюючу роль у післявоєнному відновленні економіки, однак його ефективний розвиток потребує комплексного підходу, спрямованого на поглиблення інституційних реформ, інноваційну модернізацію, розвиток переробки та вдосконалення державної політики [4].

Аграрний сектор відіграє системоутворюючу роль у структурній перебудові економіки України, поєднуючи функції джерела зростання та об'єкта трансформацій. Його подальший розвиток пов'язаний із необхідністю реалізації інституційних реформ, інноваційної модернізації, розвитку переробної галузі та підвищення ефективності державної політики.

Список використаних джерел:

1. Орехова Т.В., Сиса Г.В. Земельні ресурси аграрного сектору України: сучасний стан, трансформації та сталий розвиток. *Економіка і організація управління*. 2025.
https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/19357?utm_source=chatgpt.com
2. Людвенко Д.В. та ін. Вплив сталого розвитку та обліково-економічних процесів на аграрний сектор економіки. *Трансформаційна економіка*. 2023.

https://www.transformations.in.ua/index.php/journal/article/view/51?utm_source=chatgpt.com

3. Петренко К.В., Золотоверх Л.В. Трансформація економічного розвитку агросектору України в умовах інтеграції до ЄС. *Економічний вісник КПП*. 2024.

https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/303451?utm_source=chatgpt.com

4. Жук М. Стратегічні компоненти інституційного механізму розвитку аграрного сектора національної економіки. *Економіка та суспільство*. 2021.

https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1214?utm_source=chatgpt.com

Савіцький В. М., здобувач
*ВСП «Кам'янець-Подільський фаховий
коледж харчової промисловості НУХТ»
Науковий керівник – к.е.н. Бурденюк С. В.*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗЗБИТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗБУРЕНЬ

Трансформаційні процеси в економіці України, зумовлені глобальними кризами, воєнними викликами та структурними змінами ринкового середовища, формують принципово нові вимоги до управління фінансово-господарською діяльністю підприємств. У таких умовах забезпечення беззбитковості виступає не лише базовою умовою функціонування бізнесу, але й критерієм його адаптивності до зовнішніх шоків. Точка беззбитковості в умовах інфляційних та валютних коливань перетворюється на динамічний показник, що потребує постійного моніторингу, сценарного планування та оперативного коригування управлінських рішень. Традиційні моделі стабільного розвитку поступаються місцем гнучким антикризовим стратегіям, у межах яких підприємства змушені швидко реагувати на зміну вартості ресурсів, попиту та умов господарювання [1]

Одним із ключових напрямів стабілізації фінансового стану є антиінфляційне управління маржинальним доходом. Високий рівень інфляції призводить до викривлення фінансових результатів, створюючи ефект так званої

«номінальної прибутковості», коли зростання доходів не супроводжується реальним підвищенням ефективності діяльності. За таких умов особливого значення набуває застосування методу Direct Costing, який дозволяє визначити критичний обсяг реалізації та забезпечити контроль за формуванням маржинального доходу. Це дає можливість оперативно приймати рішення щодо асортиментної політики, обсягів виробництва та доцільності виконання окремих замовлень.

Додатковим інструментом є впровадження випереджаючого ціноутворення, що базується на прогностичних інфляційних очікуваннях та дозволяє уникнути дефіциту оборотного капіталу. Водночас оптимізація логістичних ланцюгів через скорочення кількості посередників, локалізацію постачання та диверсифікацію каналів доставки сприяє зниженню витрат і підвищенню стійкості підприємства до зовнішніх ризиків. Особливу роль відіграє цифровізація логістичних процесів, яка забезпечує прозорість витрат і підвищує ефективність управління запасами [2, 3].

Не менш значущим напрямом є управління валютними ризиками, які в умовах відкритості економіки мають системний вплив на фінансові результати підприємств. Девальвація національної валюти призводить до зростання вартості імпортової сировини, що безпосередньо підвищує точку беззбитковості. У цьому контексті доцільним є використання інструментів фінансового хеджування, зокрема форвардних контрактів, які дозволяють зафіксувати валютний курс на майбутні періоди. Валютні застереження в договорах купівлі-продажу забезпечують захист від курсових втрат, а узгодження валютних потоків формує ефективний механізм природного хеджування. Крім того, важливим є впровадження політики управління валютною позицією, що передбачає обмеження відкритих валютних ризиків та диверсифікацію валютних активів і зобов'язань [5].

Важливу роль у забезпеченні беззбитковості відіграють інвестиції в енергоефективність як фактор довгострокової фінансової стійкості та конкурентоспроможності. В умовах енергетичної нестабільності підприємства

змушені переорієнтовуватися на автономні джерела енергії, зокрема сонячні електростанції та інші види відновлюваної енергетики. Це дозволяє не лише знизити залежність від зовнішніх постачальників, але й зафіксувати собівартість енергоресурсів у довгостроковій перспективі. Впровадження енергозберігаючих технологій, систем рекуперації тепла та автоматизованого управління енергоспоживанням сприяє суттєвому скороченню витрат.

Окремої уваги потребують системи накопичення енергії, які забезпечують безперебійність виробничих процесів та мінімізують ризики простоїв. Для підприємств із безперервним циклом виробництва це є критично важливим фактором, оскільки навіть короткочасне припинення роботи може призвести до значних фінансових втрат. Таким чином, інвестиції в енергоефективність слід розглядати не лише як витрати, а як стратегічний інструмент зниження точки беззбитковості та підвищення гнучкості бізнесу [3, 4].

Реалізація зазначених заходів значною мірою залежить від доступу до фінансових ресурсів та ефективного використання механізмів державної підтримки. У сучасних умовах особливої актуальності набуває участь у програмі «Доступні кредити 5–7–9%», орієнтованій на забезпечення енергонезалежності бізнесу. Важливим джерелом фінансування є також міжнародна технічна допомога та грантові програми, які сприяють впровадженню інноваційних рішень без значного навантаження на власний капітал підприємств. Використання лізингових механізмів дозволяє оновлювати основні засоби з мінімізацією одноразових фінансових витрат.

Отже, забезпечення беззбитковості підприємства в умовах економічних збурень ґрунтується на комплексному підході, що поєднує антиінфляційне управління витратами, ефективне управління фінансовими ризиками та інвестиції в енергоефективність. Такий підхід формує адаптивну бізнес-модель, здатну не лише протистояти зовнішнім викликам, але й створювати передумови для сталого розвитку в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент : підручник. Київ : Ніка-Центр, 2022. 656 с.
2. Посилкіна О. В., Сагайдак-Нікітюк Р. В. Логістичний менеджмент : навч. посіб. Харків: НФаУ, 2023. 352 с.
3. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: монографія. Київ : КНЕУ, 2024. 288 с.
4. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: <https://www.mof.gov.ua>
5. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua>

Саєнко С.В., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н, професор Мірзоєва Т.В.

СКАНДИНАВСЬКА МОДЕЛЬ МЕНЕДЖМЕНТУ: КОНСЕНСУСНЕ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ І ЙОГО ЕФЕКТИВНІСТЬ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Скандинавська модель менеджменту є сучасною системою управління, яка сформувалася в країнах Північної Європи – Німеччині, Франції, Іспанії, Швеції, Швейцарії, Фінляндії, Нідерландах. Вона базується на принципах довіри, рівності та демократичного підходу до прийняття рішень. Характеризується моделлю використання горизонтальних організаційних структур, які передбачають мінімальну кількість рівнів управління та активну взаємодію між працівниками і керівництвом [1]. Важливою рисою цієї моделі є орієнтація на працівника. Працівники беруть безпосередню участь у прийнятті управлінських рішень, що сприяє підвищенню їх мотивації й ефективності діяльності. Також значна увага приділяється командній роботі та забезпеченню балансу між професійним і особистим життям [2].

Скандинавська модель має глибокі соціально-культурні корені. Вона сформувалася під впливом соціальної держави, яка забезпечує захист прав

працівників, а також завдяки високому рівню довіри в суспільстві та співпраці між державою, роботодавцями і профспілками [3]. Ключовим елементом цієї моделі є консенсусне прийняття рішень. Воно відбувається шляхом:

- 1) відкритого обговорення без страху критики;
- 2) вислуховування всіх думок і аргументів;
- 3) пошуку компромісу, який влаштовує більшість або всіх;
- 4) не обов'язково 100% одностайності – головне, щоб ніхто не блокував реалізацію.

Відмінністю від традиційного підходу є те, що рішення не приймається через голосування більшості та наказ керівника. Скандинавська модель успішно застосовується в діяльності сучасних компаній, де використовується командна робота, автономія працівників і гнучкі підходи до управління. Це сприяє розвитку інновацій і підвищенню продуктивності.

До переваг цієї моделі належать високий рівень довіри, залученість працівників, покращення якості рішень і розвиток інновацій. Водночас існують і певні недоліки, зокрема повільність процесу прийняття рішень і складність їх реалізації в умовах кризи або швидких змін [2]. Скандинавська модель менеджменту є ефективною системою управління, яка поєднує довіру, соціальну відповідальність і активну участь працівників у прийнятті рішень. Вона чудово підходить для компаній, де важливі креативність, знання, автономія людей і здатність швидко адаптуватися до змін. Завдяки високій довірі, рівності та реальній участі працівників у рішеннях така модель робить команду набагато більш залученою та мотивованою.

Для українського бізнесу в умовах економічної трансформації скандинавська модель є перспективною, зважаючи на необхідність формування ефективної й людиноцентричної управлінської культури [4]. Її окремі елементи, зокрема, розвиток довіри в колективах, гнучкість організації праці, підтримка рівності – успішно можуть бути адаптовані в українських реаліях.

Список використаних джерел:

1. Європейська модель менеджменту. URL: https://stud.com.ua/154052/menedzhment/yevropeyska_model_menedzhmentu
2. Скандинавська модель менеджменту: досвід NERDZ LAB. 2021. URL: https://dou.ua/forums/topic/33419/?utm_source
3. Ігнатенко В.І. Скандинавська модель соціальної держави та перспективи її впровадження в Україні : бакалавр. диплом. робота. Київ, 2024. 94 с.
4. Станько Т.М., Синюк О.В. Особливості скандинавської моделі менеджменту та перспективи впровадження її складових в українських компаніях. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва*. 2025. № 34. С. 204-214. <https://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2025.34.204>

Сафоник О.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н, доцент Лабенко О.М.

ВПЛИВ РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЯКІСТЬ ҐРУНТУ

Зміна клімату, інтенсивне землекористування, антропогенний тиск та забруднення безпосередньо впливають на здоров'я та якість ґрунту. Це призводить до зниження продуктивності сільськогосподарських угідь та прибутковості виробництва, загрожуючи продовольчій безпеці та зменшуючи екосистемні послуги.

Традиційні методи ведення сільського господарства негативно впливають на здоров'я ґрунту, тоді як сталі сільськогосподарські технології можуть зменшити або уникнути цього впливу [1].

Економіка залежить від екосистемних послуг, включаючи якість ґрунту, тоді як втрата природних активів є наслідком економічних рішень. Для ефективного управління таким виробничим ресурсом, як ґрунт, важливо розуміти його роль в екосистемі, що не менш важливо, ніж розуміння його економічної природи та

значення для виробничого процесу. Ґрунт визначається як природний капітал, що забезпечує постійний, сталий потік товарів та послуг, корисних для суспільства.

Стан ґрунтів безпосередньо залежить від багатьох факторів, включаючи зміну клімату та ефективність управління ґрунтами. Однією з найцінніших якостей ґрунту є його здатність адаптуватися до зовнішніх екологічних або антропогенних факторів завдяки його біорізноманіттю.

Саме стале управління земельними ресурсами забезпечить збереження та належний стан останніх і надасть кращі економічні можливості. Це можливо завдяки економічним, ресурсозберігаючим методам ведення сільського господарства [2].

Внесок зелених інновацій та енергоефективних технологій у сталий економічний розвиток та збереження ресурсного потенціалу природного середовища є очевидним. Програми підтримки впровадження сталих сільськогосподарських технологій надають можливості, насамперед фінансові, для впровадження таких заходів.

Ресурсозберігаючі сільськогосподарські технології дають змогу оптимізувати виробничий процес витрачаючи менше коштів, застосовуючи корисні агротехніку для підвищення потенціалу ґрунту, тим самим отримуючи додатковий прибуток саме від здатності ґрунту виробляти більше. Іншими словами, ключовим є покращення здоров'я ґрунту, а не забезпечення врожайності в кожному окремому випадку шляхом застосування додаткових добрив або засобів захисту рослин.

Однак, очевидно, що за ефективного управління сільськогосподарськими угіддями можна досягти перерозподілу грошових потоків у виробничому підрозділі сільського господарства шляхом покращення якості ґрунту завдяки використанню ресурсозберігаючих агротехнологій.

Список використаних джерел:

1. Як сільськогосподарські практики впливають на довкілля та соціальний розвиток. Інформаційний центр “Зелене досьє”. URL:

<https://www.dossier.org.ua/news/yak-silskogospodarski-praktiki-vplivayut-na-dovkillya-ta-socialniy-rozvitok>.

2. Енергозберігаючі та ресурсозберігаючі технології в сільському господарстві. WEAGRO. 2024. URL: <https://weagro.ua/blog/energozberigayuchi-ta-resursozberigayuchi-tehnologiyi-v-silskomu-gospodarstvi>.

Свергун К.Є., здобувач

Вінницький технічний фаховий коледж

Науковий керівник – к.е.н., доцент Фабіянська В.Ю.

ПРОФЕСІЙНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АУДИТОРА В УМОВАХ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У сучасних умовах розвитку економіки особливого значення набуває забезпечення прозорості фінансової інформації суб'єктів господарювання та є ключовим фактором забезпечення ефективності аудиторської діяльності та стабільності фінансової системи загалом. Це зумовлено зростанням ролі фінансової звітності як основного джерела інформації для прийняття управлінських та інвестиційних рішень. У цьому контексті незалежний аудит виступає одним із ключових інструментів контролю достовірності фінансових даних. Його основною метою є перевірка фінансової інформації підприємства та формування незалежної професійної думки аудитора щодо її достовірності.

У зв'язку з цим особливого значення набуває професійна відповідальність аудитора, яка визначає рівень його відповідальності перед клієнтами, державними органами, інвесторами та іншими користувачами фінансової інформації. Вона є важливою складовою ефективного функціонування аудиторської діяльності та забезпечення довіри до її результатів.

Професійна відповідальність аудитора являє собою комплексну систему етичних, правових і професійних норм, що визначають межі допустимої поведінки фахівця, його обов'язки перед суспільством та рівень відповідальності за результати своєї діяльності і регулюються Кодексом етики професійних бухгалтерів [1].

Відповідно до розділу 8 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», сутність професійної відповідальності аудитора полягає у забезпеченні високої якості та незалежності аудиторських послуг через систему дисциплінарного контролю та майнових гарантій [2].

Важливою особливістю аудиторської діяльності є те, що її результати мають значний вплив на економічні рішення користувачів фінансової звітності. Інвестори, кредитори та інші зацікавлені особи використовують аудиторський висновок як надійне джерело інформації для прийняття фінансових рішень.

Особливого значення набуває дотримання принципу незалежності, який гарантує неупередженість аудиторського висновку. Відсутність незалежності може призвести до викривлення результатів аудиту та втрати довіри до професії загалом.

Професійна відповідальність аудитора тісно пов'язана з довірою до фінансової інформації, яка є основою функціонування фінансових ринків. У сучасних умовах особливого значення набуває цифровізація економіки та впровадження новітніх технологій.

Зокрема, використання штучного інтелекту у фінансовій сфері створює нові виклики для аудиторів. Вони повинні забезпечувати прозорість, достовірність і відповідальність при використанні цифрових інструментів у процесі аудиту.

Це вимагає від аудиторів постійного підвищення рівня професійної компетентності, адаптації до нових умов діяльності та дотримання високих етичних стандартів.

Отже, професійна відповідальність аудитора є складним і багатогранним явищем, що охоплює етичні, правові та професійні аспекти його діяльності. Вона визначає рівень довіри до аудиторської професії та виступає основою забезпечення прозорості фінансової інформації. Дотримання етичних принципів, виконання вимог законодавства та міжнародних стандартів аудиту сприяє формуванню об'єктивного аудиторського висновку та підвищенню якості аудиторських послуг.

Список використаних джерел:

1. Кодекс етики професійних бухгалтерів. IFAC, 2023. URL : https://mof.gov.ua/uk/international_code_of_professional_ethics_accountants_including_international_independence_standards-780 (дата звернення 27.03.2026).
2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України . №2258-VIII від 21.12.2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 27.03.2026).

Сидоров М. С., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Нагорний В. В.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА І СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ: КЛАСИЧНИЙ ТА АЛЬТЕРНАТИВНИЙ РОЗВИТОК

Під час економічних спадів бізнес змушений функціонувати в умовах зниження попиту, обмеженого доступу до фінансування та нагальної необхідності оптимізації ресурсів. Саме циклічний характер економіки зумовлює чергування двох фундаментальних логік розвитку - класичної та альтернативної, які по-різному формують реактивність, безперервність діяльності, адаптивність і стабільність ключових показників ефективності підприємств. У таких умовах значно підвищується вразливість бізнесу до ризиків і невизначеності. На передній план виходять питання економічної безпеки (зниження ліквідності, зростання кредитних і валютних ризиків, порушення грошових потоків, втрата конкурентних позицій, витік конфіденційної інформації, виснаження ресурсного потенціалу), стійкості розвитку (обмежена адаптивність, повільне відновлення після шоків, надмірна залежність від окремих постачальників чи ринків, нестабільність організаційних структур і процесів, недостатня стратегічна гнучкість) та операційної стабільності (коливання обсягів виробництва, доходів і прибутковості, соціальна напруженість у колективі, зниження інвестиційної привабливості).

Класична модель розвитку базується на еволюційному, поступовому

зростанні в умовах відносної стабільності й передбачає довгострокове планування, ієрархічні організаційні структури, стандартизовані процеси, опору на історичні дані, мінімізацію ризиків через жорсткий контроль і диверсифікацію в добре знайомих сегментах ринку, а також акцент на операційній ефективності, прибутковості та масштабуванні. В межах цієї моделі економічна безпека забезпечується стабільним управлінням ресурсами та структурною передбачуваністю. Альтернативна ж модель орієнтована на умови нестабільності, високої невизначеності та швидких змін і характеризується високою адаптивністю, гнучкими структурами, децентралізацією прийняття рішень, активним впровадженням інновацій і цифрових технологій, розвитком партнерства, сприйняттям ризиків як джерела нових можливостей. Економічна безпека в цій моделі досягається завдяки швидкому реагуванню, оперативному відновленню та перерозподілу ресурсів.

Класична модель створює проблеми через свою інертність і сильну залежність від стабільного зовнішнього середовища. Альтернативна - через підвищені ризики, надмірну динамічність, невизначеність і значні трансформаційні навантаження на організацію. Жодна з цих моделей окремо не забезпечує оптимального балансу між економічною безпекою, стійкістю та стабільністю в умовах сучасної турбулентності.

Саме тому актуальним є формування гібридних моделей розвитку, які поєднують сильні сторони обох підходів: довгострокове планування та контроль (з класичного), інноваційність, гнучкість і швидке реагування (з альтернативного). Гібридність реалізується через гнучке стратегічне планування, змішані організаційні структури, інтеграцію цифрових технологій у стандартизовані процеси, контрольовану інноваційну активність, комбіноване управління ризиками, екосистемне мислення та комплексний підхід до безпеки, що поєднує стійкість, гнучкість і здатність до відновлення.

Дослідження підтверджує, що класичні моделі забезпечують відносну стабільність лише за умов прогнозованості, але виявляються обмеженими в періоди турбулентності. Альтернативні моделі суттєво підвищують

адаптивність, проте збільшують рівень ризиків. Подолати ці суперечності можливо саме завдяки гібридним підходам, які інтегрують найкращі елементи обох парадигм в єдину систему управління.

Список використаних джерел:

1. Нагорний В.В. Сидоров М.С., Кулініч Т.В. (2026) Класичний та альтернативний розвиток підприємств та організацій: проблеми економічної безпеки, стійкості та стабільності. Ефективна економіка. №2. <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.2.120>

Скрипник В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Вінницький технічний фаховий коледж
Науковий керівник – викладач природничих дисциплін, Матвійчук А.В.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ (НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)

У сучасних умовах розвитку національної економіки підприємства України функціонують в умовах постійних змін та економічних викликів. Особливо актуальним є питання трансформації підприємств на регіональному рівні. Важливу роль у розвитку економіки України відіграє Вінницька область, яка є одним із провідних аграрно-промислових регіонів держави. У регіоні активно розвивається сільське господарство, харчова промисловість, машинобудування, транспорт та логістика.

Трансформація підприємств – це процес змін у діяльності підприємства, спрямований на підвищення ефективності роботи, конкурентоспроможності та адаптації до нових економічних умов і включає: модернізацію обладнання, впровадження нових технологій, зміну структури управління, вихід на нові ринки збуту, зміну логістичних маршрутів, цифровізацію бізнес-процесів. У сучасних умовах підприємства повинні швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища, щоб залишатися прибутковими та конкурентоспроможними. [2]

Вінницька область має сприятливі умови для розвитку підприємств різних галузей. У сучасних умовах у регіоні відбуваються такі трансформаційні процеси:

Релокація підприємств – через воєнні дії багато підприємств було переміщено з небезпечних регіонів України до більш безпечних областей, зокрема до Вінницької області. Це сприяло збільшенню кількості підприємств, створенню нових робочих місць та розвитку промисловості.

Розвиток аграрних підприємств – у регіоні вирощують зернові культури, кукурудзу, соняшник, цукрові буряки. Також активно розвивається тваринництво та переробна промисловість. Підприємства впроваджують сучасну техніку, автоматизацію виробництва та нові технології вирощування продукції. [1]

Розвиток переробної промисловості – у регіоні працюють підприємства з виробництва харчових продуктів, олії, цукру, м'яса та молочної продукції. Це дозволяє не лише вирощувати сировину, а й переробляти її, отримуючи більший прибуток.

Цифровізація підприємств – підприємства Вінницької області активно впроваджують цифрові технології: електронний документообіг, онлайн-продажі, автоматизацію бухгалтерського обліку, використання логістичних програм, системи управління підприємством.

Через війну змінилися логістичні маршрути перевезення товарів. Багато підприємств переорієнтувалися на перевезення продукції до країн Європейського Союзу автомобільним та залізничним транспортом. Зросла роль логістики у діяльності підприємств, оскільки від правильного вибору маршруту залежить собівартість продукції.

У майбутньому підприємства Вінницької області мають такі перспективи розвитку: розширення експорту продукції до країн ЄС, розвиток логістичних центрів, будівництво нових підприємств, впровадження енергозберігаючих технологій, розвиток малого та середнього бізнесу, залучення іноземних інвестицій. Розвиток підприємств сприятиме створенню нових робочих місць, збільшенню надходжень до бюджету та підвищенню рівня життя населення.

Отже, для успішного функціонування підприємствам необхідно адаптуватися до нових умов, впроваджувати інновації, розвивати логістику та шукати нові ринки збуту. Вінницька область є перспективним регіоном для розвитку підприємств, оскільки має вигідне географічне положення, розвинене сільське господарство, промисловість та транспортну інфраструктуру. Трансформація підприємств у регіоні сприяє розвитку економіки не лише області, а й України в цілому.

Список використаних джерел:

1. Інноваційний розвиток підприємств АПК в умовах глобалізації ринків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://vsau.org/assets/images/general/nauka/razovi-radu/dysertatsiia_Liudvika-I_I.pdf (дата звернення 25.03.26)
2. Трансформація українського бізнесу в умовах глобальних викликів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2025/01/ujae_2024_r04_a28.pdf (дата звернення 24.03.26)

Славич Т.М., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н, професор Мірзоєва Т.В.

ХАРАКТЕРНІ ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Ринок земель сільськогосподарського призначення виступає одним із ключових елементів земельної реформи в Україні. Відміна мораторію на продаж с.г. земель 1 липня 2021 року відкрила можливості для ефективного використання цього ресурсу, залучення інвестицій в АПК і підвищення капіталізації аграрного сектору. У власності України один із найбільших земельних банків у Європі: зареєстрованими є близько 33 млн га с.г. земель (це 77,2 % від загальної площі земель, зареєстрованих у Державному земельному кадастрі) [1]. Ринок сільськогосподарських земель безпосередньо впливає на розвиток аграрного бізнесу, продовольчу безпеку й економіку країни в цілому.

Основний нормативний акт, який характеризує і регламентує ринок земель с.г. призначення – Закон України від 31.03.2020 № 552-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» (зі змінами) [2].

На законодавчому рівні встановлено обмеження, зокрема: переважне право викупу для орендарів; заборона для іноземців (окрім винятків); перевірка покупців через Єдиний державний реєстр. Передбачена й щорічна індексація нормативної грошової оцінки земель (НГО) – коефіцієнт за 2024 р. – 1,12; за 2025 р. – 1,08. Середня НГО ріллі станом на 2025 рік становила 32 395 грн/га [2].

Основні характеристики ринку станом на березень 2026 року (з 01.07.2021): кількість укладених угод купівлі-продажу – 334 803; загальна площа в обігу – 1,001 млн га (це близько 3 % від зареєстрованих с.г. земель); середня ціна 1 га – 64 631 грн (зростання на 96 % з моменту відкриття ринку). У доларовому еквіваленті: близько 1 501 USD/га.

Характерними для ринку земель с.г. призначення в Україні є регіональні особливості. «Найдорожчими» регіонами є захід і центр, зокрема: Івано-Франківська (до 165 615 грн/га), Тернопільська (до 126 тис. грн/га), а також Львівська і Київська області. Найменша вартість земель с.г. призначення у прифронтових зонах і на півдні країни: у Запорізькій області (~38 тис.), Херсонській (~39 тис.), Чернігівській, Миколаївській і Одеській. Найбільш «активними» областями за кількістю угод у 2025 р. були Полтавська, Вінницька і Київська області. У прифронтових регіонах активність на ринку земель с.г. призначення мінімальна через ризики (наприклад, Херсонська – лише ~300 га за 5 місяців 2025) [3]. Щодо учасників ринку і структури угод, то переважна більшість угод (87 %) – це вторинний ринок (тобто, перепродаж). Із 2024 р. юридичні особи збільшили частку до 33,2 % у 2025 (і навіть до 39 % у червні). Переважно вони купують «товарні» землі й платять вищу ціну. При цьому, 99,5 % проданих земель залишаються в аграрному виробництві. Має місце й оренда комунальних земель через ProZorro.

Попри активність на ринку земель сільськогосподарського призначення, можна виокремити низку проблем і викликів, які чинять вплив на його розвиток. Насамперед, це: вплив війни – окупація земель (близько 20%) і знижена активність у прифронтових зонах; концентрація, що зумовлює ризик монополізації; обмежений доступ до кредитів під заставу землі; транзакційні витрати і дрібні ділянки на заході; спекулятивні ризики і нерівномірність регіонального розвитку. Відтак, дана тематика потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Земельний ринок в Україні. Фінальний аналітичний огляд. *Kyiv School of Economics*. URL: <https://kse.ua> › 2024/10 › land_review_IIIq_ua
2. Продаж земель сільськогосподарського призначення (ринок землі). URL: <https://legaid.wiki/index.php>
3. Тарасовський Ю. Ринок сільгоспземель у 2025 році: вартість ділянок зростає залежно від безпекової ситуації. *Forbes*. 2026. URL: <https://forbes.ua/news/rinok-silgospzemel-u-2025-rotsi-vartist-dilyanok-zrostaе-zalezhno-vid-bezpekovoі-situatsii-08012026-35381>

Сластьон Р.М., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – д.е.н, професор Діброва А.Д

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

Економічна ефективність виробництва зернових культур визначається як співвідношення результату до витрат ресурсів. В умовах євроінтеграції України відбувається трансформація виробничих технологій, інституційного середовища та ринкових умов, що комплексно впливає на ефективність аграрних підприємств.

Першим ключовим аспектом є гармонізація регулювання засобів захисту рослин відповідно до стандартів ЄС. Очікується скорочення дозволених діючих речовин на 20–30%, що зумовлює перехід до більш дорогих препаратів та

інтегрованих систем захисту. У результаті витрати можуть зрости на 10–15% (20–40 дол. США/га), що підвищує собівартість продукції та впливає на маржинальну ефективність виробництва.

Другий аспект пов'язаний із трансформацією систем удобрення. У межах політики ЄС (зокрема «Green Deal» та «Farm to Fork») передбачається зниження норм внесення мінеральних добрив на 10–20%. Це супроводжується переходом до точного землеробства, диференційованого внесення та оптимізації строків. Інвестиції в такі технології можуть становити 15–25 дол. США/га, але забезпечують підвищення ефективності використання ресурсів у середньостроковій перспективі.

Третій аспект – розширення доступу до ринку ЄС. Лібералізація торгівлі та інтеграція у європейські ланцюги доданої вартості сприяють підвищенню цін реалізації на 5–10%, що має дозволити частково компенсувати зростання витрат та підвищити рентабельність виробництва.

Четвертий аспект полягає у доступі до фінансової та технічної підтримки ЄС. Очікується, що грантові програми та пільгове фінансування можуть покривати до 10–15% витратної частини сільськогосподарських виробників, сприяючи модернізації та зниженню трансакційних витрат.

Таким чином, євроінтеграція формує як витратні, так і дохідні фактори впливу на економічну ефективність виробництва зернових культур. У короткостроковій перспективі домінує зростання витрат, однак у довгостроковій – підвищення конкурентоспроможності, ресурсної ефективності та стійкості аграрного сектору можуть компенсувати додаткові витрати.

Список використаних джерел:

1. Мочерний С.В. Основи економічних знань. К: Академія, 2000.
2. European Commission. The European Green Deal, 2019.
3. European Commission. Farm to Fork Strategy, 2020.

Степасюк М.О., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

НУБіП України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-6009-6670>

Науковий керівник – д.е.н, професор Мірзоєва Т.В.

ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА ТА РІВЕНЬ КОНЦЕНТРАЦІЇ КАПІТАЛУ НА ОЛІЙНО-ЖИРОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

У 2026 році олійно-жировий підкомплекс України залишається найбільш консолідованим сегментом аграрного сектору. Інституційна структура ринку сформована під впливом необхідності подолання логістичних бар'єрів та енергетичних викликів, що призвело до домінування вертикально-інтегрованих структур. Сучасна інституційна структура ринку складається з трьох рівнів:

- Глобальні лідери (Bunge, ADM, Cargill, Louis Dreyfus). Основна їхня роль полягає у інтеграції української продукції в світові ланцюги постачання та гарантує стабільне надходження іноземного капіталу в економіку країни;

- Національні вертикально-інтегровані холдинги (Kernel, МХП, ViOil, Allseeds). Особливістю даних компаній є контроль повного циклу: від власного виробництва насіння до портових терміналів.

- Спеціалізовані та регіональні переробники (малі та середні ОЕЗи), які у 2026 році все більше переорієнтовуються на ріпак та сою, або локальні ринки [1,4].

Рівень концентрації капіталу в галузі оцінюється як високий. Такі міжнародні компанії як ADM (Archer Daniels Midland), Bunge, Cargill та Louis Dreyfus разом контролюють 50-60% міжнародної торгівлі пшеницею, кукурудзою та соєвими бобами.

Звичайно, що це створює ризики для фермерів та споживачів, адже ці компанії досить часто зловживають своїм ринковим становищем та детальним знанням ринку для спекуляцій. Жодна з цих компаній не надає точної інформації про кількість сировини та її походження. Експерти оцінюють обіг Cargill у 217 мільйонів тонн, Bunge – 142 мільйони тонн, ADM – 100 мільйонів тонн, Dreyfus – 83 мільйони тонн [2,4].

Всього 10 років тому частка цих чотирьох компаній на світовому ринку становила 70-90%, але їх потіснили нові конкуренти, насамперед китайський гігант Cofco International (CIL), який у 2022 році продав 127 мільйонів тонн зернових, олійних культур та фруктів. Голландська Viterra, дочірня компанія Glencore Group, що має обіг близько 100 мільйонів тонн.

«Велика четвірка» бореться з новими конкурентами, намагаючись поглинути їх та розширюючи свої бізнес-сфери, включаючи біопаливо, харчові олії, корми для тварин та харчові продукти. З 2021 року Cargill та ADM активізували придбання конкурентів, найбільшою угодою якої стало придбання Bunge компанією Viterra [4].

Висока концентрація капіталу дозволяє цим гравцям інвестувати у власну енергогенерацію (спалювання лушпиння), що у 2026 році стало головною конкурентною перевагою перед дрібними заводами.

В Україні найбільшим виробником соняшникової олії з часткою ринку 27–28% є Kernel, який виробляє до 1,6 млн т олії на рік. Компанія також експортує близько 8% світового обсягу соняшникової олії.

До топ-3 українських переробників соняшнику з часткою ринку майже 10% належить Creative Group, що має 9 заводів й експортує майже 70% продукції, а також Astarta/Globyno та Красногірський олійний завод [3].

Сучасний стан ринку характеризується «інфраструктурним капіталізмом»: виграє не той, хто має більше землі, а той, хто володіє логістичним вузлом. Концентрація капіталу змістилася з володіння елеваторами до володіння портовою інфраструктурою та власним вагоним парком. Водночас, інституційне середовище потребує вдосконалення антимонопольного регулювання, щоб висока концентрація не обмежувала закупівельні ціни для малих фермерів - виробників сировини.

Отже, високий рівень концентрації капіталу в олійно-жировій галузі України є вимушеною реакцією на глобальні виклики. Це забезпечує галузі фінансову «подушку» та технологічну модернізацію, проте створює бар'єри для входу нових

гравців, що потребує зваженої державної політики підтримки середнього бізнесу в переробці.

Список використаних джерел:

1. «Kernel» наростив переробку олійних на 12%. (2024). URL: <https://agrotimes.ua/agromarket/kernel-narostyv-pererobku-olijnyh-na-12/>
2. Луцяк В.В., Пронько Л.М., Мазур К.В., Колесник Т.В. (2020). Маркетинговий потенціал інновацій у олійно-жировому підкомплексі: стан ринку, створення вартості, конкурентоспроможність. Вінниця: *ВНАУ*. 221 с.
3. Топ-3 найбільших переробників соняшнику в Україні. (2025). URL: <https://agroportal.ua/news/ukraine/top-3-naybilshih-pererobnikiv-sonyashniku>
4. Чотири компанії контролюють половину світової сільськогосподарської торгівлі, але конкуренція загострюється. (2024). URL: <https://ukragroconsult.com/en/news/four-companies-control-half-of-the-worlds-agricultural-trade-but-competition-is-intensifying/>

Стеценко Д.О., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., професор Рогач С.М.

АНАЛІЗ СТАНУ РИНКУ ЗАМОРОЖЕНИХ ХЛІБОБУЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ

Ринок хліба та хлібобулочних виробів є однією із найважливіших сфер економіки, що забезпечує населення основними продуктами харчування. Водночас сучасні глобальні трансформації зумовлюють структурну перебудову цієї галузі. Світова практика свідчить про необхідність застосування низьких температур як методу тривалого зберігання продовольчих товарів.

Наразі можна виокремити такі критерії розвитку ринку хлібопродуктів та макаронних виробів Європи: продажі хлібобулочних виробів майже не постраждали від карантину через пандемію в ЄС. Просліджується тенденція до зростання попиту на інгредієнти вищої якості, зокрема, органічні, а також збагачений хліб, який забезпечує додаткові переваги для здоров'я.

Прогнозується, що заморожена випічка зросте найшвидше серед усіх хлібобулочних виробів. Сучасний ритейл стабільно є найбільшим дистриб'ютором свіжих хлібобулочних виробів з часткою ринку 66–68 відсотків [1, С. 44]. Як свідчить практичний досвід, завдяки зростанню промисловості харчових продуктів і поліпшенню економічних умов споживачі в Європі більше схильються до покупки чи виготовлення напівфабрикатів. Яскравим прикладом високої технологічної зрілості є ринок Нідерландів де 77 % випічки виробляється як напівфабрикат, використовується шокове заморожування [1, С. 47].

Ринок заморожених хлібобулочних продуктів охоплює виробництво, розподіл та продаж виробів, які піддаються заморожці для подовження терміну зберігання без втрати смакових якостей.

Згідно з останніми аналітичними звітами MarketsandMarkets обсяг ринку заморожених хлібобулочних продуктів у 2024 році становив \$25,5 млрд USD. Середньорічний темп зростання (CAGR) ринку становить 5,2 відсотка. При тому Європа є регіоном-лідером, оскільки її частка становить понад 50% ринку. Це відбувається завдяки традиціям споживання випічки та розвиненій логістиці. Як свідчать статистичні дані, сегмент виробів, готових до випікання, становив 42,08% ринку замороженої випічки за формою споживання у 2024 році [2].

Технології заморозки продуктів трансформують традиційно локальний ринок хлібобулочних виробів у глобальний. Аналізуючи показники імпорту провідних європейських компаній-виробників заморожених хлібобулочних виробів (La Lorraine Bakery, Vandemoortele Europe, Mantinga, Stokson) в Україну, слід відмітити що обсяг імпорту за три місяці 2023-2025 років в натуральних показниках зріс на 42,4%, сягнувши 2,01 тис тонн. У грошовому еквіваленті ринок зріс ще суттєвіше: зі 157,9 млн грн у 2023 р. до 276,7 млн грн у 2025 р., або на 75,2%. Валютна вартість імпорту зросла на 67,5% (до € 6,66 млн) [3]. Це свідчить не тільки про збільшення попиту, а й про перехід на більш дорожу та якісну продукцію.

Отже, як висновок, слід відмітити що на світовому ринку заморожених хлібобулочних продукті прослідковується тенденція зростання, а до українського

середовища доєдналися європейські гравці що підвищує конкуренцію на ринку, змінює структуру споживання в сторону якості та створює нові виклики для вітчизняних виробників, змушуючи їх переходити від традиційних циклів виробництва до інноваційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Лєге́за Д. Г., Со́кіл Я. С., Кулі́ш Т. В. Поведінка споживачів на ринку борошна в країнах Європейського Союзу. Економіка, управління та адміністрування. 2023. № 3 (105). С. 43-50
2. Frozen Bakery Products Market. Marketsandmarkets. URL: <https://www.marketsandmarkets.com/Market-Reports/frozen-bakery-market-789.html> (дата звернення: 25.03.2026).
3. Державна служба статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/>

Трохименко Т. В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

НУБІП України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-7988-9831>

Науковий керівник – д.е.н, професор Негода Ю.В.

ОГЛЯД ВПЛИВУ ВОЄННИХ ДІЙ НА АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації у 2022 році стало шоком для сільського господарства України, порушивши виробництво, логістику та експорт. Метою тез є узагальнення ключових наслідків впливу воєнних дій на аграрний сектор у 2022–2024 роках порівняно з довоєнним періодом.

Довоєнний стан аграрного виробництва. У 2021 році аграрний сектор демонстрував рекордні показники: валовий збір зернових, зернобобових та олійних культур перевищив 107 млн т [1], а експорт агропродукції становив майже 28 млрд дол. США [2]. Україна була серед провідних експортерів пшениці, кукурудзи та соняшникової олії.

Вплив воєнних дій на обсяги виробництва. З 2022 року аграрне виробництво різко скоротилося: валовий збір зернових і зернобобових культур у перший рік війни зменшився більш ніж на 35–40% порівняно з 2021 роком [3]. Причинами

стали окупація та мінування земель, руйнування інфраструктури, дефіцит ресурсів і робочої сили. У 2023–2024 роках відбулося часткове відновлення й стабілізація, однак обсяги залишалися нижчими за довоєнні через безпекові та кліматичні ризики.

Структурні зміни у виробництві. Війна зумовила структурні зрушення: скоротилися посіви високовитратних і логістично складних культур (передусім кукурудзи та соняшнику), натомість зросла частка сої, ріпаку, зернобобових і круп'яних культур. Водночас відбулася регіональна переорієнтація виробництва в бік центральних і західних областей, що частково компенсувало втрати прифронтових територій, але підвищило витрати та знизило ефективність.

Логістичні та інфраструктурні обмеження. Блокування морських портів у 2022 році різко обмежило експорт, спричинивши перевантаження потужностей зберігання, зростання логістичних витрат і зниження закупівельних цін. Запуск «зернових коридорів» та розвиток альтернативних маршрутів (дунайські порти, західні кордони) частково стабілізували експорт у 2023–2024 роках, однак логістичні ризики залишаються високими.

Отже, воєнні дії погіршили умови функціонування аграрного сектору України через скорочення виробництва, трансформацію структури посівів і ускладнення логістики. Водночас сектор продемонстрував адаптивність, зберігши ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки та експортного потенціалу. Подальше відновлення залежить від безпекової ситуації, темпів розмінування земель, відбудови інфраструктури та доступу до фінансування й інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Врожай зернових та олійних в 2021 році склав рекордні 107,3 млн т – Держстат.UGA. URL: <https://uga.ua/news/vrozhaj-zernovih-ta-olijnih-v-2021-rotsi-sklav-rekordni-107-3-mln-t-derzhstat/>.(дата звернення: 28.03.2026).
2. Експорт сільгосппродукції збільшився на чверть у 2021 році. URL: <https://ports.ua/eksport-silgospprodukczi%dl%97-zbilshivsya-na-chvert-u-2021-roczi/>.(дата звернення: 28.03.2026).

3. Аграрний сектор економіки: підсумки 2022 та прогноз на 2023 рік. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ahraryy-sektor-ekonomiky-pidsumky-2022-ta-prohnoz-na-2023-rik>. (дата звернення: 28.03.2026).

Усов Р.О., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-3418-9464>
Науковий керівник – к.е.н., доцент Степасюк Л.М

ЕВОЛЮЦІЯ ГАЛУЗІ КВІТНИКАРСТВА ЯК ДЕТЕРМІНАНТА РОЗВИТКУ РИНКУ КВІТІВ В УМОВАХ СТРУКТУРНИХ ЗМІН НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Еволюція галузі квітникарства виступає фундаментальною детермінантою розвитку ринку, визначаючи його сучасну структуру та механізми функціонування. Трансформація квітникарства з традиційного у високотехнологічне комерційне виробництво розпочалася в середині ХХ століття. До цього моменту виробництво мало переважно локальний характер, було зосереджене навколо великих міст або релігійних центрів [1].

Розвиток технологій контрольованого середовища, зокрема впровадження скляних та плівкових теплиць, дозволив галузі подолати обмеження сезонності та клімату. Це стало поштовхом до спеціалізації та виникнення промислових квітникарських підприємств, що радикально змінили структуру ринку - від локальних монополій до глобальних ланцюгів [1].

Сучасний етап розвитку національної економіки України характеризується безпрецедентними структурними змінами, зумовленими військовими діями, руйнацією логістичних ланцюгів та трансформацією споживчого попиту [1].

Технологічна модернізація – ключовий фактор підвищення конкурентоспроможності квітникарських підприємств в Україні. Еволюція технологій у квітникарстві демонструє перехід від повної залежності від природних умов до керованих екосистем з високим ступенем автоматизації [2].

Традиційні методи базуються переважно на вирощуванні у відкритому ґрунті, що робить виробництво сезонним і вразливим до кліматичних ризиків. Такі практики характеризуються надмірним використанням водних ресурсів, пестицидів та інтенсивною ручною працею. Основним недоліком є складність прогнозування врожайності та якості продукції через мінливість зовнішнього середовища [2].

Тепличні та закриті системи: Сучасні теплиці (Smart Greenhouses) - це високотехнологічні об'єкти, де за допомогою мережі датчиків IoT контролюються вологість ґрунту, рівень поживних речовин, температура повітря та освітлення. Це дозволяє забезпечити цілорічне виробництво та вищу якість квітів порівняно з відкритим ґрунтом [2].

Гідропоніка та аеропоніка: Ці методи виключають використання ґрунту. Гідропоніка дозволяє точно керувати живленням рослин через водні розчини, що скорочує споживання води на 70–90%. Аеропоніка (розпилення поживного туману на коріння) стимулює швидкий ріст і краще поглинання поживних речовин, що особливо важливо для делікатних декоративних культур [2].

Вертикальне фермерство (PFALs): Вирощування у багатошарових структурах з штучним освітленням дозволяє збільшити продуктивність на 400–500% на квадратний метр порівняно з традиційними фермами. Це сприяє розвитку локальних міських ферм, що значно знижує витрати на логістику [2].

Точне землеробство та робототехніка: Використання дронів та сенсорів дозволяє проводити моніторинг здоров'я рослин у реальному часі, що може знизити пошкодження культур на 20% і підвищити продуктивність на 60%. Роботи для збору врожаю здатні працювати цілодобово, знижуючи витрати на оплату праці та забезпечуючи стабільну якість зрізу [2].

Післязбиральні технології: Застосування вакуумного охолодження видаляє зайву вологу з квітів та упаковки, що значно знижує ризик грибкових захворювань і подовжує життя квітів у вазі [2].

Список використаних джерел:

1. Груб З. Аграрний сектор України на шляху до ЄС: досвід Центрально-Східної Європи та виклики війни. (2025). URL: <https://uifuture.org/reports/agrarnyy-sektor-ukrayiny/>
2. Brian Okinda, Where does tech meet sustainable practices in the floriculture industry? (2025). URL: <https://thursd.com/posts/technology-in-sustainable-floriculture-industry>

Ханенко В.О., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н, професор Мірзоєва Т.В.

АМЕРИКАНСЬКИЙ СТИЛЬ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У БІЗНЕСІ: DATA-DRIVEN ПІДХІД І РОЛЬ SILICON VALLEY

Прийняття рішень у бізнесі є ключовим елементом управлінської діяльності, що визначає ефективність функціонування підприємства в умовах динамічного середовища. Під цим поняттям розуміють процес вибору оптимальної альтернативи серед можливих варіантів із метою досягнення поставлених цілей. Такий процес включає ідентифікацію проблеми, аналіз альтернатив, оцінку ризиків, вибір рішення та відповідальність за його наслідки [1]. Американський стиль прийняття рішень характеризується прагматизмом, орієнтацією на результат і високим рівнем індивідуальної відповідальності. На відміну від європейських або азійських моделей, де значну роль відіграють формалізовані процедури та колективне погодження, у США домінує швидкість і ефективність рішень [2]. Однією з ключових характеристик сучасного американського менеджменту є використання підходу Data-Driven Decision Making (DDDM). Його сутність полягає у прийнятті управлінських рішень на основі об'єктивних даних і аналітики, а не інтуїції чи особистого досвіду. Основними елементами Data-Driven підходу є збір великих масивів даних (Big Data), формування ключових показників

ефективності (KPI), використання аналітичних моделей і постійний моніторинг результатів [3].

Особливе місце у формуванні сучасної моделі прийняття рішень займає екосистема Silicon Valley, яка стала символом інноваційного підходу до управління. Тут рішення приймаються швидко, часто в умовах невизначеності, а альтернативи тестуються паралельно. Такий підхід базується на концепції «learning by doing» – навчання через практику [4]. Важливим інструментом управління ризиками в цій моделі є концепція «Fail Fast», яка передбачає швидке тестування гіпотез і раннє виявлення помилок. Це дозволяє мінімізувати фінансові втрати і накопичувати досвід для подальших рішень [5]. Водночас важливо відзначити, що впровадження Data-Driven підходу суттєво підвищує якість і ефективність управлінських рішень. Згідно з сучасними науковими дослідженнями, використання аналітики та великих даних дозволяє підприємствам приймати більш обґрунтовані рішення, покращувати прогнозування і знижувати рівень невизначеності. Окрім того, інтеграція аналітичних інструментів у процес управління сприяє підвищенню продуктивності, оптимізації ресурсів і формуванню конкурентних переваг підприємства [6]. Отже, американський стиль прийняття рішень поєднує швидкість, аналітичність і персональну відповідальність, що забезпечує високу ефективність управління в сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Adindex. Data-driven маркетинг: сутність та особливості. URL: <https://www.adindex.ua/uk/data-driven-marketynh>
2. DOU. Американський стиль управління та прийняття рішень. URL: <https://dou.ua/forums/topic/47418/>
3. Investopedia. Data-Driven Decision Making (DDDM). URL: <https://www.investopedia.com/terms/d/data-driven-decision-making.asp>
4. Silicon Valley Bank. What is Silicon Valley ecosystem. URL: <https://www.svb.com/business-growth/>

5. Wikipedia. Fail fast (business). URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Fail_fast_\(business\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Fail_fast_(business))

6. Bhushan A.V., Lakshmi G., Dhivya Devi S. Data-Driven Decision-Making: Leveraging Analytics for Performance Improvement. Journal of Informatics Education and Research. 2024. URL: <https://doi.org/10.52783/jier.v4i3.1298>

Якименко М.М., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-5966-1267>

Науковий керівник – д.е.н., доцент Ланченко Є.О.

КОН'ЮНКТУРА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Тривала війна впливає на функціонування економічної системи України загалом і ринку праці зокрема, так, у період повномасштабної війни він зазнав значних змін як у структурному, так і в територіальному вимірах. Попри умови нестабільності та невизначеності відбувається поступова адаптація й відновлення. Водночас бойові дії, структурні й територіальні трансформації попиту на робочу силу, масштабне переміщення населення та мобілізація в армію посилюють проблеми пошуку й найму робочої сили для вітчизняних підприємств.

Чисельність робочої сили у віковій категорії 15–70 років на початок 2024 року скоротилася більш ніж на чверть порівняно з 2021 роком. Майже половина цього зменшення пов'язана із зовнішньою міграцією громадян, які не працюють дистанційно (у 2023 році частка зовнішніх мігрантів, що працювали дистанційно, становила лише 8–10 %). Крім того, приблизно 40 відсоткових пунктів скорочення робочої сили у 2023 році порівняно з 2021 роком зумовлені демографічними втратами та окупацією частини територій. Додатковим чинником стало зростання частки економічно неактивного населення, що пояснюється можливими труднощами з працевлаштуванням для внутрішньо переміщених осіб, необхідністю догляду за членами родини, збільшенням

кількості пенсіонерів, а також невідповідністю наявних навичок вимогам сучасного ринку праці [1].

Із початку 2024 року разом із поступовим відновленням економіки зростає і пропозиція вакансій від підприємств і установ України. Водночас активність шукачів роботи не відповідає зростанню попиту на робочу силу з боку роботодавців. Так, за даними Work.ua [2], у першому півріччі 2024 року кількість вакансій збільшилася майже на 19 тис. і в червні перевищила 110 тис. Проте кількість резюме, створених або оновлених у цей період, становила 304 тис., що майже на 47 тис. менше, ніж у січні 2024 року. Це свідчить про зниження активності шукачів роботи, причому цей показник є нижчим, ніж у 2023 та 2022 роках.

У результаті цього зменшується рівень конкуренції за вакансії: у червні 2024 року цей показник досяг найнижчого значення за останні три роки. За таких умов підприємства стикаються зі значними труднощами в пошуку працівників. Дослідження, проведене Європейською бізнес-асоціацією, показало, що у 2023 році 74 % роботодавців повідомили про відчутний дефіцит кадрів, 17 % зазначили часткову нестачу працівників, і лише 7 % не відчували кадрового дефіциту [1; 3].

Посилення цієї проблеми значною мірою пояснюється масштабною міграцією українців за кордон, мобілізацією до Збройних сил України, а також поглибленням галузевих, професійних і регіональних дисбалансів на ринку праці. Отже, сучасні тенденції попиту й пропозиції робочої сили на вітчизняному ринку праці не сприяють зменшенню кадрового дефіциту. За оцінками Міністерства економіки України, нестача працівників у підприємств і установ наразі становить майже 30 % [1].

Отже, першочерговими завданнями представників науки й державних органів управління, бізнесу є: побудова прогнозів кон'юнктури внутрішнього ринку праці; планування й організаційно-фінансовий супровід відповідної підготовки кваліфікованих працівників; забезпечення їх мотивації праці – і на цій основі забезпечити відновлення України у воєнний і повоєнний періоди.

Список використаних джерел:

1. Дослідження ринку праці. ЕВА – open business journal, URL <https://eba.com.ua/try-chverti-robotodavtsiv-vidchuvayut-defitsyt-kadriv-v-ukrayini/> дата звернення 14.03.2026.
2. Портал пошуку кадрів та роботодавців України, URL <https://www.work.ua/stat/salary/?time=year> дата звернення 15.03.2026.
3. Державна служба зайнятості. Офіційний сайт, URL <https://dcz.gov.ua/stat/infograph> дата звернення 15.03.2026.

Якимовська А.В., здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

НУБіП України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5983-2069>

Науковий керівник – д.е.н, професор Байдала В.В.

ВТРАТИ УКРАЇНСЬКОГО АПК ПІД ЧАС ВІЙНИ

Аграрний сектор України залишається однією з ключових галузей національної економіки, забезпечуючи продовольчу безпеку країни та значну частку валютних надходжень від експорту. У 2025 році, попри повномасштабну війну, логістичні обмеження, мінування сільськогосподарських земель та складні погодні умови, галузь продовжувала демонструвати стійкість. Водночас сектор зазнав чергового скорочення виробництва через високі ризики ведення бізнесу в прифронтових регіонах, зростання витрат і проблеми з доступом до ресурсів [1].

У 2025 році загальний обсяг виробництва агропродукції в Україні зменшився на 6,8 % порівняно з 2024 роком. Аграрії зібрали 57,6 млн тон зернових культур та 17,3 млн тон олійних культур. Частина врожаю залишилася в полі через безпекові ризики в прифронтових областях [2].

Рис. 1. Валовий збір зернових та олійних культур (млн тон)

Джерело: сформовано автором за оціночними даними.

Загалом за воєнні роки виробництво коливалося в межах 50 - 75 млн тон, демонструючи стійкість галузі, але без повного відновлення до рекордних показників 2021 року.

Агропромисловий комплекс забезпечив близько 55–56 % загального експорту України. Виручка від експорту продукції АПК склала 22,5 млрд дол. США у 2025 році. Спостерігалось переорієнтування ринків: частка ЄС дещо знизилася, а поставки зросли до країн Африки, Азії та Близького Сходу.

Рис.2 Експорт агропродукції (млрд дол. США)

Джерело: сформовано автором за оціночними даними.

Загальний агроекспорт зменшився порівняно з 2021 роком через дорожчу логістику та обмеження торгівлі [3].

Повномасштабне вторгнення РФ завдало аграрному сектору України значних прямих і непрямих втрат. Станом на початок 2026 року загальні втрати (прямі та непрямі) оцінюються майже у 84 млрд дол. США. Прямі збитки -

близько 11,2 млрд дол. США (найбільше - пошкодження техніки 6,5 млрд дол. США). Непрямі втрати - 81,9 млрд дол. США за виручкою. Найбільшу частку сформувало рослинництво - 47,2 млрд дол. США [2].

Непрямі фінансові втрати - зміни в економічних потоках внаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну.

Найбільша частка непрямих втрат спричинена зниженням виробництва продукції рослинництва. Сукупні непрямі втрати через скорочення виробництва продукції рослинництва складають 47,2 млрд дол. США. Другою за розміром категорією втрати через порушення експорту. Втрати внаслідок порушень експорту оцінюється у 24,8 млрд дол. США

Отже, повномасштабна війна завдала українському АПК масштабних втрат, але попри значне скорочення виробництва, галузь зберігає стійкість і залишається ключовим джерелом валютних надходжень країни.

Список використаних джерел

1. Національний інститут стратегічних досліджень. Підсумки функціонування аграрного сектору України у 2025 році. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/pidsumky-funktsionuvannya-ahrarnoho-sektoru-ukrayiny-u-2024-rotsi>
2. Київська школа економіки (KSE). Втрати АПК. URL: <https://superagronom.com/news/21979-zagalni-vtrati-ukrayinskogo-apk-vid-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-syagnuli-mayje-84-mlrd>
3. Укрінформ. Дані агроекспорту 2025 року. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4088037-agroeksport-ukraini-torik-sagnuv-226-milarda-zrosta-rol-rinkiv-azii-afriki-ta-blizkogo-shodu.html>

Яровий І.К., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ВНАУ

ORCID ID: 0009-0004-6222-0313

Науковий керівник – к.е.н., доцент Хасцька О.П.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА BIG DATA ЯК ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Сучасні економічні системи функціонують в умовах стрімкого зростання обсягів даних та цифровізації процесів. Це зумовлює необхідність використання новітніх технологій для їх обробки та аналізу. Штучний інтелект та Big Data виступають ключовими інструментами трансформації економіки, забезпечуючи можливості для глибокого аналізу, прогнозування та оптимізації економічних процесів. Актуальність дослідження зумовлена зростаючою роллю даних як стратегічного ресурсу в економіці. Традиційні методи аналізу вже не забезпечують необхідної ефективності в умовах високої складності та динамічності ринків. Інтеграція ШІ та Big Data дозволяє підвищити точність управлінських рішень, забезпечити конкурентні переваги та сприяти інноваційному розвитку як бізнесу, так і державного сектору.

Дослідження ролі та можливостей штучного інтелекту й Big Data як інструментів підвищення ефективності економічних систем є важливим для обґрунтованого прийняття рішень і впровадження інновацій. Поєднання цих технологій дає змогу виявляти складні закономірності та тренди, які залишаються поза увагою традиційних методів аналізу. Використання сучасних алгоритмів, зокрема генеративного ШІ, забезпечує обробку великих обсягів різномірних даних і виявлення раніше недоступних взаємозв'язків. Це сприяє оптимізації бізнес-процесів, підвищенню ефективності діяльності та ухваленню більш обґрунтованих управлінських рішень. Крім того, такі підходи дозволяють не лише реагувати на поточні тенденції, а й прогнозувати майбутні зміни, формуючи стратегічні переваги [1].

Інтеграція штучного інтелекту з класичними економічними моделями, зокрема на базі платформи EconGym, відкриває нові горизонти для управління

складними системами, де звичайне машинне навчання часто виявляється недостатнім. Завдяки використанню адаптивних ШІ-агентів стає можливим не лише точне моделювання поведінки тисяч різних учасників ринку, а й ефективне розв'язання конфліктів між різними економічними політиками. Ключовою перевагою такого підходу є його масштабованість – система зберігає високу точність прийняття рішень навіть при значному ускладненні середовища. У поєднанні з інструментами Big Data це перетворює ШІ на надійний фундамент для прогнозування та оптимізації динамічних економічних процесів на різних рівнях функціонування [2].

Синергія штучного інтелекту та Big Data виступає головним рушієм трансформації сучасних економічних систем, проте, попри очевидні переваги у вигляді автоматизації та інноваційного зростання, широке впровадження цих технологій стикається з викликами щодо етики, прозорості алгоритмів та складності їх інтеграції в існуючі структури. Майбутній розвиток економіки залежатиме від вдосконалення хмарних платформ і симуляційних моделей, що дозволить максимізувати економічну ефективність за умови зваженого підходу до регуляторних та технічних ризиків.

Синергія штучного інтелекту та Big Data є важливим чинником підвищення ефективності й інноваційності сучасних економічних систем. Використання генеративного ШІ та алгоритмічних агентів дає змогу глибше аналізувати дані й підвищувати їхню цінність для стратегічного розвитку. Водночас поширення цих технологій потребує врахування етичних і регуляторних аспектів. Отже, поєднання інновацій із належним контролем є ключовим для сталого економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. A. Shachar. "Introduction to Allogens," URL: <https://arxiv.org/abs/2403.01426>
2. M. Di Vece, D. Garlaschelli, and T. Squartini. "Deterministic, quenched and annealed parameter estimation for heterogeneous network models". URL: <https://arxiv.org/abs/2104.06953>

СЕКЦІЯ 4. ОБЛІК, АУДИТ Й ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ РИЗИКІВ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Атаманюк А.Ю. здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., професор Гуцаленко Л.В.

ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

У сучасних умовах економічної нестабільності й постійних викликів для українського бізнесу ефективне управління ресурсами підприємств набуває критичного значення. Організація обліку та контролю грошових коштів посідає головне місце в цій системі, оскільки саме ліквідність та здатність своєчасно виконувати зобов'язання визначають життєздатність суб'єкта господарювання. Необхідність удосконалення методологічних підходів до аудиту та моніторингу грошових потоків зумовлена постійними змінами податкового законодавства та вимогами до прозорості фінансової звітності. Повномасштабна військова агресія РФ докорінно змінила середовище функціонування українських підприємств, створивши безпрецедентні виклики для стабільності надходжень грошових потоків.

Різноманітність сучасних наукових підходів щодо обліку операцій з грошовими коштами вказують на актуальність дослідження. В. Коломоєць [1] проаналізував організацію руху грошових коштів підприємства через бачення оптимізації платіжних процесів. В його дослідженні наведено обліково-операційні рішення для різних умов. Науковець М. Максимчук [2] своє бачення спрямував на виокремлення напрямів вдосконалення управління грошових коштів на прикладі конкретного підприємства. Автор вказав на практичні можливості застосування інструментів оптимізації cash flow. Саме оптимізація процесів облікового відображення операцій допомагає швидко та якісно виконувати господарські операції. Організаційну систему моніторингу cash flow на основі структурування інформаційних потоків досліджувала Т. О. Мулик [3]. Дослідження про бюджетування грошових коштів на підприємстві в умовах кризових ситуацій в економіці вивчає дослідження автора Л. А. Свистуна, який навів різні механізми за умов економічної нестабільності, кризи певні галузевої відмінності для

підприємств в залежності від напрямків їх діяльності. Різні галузі мають різні «цикли» грошей, наприклад, транспорт та логістика вимагають щоденного курсування вантажівок для заправки та ремонту. Якщо дорога перекрита через обстріли, грошовий потік має миттєво припинитися. Сільськогосподарські підприємства інвестують гроші в землю на шість місяців. Якщо поле знаходиться в зоні бойових дій, виникає грошовий розрив, який неможливо швидко покрити, а ІТ-послуги є більш гнучкими, але це залежить від стабільності Інтернету та електроенергії, яка буває також нестабільною в нашій країні. Значна кількість підприємств припинили свою діяльність, оскільки не змогли адаптуватись до значних ризиків та викликів війни. Нестабільність виробничих послуг впливає на нерівномірність грошового потоку. Суб'єкти господарювання не можуть гарантувати безперервність поставок через логістичні обмеження, дефіцит сировини та непередбачуваність постачальників, обстріли, відключення електроенергії та сигнали повітряної тривоги. Отже, в умовах воєнного стану та економічної нестабільності традиційні моделі управління грошовими потоками потребують докорінної зміни.

Узагальнюючи вище викладене можна дійти висновку, що ефективне управління cash flow однозначно залежить від врахування галузевих циклів (безперервність у транспорті, сезонність в агросекторі, ІТ-сфера) та специфічних ризиків викликаних воєнними діями агресора. Перспективою подальших досліджень є розробка стратегій управління cash flow, які б враховували ступінь воєнних загроз та забезпечували фінансову стійкість суб'єктів господарювання через оптимізацію витрат і диверсифікацію джерел надходжень.

Список використаних джерел:

1. Коломоець В. Рада руху грошових коштів підприємства. EConomics. 2023. № 1 (6). URL: <http://economics.hpi.kh.ua/index.php/journal/article/view/105> (дата звернення: 11.03.2026).
2. Максимчук М. Шляхи вдосконалення управління грошовими потоками ТОВ «СВЯТЕЦЬ». Сучасний менеджмент: витоки, реалії та перспективи розвитку: матеріали наук.-практ. конф. Львів: Львівський національний університет природокористування, 2024. С. 196–199.

3. Мулик Т. О. Організація аналізу грошових потоків на підприємстві. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-3> (дата звернення: 11.03.2026).

4. Свистун Л. А. Бюджетування грошових коштів підприємства в умовах розгортання кризових явищ в економіці. Гроші, фінанси і кредит. 2022. № 3 (86). С. 59–64.

Багацький Я.В. здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент Миськів Л.П.

УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Функціонування суб'єктів господарювання безпосередньо залежить від стану їхньої забезпеченості запасами. Останні виступають матеріальною основою виробничого процесу, забезпечуючи його ритмічність та безперервність. Системний підхід до раціонального управління виробничими запасами дозволяє уникнути зупинки виробництва та оптимізувати операційні витрати. Основними інструментами впливу ефективного управління запасами є точність планування закупівель, прогнозування витрат сировини, чіткий контроль за наявністю та рухом запасів на зазначених етапах.

Згідно НП(С)БО 9 «Запаси», запаси – це активи, які: утримуються для подальшого продажу (розподілення, передавання) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконаних робіт чи наданих послуг, а також управління підприємством [1].

Запаси за розділами балансу класифікуються, як:

- оборотні активи (розділ II активу);
- необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття (розділ III активу балансу).

На баланс запаси зараховуються за первісною вартістю, де первісна вартість придбаних запасів включає ціну самого запасу та суму транспортно-заготівельних витрат, які обліковуються одним із двох способів:

- 1) одразу включаються до первісної вартості запасів;
- 2) обліковуються на окремому субрахунку та щомісяця їх розподіляють.

Важливе місце в обліковому аспекті належить вибору методів оцінки запасів при їх вибутті, де підприємство має можливість обрати один із методів (ФІФО, середньозважена собівартості, ідентифікованої собівартості одиниці запасів, нормативних затрат тощо), що є важелем управління витратами підприємства. Використання одного із перелічених методів за групою запасів проводиться протягом звітного року, що чітко має підтверджуватись обліковою політикою підприємства. Вибір методу оцінки вибуття запасів дозволяє нівелювати вплив зростання цін на ринку сировини, а також забезпечити об'єктивність відображення залишкової вартості у балансі.

У процесі здійснення господарської діяльності ефективне управління виробничими запасами здійснюється на основі інформації про їх кількість у натуральних та грошових одиницях виміру. Основними джерелами даних управління виробничими запасами за певними класифікаційними групами є відображення їх на відповідних субрахунках рахунку 20 «Виробничі запаси». Відображення виробничих запасів в обліку – це чітко регламентований процес, що охоплює процес від моменту надходження виробничих запасів (наприклад, сировини і матеріалів) до їхнього повного списання на собівартість готової продукції.

Одним із заходів поліпшення обліку виробничих запасів є використання ERP-систем, які інтегрують процес закупівлі, виробництва, продажу запасів шляхом вбудованих модулів. Це дозволяє реалізувати механізм автоматичного списання матеріалів згідно з нормативними специфікаціями. При закритті виробничих замовлень ERP-система самостійно відображає бухгалтерські проведення (Дт рахунку 23 «Виробництво» та Кт 20 «Виробничі запаси») в регламентованому обліку, що значним чином мінімізує вплив людини на технічні помилки. Крім того, зоборона списання за відсутності залишку виробничих запасів або контроль лімітів їх видачі

(або наприклад, наявності запасів на складі можна перевірити через вбудований звіт «Стан забезпечення замовлень» за відповідним складом), що перетворює в цілому автоматизовано облікову систему на активний фільтр, який запобігає несанкціонованому використанню виробничих запасів.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 11.03.2026).

Бадуліна А. В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н, доцент, Кузик Н. П.

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ПОШКОДЖЕНОГО МАЙНА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

В умовах сьогодення, зокрема воєнного стану та зростання ризиків техногенних аварій, аграрні компанії України змушені переглянути підходи до порядку проведення інвентаризації активів і відображення у бухгалтерському обліку наслідків їх пошкодження чи руйнування. У цьому контексті інвентаризація пошкодженого майна набуває особливої ваги, виступаючи не просто як періодична перевірна процедура, а як головний елемент методу бухгалтерського обліку. Її функція полягає в ідентифікації збитків, формуванні надійної інформаційної бази для подальшої оцінки, списання непридатних активів та обґрунтування виплат з відшкодування збитків.

В системі бухгалтерського обліку інвентаризація традиційно виконує контрольну функцію, гарантуючи відповідність даних бухгалтерського обліку фактичній наявності майна. Однак при пошкодженні об'єктів, особливо таких специфічних для аграрного сектора, як посіви, багаторічні сади, продуктивна худоба, складські товари, зрошувальні системи та спеціалізована техніка, її функціональне навантаження помітно змінюється. Інвентаризація стає початковим методом фіксації наслідків надзвичайних ситуацій. Від якості

проведеного огляду, повноти складання документів з інвентаризації залежить можливість коректного визначення пошкодження – чи це надзвичайна подія, чи звичайне псування запасів, що має ключове значення для оподаткування та покриття втрат. Окрім того, інвентаризація пошкодженого майна забезпечує реалізацію іншого елементу методу бухгалтерського обліку – оцінки. Зокрема, виявлені у процесі інвентаризації пошкоджені активи можуть потребувати переоцінки. Для аграрних підприємств цей процес ускладнюється наявністю біологічних активів, фізичний стан яких продовжує змінюватися після ураження. Наприклад, пошкоджені посіви можуть лише частково відновитися, або навпаки – повністю загинути через певний час. Відповідно, це вимагає залучення досвідчених експертів-аграріїв до складу інвентаризаційної комісії для об'єктивної оцінки ступеня пошкодження та визначення реальної вартості залишків. Важливою особливістю є те, що в умовах воєнного стану результати інвентаризації пошкодженого майна виступають основою для розрахунку збитків або вартості робіт з усунення наслідків. Дані інвентаризації є першоджерелом для обґрунтування бухгалтерських проведення щодо списання майна, яке не відповідає критеріям визнання активами. При цьому важливо зазначити, що інвентаризаційна комісія має визначити не лише факт пошкодження, а й вартість придатних до використання залишків, які необхідно відповідним чином оприбуткувати в обліку [1].

Інвентаризація поєднує у собі одразу декілька складових: по-перше, документування – фіксація факту руйнування або пошкодження з використанням сучасних засобів доказової бази (фото-, відеофіксація, геолокація, залучення незалежних спостерігачів) [2]; по-друге, оцінку – визначення суми збитків та ліквідаційної вартості залишків на основі даних обстеження інвентаризаційною комісією; по-третє, калькуляцію – розрахунок фактичних втрат та витрат на відновлення, що є необхідним для ухвалення управлінських рішень. Отже, у сучасних умовах господарювання інвентаризація пошкодженого майна перестає бути лише контрольним заходом і набуває значення стратегічного елемента методу бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел:

1. Розроблено нові правила інвентаризації активів під час воєнного стану : веб-сайт. URL: <https://profpressa.com/news/rozrobleno-novi-pravila-inventarizatsiyi-aktiviv-dlia-voennogo-chasu> (дата звернення: 28.03.2026).
2. Як війна впливає на облік активів та які особливості оподаткування податком на землю та податком на нерухомість: веб-сайт. URL: <https://eba.com.ua/yak-vijna-vplyvaye-na-oblik-aktyviv-ta-yaki-osoblyvosti-opodatkovannya-podatkom-na-zemlyu-ta-podatkom-na-neruhomist/> (дата звернення: 29.03.2026).

Бойко К. П., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент, Кузик Н. П.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах глобалізації економіки та активного розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства все частіше здійснюють операції в іноземній валюті. Іноземні операції є важливою складовою діяльності підприємств, що здійснюють імпорт, експорт товарів та послуг.

Особливості бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті регламентуються вимогами національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», а також міжнародними стандартами фінансової звітності, насамперед МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів», що забезпечує узгодженість підходів до відображення валютних операцій у фінансовій звітності. Операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображаються у валюті звітності шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на початок дня, дати здійснення господарської операції. За допомогою такого підходу забезпечується єдність відображення валютних операцій та формується достовірна фінансова звітність підприємства [1].

В умовах розвитку міжнародної торгівлі важливе значення має застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. Зокрема, міжнародний стандарт IAS 21 «The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates» визначає порядок обліку операцій в іноземній валюті та перекладу фінансової звітності іноземних підприємств. Використання міжнародних стандартів сприяє гармонізації бухгалтерського обліку та підвищенню прозорості фінансової інформації [2].

Однією з ключових особливостей обліку іноземних операцій є визначення монетарних і немонетарних статей балансу. Монетарні статті, згідно з МСБО 21, включають грошові кошти та інші статті, які підлягають отриманню або сплаті у фіксованій або визначеній кількості грошових одиниць. Це може бути дебіторська заборгованість, позики, облігації та інші фінансові інструменти, що мають певну грошову вартість. У протилежність до цього, немонетарні статті включають такі активи, як запаси, основні засоби, нематеріальні активи, та інші інвестиції, вартість яких може змінюватися залежно від різних факторів, включаючи зміну цін на ринку, і не фіксується у певній кількості валютних одиниць. Монетарні статті підлягають перерахунку за курсом на дату балансу, що призводить до виникнення курсових різниць [2]. Курсові різниці є важливим елементом обліку іноземних операцій. Вони виникають у результаті виконання операцій в іноземній валюті на різні дати. Курсові різниці можуть бути як позитивними, так і негативними, що безпосередньо впливає на фінансовий результат підприємства. Курсові різниці від перерахунку грошових коштів в іноземній валюті та монетарних статей відображаються у складі інших доходів (витрат).

Основним нормативним документом, що регулює податкові аспекти іноземних операцій, є Податковий кодекс України. Зокрема, при здійсненні імпорتنих операцій виникає обов'язок сплати податку на додану вартість при ввезенні товарів на митну територію України. Такий податок сплачується до/або на день подання митної декларації безпосередньо на єдиний казначейський рахунок, крім операцій, за якими надається звільнення (умовне звільнення) від оподаткування. Операції з вивезення товарів у митному режимі експорту оподатковують ПДВ за нульовою ставкою за умови документального підтвердження факту експорту.

Отже, правильна організація обліку валютних операцій забезпечує достовірність фінансової звітності, дозволяє своєчасно визначати податкові зобов'язання та мінімізувати ризики фінансових втрат. У сучасних умовах ефективного управління іноземними операціями є важливим фактором підвищення конкурентоспроможності підприємств на міжнародному ринку.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 “Вплив змін валютних курсів”, затверджене наказом Мінфіну від 24.09.2024 № 460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text> (дата звернення 15.03.2026).
2. International Accounting Standard IAS 21 «The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates». URL: <https://www.ifrs.org/> (дата звернення 17.03.2026).

Борохович К.О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Литвиненко В.С.

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Зовнішньоекономічна діяльність аграрного сектору забезпечує вихід України на міжнародні ринки, що є важливою складовою для формування економіки країни. Це сприяє світовому визнанню, залученню іноземних інвесторів, зростанню валютних надходжень. В умовах глобалізації економіки роль зовнішньоекономічної діяльності постійно зростає, особливо для аграрного сектору, який є одним із ключових у економіці країни.

Зовнішньоекономічні операції аграрного сектору включають у себе експорт та імпорт продукції, сільськогосподарської техніки і матеріалів, а також валютні розрахунки з нерезидентами.

Аграрні підприємства постійно здійснюють експорт сільськогосподарської продукції, що забезпечує міжнародне визнання та забезпечує основні джерела валютних надходжень.

Враховуючи поточну ситуацію, здійснення зовнішньоекономічної діяльності для вітчизняних підприємств супроводжується низкою проблем, таких як ускладненість логістики продукції, посилений митний контроль, коливання валютного курсу та вплив воєнних дій на зберігання та транспортування товарів.

Для здійснення ЗЕД важливе глибоке знання нормативно-правової бази бухгалтерського обліку, яке відповідає за ведення таких операцій. Бухгалтеру, який займається веденням даної ділянки, необхідне точне розуміння у документальному оформленні та правильності їх заповнення (інвойси, митні декларації, ВМД, контракти, транспортні документи та ін.), правильного проведення в програмі бухгалтерського обліку. Кожна зовнішньоекономічна операція здійснюється в іноземній валюті, тож важливо пам'ятати, що вони перераховуються в гривню за курсом НБУ на дату здійснення платежу.

Важливим напрямом для здійснення ЗЕД є диверсифікація ринків збуту, що дозволяє зменшити залежність від окремих країн-партнерів та мінімізувати ризики. Крім того, впровадження інноваційних технологій, підвищення якості продукції та розвиток переробної галузі сприяють зростанню доданої вартості експорту.

Для підтримки вітчизняних виробників держава застосовує допоміжні заходи, такі як експортне кредитування, страхування ризиків, спрощення митних процедур та гармонізацію законодавства з нормами Європейського Союзу.

Отже, зовнішньоекономічна діяльність є досить важливою для розвитку аграрного сектору України. Бухгалтерський облік таких операцій забезпечує точний фінансовий контроль, що дозволяє прорахувати можливі витрати, сприяє прийняттю управлінських рішень та підвищує фінансову стійкість підприємства. Також для таких операцій важливим є удосконалення ведення бухгалтерського обліку підприємства, а саме впровадження сучасних інформаційних систем та цифровізація облікових процесів, що сприятиме підвищенню прозорості фінансової інформації та зміцненню довіри іноземних партнерів до українських аграрних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Діброва А. Д., Литвиненко В. С. Облік і аналіз фінансових результатів підприємств агробізнесу в умовах цифровізації. Інвестиції: практика та досвід. 2026. №3. С.61-67 <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2026.3.61>
2. Мельник Т.М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2020. 312 с.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів», URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text> (дата звернення 24.03.2026).
4. Про зовнішньоекономічну діяльність від 16.04.1991 №959-XII, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення 24.03.2026).

Войченко Д.М., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Гуренко Т. О.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами підприємства в умовах економічної нестабільності є важливим напрямом для підвищення ефективності господарської діяльності, щоб суб'єкти господарювання мали гарантування фінансової незалежності. В теперішніх умовах, які зумовлені воєнним станом, інфляційними процесами, курсовою нестабільністю та порушення логістичних ланцюгів постачання, тому питання формування та використання запасів є актуальною [1, 2]. Запаси займають значну частку в структурі оборотних активів підприємства, їх нераціональний розподіл може призвести до дефіциту ресурсів і зупинки виробництва, так і до високого рівня втрати фінансових ресурсів у неліквідні активи [3].

Обліково-аналітичне забезпечення управління запасами являє собою інтегровану систему, яка включає в себе бухгалтерський облік, управлінський облік, економічний

аналіз та внутрішній контроль. Основна мета – це формувати достовірну, повну та своєчасну інформацію про стан, рух і використання запасів, задля ухвалення дієвих заходів управлінських рішень [4]. Така інформація відіграє важливу роль в стратегічному та оперативному управлінні ресурсами підприємства. Ефективне управління запасами ускладнюється комплексом факторів, у тому числі головними є невизначеність попиту, складність прогнозування потреб у матеріальних ресурсах, нестабільність цін на сировину та перебої у постачанні [3]. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами включає низку заходів, які спрямовані на підвищення якості облікової та аналітичної інформації. Найпершим із ключових напрямів є вдосконалення бухгалтерського обліку запасів. Для більш ефективного відображення вартості запасів у фінансовій звітності, включає застосування сучасних методів оцінки, а саме метод ФІФО та середньозваженої собівартості [1, 3]. Якщо підвищити рівень деталізації обліку за видами запасів, місцем їх зберігання та матеріально відповідальними особами, це запровадить посилення контролю за їх рухом і використанням. Наступним важливим напрямом є розвиток аналітичної складової управління запасами. Класифікація запасів за рівнем їх вагомості та стабільного споживання є використання ABC- та XYZ-аналізу [5]. За допомогою цих аналізів, відбувається оптимізація структури запасів, визначення пріоритетів у їх управлінні та розвитку, а додатковий аналіз оборотності запасів і факторний аналіз дозволить оцінити ефективність використання ресурсів і виявити резерви для їх збільшення.

Впровадження сучасних інформаційних систем, а саме ERP-рішень, забезпечує інтеграцію облікових, виробничих і логістичних процесів, які дозволяють отримувати інформацію про стан запасів у режимі реального часу [3]. Це дозволяє прозоро вести облік даних та знижує ризик помилок.

Особливо потрібно приділити увагу управління ризиками, які пов'язані з запасами. На даний час в країні економічна нестабільність, зростає шанс їх знецінення, псування або втрати ліквідності. Тому, обліково-аналітична система повинна забезпечувати своєчасне підтвердження таких ризиків і формування відповідних резервів під знецінення запасів, які дозволяють відобразити їх реальну вартість у

фінансовій звітності та зменшити негативний вплив на фінансові результати підприємства [2]. Додатковим резервом підвищення ефективності є впровадження концепції бережливого управління, яка передбачає мінімізацію втрат і оптимізацію використання ресурсів, хоча в умовах нестабільності це потребує високої надійності постачальників.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 рр. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 17.03.2026).
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 17.03.2026).
3. Верига Ю.А., Ночовна Ю.О., Гладких Д. В. Бухгалтерський облік : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2023. 512 с.
4. Загородній А.Г., Партин Г.О. Управління запасами підприємства: обліково-аналітичний аспект. *Економіка та управління підприємствами*, 2024, № 12, С. 45–52. URL: <https://nbuv.gov.ua/jpdf/ekpu/> (дата звернення 17.03.2026).
5. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Житомир: ПП «Рута», 2021. 672 с. URL: <https://studfile.net/preview/9338800/> (дата звернення 17.03.2026).

Гаєвський О.О., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент, Кузик Н.П.

ТЕСТУВАННЯ ЖУРНАЛЬНИХ ПРОВЕДЕНЬ ЯК ВІДПОВІДЬ НА РИЗИК НЕХТУВАННЯ ЗАХОДАМИ КОНТРОЛЮ УПРАВЛІНСЬКИМ ПЕРСОНАЛОМ

Одним із ключових елементів забезпечення якості аудиту фінансової звітності на рівні виконання завдання є належне реагування на ризики суттєвого викривлення, зокрема ризик нехтування управлінським персоналом заходами контролю. Відповідно до вимог МСА 240 (переглянутого) [1, с. 149], зазначений ризик розглядається як такий, що існує в кожному завданні з аудиту, та потребує

обов'язкового виконання процедур, зокрема тестування журнальних проведень і інших коригувань, здійснених при підготовці фінансової звітності. Разом з тим, результати практики контролю якості аудиту свідчать про наявність системних недоліків у виконанні зазначених процедур [2]. Зокрема, виявляються випадки відсутності доказів виконання тестування належності та прийнятності журнальних проведень, відображених у Головній книзі, а також інших коригувань, що здійснюються при складанні фінансової звітності.

Суттєвою проблемою є формальний підхід до ідентифікації ризикових журнальних проведень. Відсутність обґрунтованих критеріїв відбору призводить до того, що тестування не охоплює операції з підвищеним ризиком викривлення, зокрема записи, здійснені наприкінці звітного періоду, нетипові коригування, а також проведення, ініційовані особами, які здійснюють управлінські функції. Такий підхід не забезпечує належного реагування на ризик нехтування управлінським персоналом заходами контролю. Крім того, встановлено недостатній рівень інтеграції процедур тестування журнальних проведень із результатами оцінки ризиків відповідно до МСА 315 (переглянутого 2019 року) [1, с. 256]. Ідентифіковані ризики суттєвого викривлення не знаходять належного відображення у підходах до відбору записів для тестування, що свідчить про розрив між етапами планування та виконання аудиту.

Окрему увагу слід приділити недолікам документування. Аудиторська документація часто не містить переліку відібраних ризикових журнальних записів, опису критеріїв їх відбору, а також доказів перевірки їх належного дозволу, підтверджувальної документації та прийнятності здійснених коригувань. Відсутність таких аудиторських слідів унеможлиблює оцінку якості виконання процедур як у межах внутрішнього контролю якості, так і під час зовнішніх перевірок.

Виявлені недоліки свідчать про недостатню формалізацію підходів до відбору журнальних проведень для тестування. Для забезпечення належної структурованості відбору журнальних проведень доцільно застосовувати підхід, що базується на поєднанні критеріїв ризику. Такий підхід передбачає

ідентифікацію ризикових записів за сукупністю ознак, зокрема: часових (записи, здійснені наприкінці звітного періоду), операційних (нетипові або складні коригування), суб'єктних (операції, ініційовані управлінським персоналом або тими, кого наділено найвищими повноваженнями), а також пов'язаних із характеристиками облікових рахунків (суттєві, оціночні або чутливі до викривлень показники). Вирішення окреслених проблем потребує розвитку методичних підходів до ідентифікації ризикових записів, забезпечення узгодженості між оцінкою ризиків та аудиторськими процедурами, а також підвищення якості документування професійних суджень аудитора.

Список використаних джерел:

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2021 року (частина I). URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/Міжнародні_стандарти_контролю_якості_а_удиту_огляду_іншого_надання_впевненості_та_супутніх_послуг_видання_2021_року_частина_I\(2\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/Міжнародні_стандарти_контролю_якості_а_удиту_огляду_іншого_надання_впевненості_та_супутніх_послуг_видання_2021_року_частина_I(2).pdf) (дата звернення: 27.03.2026).
2. Звіт про діяльність Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю за 2024 рік. URL: <https://www.apob.org.ua/wp-content/uploads/2025/08/Звіт-про-діяльність-ОСНАД-за-2024-рік-на-сайт.pdf> (дата звернення: 28.03.2026).

Галаш Л.Ю., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Мельянова Л.В.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ

Сучасні трансформаційні процеси в економіці, зумовлені активним розвитком цифрових технологій, суттєво впливають на організацію бухгалтерського обліку та системи контролю на підприємствах. Однією з ключових ділянок, що зазнає змін, є облік оплати праці та розрахунків із соціального страхування, які мають важливе соціально-економічне значення та

потребують високого рівня точності, прозорості й відповідності законодавчим вимогам.

Цифровізація облікових процесів передбачає впровадження сучасних інформаційних систем, автоматизацію розрахунків, використання електронного документообігу та інтеграцію даних між різними підсистемами управління підприємством. У сфері обліку оплати праці це проявляється у використанні спеціалізованих програмних продуктів, які дозволяють автоматично здійснювати нарахування заробітної плати, утримання податків і зборів, а також формування звітності до органів державного управління. Однією з ключових переваг цифровізації є підвищення оперативності та точності облікових даних. Автоматизовані системи мінімізують вплив людського фактору, зменшують кількість помилок при розрахунках заробітної плати та соціальних внесків, а також забезпечують швидке оновлення інформації відповідно до змін у законодавстві. Актуальною для дистанційної зайнятості є можливість ведення обліку з будь-якої точки світу. Крім того, інтеграція бухгалтерських систем із кадровими модулями дозволяє формувати єдину інформаційну базу даних про персонал. Важливим напрямом цифровізації є впровадження електронного документообігу, зокрема електронних лікарняних, електронних трудових книжок, цифрових звітів до фондів соціального страхування. Працівники отримують швидкий доступ до інформації про свій страховий стаж та нарахування через портал Пенсійного фонду.

Цифровізація облікових та аудиторських процедур охоплює різні аспекти, від автоматизації рутинних процедур до використання передових аналітичних інструментів для поглибленого аналізу даних та виявлення ризиків. Проблема посилюється у контексті необхідності забезпечення реалізації Національної стратегії доходів до 2030 року стосовно трансформації системи оподаткування та адміністрування податків. Разом із тим, цифровізація відкриває нові можливості для вдосконалення внутрішнього контролю. Автоматизовані системи дозволяють здійснювати постійний моніторинг правильності нарахування заробітної плати та соціальних внесків. Водночас процес цифровізації супроводжується рядом

ризиків. Одним із ключових є ризик кіберзагроз, пов'язаних із можливістю несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації. Іншим ризиком є технічні збої та залежність від інформаційних систем, що може призвести до затримок у нарахуванні заробітної плати. Важливою є необхідність адаптації трудового законодавства до цифрових реалій та ризик недостатнього рівня цифрової компетентності персоналу.

Отже, цифровізація обліку оплати праці та соціального страхування відкриває широкі можливості для підвищення ефективності облікових процесів, але потребує належного управління ризиками.

Список використаних джерел:

1. Гуцаленко Л.В., Білодон Д.Д. Приклади програми для обліку розрахунків з оплати праці. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/5.pdf. (дата звернення 17.03.2026).

2. Кононенко Л.В., Назарова Г.Б., Савченко В.М. Організація обліку та аудиту у контексті використання новітніх цифрових технологій: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління. 2025. 18. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-18-09-03> (дата звернення 17.03.2026).

Глибовець Д. С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Миськів Л. П.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Основною метою усіх суб'єктів господарювання є забезпечення їх стабільного розвитку та отримання максимально можливого прибутку. Для реалізації зазначеної мети необхідна ефективна система управління, яка може функціонувати лише за умови наявності точної й своєчасної інформації та її якісної аналітичної обробки.

Важливим елементом управлінської системи є облікове забезпечення управління запасами, що формує взаємодію між різними структурними підрозділами підприємства та дозволяє враховувати вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на процес оприбуткування, переміщення та вибуття запасів. На практиці багато підприємств приділяють недостатню увагу системі управління запасами, де керівництво часто недооцінює або переоцінює їхню потребу. Основною причиною цього є неефективна організація облікового забезпечення управління запасами.

Згідно НП(С)БО 9 «Запаси» до запасів належать:

- виробничі запаси;
- поточні біологічні активи;
- малоцінні та швидкозношувані предмети;
- напівфабрикати;
- готова продукція;
- продукція сільськогосподарського виробництва;
- товари.

Облік запасів є одним із найскладніших, через великий обсяг господарських операцій пов'язаних з їх переміщенням та відображенням їх на бухгалтерських рахунках. Автоматизація обліку запасів з використанням ERP-системи є важливим індикатором який дозволить оптимізувати потребу у їх плануванні та використанні, зменшить кількість механічних помилок допущених при формуванні первісної вартості запасів у момент їх оприбуткування, розрахунку оцінки вибуття запасів з попереднім вибором його оцінки (ФІФО, середньозважена собівартість та ін.). Тобто, використання ERP-системи спрощує бухгалтеру роботу з розрахунками, яку саме партію товару необхідно передати у виробництво, оскільки програма проводить операції автоматизовано в залежності від обраної облікової політики.

Зокрема, ERP-система постійно здійснює розподіл транспортно-заготівельних витрат та інших супутніх затрат згідно з обраною базою розподілу, що забезпечує арифметичну точність розрахунку калькулювання собівартості.

При цьому, можна вказати норми витрат (наприклад, кількість борошна та інших запасів, які потрібні для виготовлення одного хлібу), де при випуску продукції система автоматично списує потрібну кількість сировини. Така автоматична операція реалізується шляхом мінімізації крадіжки або нецільове використання матеріалів, що одразу відображатиметься у вбудованих звітах «Відомість по товарах на складах», «Залишки і доступність товарів», «Аналіз запасів». Також, ERP-система дозволяє провести швидку інвентаризацію шляхом попереднього штрихкодуювання ТМЦ, що дозволить автоматично порівняти залишки товарів та сформував акт розбіжностей «Надлишки, нестачі псування».

Отже, цифровізація облікового забезпечення управління запасами має вагоме значення для господарської діяльності підприємства та оцінки його економічного потенціалу. Її ефективна організація позитивно впливає на управління запасами загалом. Саме автоматизації потрібно приділяти особливу увагу, адже від рівня управління запасами значною мірою залежить фінансовий стан підприємства.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 28.03.2026).

Глуценко К. В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент, Кузик Н.П.

ОБЛІК МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ: ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ОЦІНКИ

Одне з важливих місць у структурі активів займають малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП). Вони безпосередньо використовуються у виробничому процесі та забезпечують його безперервність. Водночас практика показує, що їх облік досі викликає ряд труднощів, зокрема у питаннях класифікації та оцінки [1].

Залежно від облікової політики підприємств МШП можуть відображатися у складі запасів або інших оборотних активів [2]. До них зазвичай відносять інструменти, господарський інвентар, спецодяг тощо. Однак проблема полягає в тому, що законодавство не встановлює чіткої вартісної межі для таких активів. Через це кожне підприємство змушене самостійно визначати критерії віднесення, що часто призводить до різних підходів у практиці [3].

Особливо складною є класифікація МШП. На практиці нерідко виникають ситуації, коли важко визначити, до якої категорії віднести об'єкт – до МШП, малоцінних необоротних матеріальних активів чи навіть основних засобів. Наприклад, якщо предмет має невисоку вартість, але використовується більше одного року, виникають суперечності. У таких випадках бухгалтер змушений орієнтуватися на внутрішню облікову політику підприємства.

Не менш важливим є питання оцінки МШП. Їх первісна вартість формується відповідно до стандартів і включає всі витрати, пов'язані з придбанням та доведенням до стану придатності для використання [2]. Проте на практиці можуть виникати труднощі, особливо коли мова йде про масові закупівлі або безоплатне отримання активів. У таких ситуаціях існує ризик неточного визначення вартості, що впливає на достовірність облікових даних [3].

Окрему увагу слід приділити порядку списання МШП. Підприємства можуть використовувати різні підходи: або списувати їх вартість одразу при передачі в експлуатацію, або поступово - через нарахування зносу. Кожен із цих варіантів має свої переваги й недоліки. Наприклад, одноразове списання значно спрощує облік, але може спричиняти різкі коливання витрат. Натомість поступове списання дозволяє рівномірніше розподіляти витрати між періодами [3].

У сучасних умовах важливу роль відіграє автоматизація обліку. Використання спеціалізованих програм допомагає зменшити кількість помилок, полегшує контроль за рухом МШП та підвищує загальну ефективність облікового процесу [3]. Також важливо забезпечити належний внутрішній контроль за використанням МШП. Відсутність контролю може призвести до втрат або нераціонального використання ресурсів. Тому доцільно регулярно проводити

інвентаризацію, правильно оформлювати всі операції та визначати матеріально відповідальних осіб.

Отже, облік малоцінних та швидкозношуваних предметів має ряд проблемних аспектів, пов'язаних із їх класифікацією та оцінкою. Для їх вирішення необхідно як удосконалення нормативно-правової бази, так і більш чітке формування облікової політики на рівні підприємства.

Список використаних джерел:

1. Папінова О. Облік МНМА, МШП та матеріалів: спільне та відмінності : веб сайт. URL.: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-nalogi-i-otchetnost-10-uchet-mnma-mbp-i-materialov-obshhee-i-otlichiya> (дата звернення 25.03.2027).
2. Дерій В. А., Романів Р. В., Гуменна-Дерій М. В. Облік і звітність про МШП, МНМА: проблеми ідентифікації та організації. *Вісник економіки*. 2022. № 3. С. 101–122.
3. Подмешальська Ю. В., Васильєва Н. О. Теоретичні засади та практикум з фінансового обліку запасів. *Інвестиції: практика та досвід*. № 24. 2021. С. 57–63.

Гребеншиков М.В., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент Миськів Л.П.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ

В умовах нестабільної світової економічної ситуації фінансова безпека підприємства залежить від правильно підібраної стратегії управління фінансовими ресурсами та визначеними методами їх регулювання. Саме внутрішній контроль є фундаментом, який сьогодні виступає не лише інструментом нагляду, а й у сучасних реаліях перетворюється на стратегічний елемент який дозволяє своєчасно виявити відхилення в бухгалтерському обліку.

Зокрема, він забезпечує необхідну гнучкість дозволяючи керівництву оперативно реагувати на критичні вразливості та адаптувати бізнес до законодавчих змін.

Так, Бутинець Т.А. вважає, що ««внутрішній контроль» є постійною, щоденною роботою, яка по-суті унеможливорює допускання зловживань і дає можливість використовувати ресурси підприємства, включаючи людський капітал на його користь відповідно до прийнятих планів...» [1].

Внутрішній контроль основних засобів дозволяє передбачити усі ризики та помилки, які можуть бути виявлені у процесі документального оформлення операцій з придбання, нарахування амортизації, введенні в експлуатацію основних засобів та внутрішнього їх переміщення. У процесі проведення документальної перевірки контролерами використовуються такі методичні прийоми, як:

- перевірка достовірності відображених даних у обліковій політиці та бухгалтерському обліку щодо законності операцій, які проводяться згідно чинного нормативно-правового регулювання, а саме Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 7 «Основні засоби», НП(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 15 «Дохід», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»;

- формальна перевірка, яка будується на виявленні помилок у первинному документі й відображенні усіх обов'язкових реквізитів згідно Положення №88 «Про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку»;

- арифметична перевірка, яка дозволяє виявити помилки при розрахунку амортизації, первісної та залишкової вартості;

- інвентаризація

- взаємна перевірка, яка надає можливість перевірити дані інвентарних карток з синтетичним обліком.

У застосуванні сучасних підходів внутрішнього контролю основних засобів, особливого значення набуває концепція ризик-орієнтованого управління. На нашу думку, при застосуванні такої концепції проведення контролю розпочинається не з перевірки наявності основних засобів, а з оцінки середовища у якому такі об'єкти

експлуатуються та ймовірності виникнення подій, що можуть вплинути на вартість основних засобів або їх продуктивність. У сучасних реаліях при здійсненні внутрішнього контролю проводиться аналіз ризиків втрати доступу до активів, ризики стрімкого морального зносу через технологічний стрибок або ризик неправильної переоцінки в умовах високої інфляції.

Також, внутрішній контроль має відповідати правилам ведення бізнесу в умовах цифровізації. Автоматизація контрольних процедур особливо з використанням ERP-систем дозволяє виключити помилки ручного введення даних щодо операцій пов'язаних з наявністю, переміщенням основних засобів між підрозділами та їх вибуттям.

Тому, завершальним етапом є безперервний моніторинг системи внутрішнього контролю в умовах ризик-орієнтованого управління, що дозволяє вчасно коригувати стратегію управління активами, забезпечуючи не лише збереження майна, а й ефективне використання основних засобів.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Т. А. Внутрішній контроль : суть і зміст. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. Житомир, 2008. № 2 (44). С. 31–42.

Грицак Ю.Б., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник - к.е.н., доцент Шевчук К.В.

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Формування облікової політики полягає у поєднанні державного регулювання та власних управлінських рішень підприємців щодо організації й ведення бухгалтерського обліку. Саме від обґрунтованості облікової політики залежать ефективність управління господарською діяльністю та стратегія розвитку в цілому [1]. Досить часто, недостатньо уваги приділяється саме формуванню облікової політики, що спричиняє негативний вплив на обліковий

процес, формування внутрішніх та зовнішніх інформаційних потоків, визначення фінансових результатів [2].

В сучасних умовах економічної нестабільності ефективне управління дебіторською заборгованістю є одним з ключових факторів підтримки ліквідності підприємства, забезпечення фінансової стабільності, оптимізації грошових потоків. Облікова політика є внутрішнім механізмом, який визначає сукупність принципів, методів та процедур ведення обліку, складання та подання фінансової звітності.

В Положенні про облікову політику підприємства щодо обліку дебіторської заборгованості повинні розкриватися наступні елементи: визнання та оцінка; класифікація та аналітика; визнання заборгованості сумнівною та безнадійною; період та методи розрахунку резерву сумнівних боргів; визнання заборгованості безнадійною; порядок списання заборгованості.

Відмітимо, що визнання та оцінка дебіторської заборгованості згідно з МСФЗ та НП(С)БО є в цілому подібними, проте МСФЗ не містять чіткого регламентування визнання та оцінки саме дебіторської заборгованості як окремого виду активу, проте національні стандарти обліку не розкривають визнання та оцінку неторгової дебіторської заборгованості [3].

В обліковій політиці доцільно передбачити класифікацію дебіторів за групами (наприклад, за надійністю чи обсягами), що дозволяє диференціювати кредитні ліміти та умови оплати контрагентів. Важливим елементом є методика формування резерву сумнівних боргів, оскільки створення резерву дозволяє уникнути штучного завищення активів у Балансі. Оскільки довгострокова дебіторська заборгованість відображається в Балансі за її теперішньою вартістю, тому не менш важливим аспектом виступає дисконтування довгострокової заборгованості. Для дисконтування використовується ринкова ставка, тому облікова політика має визначати ставку дисконту та порядок перерахунку теперішньої вартості боргів. Доцільно розробляти графік проведення періодичних інвентаризацій розрахунків та звірок з контрагентами. Системний

моніторинг дозволяє виявляти заборгованість з терміном позовної давності, що минає, та вчасно ініціювати претензійну роботу.

Таким чином, облікова політика є фундаментом системи управління дебіторською заборгованістю. Через обґрунтований вибір методів оцінки, резервування та дисконтування, підприємство отримує можливість реально оцінювати свій фінансовий стан та приймати виважені управлінські рішення, забезпечити стабільні грошові потоки та знизити ризики неповернення коштів.

Список використаних джерел:

1. Куць Т., Вакуленко В. Засади формування облікової політики щодо дебіторської заборгованості. *Молодий вчений*. 2019. № 2 (66). С. 633-636. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-133> (дата звернення 09.03.2026).
2. Назаренко О.В., Лукаш Т.В. Формування окремих компонент облікової політики підприємства щодо дебіторської заборгованості. *Агросвіт*. 2021. № 12. С. 15–21. DOI: [10.32702/2306-6792.2021.12.15](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.12.15) (дата звернення 11.03.2026).
3. Шигун М.М., Мухомор Г.В. Дебіторська заборгованість: визнання та оцінка за національними й міжнародними стандартами. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2023. № 72. С. 85-93. URL: <https://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1346/1269> (дата звернення 11.03.2026).

Драчинська К.В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Мельянова Л.В.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Сучасний етап розвитку економіки характеризується активним впровадженням цифрових технологій, що суттєво трансформує підходи до ведення бухгалтерського обліку та організації внутрішнього контролю. Особливої актуальності набуває питання ефективного управління витратами, що є ключовим фактором забезпечення конкурентоспроможності підприємств в умовах динамічного ринкового середовища. Оптимізація процесів

бухгалтерського обліку у цифрову епоху передбачає їх суттєву трансформацію та розробку відповідних стратегій впровадження, що враховують ризики інноваційних рішень. Такі стратегії потребують постійної адаптації та корегування через стрімкий розвиток цифрових технологій, що зумовлює необхідність постійного моніторингу ринку [1].

Цифровізація економічних процесів зумовлює перехід від традиційних методів обліку до інноваційних підходів, що базуються на використанні інформаційно-комунікаційних технологій. У цьому контексті важливу роль відіграє автоматизація облікових процесів, впровадження інтегрованих інформаційних систем управління (ERP-систем), застосування хмарних технологій, а також використання інструментів аналітики великих даних. Одним із ключових інноваційних підходів до організації обліку витрат є використання ERP-систем, які забезпечують інтеграцію всіх бізнес-процесів підприємства в єдиному інформаційному середовищі. Це дозволяє підвищити точність облікових даних, забезпечити їх оперативність та доступність для прийняття управлінських рішень.

Важливим напрямом є впровадження концепції управлінського обліку на основі Activity-Based Costing (ABC), яка дозволяє більш точно визначати собівартість продукції шляхом розподілу витрат відповідно до видів діяльності.

Суттєвий вплив на організацію обліку та контролю витрат має використання технологій штучного інтелекту. Вони дозволяють автоматизувати процеси обробки первинних документів, здійснювати прогнозування витрат, виявляти аномалії та ризики. Не менш важливим є застосування технології блокчейн [2], яка забезпечує прозорість, незмінність та захищеність облікових даних. У контексті цифровізації значно змінюються підходи до внутрішнього контролю витрат. Відбувається перехід до безперервного контролю, що реалізується за допомогою автоматизованих систем моніторингу. Інноваційним інструментом є використання цифрових панелей управління, які забезпечують візуалізацію ключових показників витрат та їх динаміки. Особливої уваги потребує питання кібербезпеки облікових систем, оскільки цифровізація підвищує ризики

несанкціонованого доступу до фінансової інформації. Крім того, цифровізація сприяє розвитку дистанційних форм організації обліку, зокрема використанню хмарних сервісів. Важливим аспектом є також підвищення ролі аналітичної функції обліку. Бухгалтер виступає як аналітик та консультант з управління витратами. Отже, інноваційні підходи до організації обліку та контролю витрат в умовах цифровізації передбачають комплексне використання сучасних інформаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Азаренков Г., Мельянова Л., Головач Г. Бухгалтерський облік у цифрову епоху: стратегії впровадження та оптимізація процесів. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 13 (27). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-13\(27\)-244-257](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-13(27)-244-257). (дата звернення 12.03.2026).
2. Цифрова трансформація бізнес-процесів в Україні: кращі практики вітчизняного бізнесу та сучасні виклики. *Механізм регулювання економіки*. 2024. № 2 (104). С. 54—60. URL: <https://doi.org/10.32782/mer.2024.104.07>. (дата звернення 14.03.2026).

Дужонкова А. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент, Кузик Н.П.

ОБЛІК У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Цифрові технології проникли в усі сфери життя, змінили економічні та організаційні процеси, способи комунікацій між постачальниками і споживачами товарів і послуг [1]. У цих умовах аграрний сектор України також зазнає суттєвих змін. Сучасний етап розвитку аграрного сектору України вимагає від фермерських господарств не лише високої врожайності, а й миттєвої реакції на зміну ринкової кон'юнктури. Це, у свою чергу, потребує наявності своєчасної, достовірної та аналітичної облікової інформації. Важливу роль у цьому процесі відіграє цифровізація обліку. Вона сприяє автоматизації облікових процедур,

підвищенню точності даних та скороченню часу на їх обробку, забезпечує формування якісної фінансової звітності та підвищує прозорість інформації щодо діяльності фермерських господарств.

Цифровізація облікових процесів стає фундаментом для забезпечення якості фінансової звітності та прозорості бізнесу. Важливо відмітити, що в умовах воєнного стану цифровізація та автоматизація обліку у фермерських господарствах набувають критичного значення, оскільки забезпечують можливість отримання грантів, кредитних ресурсів та залучення інвестицій. Водночас аграрний сектор активно трансформується під впливом сучасних технологій, зокрема біотехнологій, які сприяють виведенню нових сортів сільськогосподарських культур. Поряд із цим впроваджуються цифрові рішення, що забезпечують контроль за використанням палива, супутниковий моніторинг полів, застосування методів аерофотозйомки, використання технологій управління поливом, систем паралельного водіння та автопілотування тощо [2]. Такі зміни зумовлюють необхідність адаптації облікової системи підприємств і, зокрема, фермерських господарств до нових умов функціонування.

Однак специфіка фермерських господарств (мала чисельність персоналу, поєднання функцій власника та бухгалтера) потребує адаптивних ІТ-рішень. Цифровізація обліку у фермерському господарстві – це не просто перехід від паперових книг до використання програми Excel. Наразі, навіть для фермерських господарств, актуальним є використання сервісів, що дозволяють бухгалтеру працювати дистанційно, а власнику мати доступ до даних у постійному режимі. Водночас у невеликих фермерських господарствах функції ведення обліку нерідко виконує безпосередньо власник. Проте навіть у такому випадку використання цифрових інструментів є доцільним, оскільки вони спрощують облікові процедури. За нинішніх умов застосування сучасних цифрових рішень у фермерських господарствах переважно реалізується у таких напрямках як автоматичне списання пального та насіння на основі даних GPS-трекерів та датчиків витрат, що мінімізує людський фактор у первинному обліку; використання систем М.Е.Дос або «Вчасно» для обміну актами та

накладними з контрагентами, що прискорює відображення операцій на рахунках обліку; використання Електронного кабінету платника.

Проте розвиток цифровізації супроводжується певними викликами, особливо у фермерських господарствах. Зокрема, до основних проблем належать дефіцит кваліфікованих кадрів у сільській місцевості та підвищені ризики кібербезпеки. У зв'язку з цим доцільним є поступове впровадження цифрових рішень у діяльність малих фермерських господарств, зокрема мобільних додатків.

Список використаних джерел:

1. Брюховецька Н.Ю., Черних О.В. Індустрія 4.0 та цифровізація економіки: можливості використання зарубіжного досвіду на промислових підприємствах України. Економіка промисловості. 2020. № 2. С. 116—132.
2. Агроновини. Як інновації перевертають освіту догори дригом - <https://agroportal.ua/publishing/agrarnye-dialogi/agrarnye-dialogi-kak-perevernuto-obrazovanie-vverkh-nogami> (дата звернення 28.03.2026).

Жукова Є.В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент Литвиненко В.С.

ТРАНСФОРМАЦІЯ АУДИТОРСЬКОГО РИЗИКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

У теперішньому часі в наукових дослідженнях особливу увагу вчені приділяють як теоретичним, так і методичним засадам змін в оцінці аудиторського ризику. Окрім цього, розглядаються шляхи по удосконаленню бухгалтерського обліку і аудиту в епоху масового впровадження цифрових технологій та поширенням інтегрованої звітності.

Запит на якісну та достовірну інформацію зростає серед користувачів, що спричиняє необхідність покращення традиційних підходів до оцінки аудиторського ризику. Це стосується також оптимізації облікових та аналітичних систем організацій. Аудиторський ризик трактується як існування ймовірності

того, що аудитор може не виявити, або ж неправильно інтерпретувати виявлені викривлення у фінансовій звітності, що вплине на аудиторський висновок [3].

Цифровізація – важливий крок на шляху трансформації бухгалтерського обліку і аудиту, тому що саме вона сприяла покращенню потоку інформації, сформувала єдину інформаційну систему та посприяла негайному доступу до достовірних даних. Новітні тенденції розвитку бухгалтерського обліку та аудиту включають: автоматизацію документообігу, мінімізацію людського втручання в облікові процеси, широке використання аналітичних інструментів.

Модерні цифрові технології змінюють наш підхід до бухгалтерського обліку та аудиту завдяки таким системам, як: ERP-системи, автоматизація бізнес-процесів (RPA), великі дані, хмарні обчислення, блокчейн та штучний інтелект. Інтеграція цих систем забезпечує високий рівень точності обліку, ефективну обробку даних, покращення управління ризиками, а також високий ступінь прозорості фінансової звітності, що допоможе збільшити ефективність виконання аудиторських процедур. Використання цифрових технологій дозволяє проводити постійний аудит замість випадкових перевірок та надає можливість проводити поглиблений аналіз ризиків [2].

Процес оцифрування в аудиті призвів не лише до змін у способах проведення аудитів, а й до підвищення їхньої ефективності. З появою цифрових технологій впровадження аналітичних інструментів та платформ дає аудиторам змогу виявляти помилки та ризики набагато швидше й точніше.

Технологія блокчейн виокремлюється здатністю забезпечувати високі стандарти прозорості та автентичності даних. Це дозволило проводити аудит у режимі реального часу, тим самим посиливши довіру до процесу аудиту фінансової звітності. З іншого боку, хмарні технології забезпечують віддалений доступ до інформації та допомагають знизити витрати, одночасно покращуючи співпрацю між учасниками аудиторського процесу [4].

В Україні впроваджується електронний аудит через стандартний аудиторський файл SAF-T, який містить повну інформацію про діяльність підприємства. Його використання спрощує перевірки, підвищує якість аудиту та

забезпечує стандартизацію даних. SAF-T UA дозволяє аудиторам отримувати надійні докази, аналізувати ризики та автоматизувати перевірку. Очікується, що він стане основою для повного переходу до електронного аудиту [1].

Список використаних джерел:

1. Литвиненко В., Бурдим Ю. Цифрова трансформація аудиту фінансової звітності підприємств агробізнесу. Облік і фінанси, 2025. №3(109). С. 41-50.
2. Мельник Л.Ю., Аніщенко Г.Ю., Поліщук О.М. Вплив цифрових технологій на трансформацію методології обліку та аудиту управлінської діяльності. 2025. С. 6-14.
3. Шерстюк О.Л. Трансформація моделі ризику аудиту в умовах перевірки інтегрованої звітності. 2020. С. 88-94.
4. Янковська К. Вплив цифрових технологій на проведення аудиту. Аграрна економіка. 2023. №3-4. С. 69-74.

Ковальчук Т.С., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник - к.е.н., доцент Колеснікова О.М.

ОБЛІК ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

У сучасних умовах господарювання облік доходів підприємства відіграє ключову роль у формуванні фінансових результатів та забезпеченні ефективного управління діяльністю. Доходи є основним джерелом формування прибутку підприємства, що визначає його фінансову стійкість та конкурентоспроможність. Саме тому питання організації обліку доходів набуває особливої актуальності в умовах цифровізації економіки та постійних змін нормативно-правового середовища.

З економічної точки зору, доходи підприємства розглядаються як збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, що призводить до зростання власного капіталу. Водночас у науковій літературі існують різні підходи до трактування сутності доходів, що обумовлює необхідність їх чіткої класифікації та систематизації для цілей управління [2].

Бухгалтерський облік доходів є основним джерелом інформації для прийняття управлінських рішень. Саме на основі облікових даних формується фінансова звітність, яка використовується як внутрішніми, так і зовнішніми користувачами. Відповідно, достовірність і своєчасність відображення доходів безпосередньо впливають на ефективність управління підприємством [1].

Серед сучасних викликів обліку доходів підприємства варто виділити декілька ключових аспектів. По-перше, це складність визнання доходів у зв'язку з розширенням видів господарських операцій та використанням різних моделей бізнесу. Зокрема, питання визначення моменту визнання доходу є одним із найбільш дискусійних у бухгалтерському обліку. По-друге, значний вплив має гармонізація національних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними, що вимагає адаптації облікової політики підприємств.

По-третє, важливим викликом є цифровізація облікових процесів. Використання інформаційних систем та автоматизованих облікових програм значно спрощує процес обробки даних, проте водночас потребує належного контролю за достовірністю інформації та захистом даних. Крім того, цифровізація змінює підходи до організації внутрішнього контролю доходів. Ще одним важливим аспектом є необхідність удосконалення класифікації доходів та їх аналітичного обліку. Правильна класифікація доходів дозволяє більш точно оцінити фінансові результати діяльності підприємства та підвищити якість управлінських рішень. Доходи та витрати є ключовими факторами формування прибутку, що визначає ефективність діяльності підприємства загалом [3].

З огляду на зазначені виклики, можна визначити основні напрями вдосконалення обліку доходів підприємства. Перш за все, це впровадження сучасних інформаційних технологій та автоматизованих систем обліку, що дозволяє підвищити оперативність та точність облікових даних. Другим важливим напрямом є удосконалення облікової політики підприємства з урахуванням специфіки діяльності та вимог міжнародних стандартів.

Крім того, необхідним є посилення внутрішнього контролю за формуванням доходів, що сприятиме мінімізації ризиків помилок та зловживань. Важливу роль

відіграє також підвищення кваліфікації бухгалтерського персоналу, що дозволяє ефективно застосовувати сучасні методи обліку та аналізу.

Таким чином, облік доходів підприємства є важливим елементом системи управління, який потребує постійного вдосконалення. Сучасні виклики, зокрема цифровізація, глобалізація та ускладнення господарських процесів, вимагають адаптації облікових підходів до нових умов. Реалізація запропонованих напрямів вдосконалення сприятиме підвищенню ефективності діяльності підприємств та забезпеченню їх сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко Н.М., Гончар К.С. Деякі аспекти обліку та аналіз доходів промислових підприємств. *Економічний простір*, 2022.
2. Гуріна Н.В., Гурін Д.П. Доходи торговельних підприємств: проблемні аспекти сутності та класифікації для потреб управління. *Український економічний часопис*, 2023.
3. Полятикіна Л.І., Бур'ян Н.Ю. Формування та облік доходів і витрат підприємства. *Науковий вісник УжНУ*, 2020.

Колесникова Є. С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Вінницький технічний фаховий коледж

Науковий керівник – к.е.н, доцент, викладач Михальчишина Л. Г.

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ АУДИТОРА В УМОВАХ РИЗИКІВ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В умовах сучасного економічного розвитку незалежний аудит є важливою складовою функціонування ринку, оскільки забезпечує прозорість фінансової звітності, підвищує довіру інвесторів та сприяє стабільності фінансової системи. Особливої актуальності ця проблема набуває в Україні в умовах воєнного стану, який супроводжується високим рівнем ризиків та невизначеності. Повномасштабне вторгнення спричинило значні економічні втрати, зокрема

скорочення діяльності підприємств, однак у подальшому спостерігається поступове відновлення економіки та адаптація бізнесу до нових умов.

І. В. Мустецька запевняє, що «загальнонаціональна система аудиту має бути націлена на підвищення довіри до аудиту й аудиторів, що дасть можливість підвищити інвестиційну привабливість нашої держави і забезпечити стабільний розвиток економіки України у післявоєнний період» [1, с. 56].

У таких умовах зростає значення аудиторської діяльності, а також підвищуються вимоги до якості аудиту, професійної етики та незалежності аудиторів. Незалежність є ключовою передумовою об'єктивності, неупередженості та достовірності аудиторських висновків. Вона забезпечує довіру з боку користувачів фінансової інформації, зокрема інвесторів, державних органів та громадськості, а також сприяє інтеграції України до європейського економічного простору, де дотримання етичних принципів є обов'язковою умовою професійної діяльності.

Разом з тим, дотримання принципу незалежності в умовах ризиків та невизначеності є складним завданням. На практиці на об'єктивність аудитора можуть впливати як зовнішні, так і внутрішні фактори: економічний тиск, залежність від клієнта, особисті взаємини, попередній досвід співпраці тощо. Навіть незначні чинники здатні вплинути на професійне судження аудитора та призвести до спотворення результатів перевірки. Ситуацію ускладнює відсутність універсальних механізмів реагування на загрози незалежності, що створює додаткові труднощі у практичній діяльності.

Як зауважує А. М. Лисенко, «недостатньо уваги у фаховій літературі приділяється дослідженню загроз незалежності, розробці заходів, спрямованих на їх виявлення й усунення та досягнення прийнятного рівня незалежності аудиту» [2, с. 68].

Незважаючи на складні економічні умови, аудиторська діяльність в Україні поступово розвивається: зростає кількість фахівців, удосконалюються підходи до аудиту та підвищується рівень професійної підготовки. Водночас актуальним залишається питання підвищення відповідальності аудиторів. Доцільним є

запровадження повної або часткової матеріальної відповідальності, закріпленої в договорах із клієнтами, що сприятиме підвищенню якості аудиторських послуг.

Отже, забезпечення незалежності аудитора в умовах ризиків та невизначеності є одним із ключових завдань сучасної аудиторської практики. Це потребує комплексного підходу, що включає вдосконалення нормативного регулювання, підвищення професійної етики та відповідальності аудиторів, а також впровадження ефективних механізмів запобігання загрозам незалежності. Реалізація цих заходів сприятиме зміцненню довіри до аудиторської діяльності та забезпеченню сталого розвитку економіки України.

Список використаних джерел:

1. Мустаца І. Аудиторська діяльність в умовах воєнного стану: проблеми, виклики, шляхи вирішення. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2023. Вип. 2. С. 48-57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2023_2_6 (дата звернення: 28. 03. 26).
2. Лисенко А. М., Акімов С. С. Аудиторські послуги у контексті виникнення загроз незалежності аудиту. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2022. № 3. С. 67-72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2022_3_12 (дата звернення: 28.03.2026).

Кравченко М.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

НУБіП України

ORCID ID 0009-0009-6944-9045

Науковий керівник – к.е.н., доцент Дерев'янка С.І.

ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ У СИСТЕМУ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Трансформація агропромислового сектору в умовах глобальної цифровізації вимагає перегляду традиційних підходів до ведення бухгалтерського обліку. Особливої актуальності набуває питання інтеграції сучасних цифрових платформ у контур обліково-аналітичного забезпечення. Для аграрних підприємств, діяльність яких характеризується високою капіталомісткістю, сезонністю та

розгалуженістю розрахункових операцій, перехід на інтегровані системи контролю електронних платежів є не лише інструментом підвищення ефективності, а й засобом забезпечення економічної безпеки.

Питання цифровізації облікових процесів та впровадження FinTech-рішень у діяльність суб'єктів господарювання є предметом дискусій багатьох науковців. Зокрема, значний внесок у дослідження трансформації облікової системи під впливом цифрових технологій зробили такі вчені, як О. С. Олійник, Тенюх З. І., Пелех У. В. (дослідження цифровізації обліку в агросекторі), а також зарубіжні фахівці у сфері електронних трансакцій. Проте динамічний розвиток API-технологій та хмарних платформ потребує глибшого наукового обґрунтування їх імплементації в облікову політику сільськогосподарських підприємств [1, 2].

Цифрова платформа в системі обліку аграрного підприємства розглядається як багатокомпонентна екосистема, що забезпечує автоматизований збір, обробку та передачу фінансової інформації між внутрішніми підрозділами та зовнішніми стейкхолдерами (банками, постачальниками, державними органами).

Ключовим аспектом інтеграції є перехід від дискретного введення даних до концепції безшовного обліку (seamless accounting). Це досягається через використання програмних інтерфейсів додатків (API), які дозволяють обліковій системі підприємства (ERP-системі) безпосередньо взаємодіяти з банківськими платформами. Для аграрного сектору це означає миттєве відображення розрахунків за пально-мастильні матеріали, добрива чи оренду земельних паїв у реєстрах бухгалтерського обліку без проміжного етапу ручного завантаження банківських виписок.

Окрему увагу слід приділити впровадженню технологій розподіленого реєстру (блокчейн) у розрахункові операції агрохолдингів. Використання смарт-контрактів дозволяє автоматизувати виконання фінансових зобов'язань при настанні певних умов (наприклад, підтвердження лабораторією якості зерна), що значно знижує вплив людського фактору на систему контролю [2].

Проте процес інтеграції супроводжується низкою викликів, зокрема виникає необхідність у розробці нових внутрішніх регламентів (положень про

документообіг), що враховують специфіку електронних доказів, а також актуалізується проблема кібербезпеки та захисту персональних даних.

Інтеграція цифрових платформ у систему обліку та контролю електронних платежів аграрних підприємств є логічним етапом еволюції фінансового менеджменту. Впровадження таких рішень забезпечує: скорочення часового лагу між здійсненням господарської операції та її відображенням у звітності; підвищення точності бюджетування та управління ліквідністю; мінімізацію помилок, спричинених ручним введенням даних.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку методики аудиту цифрових платформ та оцінку їх впливу на достовірність фінансової звітності в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення АПК України.

Список використаних джерел:

1. Тенюх З. І., Пелех У. В. Диджиталізація бухгалтерського обліку в Україні: стан та перспективи розвитку. Економіка і суспільство. 2022. № 41. С. 182–188.
2. Олійник О. С. Цифрова трансформація обліково-контрольних процесів на підприємствах АПК. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2024. № 1 (107). С. 45–52.

Кравцов А. В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
ORCID: 0000-0002-8026-9127
Науковий керівник – к.е.н., доцент Кузик Н. П.

ЧИСТА ВАРТІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТОВІРНОЇ ОЦІНКИ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ

Запаси є складовою активів підприємства, і, як і всі інші активи, вони можуть втрачати цінність через зміни ринкових умов, фізичного стану чи вплив економічних факторів. З огляду на це для оцінки очікуваного відшкодування запасів та їх відображення у фінансовій звітності використовується чиста вартість реалізації. Для підприємств агробізнесу її розрахунок має певні особливості, обумовлені сезонним характером виробництва, залежністю від

погодно-кліматичних умов, а також ціновими коливаннями на продукцію сільського господарства, що в результаті суттєво впливає на оцінку запасів.

Згідно зі стандартами обліку, запаси суб'єкта господарювання на звітну дату оцінюються за нижчою з двох величин: собівартістю або чистої вартістю реалізації [1, 2]. Чиста вартість реалізації – це очікувана ціна продажу запасів в умовах звичайної діяльності за мінусом очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію [1, 2]. Дане визначення є ідентичним як в НПСБО 9 «Запаси», так і в МСБО 2 «Запаси», що підтверджує гармонізацію національної системи бухгалтерського обліку України з міжнародними стандартами фінансової звітності у частині оцінки запасів..

Необхідність використання чистої вартості реалізації зумовлена, насамперед, принципом обачності, який передбачає використання таких методів облікової оцінки, що не допускають завищення вартості активів і доходів та заниження зобов'язань і витрат. Як наслідок, всі активи з метою приведення їх балансової вартості до очікуваного рівня відшкодування підлягають знеціненню, і запаси, які також є активами підприємства, не є виключенням.

Сільському господарству властиві специфічні ризики, зокрема кліматичні зміни, тривалість виробничого процесу, сезонність виробництва тощо [3]. Ці фактори безпосередньо впливають на оцінку очікуваного відшкодування вартості запасів аграрних підприємств, які внаслідок такого впливу потенційно втрачають або вартісні характеристики, або якісні властивості. У цьому контексті запаси підлягають знеціненню до рівня їх чистої вартості реалізації.

Разом з тим, практичне визначення чистої вартості реалізації для запасів агробізнесу ускладнюється необхідністю врахування сукупності факторів, що мають як об'єктивний, так і прогнозний характер, а її оцінка є доволі суб'єктивною, оскільки на практиці складно достовірно визначити очікувану ціну та витрати, пов'язані з реалізацією запасів [4]. Зокрема, така оцінка має базуватися на поточних ринкових тенденціях, якості продукції та умовах реалізації, що потребує професійного судження при визначенні суми знецінення.

Отже, чиста вартість реалізації є інструментом, який дозволяє скоригувати балансову вартість запасів до рівня їх очікуваного відшкодування з урахуванням специфіки сільського господарства. Її використання сприяє точнішому відображенню запасів у фінансовій звітності, відповідно до реальних економічних умов їх використання та продажу.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-02_ukr_2016.pdf (дата звернення: 13.03.2026).
2. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 13.03.2026).
3. Григорян Р. Х. Особливості прояву ризиків у діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах невизначеності. *Економіка та управління АПК*. № 1, 2023. С. 111-123.
4. Смалій Ю. О., Бенчак В. І., Польова Т. В. Удосконалення обліку та контролю наявності та руху виробничих запасів на підприємстві. *Ефективна економіка*. № 10, 2019. DOI: [10.32702/2307-2105-2019.10.175](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.175)

Кучерчук М. О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент, Кузик Н. П.

ВПЛИВ ВАЛЮТНИХ КОЛИВАНЬ НА ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ

При застосуванні міжнародних стандартів фінансової звітності актуальним залишається узгодження підходів до обліку валютних операцій, зокрема дебіторської заборгованості в іноземній валюті, оцінка якої залежить від валютних курсів і впливає на фінансову звітність. Дебіторська заборгованість в іноземній валюті стає одним із найбільш ризикованих елементів активів підприємства, оскільки її величина та реальна вартість безпосередньо залежать від коливань валютних курсів. В умовах економічної нестабільності валютні

коливання можуть призводити як до зростання, так і до зменшення вартості дебіторської заборгованості, що впливає на достовірність оцінки активів та фінансові результати діяльності підприємства.

З метою узагальнення інформації у фінансовій звітності найважливішою характеристикою курсових різниць (позитивних та негативних) є їхній вплив на фінансові результати (дохід чи втрати) діяльності підприємств. На окрему увагу заслуговує питання перерахунку статей фінансової звітності в іноземній валюті. Під даним поняттям слід розуміти процес перерахунку показників фінансових звітів, що виражені в одній валюті (функціональній валюті), в іншу валюту (валюту звітності) за валютними курсами, відповідно до вимог стандартів фінансової звітності для цілей консолідації, а також представлення фінансової звітності окремим користувачам за їхніми вимогами. Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» передбачено вимоги щодо надання фінансової звітності у валюті представлення з попереднім перерахунком з функціональної валюти для цілей консолідації, тобто з метою складання консолідованої фінансової звітності материнська компанія має отримати фінансові звіти від своїх дочірніх компаній, валюта яких може відрізнятися від валюти звітності самої материнської компанії [1]. Саме тут і може виникати питання щодо перерахунку статей звітності таких компаній у валюту звітності головної компанії. Вивчення положень МСБО 21 [1] дає підстави стверджувати, що роль функціональної валюти можуть відігравати валюти країни, в якій розміщено зарубіжні підрозділи, валюта звітності материнської компанії або третя валюта. Очевидно, що при визначенні своєї функціональної валюти суб'єкт господарювання має визначитись із валютою, яка впливає на ціноутворення за його операціями, а не на валюті, в якій дані операції відображаються. Сама процедура вибору функціональної валюти та валюти звітності головної компанії, а також її зарубіжних філій є достатньо важливою, оскільки впливає на фінансові результати діяльності [2].

Формування і відображення дебіторської заборгованості в іноземній валюті є процесом, на який впливає низка внутрішніх і зовнішніх чинників. Коливання

валютних курсів та особливості регулювання валютних операцій зумовлюють необхідність постійного контролю й коректного відображення таких операцій в обліку. Особливо важливим є правильне визначення та відображення курсових різниць, що безпосередньо впливає на достовірність фінансових результатів.

Узагальнюючи викладене, необхідно зазначити, що валютні коливання виступають суттєвим фактором впливу на оцінку дебіторської заборгованості в іноземній валюті та формування фінансових результатів підприємства. Це актуалізує необхідність подальших досліджень щодо уніфікації та удосконалення методичних підходів до їх обліку відповідно до вимог національних або міжнародних стандартів фінансової звітності.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів». URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/MSBO-21.pdf> (дата звернення: 27.03.2026)
2. Антонюк О., Катаєва С. Валютне регулювання та валютні обмеження в сучасних умовах. *Сталий розвиток економіки*. 2025 Вип. 1 (52). С. 345-351. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-48> (дата звернення: 25.03.2026).

Лукаш В. М., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Гуренко Т.О.

ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ БАЛАНСУ: ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

У даних тезах досліджено сутність формування показників Балансу (Звіту про фінансовий стан) як основної форми фінансової звітності підприємства, принципи оцінки, класифікації та відображення активів, зобов'язань і власного капіталу. Баланс (Звіт про фінансовий стан) є однією з ключових форм фінансової звітності підприємства, яка відображає його фінансовий стан на певну дату. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність

в Україні», фінансова звітність є основним джерелом інформації для користувачів [1].

Формування показників Балансу є складним процесом, що базується на принципах бухгалтерського обліку, нормативно-правовому регулюванні та професійному судженні бухгалтера [2]. Основною метою даної форми є надання чіткої та правдивої інформації про активи підприємства, джерела їх формування та фінансову стійкість.

Процес формування показників Балансу починається з визнання об'єктів в обліку. Актив визнається за умови ймовірності отримання майбутніх економічних вигод і можливості достовірної оцінки його вартості [2; 3]. Зобов'язання визнається у разі існування поточного обов'язку, що виникає унаслідок минулих подій [3]. Оцінка статей Балансу є важливим етапом, який визначає достовірність фінансової інформації. У практиці використовуються такі види оцінки, як історична (первісна) вартість, справедлива вартість та амортизована собівартість. Вибір методу оцінки впливає на фінансові результати діяльності підприємства. Активи Балансу поділяються на необоротні та оборотні. До необоротних належать основні засоби, нематеріальні активи та довгострокові інвестиції, тоді як оборотні включають в себе запаси, дебіторську заборгованість і грошові кошти [4]. Така класифікація дозволяє оцінити ліквідність підприємства. Зобов'язання класифікуються на довгострокові та поточні, що є основою для аналізу платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Власний капітал відображає частину активів, що залишається після погашення зобов'язань, і характеризує рівень фінансової незалежності підприємства [4].

Формування показників Балансу здійснюється з дотриманням принципів бухгалтерського обліку: безперервності діяльності, нарахування, обачності та превалювання сутності над формою. Недотримання цих принципів призводить до викривлення звітності. Важливим фактором впливу є облікова політика підприємства, яка визначає методи оцінки активів, амортизації та створення резервів.

Поєднання національних стандартів із міжнародними стандартами фінансової звітності забезпечує підвищення прозорості та порівнянності показників Балансу [3].

Отже, формування показників Балансу є складним процесом, що забезпечує користувачів інформацією про фінансовий стан підприємства. Достовірність Балансу залежить від правильності визнання, оцінки та класифікації облікових об'єктів, а також дотримання принципів бухгалтерського обліку. Важливим напрямом є вдосконалення методів оцінки та поєднання стандартів.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73.
3. Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS). Лондон: IFRS Foundation. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010 (дата звернення: 23.03.2026).
4. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир : ПП «Рута», 2020. 912 с.

Майло А.М., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент, Боярова О.А.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ЇХ ОБЛІК

Сьогодні раціональне застосування капітальних активів посідає ключове місце серед умов, що визначають здатність компаній конкурувати на ринку. Зважаючи на те, як швидкість технологічних змін зростає, а також підвищуються очікування щодо ефективності виробничих циклів, на перший план виходять завдання оновлення цих основних засобів, їхньої технічної реконструкції, а також вдосконалення облікової методології, що є запорукою достовірності фінансових звітів.

Обладнання, яке становить матеріальну основу функціонування компаній, суттєво визначає їхні фінансово-господарські показники. У процесі експлуатації обладнання зазнає поступового фізичного та морального зносу, що диктує необхідність його заміни або модернізації. Водночас, будь-яке відновлення чи модернізація дає змогу підсилити технічні параметри активів, підвищити вихід продукції та раціональність їхнього застосування, або ж подовжити період їхньої придатності. З погляду економічної ефективності, оновлення набагато вигідніше, ніж повне виведення з експлуатації та заміна зношених основних засобів, бо це дає змогу знизити суму необхідних капіталовкладень та ефективніше розпоряджатися тим, що вже є у наявності. Проте, для того, щоб фінансова звітність була правдивою та неупередженою, необхідно вірно відображати ці трансформації у бухгалтерському обліку.

Згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, витрати на модернізацію основних засобів класифікуються як капітальні інвестиції за умови, що вони призводять до зростання майбутніх економічних вигод від використання об'єкта, наприклад підвищення виробничої потужності, покращення якості виготовлюваної продукції тощо [1].

Облік модернізації основних засобів передбачає накопичення витрат на рахунках капітальних інвестицій із наступним включенням цих витрат до первісної вартості модернізованого об'єкта. Внаслідок цього відбувається коригування балансової вартості активу, а за необхідності – перегляд строку його корисного використання. Після модернізації переглядається строк корисного використання, змінюється сума амортизації, амортизація нараховується виходячи з нової вартості, що впливає на фінансові результати підприємства.

Потрібно чітко розмежовувати витрати на модернізацію та витрати на поточний ремонт. У випадках, коли ремонт забезпечує лише підтримання працездатності об'єкта, зазначені витрати класифікуються як витрати періоду. Натомість модернізація, яка має невідворотний довгостроковий ефект, відображається у вигляді збільшення вартості основних засобів. Хибна класифікація таких витрат може призвести до спотворення фінансової звітності підприємства. Автоматизація обліку дозволяє значно

покращити якість обробки даних, забезпечувати своєчасне виявлення потреби в оновленні активів та ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення [2]. Не менш важливим є екологічний аспект модернізації основних засобів. Впровадження новітніх енергоефективних рішень не лише підвищує продуктивність, але й сприяє реалізації принципів сталого розвитку. Це важливо для агропромислового сектору, де застаріле обладнання може значно стримувати ефективність виробництва та мати негативний вплив на довкілля.

Модернізація основних засобів є ключовим інструментом для підвищення ефективності роботи підприємства. Покращення основних засобів дає змогу ефективніше їх використовувати, оптимізувати витрати та поліпшити фінансові показники компанії. Особливу важливість набуває коректна фіксація цих операцій в обліку, зокрема чітке розмежування між модернізацією і ремонтом, формування початкової вартості та перегляд амортизаційних нарахувань.

Отже, модернізація основних засобів покращує актив, а не просто відновлює його; капіталізується, тобто збільшує його вартість; впливає на амортизацію та фінансовий результат.

Список використаних джерел:

1. Іваненко О. В. Облік модернізації основних засобів в умовах цифровізації економіки // Облік і фінанси. 2022. № 3. С. 45–50.
2. Петренко Л. М. Ефективність оновлення основних засобів підприємства // Економіка та держава. 2021. № 8. С. 78–82.

Мельник Р.В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., професор Гуцаленко Л.В.

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

Ефективне управління розрахунками з постачальниками сприяє оптимізації грошових потоків, підвищенню платоспроможності та мінімізації фінансових

ризиків, що в сукупності забезпечує фінансову стійкість і конкурентоспроможність підприємства.

Розрахунки з постачальниками формують одну з найбільш динамічних статей кредиторської заборгованості підприємства. Вони забезпечують безперервність операційного процесу, оскільки саме через них здійснюється придбання матеріальних ресурсів, товарів, робіт і послуг. Наявність чітко організованої системи розрахунків дозволяє підприємству підтримувати оптимальний рівень оборотного капіталу, уникати фінансових розривів та забезпечувати стабільність грошових потоків. Недостатній контроль за розрахунками може призвести до накопичення простроченої заборгованості, втрати ділової репутації та зниження фінансової стійкості. [1, с. 430].

Методологія обліку розрахунків із постачальниками базується на принципах нарахування, відповідності та повного висвітлення. Важливим є визначення моменту визнання зобов'язання-ним є дата переходу ризиків і вигод, а не дата оплати. [2, с. 245]. Документальне забезпечення є основою достовірного обліку та фіксації факту здійснення господарських операцій. Первинні документи (накладні, акти, рахунки-фактури), повинні містити всі обов'язкові реквізити, передбачені законодавством. Правильне оформлення документів забезпечує юридичну силу господарських операцій, а також можливість їх підтвердження під час перевірок. Документальний контроль дозволяє виявляти помилки, дублювання операцій, необґрунтовані нарахування та інші порушення. [3, с. 93].

Для обліку операцій за розрахунками у розрізі контрагентів, договорів та строків оплати передбачено рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Аналітичний облік розрахунків із постачальниками забезпечує деталізацію інформації за кожним контрагентом, договором та строками погашення заборгованості. Така деталізація дозволяє підприємству контролювати динаміку кредиторської заборгованості, своєчасно виявляти прострочені суми та формувати ефективну політику взаємодії з постачальниками. [4].

Використання сучасних інформаційних систем (BAS, SAP, Oracle) значно підвищує ефективність обліку розрахунків із постачальниками. Автоматизація забезпечує оперативність обробки даних, зменшує ризики помилок, дозволяє формувати аналітичні звіти та підвищує якість управлінських рішень. Інтеграція облікових систем із системами закупівель створює єдиний інформаційний простір підприємства. [5, с. 156].

Узагальнюючи вище викладене можна дійти висновку, що своєчасність і достовірність відображення в обліку операцій за розрахунками з постачальниками забезпечує формування якісної інформаційної бази, що підвищує прозорість фінансової звітності для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Житомир: Рута, 2018. 784 с.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон № 996-XIV (ред. від 01.01.2026). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 28.03.2026).
3. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за національними стандартами. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 512 с.
4. Власюк Г. В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2009. № 5.с-40-41.
5. Олійник О.В. Інформаційні системи і технології в обліку. Київ: КНЕУ, 2019. 288 с.

Мойсієнко Д. С., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент, Кузик Н. П.

ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

У сучасних умовах розвитку економіки України, що супроводжуються воєнним станом, інфляційними процесами та нестабільністю ринку праці, питання обліку та оподаткування заробітної плати набувають особливої значущості. Заробітна плата є ключовим елементом соціально-трудових відносин, основним джерелом доходів населення та важливим інструментом формування державного бюджету [1]. Через механізм її нарахування та оподаткування забезпечується фінансування соціальних програм, пенсійного забезпечення та інших суспільно важливих сфер. Система оподаткування заробітної плати в Україні базується на поєднанні кількох обов'язкових платежів, серед яких ключове місце займають податок на доходи фізичних осіб, військовий збір та єдиний соціальний внесок. Сукупний вплив цих платежів формує загальне податкове навантаження на фонд оплати праці, що безпосередньо впливає як на рівень чистих доходів працівників, так і на фінансові результати діяльності підприємств

В умовах воєнного стану система оподаткування зазнала певних змін. Вони були, перш за все, спрямовані на підтримку бізнесу та забезпечення економічної стабільності [2]. Зокрема, було запроваджено спрощення звітності, відтермінування податкових зобов'язань та послаблення відповідальності за порушення. На нашу думку, такі зміни мають як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, це сприяло зниженню податкового навантаження, а з іншого – призвело до скорочення бюджетних надходжень.

Сучасний етап розвитку економіки характеризується активною цифровізацією, що суттєво впливає на організацію обліку заробітної плати. На практиці спостерігається активне впровадження автоматизованих систем обліку, електронного документообігу та інтегрованих інформаційних систем. Водночас

поширення дистанційної роботи, особливо в умовах воєнного стану, створює додаткові складнощі в організації бухгалтерського обліку. Зокрема, виникають проблеми контролю робочого часу, документального оформлення операцій та забезпечення достовірності облікової інформації. Відповідно, це потребує впровадження сучасних програмних засобів, використання електронного підпису та адаптації облікових процесів до нових умов функціонування. Серед інших проблем слід виділити нестабільність законодавства, складність адміністрування податків, значний обсяг звітності. У сукупності ці фактори ускладнюють ведення бухгалтерського обліку та підвищують ризик допущення помилок, що може призводити до фінансових санкцій та втрат підприємств.

Ми підтримуємо позицію науковців, що з метою вдосконалення системи обліку та оподаткування заробітної плати доцільно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на зниження податкового навантаження, спрощення податкового адміністрування та підвищення рівня автоматизації облікових процесів [1, 2]. Важливим напрямом є також стабілізація законодавства та впровадження сучасних інформаційних технологій, що сприятиме підвищенню прозорості та ефективності функціонування системи.

Отже, система обліку та оподаткування заробітної плати в Україні перебуває у стані трансформації, що зумовлено впливом воєнного стану, економічної нестабільності та цифровізації. Її подальший розвиток потребує комплексного підходу, спрямованого на усунення наявних проблем та забезпечення балансу інтересів роботодавців, працівників, а також суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Гуренко Т.О. Облік оплати праці та трудові відносини у воєнний період. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 36. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1153/1111> (дата звернення 25.03.2026).
2. Криворот О. Г., Мельянюкова Л. В. Проблеми обліку оплати праці в умовах воєнного стану. 2023. URL: http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18848/1/05_%20INNOVATIONS-

звернення 20.03.2026).

Молдован М.М., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

НУБіП України

Науковий керівник – д.е.н., професор Гуцаленко Л.В.

ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ФАКТОРІВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Виступаючи основним показником ефективності господарської діяльності суб'єкта господарювання, фінансових результатів діяльності підприємства не втрачають актуальності для дослідження, оскільки вони відображають рівень прибутковості та результативність використаних ресурсів, що визначає можливості їх подальшого розвитку. У сучасних умовах ринкової економіки фінансові результати є важливим орієнтиром для прийняття управлінських рішень, формування стратегії розвитку та забезпечення стабільності діяльності підприємства. Свій вклад в даній сфері розглядали в працях відомі вчені, зокрема: Ф. Ф. Бутинець, Н. О.Власова, О. М. Галицький, Л. В. Гуцаленко, С. О. Кучеркова, Н. В. Лагодієнко, В. Г. Лінник, С.В. Ренкас, В. В. Сопко, Р. В. Стасюк, Ю.В.Тюленєва, Т. В. П'ятак та інші.

На величину фінансових результатів впливає безліч різноманітних факторів, що ускладнює процес управління, спрямований на досягнення необхідного їх розміру, темпів зростання та рівня рентабельності. Відповідно значну роль в системі господарської діяльності відіграють фактори (внутрішні та зовнішні) середовища підприємства [1]. Даний поділ дозволяє більш комплексно оцінити умови функціонування підприємництва та визначити можливості підвищення ефективності його діяльності.

Зовнішні фактори формуються у середовищі функціонування підприємства і не залежать безпосередньо від його діяльності. До них

належать економічна ситуація в державі, податкова політика, рівень інфляції, конкуренція на ринку, законодавче регулювання, а також політичні, соціальні та технологічні умови розвитку економіки. Слушним є твердження авторів [2], що вплив даних факторів може як сприяти зростанню прибутковості підприємства, так і обмежувати можливості його розвитку, що потребує адаптації управлінських рішень до змін зовнішнього середовища.

Внутрішні фактори, на відміну від зовнішніх, безпосередньо пов'язані з діяльністю підприємства та можуть регулюватися його керівництвом. До основних належать: ефективність управління ресурсами, структура витрат, рівень організації виробництва, якість продукції, маркетингова політика та ефективність використання трудових і фінансових ресурсів. Саме ці фактори значною мірою визначають рівень прибутковості підприємства та його конкурентоспроможність на ринку.

Отже, фінансові результати діяльності формуються під впливом комплексу зовнішніх та внутрішніх факторів, які визначають рівень доходів, витрат і прибутковості підприємства. Варто зазначити, що саме тут важливу роль відіграє система бухгалтерського обліку, яка забезпечує своєчасне відображення господарських операцій, формування достовірної інформації про доходи, витрати та фінансові результати. Саме облікова інформація виступає основою для аналізу впливу різних факторів на фінансові результати та прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на підвищення прибутковості та фінансової стійкості підприємства.

Список використаних джерел:

1. Власова Н. О. Оцінка впливу факторів зовнішнього середовища на фінансові результати підприємств промисловості. *Бізнес Інформ = Business Inform*. 2021. № 4. С. 235-243. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/64409>. (дата звернення 20.03.2026).
2. Тюленєва Ю., Ренкас С.. Фактори впливу на прибуток підприємств та напрями підвищення прибутковості. *Підприємництво та інновації*, 2017, (3),

102-107. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/134>. (дата звернення 20.03.2026).

Морозова Є.К., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н, доцент Гуренко Т.О

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ З НАРАХУВАННЯ І СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА

Податок на прибуток підприємств є одним із ключових елементів податкової системи України, який забезпечує формування доходів державного бюджету та виступає важливим інструментом впливу держави на розвиток підприємницької діяльності [2]. Сьогодні мова йде про один із бюджетоформуючих податків – податок на прибуток підприємств [5]. Організація обліку податку на прибуток передбачає формування достовірної інформації про фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання, правильне визначення об'єкта оподаткування та своєчасне відображення податкових зобов'язань у системі бухгалтерського обліку [5]. Основою визначення податку на прибуток є фінансовий результат до оподаткування, сформований відповідно до даних фінансової звітності підприємства, який коригується на податкові різниці згідно з нормами Податкового кодексу України.

Важливим елементом організації обліку є узгодження бухгалтерського та податкового обліку, оскільки між ними виникають тимчасові та постійні різниці. Такі відмінності зумовлюють необхідність правильного відображення відстрочених податкових активів і зобов'язань, що забезпечує об'єктивність фінансової звітності та відповідність її міжнародним принципам обліку [4].

Нарахування податку на прибуток в обліку відображається як витрати звітного періоду, що безпосередньо впливає на величину чистого прибутку підприємства. Для обліку розрахунків із бюджетом застосовуються відповідні рахунки обліку, які дозволяють контролювати стан податкових зобов'язань і забезпечують своєчасність їх погашення. Особливого значення набуває

правильність документального оформлення господарських операцій, оскільки саме первинні документи виступають підставою для формування фінансового результату та податкової бази. Сучасні умови господарювання вимагають використання автоматизованих інформаційних систем обліку, що сприяють підвищенню точності розрахунків податку на прибуток та оперативності складання податкової звітності. Автоматизація дозволяє мінімізувати вплив людського фактора, зменшити ризик помилок і забезпечити ефективний контроль за податковими розрахунками. Крім того, важливим напрямом удосконалення організації обліку є формування облікової політики підприємства щодо податку на прибуток. Чітке визначення методів оцінки доходів і витрат, а також правил визнання податкових різниць, забезпечує прозорість обліку і підвищує якість управлінських рішень [1].

Окрему роль у забезпеченні правильності обчислення та своєчасності сплати податку на прибуток відіграє податковий контроль. Податковий контроль дозволяє виявляти помилки та запобігати порушенням податкового законодавства [3]. Ефективна система контролю зменшує ризик штрафних санкцій і сприяє підвищенню рівня податкової дисципліни. Отже, ефективна організація обліку операцій з нарахування і сплати податку на прибуток підприємства забезпечує достовірність фінансової інформації, підвищує рівень податкової дисципліни та сприяє стабільному розвитку суб'єкта господарювання в умовах сучасного економічного середовища.

Список використаних джерел:

1. Безкровний О.В., Мисник Т.Г., Лиженков В.Г. Податок на прибуток: історія становлення та сучасні аспекти функціонування. *Modern theories and improvement of world methods*. 2023. С. 81-83.
2. Назаркевич І.Б., Шутко А.М. Роль податків у доходах державного бюджету України. *Молодий вчений*. 2022. № 9 (109). <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-9-109-30>. (дата звернення 20.03.2026).
3. Пухальський В.В. Теоретичні аспекти податкового контролю. *Молодий вчений*. 2022. № 1 (101).

4. Сіліна І.В. Процес становлення нормативно-правової бази податку на прибуток в Україні. *Економічний простір*. 2015. С. 159-171.

5. Податок на прибуток: нюанси нарахування та сплати. 2021. URL: <https://tr.tax.gov.ua/zahodi-dlya-platnikov/print-461347.html>. (дата звернення 20.03.2026).

Овчарук В.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-1035-859X>

Науковий керівник – к.е.н, доцент Гуренко Т.О.

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЗВІТНОСТІ ЩОДО ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА

Облікова політика відіграє важливу роль у формуванні достовірної та повної інформації про господарську діяльність підприємства, у тому числі щодо якісних параметрів виробленої продукції. Саме через систему бухгалтерського обліку здійснюється накопичення, узагальнення та відображення інформації про витрати виробництва, якість продукції, результати її реалізації та економічну ефективність діяльності підприємства.

У галузі птахівництва питання обліку якості продукції набуває особливої актуальності, оскільки якісні характеристики продукції безпосередньо впливають на її конкурентоспроможність, ціну реалізації та попит на ринку. Беручи до уваги високу галузеву специфіку підприємств, що здійснюють діяльність у сфері виробництва продукції птахівництва, важливим є визначення ключових напрямів удосконалення організації управлінського обліку виробничих витрат. При цьому система обліку повинна бути орієнтована на формування інформаційної бази для прийняття ефективних управлінських рішень щодо організації виробничих процесів. Для зниження витрат на формування управлінської облікової системи доцільно забезпечити її інтеграцію із фінансовим обліком та системою звітності. Така інтеграція дозволить використовувати облікові дані як основу для проведення факторного аналізу та

визначення показників фінансової стійкості підприємства у процесі стратегічного управління [2].

При організації бухгалтерського обліку на сільськогосподарському підприємстві доцільним є визначення:

- 1) об'єктів обліку біологічних активів і сільськогосподарської продукції й порядку їх оцінки;
- 2) порядку створення та складу робочої комісії з оцінки біологічних активів;
- 3) порядку оприбуткування вирощеної сільськогосподарської продукції;
- 4) порядку переведення незрілих біологічних активів до складу зрілих;
- 5) методу нарахування амортизації на довгострокові біологічні активи при веденні їх обліку за первісною вартістю;
- 6) переліку та складу статей на вирощування біологічних активів та виробництво сільськогосподарської продукції [1].

У системі бухгалтерського обліку інформація про якість продукції повинна відображатися у внутрішній управлінській звітності підприємства. Це дозволяє здійснювати контроль за якістю продукції, оцінювати ефективність виробничих процесів та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Важливим елементом формування облікової політики є визначення методів оцінки біологічних активів і готової продукції. Крім того, облікова політика повинна передбачати систему внутрішнього контролю якості продукції.

Удосконалення облікової політики повинно здійснюватися шляхом розвитку системи управлінського обліку, впровадження сучасних інформаційних технологій, а також посилення внутрішнього контролю якості продукції. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню ефективності діяльності підприємств птахівництва, покращенню якості облікової інформації та забезпеченню конкурентоспроможності продукції на світовому продовольчому ринку.

Список використаних джерел:

1. Кулик В. А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку: монографія. Полтава ПУЕТ, 2014. 373 с. <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e2c2086d-5dd2-403f-bb88-6261d4fd2840/content> (дата звернення 20.03.2026).
2. Саванчук Т.М., Френкель О.В. Сутність витрат птахівництва та чинники їх формування в системі управлінського обліку підприємства. *Економіка та суспільство*. № 58, 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-36> (дата звернення 20.03.2026).

Остапенко Д. В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент, Кузик Н. П.

РОЛЬ ПЕРВИННИХ ДОКУМЕНТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОСТОВІРНОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Первинні документи є фундаментальною складовою в системі бухгалтерського обліку. У сучасних умовах цифровізації бізнес-процесів значення первинних документів не зменшується, а трансформується відповідно до нових вимог. Їх актуальність зумовлена правовою регламентацією, контрольними та управлінськими функціями, розвитком електронного документообігу, впровадженням міжнародних стандартів обліку та забезпеченням прозорості діяльності. Вони формують основи бухгалтерського обліку, забезпечують контроль, достовірність та законність формування фінансової звітності.

Дослідження підтвердило, що первинні документи є основою бухгалтерського обліку та фінансової звітності [1], виконуючи кілька ключових функцій. Вони забезпечують точний запис всіх транзакцій, що сприяє формуванню достовірної інформації для аналізу та прийняття рішень управлінським персоналом. Завдяки належному оформленню та обробці первинних документів забезпечується ефективний контроль за внутрішніми

процесами підприємства. Це, у свою чергу, зменшує ризики помилок, ймовірність виникнення випадків шахрайства та непередбачуваних збитків. Водночас, це не лише інструменти внутрішнього контролю, але й джерела аудиторських доказів при проведенні незалежного аудиту фінансової звітності. Для того, щоб підтвердити точність залишків на окремих рахунках компанії, аудиторам потрібен повний доступ до первинних та зведених документів, які є достовірнішим джерелом аудиторських доказів порівняно з усними заявами.

Окрім того, первинні документи мають юридичну силу і можуть бути використані в судових справах, що підкреслює їх важливість для захисту інтересів підприємства, а також різних внутрішніх та зовнішніх користувачів його фінансової звітності. Завдяки структурованій інформації, зібраній у первинних документах, підприємства можуть проводити детальний аналіз діяльності підприємства та здійснювати розширену оцінку її ефективності. Отже, для безперервного ведення бізнесу, його розвитку та підтвердження прозорості необхідно належним чином зберігати всі первинні документи, щоб мати можливість, за необхідності, використовувати їх у майбутньому.

Важливими напрямками розвитку сучасної системи первинного обліку в умовах цифрової економіки є впровадження електронних систем обліку [2]. Їх використання дозволяє зменшити людський фактор, прискорити обробку інформації та знизити ризик помилок. Вважаємо за необхідне відмітити доцільність розробки єдиних шаблонів для первинних документів, що відповідають вимогам законодавства та специфіці діяльності підприємства. Такий підхід сприятиме забезпеченню уніфікованості та зручності у використанні відповідних форм.

Пропонується також визначення уніфікованих механізмів внутрішнього контролю для перевірки достовірності первинних документів і виявлення можливих невідповідностей у фінансовій та податковій звітності; здійснення регулярного моніторингу та аналізу системи ведення первинного обліку з метою виявлення можливостей для її вдосконалення й адаптації до змін у бізнес-середовищі. Наведені пропозиції можуть покращити ефективність ведення

первинного обліку, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 20.03.2026).

2. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 28.03.2026).

Площик А.С., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент, Гуренко Т.О.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Розрахункові операції посідають одне з ключових місць у системі бухгалтерського обліку підприємства. Одним з найважливіших показників, які характеризують фінансовий стан підприємства, є стан розрахунків з дебіторами і кредиторами. Водночас достовірна оцінка дебіторської заборгованості суттєво впливає на правильність відображення інформації в фінансовій звітності [1, с. 3].

Тому одним із ключових завдань підприємств є систематичний моніторинг обсягів дебіторської та кредиторської заборгованості, контроль строків їх погашення, оцінка структури та підтримання раціонального балансу між цими складовими обліку. Вагоме значення для покращення фінансової стійкості й платоспроможності підприємства має ефективний контроль за станом розрахунків і змінами в динаміці дебіторської та кредиторської заборгованості [2, с. 3]. Ключове поняття «дебіторської заборгованості» складають положення бухгалтерського обліку, що визначають її як суму заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Реалізація контролюючих заходів становить основу ефективної діяльності будь-якої системи, в свою чергу організація системи внутрішнього контролю підприємства є практичною основою підвищення ефективності прийнятих управлінських рішень. Метою формування системи внутрішнього контролю є забезпечення актуального та об'єктивного відображення інформації щодо розрахункових операцій як у первинній, так і у вторинній документації, що гарантуватиме підвищення інформаційного забезпечення щодо стану дебіторської заборгованості [3, с. 152].

В результаті аналізу впровадженої системи контролю обсягів дебіторської заборгованості встановлено ряд суттєвих недоліків її функціонування, що, в свою чергу, пов'язані з: нестачею проведення чіткої класифікації та поділу заборгованості відповідно до термінів прострочення в їх загальній структурі; недостатньою швидкістю отримання актуальної інформації про стан заборгованості дебіторів, що формує основу для прийняття управлінських рішень; відсутністю створеного на підприємстві окремого структурного підрозділу, на який покладено виконання заходів внутрішнього контролю [4, с. 62].

Відповідно до наведених проблем системи внутрішнього контролю представлено напрями її удосконалення, реалізація яких забезпечить підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю: періодично організовувати взаємозвірку з контрагентами підприємства; при необхідності – щомісячно; систематично проводити інвентаризацію дебіторської заборгованості; впровадити систему штрафних санкцій у випадках прострочення платежів; проводити попередній аналіз фінансової стабільності потенційних контрагентів; створити окремий підрозділ внутрішнього контролю для підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю [5, с.5].

Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню ефективності внутрішнього контролю дебіторської заборгованості, мінімізації ризиків неплатежів та зміцненню фінансового стану підприємства.

Список використаних джерел:

1. Шепель Т.В., Вінтоняк А.М. Організаційно-методичні аспекти обліку дебіторської заборгованості. *Економіка та суспільство*. 2023. С. 1–5.
2. Савченко А.М., Горелик Д.С., Гаврилюк В.Ю., Вербіцький О.В. Дебіторська заборгованість та її вплив на фінансовий результат діяльності підприємства. *Український економічний часопис*. 2024.
3. Шот А.П., Барбаш Д.В. Дебіторська заборгованість та проблеми її стягнення в умовах війни. *Наукові перспективи*. 2024. С. 150–156.
4. Вакульчик Д.В., Погорєлова Т.П. Економічна суть розрахунків з покупцями і замовниками. У: *Матеріали наукової конференції*. 2021. С. 61–63.
5. Гуцаленко Л.В., Шадурська Л.І. Організація контролю дебіторської і кредиторської заборгованості господарюючого суб'єкта. *Збірник наукових праць*. 2022. С. 150–159.

Подруцький С.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

НУБіП України

ORCID ID 0009-0001-6862-3197

Науковий керівник – к.е.н, доцент Литвиненко В.С.

ОЦІНКА ТА ОБЛІК ЗАПАСІВ В УМОВАХ ЦІНОВИХ РИЗИКІВ

Запаси підприємства у ринкових умовах зазнають впливу зміни ціни, що, у свою чергу, впливає на їх облік та оцінку. Від правильності оцінки запасів залежить формування фінансового результату підприємства, одного з найважливіших показників фінансової звітності. Оцінка запасів впливає на прийняття рішень з управління підприємством і, зокрема, з управління запасами: визначення періодичності та розмірів поповнення запасів і відволікання грошових коштів підприємства, визначення власної цінової політики підприємства і прийняття інших рішень про реалізацію запасів. Важливість оцінки запасів зростає в умовах значних коливань цін.

Цінові ризики мають суттєвий вплив на фінансовий стан підприємства, зокрема, на облік і оцінку запасів. В умовах інноваційної економіки, за

визначенням Сиротюк Г.В. зростає потреба у формуванні облікових даних, здатних забезпечити підтримку стратегічних управлінських рішень. Автор виділяє сучасні інструменти стратегічного управлінського обліку, такі як стратегічне бюджетування, збалансована система показників, стратегічний аналіз витрат, управління центрами витрат та інше [1].

В умовах цінових ризиків коливання цін на запаси впливають на рентабельність діяльності підприємства. При реалізації готової продукції підприємства мають враховувати зміни цін на сировину, яка використовується у технологічному процесі. Застосування історичної собівартості запасів при розрахунку собівартості і фінансового результату надасть інформацію про номінальний прибуток компанії від реалізації готової продукції без урахування ринкових умов. Зростання цін на сировину призводить до неможливості підприємства поповнювати запаси у звичайних обсягах, тому при реалізації поточної продукції вже необхідно враховувати зміни цін на сировину та матеріали.

За підрахунками дослідників для оцінки запасів на різних етапах їхнього колообігу може застосовуватися принаймні дванадцять методів оцінки запасів, чого достатньо для забезпечення достовірності відображення вартості запасів в обліку. Методи оцінки запасів балансують між забезпеченням відображення в обліку реальної вартості запасів та додержанням принципу історичної собівартості. Але якщо в процесі діяльності реальна вартість запасів зростає, то в обліку ці зміни не будуть відображені. Тому оцінка запасів на дату балансу за найменшою з оцінок (первісною або чистою вартістю реалізації), на думку автора, є невиправданою. Дослідники наголошують, що у балансі підприємства має бути відображена реальна вартість активів, у тому числі запасів, а не та вартість, яка склалася у попередніх періодах [2].

Основними характеристиками запасів, які реєструються у бухгалтерському обліку, є дата набуття контролю підприємством над активом, собівартість придбання або виготовлення та найменування і кількість запасів. Проте згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку №9 «Запаси»,

вони оцінюються за меншою з таких двох величин: собівартість та чиста вартість реалізації. Очікувана вартість реалізації має суттєве значення для обліку запасів в умовах цінових ризиків, тому бухгалтерський облік доцільно доповнити реєстром для накопичення інформації щодо вартості запасів для прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Сиротюк Г.В. Трансформація стратегічного управлінського обліку в інноваційній економіці. *Економіка та суспільство*, 2026, № 83.
2. Литвиненко В.С., Каминська К.В. Удосконалення методики оцінки запасів в обліку. *Економічний аналіз*. 2017. Том 27. №3. С. 236–241.

Сімоник Ю.О., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Шевчук К.В.

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах воєнного стану функціонування ринку кредитування України характеризується високим рівнем структурної невизначеності, що зумовлює підвищення ризиковості кредитних операцій і водночас звужує можливості для класичного прогнозування платоспроможності позичальників. Відбувається зниження можливості своєчасних розрахунків за кредитними зобов'язаннями, тобто зростає ймовірність виникнення проблемних кредитів, а звідси і реалізації кредитного ризику.

Щодо трактування економічного змісту категорії «кредитний ризик» необхідно відмітити те, що багато науковців пов'язують кредитний ризик виключно з банківською діяльністю. Так, звісно, кредитний ризик є основним ризиком банківської установи, проте кредитний ризик також виникає і в процесі діяльності позичальника.

Отже, позичальник також є носієм кредитного ризику, і наскільки він буде спроможним подолати фінансові труднощі в разі їх виникнення, настільки

успішною буде кредитна операція для комерційного банку. Тому кредитний ризик варто розглядати з позиції як кредитора, так і позичальника, адже це дві сторони одного явища [1, с. 154]. Бухгалтерська інформація та фінансова звітність виступають підґрунтям для релевантної оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства, а обліково-аналітична база даних є основою для отримання повної та достовірної інформації щодо стану суб'єкта господарювання [2]. Важливу роль в управлінні кредиторською заборгованістю в контексті фінансово-економічної безпеки відіграє поєднання бухгалтерського обліку та аналітичної оцінки фінансово-кредитних операцій [3].

З позиції банківської установи відмітимо, що інформація бухгалтерського обліку повинна використовуватися не лише для ретроспективної фіксації стану кредитного портфелю, а й для ідентифікації кризових явищ і поточного моніторингу його якості. Моніторинг кредитного портфелю визначається як обов'язковий етап антикризового управління, а алгоритми розрахунку показників його якості базуються на використанні інформації аналітичних та синтетичних рахунків бухгалтерського обліку.

Отже, облікове забезпечення має не лише відображати суму та структуру кредиторської заборгованості, а також створювати підстави для її класифікації в розрізі термінів, контрагентів, причин виникнення, станом виконання договірних умов тощо. Саме така класифікація перетворює дані бухгалтерського обліку на інструмент управління фінансово-економічною безпекою підприємства, що мінімізує вплив кредитних ризиків: для підприємства - належна організація обліку кредиторської заборгованості зменшує імовірність касових розривів, порушення договірної дисципліни та погіршення кредитоспроможності, а для банківської установи - виступає джерелом інформації про фінансову поведінку потенційного позичальника.

Список використаних джерел:

1. Шубенко І. А. Єдність кредитного ризику як ризику кредитора та ризику позичальника: минуле та сучасний підхід. *Бізнес Інформ*. 2023. № 1. С. 151-159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2023_1_23 (дата звернення 11.03.2026).

2. Губарик О.М., Геркіял Н.Р. Проблемні аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління кредиторською заборгованістю в контексті фінансово-економічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2827/2749> (дата звернення 11.03.2026).

3. Прокопишин О., Дранус В. Фінансово-кредитне забезпечення аграрних підприємств: облік та аналітичні аспекти. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № 3 (43). С. 359–368. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3\(43\)-359-368](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3(43)-359-368) (дата звернення 10.03.2026).

Ткаченко В.Ю., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Миськів Л.П.

ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

В умовах побудови дієвого автоматизованого обліку та контролю за рухом активів на підприємстві є раціональне використання документального забезпечення. Сьогодні до первинних документів висуваються якісно нові вимоги: вони мають бути не лише формальним підтвердженням господарських операцій здійснених на підприємстві, а й джерелом корисного, структурованого та змістовного подання у них інформації, що є необхідною для прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень. Ефективна організація обліку на товарних підприємствах залежить не лише від обраної облікової політики, а й первинного обліку надходження, руху, вибуття та визначення залишків товарних запасів на кінець звітної періоду.

Використання сучасних програмних засобів дозволяє формувати документи за певними ознаками в залежності від визначених етапів пов'язаних з наявністю, переміщенням та вибуттям товарних запасів:

- оформлення надходження товарних запасів на відповідний склад;
- внутрішнє переміщення товарних запасів;
- відвантаження товарних запасів;

- аналіз залишків запасів на вказаний звітний період;
- формування управлінських звітів вбудованих у програмне забезпечення (Залишки і доступність товарів, Відомість по товарах на складах);
- складання регламентованої фінансової звітності.

У цифрових умовах це можуть бути електронні прибуткові накладні, акти, рахунки або записи в облікових системах. Якщо товар надходить на склад, це одразу відображається в програмі документом «Реалізація товарів і послуг», і не потрібно окремо вести паперові журнали.

Важливо зазначити, що електронні документи мають таку ж юридичну силу, як паперові, якщо у них зазначено усі обов'язкові реквізити. Одних із таких реквізитів згідно Положення № 88 «Про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку» є електронний підпис, який підтверджує достовірність документа [1]. Це дозволяє швидше обмінюватися інформацією між підприємствами без непередбачуваних ризиків.

На нашу думку, використання ERP-систем при веденні первинного обліку товарних запасів є одним із основних, що дозволить надавати внутрішнім користувачам своєчасну, повну, достовірну інформацію про їх переміщення та оперативно реагувати на будь-які зміни щодо їх оновлення чи списання у разі природного убутку. Процес документування операцій з товарними запасами використовуючи ERP-систему дозволяє формувати первинні електронні документи враховуючи такі етапи:

- 1) процес формування замовлення клієнтів, якому надаються статуси за певною черговістю здійснених контрольних функцій при перевірці наявності товарних запасів на відповідному складі підприємства;
- 2) відображення умов оплати від клієнта, які зазначаються у самому замовленні (наприклад, «кредит (після відвантаження)» – 100%);
- 3) створення на підставі об'єкта розрахунків («Замовлення клієнтів») наступного документу «Реалізація товарів і послуг» та формування Податкової накладної;

- 4) відображення оплати від покупців на розрахунковий рахунок – документ «Надходження безготівкових грошових коштів», де після проведення документу відображається закриття замовлення клієнта.

Отже, перевагою діджиталізації є чітко структурований графік документообігу, що дозволяє за короткий проміжок часу збільшити кількість проведених операцій, вести детальний контроль руху та залишків товарних запасів використовуючи електронні методи оформлення актів інвентаризації та надавати внутрішнім користувачам інформацію з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення 26.03.2026 р.)
2. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88.

Трохимець Б.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти НУБІП України

Науковий керівник – д. е. н., професор Гуцаленко Л.В.

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ ПРО КОНТРОЛЬОВАНІ ІНОЗЕМНІ КОМПАНІЇ

Оподаткування контрольованих іноземних компаній (далі – КІК) є важливою складовою гармонізації податкового законодавства України з вимогами Європейського Союзу. Впровадження правил КІК спрямоване на підвищення прозорості оподаткування та запобігання виведенню прибутків за кордон. Враховуючи досвід застосування правил КІК після їх запровадження (з 2022 року), доцільно уточнити підходи визначення контролю для фізичних осіб.

Згідно з пп. 39².1.1 ст. 39 Податкового кодексу України (далі – ПКУ), КІКом визнається будь-яка юридична особа, зареєстрована в іноземній державі або

території, яка визнається такою, що знаходиться під контролем фізичної особи – резидента України або юридичної особи – резидента України [1]. Визнання особи контролером КІК зумовлює виникнення у неї обов’язків щодо повідомлення про участь у КІК, подання щорічного звіту за формою, затвердженою наказом Міністерства фінансів України 25.08.2022 № 254 [2], та сплачувати податки зі скоригованого прибутку КІК.

Основною підставою для визнання особи контролером КІК, є наявність контролю над іноземною компанією. Найчастіше він визначається через володіння часткою у статутному капіталі. Водночас законодавство передбачає врахування не лише прямого, але й опосередкованого володіння через пов’язаних осіб. Зокрема, пп. 39².1.4 ст. 39 ПКУ передбачено, що для цілей визначення володіння часткою в іноземній компанії беруться до уваги частки, які належать будь-яким пов’язаним особам такої фізичної або юридичної особи безпосередньо або опосередковано через інших осіб [1].

Застосування такого підходу до фізичних осіб породжує низку практичних проблем. Відповідно до пп. в) пп. 14.1.159 ПКУ, пов’язаними фізичними особами визнаються, зокрема, чоловік та дружина незалежно від їх податкового резидентства.

На практиці виникають випадки, коли одним із подружжя є нерезидент, який володіє часткою в іноземній компанії. У такому випадку нерезидент не має податкових зобов’язань в Україні щодо КІК. Водночас резидент України формально може вважатися таким, що володіє часткою через пов’язану особу. Як наслідок, у нього виникають обов’язки щодо звітування про КІК. При цьому, про частку подружжя в іноземній компанії резидент України може навіть не знати.

Застосування до фізичних осіб правил володіння через пов’язаних осіб може призводити до необґрунтованого покладення податкових обов’язків на осіб, які не здійснюють контроль над КІК. Положення пп. 392.1.6 ст. 39 ПКУ передбачають ознаки фактичного контролю, які можна застосовувати, якщо у подібних випадках фізична особа дійсно контролює діяльність компанії.

Доцільно внести зміни до пп. 39².1.4 ст. 39 ПКУ, передбачивши неврахування часток, що належать пов'язаним фізичним особам, при визначенні контролю КІК фізичною особою за відсутності ознак фактичного контролю. Запропоновані зміни сприятимуть підвищенню справедливості податкового регулювання та зменшенню адміністративного навантаження на фізичних осіб, які в реальності не здійснюють контролю над КІК.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010. *Відомості Верховної Ради України*. 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.
2. Про затвердження форми Звіту про контрольовані іноземні компанії, скороченої форми Звіту про контрольовані іноземні компанії, Порядку заповнення Звіту про контрольовані іноземні компанії, скороченої форми Звіту про контрольовані іноземні компанії і подання до контролюючого органу та Змін до форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств: наказ Міністерства фінансів України 25.08.2022 № 254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1219-22#Text>

Шуляк О., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент Миськів Л.П.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ АСПЕКТІВ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ

В сучасних умовах ведення бізнесу розрахунки за виплатами працівникам є однією з основних складових системи бухгалтерського обліку. Джерелом коштів на покриття витрат пов'язаних з оплатою праці є частина доходу отриманого в результаті здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства. Згідно Закону України «Про оплату праці», заробітна плата –це винагорода, обчислена у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу [1].

Основними завданнями обліку оплати праці працівників є забезпечення точного, своєчасного та законодавчо обґрунтованого підходу до відображення розрахунків з персоналом, а також проведення контролю за їх арифметичною правильністю: нарахування основної та додаткової зарплати, інших додаткових виплат; нарахуванням та виплатою лікарняних; утриманням ПДФО (18%) і військового збору (5%); нарахування ЄСВ (22%).

Для реалізації зазначених завдань та оптимізації витрат робочого часу щодо обробки значного переліку операцій із заробітної плати, ряд українських підприємств використовують ERP-системи. У процесі розрахунків з працівниками ERP-система значним чином впливає на ієрархічну побудову обліку розрахунків за виплатами працівникам та дозволяє використовувати автоматичне акумулювання інформації різних даних, а саме:

- кадровий наказ ініціює створення особового рахунку;
- табель обліку робочого часу дозволяє сформувати базу для нарахувань пов'язаних із заробітною платою;
- виробничі звіти вбудовані визначають розмір відрядної оплати праці.

ERP-система шляхом постійного моніторингу даних блокує проведення операцій, що суперечить трудовому та податковому законодавству (щодо застосування розрахунку ПДФО із застосуванням податкової соціальної пільги). Облік розрахунків за виплатами працівникам стає більш достовірним з використанням такої системи, що значним чином дозволяє деталізувати способи відображення витрат за працівниками структурних підрозділів й зарплатними проектами.

Також важливою складовою є процес поліпшення аналітичного обліку розрахунків за виплатами працівникам де сучасні умови вимагають переходу від простого фіксування операцій до створення інформаційної бази для прийняття ефективних управлінських рішень. Зокрема, важливо вести облік оплати праці за центами відповідальності та видами виплат, де буде здійснюється поділ на основну зарплату, додаткову (премії, надбавки) та інші заохочувальні виплати. Враховуючи зазначене, пропонуємо доповнити синтетичний балансовий

пасивний рахунок 661 «Розрахунки за заробітною платою» аналітичними субрахунками другого порядку:

661.1 «Розрахунки за посадовим окладом»;

661.2 «Розрахунки за надбавками, доплатами та заохочувальними виплатами»;

661.3 «Розрахунки за компенсаційними виплатами»;

661.4 «Розрахунки за відпускними»;

661.5 «Розрахунки за виплатами при звільненні».

Використання запропонованих аналітичних субрахунків другого порядку дозволить належним чином вести регламентований облік та деталізувати види виплат при проведенні розрахунків з працівниками, а автоматизовані операції дозволять усунути ризики виникнення механічних та арифметичних помилок, що є критичним для забезпечення достовірності облікової інформації.

Список використаних джерел:

1. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР в редакції від 26.11.2015 р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення 27.03.2026 р.)

СЕКЦІЯ 5. БІЗНЕС-АНАЛІТИКА ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Анохіна Є. Р., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Воляк Л. Р.

ВИКОРИСТАННЯ DATA SCIENCE ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ

Сучасна трансформація аудиторської та аналітичної діяльності вимагає від фахівців переходу від ретроспективного аналізу до прогностичного моделювання, де ключову роль відіграє впровадження інструментарію Data Science. Традиційні методи оцінювання ризиків, що базуються на вибірковій перевірці та ручній обробці даних, поступово втрачають ефективність в умовах стрімкого зростання обсягів фінансової інформації та ускладнення господарських процесів. У цьому контексті особливого значення набуває використання сучасних аналітичних платформ, зокрема мови програмування R, яка забезпечує автоматизацію обробки даних і підвищення якості аналітичних висновків. Використання R стає стратегічною перевагою для економіста та аудитора, оскільки дозволяє не лише оптимізувати рутинні процедури контролю, а й застосовувати методи інтелектуального аналізу даних. Зокрема, інтеграція алгоритмів машинного навчання дає змогу виявляти приховані закономірності, аномалії та нетипові відхилення у фінансових потоках, що можуть свідчити про ризики шахрайства або суттєві викривлення звітності. Це відповідає сучасній концепції безперервного аудиту, яка передбачає постійний моніторинг операцій у режимі реального часу.

Екосистема пакетів R відкриває широкі можливості для поглибленого статистичного аналізу та фінансового моніторингу [1]. Застосування методів кластеризації дозволяє сегментувати господарські операції за рівнем ризику та ідентифікувати нетипові транзакції. Побудова регресійних і прогнозних моделей сприяє оцінюванню фінансової стійкості підприємств, зокрема визначенню ймовірності дефолту контрагентів або прогнозуванню ліквідності. Такий підхід

дозволяє перейти від описового аналізу до формування обґрунтованих управлінських рішень на основі даних.

Важливим напрямом є також робота з великими та неструктурованими даними, що стає можливою завдяки інтеграції R із різними джерелами інформації – державними реєстрами, корпоративними базами даних та зовнішніми інформаційними платформами. Це забезпечує комплексність аналізу та мінімізує вплив людського фактора. Використання сучасних засобів візуалізації, зокрема пакету `ggplot2`, сприяє підвищенню наочності результатів дослідження та ефективності їх представлення для прийняття управлінських рішень [2].

Впровадження Data Science у практику економічного аналізу сприяє розвитку превентивного аудиту, орієнтованого на своєчасне виявлення ризиків ще до моменту їх реалізації. Це формує нову парадигму внутрішнього контролю, що базується на гнучкості, адаптивності та використанні інтелектуальних аналітичних інструментів. Крім того, застосування R дозволяє реалізувати концепцію безперервного моніторингу фінансових операцій, що значно підвищує оперативність виявлення відхилень. Важливою перевагою є також можливість масштабування аналітичних моделей відповідно до потреб підприємства та обсягів даних. Використання відкритого програмного забезпечення знижує витрати на впровадження сучасних аналітичних рішень та робить їх доступними для широкого кола користувачів. Це сприяє цифровізації аудиту та інтеграції інноваційних технологій у практику економічного аналізу. У результаті підвищується не лише якість контролю, а й рівень обґрунтованості управлінських рішень.

Таким чином, поєднання професійних знань у сфері обліку, аудиту та аналізу з навичками програмування і моделювання в середовищі R є необхідною умовою підготовки сучасного фахівця, здатного забезпечити високу якість аналізу та стійкий розвиток бізнесу в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел:

1. Role of Data Science in Risk Management. URL: <https://financetrain.com/role-of-data-science-in-riskmanagement>

2. Чубукова О.Ю., Пономаренко І.В., Домантович О.П. Використання Data Science для оцінювання ризиків. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 47. С. 129-132.

Бабенко Д. В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Чухліб А. В.

МОДЕЛЮВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ І ПРОГНОЗУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ПШЕНИЦІ В УКРАЇНІ

Пшениця є однією з основних продовольчих культур, що забезпечує внутрішні потреби населення та формує вагомую частку експортного потенціалу країни. В умовах нестабільності зовнішнього середовища обсяги виробництва пшениці зазнають суттєвих коливань. За таких обставин особливого значення набувають методи статистичного моделювання та прогнозування як ефективний інструментарій дослідження закономірностей розвитку виробництва пшениці.

Результативним чинником, що впливає на формування обсягів виробництва пшениці та характеризує інтенсивність його розвитку, є урожайність пшениці. Лінійна і параболічна трендові моделі урожайності пшениці представлені на рис. 1.

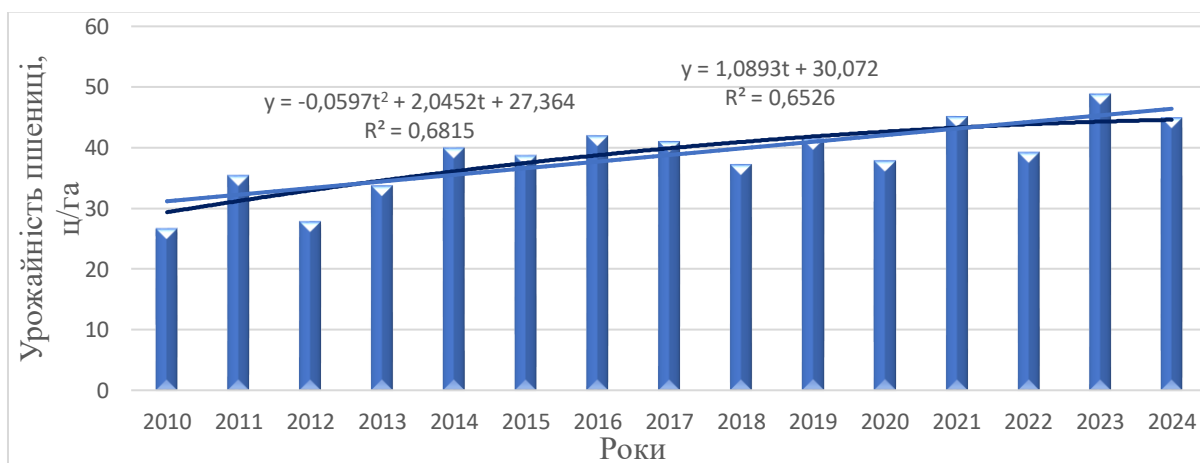

Рис. 1. Динаміка фактичних і теоретичних рівнів урожайності пшениці в Україні за 2010-2024 рр.

Джерело: побудовано автором на основі джерела [1]

Упродовж 2010–2024 років середній рівень урожайності пшениці становив 30,07 ц/га, при цьому середньорічний абсолютний приріст дорівнював 1,09 ц/га, що свідчить про наявність стійкої тенденції до зростання продуктивності культури.

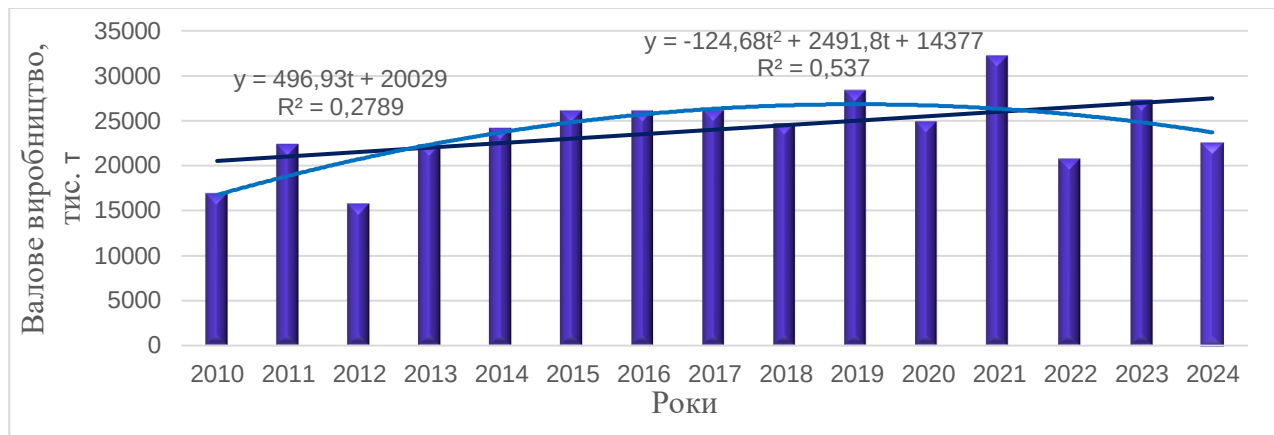

Рис. 2. Динаміка фактичних і теоретичних рівнів виробництва пшениці в Україні за 2010-2024 рр.

Джерело: побудовано автор на основі джерела [1]

Валове виробництво пшениці характеризується тенденцією до щорічного зростання в середньому на 496,93 тис. т (рис. 2). Варіація емпіричного ряду валового виробництва пшениці є значною і за роками становить 16,94% (4065,3 тис. т). Водночас варіація аналітичного ряду, вирівняного за параболою другого порядку, також є значною і становить 12,42% (2980,70 тис. т), проте є меншою, ніж варіація емпіричного ряду динаміки. Кореляційне відношення та коефіцієнт детермінації, що використовуються для оцінювання тісноти зв'язку між емпіричним і аналітичним рядами, становлять відповідно $R=0,74$ та $D=54,76\%$, вказує на тісний зв'язок.

Прогнозування урожайності та валового виробництва пшениці доцільно здійснювати із використання методів математичної екстраполяції та їх модифікацій у поєднанні із середніми характеристиками рядів динаміки [2]. За результатами оцінювання похибки апроксимації встановлено статистичну адекватність параболічних трендових моделей, що обґрунтовує їх застосування для прогнозування урожайності та валового виробництва пшениці. Прогнозні оцінки на 2026 рік становлять, відповідно, 44,9 ц/га та 20706 тис. т.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 04.03.2026).
2. Чухліб А. В. Методичний інструментарій аналізу та прогнозування зерновиробництва. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2020. №12. (44). Т. 1. С. 139-143.

Бідненко Д. О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Макаруч О. Г.

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ У БІЗНЕС-АНАЛІТИЦІ: ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ

Ефективне управління сучасним бізнесом передбачає застосування різноманітних інструментів і підходів для обґрунтованого прийняття рішень. Важливу роль серед них відіграють економіко-математичні методи та моделі, які дають змогу аналізувати складні економічні процеси та прогнозувати їх розвиток.

Використання математичних методів у системі управління підприємством є ключовим напрямом її вдосконалення. Вони забезпечують поглиблення економічного аналізу, врахування впливу численних факторів на результати діяльності та підвищення точності розрахунків.

Економіко-математичні методи і моделі є інструментарієм, що базується на математичних підходах і застосовується для аналізу, прогнозування та обґрунтування управлінських рішень. Вони охоплюють широкий спектр засобів - від статистичних методів до оптимізаційних моделей [3].

Застосування математичних моделей дозволяє аналізувати історичні дані попиту, враховувати вплив різних чинників і здійснювати точне прогнозування, що сприяє оптимізації запасів, плануванню виробництва та формуванню ефективної цінової політики [1].

Оптимізаційні методи дають можливість визначати найкращі рішення за наявності обмежень і широко використовуються у виробничому плануванні, логістиці та розподілі ресурсів, забезпечуючи їх раціональне використання.

Залежно від умов і доступності інформації можуть застосовуватися різні підходи до побудови економіко-математичних моделей. Зокрема, безпосередній аналіз функціонування системи передбачає детальне вивчення її структури, взаємозв'язків між елементами та закономірностей розвитку на основі реальних даних. Проведення обмежених експериментів над системою дає змогу перевірити окремі гіпотези або сценарії її поведінки, що особливо актуально в умовах невизначеності чи ризику [2].

Використання аналогів базується на перенесенні результатів дослідження подібних систем або процесів, що дозволяє спростити моделювання за відсутності повної інформації. Аналіз вхідних даних, у свою чергу, передбачає обробку статистичної інформації, виявлення тенденцій і залежностей між змінними, що є основою для побудови адекватних моделей і подальшого прогнозування. Застосування цих підходів у комплексі забезпечує точніше відображення реальних економічних процесів і підвищує обґрунтованість управлінських рішень.

Отже, процес прийняття управлінських рішень є багатоступеневим і потребує комплексного використання методів. Його ефективність визначається стилем керівництва, організаційною культурою та конкретними умовами діяльності. Управлінські рішення виступають ключовим механізмом впливу керуючої підсистеми на керовану, забезпечуючи досягнення цілей підприємства та цілісність його функціонування.

Список використаних джерел:

1. Козьменко О.В. Економіко-математичні методи та моделі (економетрика): навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2019. 406.
2. Молчанюк І.В., Плотніков А.В., Єжов М.Б. Розгорнутий план лекцій з дисципліни «Економіко-математичні методи та моделі» для студентів першого

(бакалаврського) рівня галузі знань 07 «Управління та адміністрування», 2020. 25 с.

3. Присенко Г. В., Равікович Є.І. Прогнозування соціально-економічних процесів: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2020. 378 с.

Буркацький М. Т., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Макарчук О. Г.

АНАЛІЗ КОН'ЮНКТУРИ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ РИНКУ РИБИ В УКРАЇНІ

Рибна галузь є важливою складовою продовольчої безпеки держави, оскільки забезпечує населення білковими продуктами та підтримує розвиток харчової промисловості. Риба та рибні продукти мають високу біологічну цінність, адже є джерелом легкозасвоюваних білків, незамінних жирних кислот, макро- і мікроелементів, а також жиророзчинних вітамінів, необхідних для нормального функціонування організму людини.

Виробництво риби в Україні за останні десятиліття зазнало суттєвих змін, що пов'язано з впровадженням сучасних технологій розведення та вирощування як традиційних, так і нових видів риб з урахуванням потреб населення та ринкових вимог. Водночас, попри окремі позитивні зрушення, вітчизняна аквакультура та рибальство все ще відстають від світових темпів розвитку [1].

З метою стимулювання розвитку галузі у 2023 році Кабінетом Міністрів України схвалено «Стратегію розвитку галузі рибного господарства України на період до 2030 року» та затверджено операційний план її реалізації на 2023–2025 роки. Основні завдання Стратегії спрямовані на подолання ключових проблем галузі, серед яких:

- високий рівень імпортозалежності внутрішнього ринку;
- поширення незаконного, непідзвітного та нерегульованого рибальства;
- низький експортний потенціал та обмеженість ринків збуту;
- негативні наслідки військової агресії РФ [2].

Рибне господарство є складовою продовольчого сектору України і відіграє важливу роль у забезпеченні населення білковими продуктами. За даними міжнародних організацій, у світі риба забезпечує близько 7 % загального споживання білка та 17 % білка тваринного походження. Окрім харчового призначення, продукція аквакультури використовується у фармацевтиці, косметичній промисловості та тваринництві.

Ринок риби в Україні є сегментованим і включає різні групи учасників: імпортерів та оптових постачальників, підприємства з переробки та фасування, торговельні мережі, спеціалізовані магазини, HoReCa-сегмент, а також логістичних посередників.

У світовій торгівлі провідні позиції займає морожена риба як найбільш зручний для транспортування і зберігання продукт. Друге місце належить ракоподібним, передусім креветкам. Значну частку займає також продукція глибокої переробки, обсяг торгівлі якою оцінюється приблизно у 25 млрд дол. США [3].

У структурі зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією України частка імпорту риби та рибної продукції у 2024 році становила 14,2 %, тоді як експорт — лише 0,23 %, що свідчить про значний дисбаланс і залежність від зовнішніх постачань [3].

Отже, рибна галузь України має важливе соціально-економічне значення, проте її розвиток стримується низкою структурних проблем, зокрема високою імпортозалежністю, слабким розвитком аквакультури, обмеженим експортним потенціалом та впливом зовнішніх викликів. Водночас наявність державної стратегії розвитку галузі до 2030 року створює передумови для її модернізації.

Список використаних джерел:

1. Андращук О.С., Голембовська Н.В. Аналіз сучасного стану рибного ринку України. НУБіП, 2025. 16 с.
2. Державне агентство України з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм. URL: <https://darg.gov.ua/> (Дата звернення: 21/11/2025)

3. Лічна А.І., Бургаз М.І. Сучасний стан світового ринку риби та рибопродукції та перспективи їх розвитку. Матеріали XIV Міжнародної іхтіологічної науково-практичної конференції, 2021. м. Харків. С. 84-89

Вареник А. М., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Чухліб А. В.

ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ УРОЖАЙНОСТІ ПРОСА В УКРАЇНІ

Виробництво проса в Україні посідає важливе місце у структурі зернового підкомплексу, виконуючи роль системоутворюючого чинника у забезпеченні продовольчої безпеки та підвищення збалансованості функціонування аграрного сектору. Як традиційна круп'яна культура, просо вирізняється високою стійкістю до умов навколишнього середовища, що проявляється у здатності ефективно адаптуватися до різноманітних ґрунтово-кліматичних умов та зберігати відносно стабільні показники продуктивності. Також просо характеризується підвищеною посухостійкістю, що забезпечує йому конкурентні переваги в умовах зростаючої кліматичної мінливості та посилення ризиків аграрного виробництва.

У 2024 р. посівні площі під просом в Україні становили 69,7 тис. га, що на 25,3% менше порівняно з 2019 р. Водночас має місце підвищення урожайності проса на 2,8%. Валовий збір проса зменшившись із 169,7 тис. т у 2019 р. до 160,2 тис. т у 2024 р., або на 5,6%. Така тенденція обумовлена передусім суттєвим скороченням посівних площ, яке не було компенсоване приростом урожайності, що в сукупності зумовило зниження загальних обсягів виробництва культури.

Основні посівні площі проса зосереджені у степовій зоні України, що зумовлено її сприятливими ґрунтово-кліматичними умовами для вирощування даної культури. Водночас просо також культивується в умовах Лісостепу та Полісся, що підтверджує його достатній рівень адаптивності до різних природно-кліматичних зон. До початку повномасштабних воєнних дій провідними регіонами-виробниками проса виступали Одеська, Харківська та Херсонська

області, що характеризувалися вагомими посівними площами та відносно стійкою динамікою виробництва.

Оцінку тенденції урожайності проса здійснено за допомогою аналітичного вирівнювання динамічного ряду із застосуванням параболи другого порядку, що дозволило врахувати нелінійний характер зміни показника та виявити тенденцію до зростання урожайності проса та поступове посилення темпів її приросту упродовж 2010-2024 рр.

$$y_t = 13,618 + 0,369t + 0,005t^2 \quad (1)$$

Загальна дисперсія, що відображає варіацію урожайності проса, характеризує сукупний рівень коливань досліджуваного показника, зумовлений як впливом агротехнічних заходів, так і дією випадкових факторів [1]:

$$\sigma^2 = \frac{\sum(y - \bar{y})^2}{n} = \frac{153,7373}{15} = 10,25 \text{ ц/га} \quad (2)$$

Варіацію урожайності проса, обумовлену дією випадкових факторів, відображає залишкова дисперсія:

$$\sigma_{\text{зал}}^2 = \frac{\sum(y - y_t)^2}{n} = \frac{95,86184}{15} = 6,39 \text{ ц/га} \quad (3)$$

Факторна дисперсія відображає варіацію урожайності проса, зумовлену рівнем агротехнічних заходів:

$$\delta^2 = \sigma^2 - \sigma_{\text{зал}}^2 = 3,86 \text{ ц/га} \quad (4)$$

Коефіцієнт детермінації:

$$D = \frac{\delta^2}{\sigma^2} \times 100\% = 37,7\% \quad (5)$$

За результатами статистичного аналізу встановлено, що варіація урожайності проса на 37,7% зумовлена рівнем агротехнічних заходів, тоді як 62,3% її мінливості пояснюється впливом погодних умов.

Отже, впровадження адаптивних агротехнологій із комплексним урахуванням погодних ризиків у системі управління виробництвом проса забезпечить зменшення коливань урожайності та її стабілізацію на більш високому рівні.

Список використаних джерел:

1. Hizetdinov E.R., Chukhlib A.V. Statistical analysis of rye yield in Ukraine. SWorld Journal. 2022. № 16-02. P. 17-21.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 05.03.2026).

Вітряк А.А., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Воляк Л.Р.

ПРОГНОЗУВАННЯ ЦІН НА АГРОПРОДУКЦІЮ НА ВНУТРІШНЬОМУ РИНКУ: МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ

Аграрна галузь України є ключовим сектором національної економіки, що забезпечує значні валютні надходження та продовольчу безпеку держави. Водночас сучасне ринкове середовище характеризується надзвичайно високою ціновою волатильністю. Така нестабільність зумовлена не лише традиційними чинниками – сезонністю та обсягами врожаю, – а й критичними зовнішніми шоками: перебудовою логістичних ланцюгів унаслідок бойових дій, коливаннями цін на енергоносії та нестабільністю світового попиту. За цих умов ефективне функціонування агропідприємств неможливе без якісної бізнес-аналітики. Здатність точно прогнозувати цінову динаміку дає змогу керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо оптимальних термінів реалізації продукції, формування буферних запасів та оптимізації витрат.

Науковці та представники агробізнесу постійно вдосконалюють підходи до мінімізації похибки прогнозу в умовах ринкової турбулентності. Класичні методи простої екстраполяції тенденцій нині вважаються недостатніми. Для ґрунтовного аналізу ціноутворення на внутрішньому ринку доцільно застосовувати комплексний інструментарій, що охоплює кілька рівнів.

Методи ARIMA (авторегресійна інтегрована модель ковзного середнього) та експоненційного згладжування дають змогу виокремити циклічні та сезонні коливання в ціновій динаміці. Для внутрішнього ринку України це критично

важливо при прогнозуванні мінімальних цін у період масового збору врожаю та максимальних – у весняний період.

Багатофакторний регресійний аналіз – дає можливість кількісно оцінити вплив опосередкованих чинників на ціни агропродукції. До моделі включаються такі змінні, як обмінний курс гривні, вартість пального, індекси цін на добрива та світові біржові котирування (CBOT, Euronext). Це дозволяє визначити вагомість кожного фактора у формуванні кінцевої ціни на внутрішньому ринку.

Методи машинного навчання. Застосування алгоритмів нейронних мереж та ансамблевих методів дозволяє опрацьовувати значні масиви різномірної інформації. Ці моделі здатні до самонавчання та можуть враховувати нелінійні залежності, зокрема вплив погодних аномалій чи змін у регуляторній політиці.

Інструменти реалізації прогнозування. Впровадження аналітичних методів вимагає відповідного програмного забезпечення. Сучасні платформи візуалізації даних (MS BI, Tableau) надають можливість створювати динамічні інформаційні панелі, що агрегують дані з різних джерел: внутрішньої облікової системи підприємства, статистики Держстату України та галузевих моніторингових агенцій. Використання мов програмування Python або R для статистичної обробки даних відкриває шлях до побудови сценарних прогнозів. Практичний досвід засвідчує, що застосування комбінованих моделей (поєднання статистичних методів з експертними оцінками) дозволяє зменшити середню абсолютну відсоткову похибку (MAPE) до 8–12%, що є прийнятним показником для стратегічного планування.

Прогнозування цін на агропродукцію на внутрішньому ринку України в сучасних умовах є практичною необхідністю для агробізнесу. Застосування сучасних аналітичних методів та автоматизованих засобів обробки даних дає змогу підприємствам трансформувати невизначеність на контрольовані ризики. Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка адаптивних моделей, здатних оперативно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури внутрішнього ринку.

Список використаних джерел:

1. Єранкін О. О. Маркетинговий аналіз ринку сільськогосподарської продукції: теорія і практика : монографія. Київ : КНЕУ, 2021. 345 с.
2. Саблук П. В. Ціноутворення в аграрному секторі економіки в умовах глобалізації. Економіка АПК. 2022. № 4. С. 6–15.

Вітряк Я.А., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Воляк Л.Р.

БІЗНЕС-АНАЛІТИКА ЛОГІСТИЧНИХ ЛАНЦЮГІВ ПРИ ЕКСПОРТІ АГРОПРОДУКЦІЇ

Експорт агропродукції є одним із ключових напрямів зовнішньоекономічної діяльності України. Після початку повномасштабного вторгнення та суттєвого обмеження доступу до чорноморських портів перед учасниками аграрного ринку постало завдання перебудови логістичних ланцюгів. Одним із перспективних альтернативних напрямків стали країни Балтії, які мають розвинену портову та залізничну інфраструктуру і здатні виступати транзитними вузлами для постачання зерна, олійних культур та продуктів їх переробки на світові ринки.

Логістичний ланцюг експорту агропродукції у цьому напрямку охоплює кілька послідовних етапів: транспортування продукції від місць виробництва до прикордонних переходів, транзит територією країн Європейського Союзу, перевалку у портах Балтійського моря та подальше морське відправлення до країн-імпортерів. Кожен з етапів формує власну структуру витрат і часових затримок, а їх сукупна оптимізація є предметом бізнес-аналітики логістичних процесів.

Центральним завданням аналітики у цьому контексті є вибір оптимального виду транспорту. Залізничні перевезення забезпечують значно вищу ефективність при транспортуванні великих партій зерна порівняно з автомобільним транспортом – як за обсягом одного рейсу, так і за питомими

витратами та термінами доставки. Водночас автомобільний транспорт зберігає переваги у гнучкості та доступності для невеликих вантажовідправників. Аналітичне порівняння цих двох варіантів за критеріями вартості, часу та пропускної здатності дозволяє обирати рішення відповідно до конкретних умов кожного відправлення.

Окремим напрямом аналізу є вплив логістичних витрат на кінцеву ціну продукції. У структурі експортної вартості агропродукції транспортні витрати можуть становити значну частку, що безпосередньо впливає на конкурентоспроможність українського зерна на зовнішніх ринках. Саме тому оптимізація логістичного ланцюга є не лише операційним, а й стратегічним завданням для агроекспортерів. Зниження питомих витрат на транспортування навіть на відносно незначний відсоток при великих обсягах партій дає суттєвий економічний ефект.

Важливим інструментом бізнес-аналітики є також оцінка ризиків і вузьких місць логістичного ланцюга. До типових ризиків належать затримки на прикордонних переходах, обмежена пропускна здатність окремих ділянок інфраструктури, сезонні коливання попиту на транспортні послуги та нестабільність тарифів. Моделювання цих факторів дозволяє завчасно планувати альтернативні маршрути та уникати критичних збоїв у постачанні.

Таким чином, бізнес-аналітика логістичних ланцюгів при експорті агропродукції через балтійський напрямок охоплює широкий спектр завдань: від порівняльного аналізу видів транспорту та маршрутів до оцінки витрат, часових параметрів і логістичних ризиків. Застосування аналітичних інструментів і методів оптимізації дозволяє агроекспортерам підвищувати ефективність логістичних операцій, знижувати витрати та забезпечувати стабільність постачання продукції на міжнародні ринки в умовах суттєво ускладненої логістичної кон'юнктури.

Список використаних джерел:

1. LTG Cargo. Grain transportation logistics reports URL: <https://www.ltgcargo.lt> (дата звернення: 15.03.2026)

2. Eurostat. Transport and logistics statistics in the European Union. Luxembourg: Publications Office of the European Union. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat> (дата звернення: 20.03.2026)

Гринюк В. О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Чухліб А. В.

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ТРАНСПОРТНИХ ПОТОКІВ

Транспортні процеси є критично важливими для економіки, оскільки забезпечують переміщення товарів, сировини та пасажирів. В умовах сучасних глобалізаційних процесів, зростання транспортних потоків та ускладнення логістичних вимог виникає потреба у використанні науково обґрунтованих підходів до управління транспортними процесами. Одним із таких підходів є економіко-математичне моделювання, що забезпечує формалізацію складних транспортних задач та визначення їх оптимальних рішень.

Економіко-математичні підходи до оптимізації транспортних потоків становлять сукупність наукових методів і моделей, спрямованих на підвищення ефективності функціонування транспортно-логістичних систем шляхом оптимізації переміщення вантажів і пасажирів. Сутність цих підходів полягає у формалізації транспортних процесів у вигляді математичних моделей, що відображають взаємозв'язки між обсягами перевезень, маршрутами, витратами, часом доставки та ресурсними обмеженнями.

Транспортні потоки розглядаються як складні динамічні системи, оптимізація яких передбачає визначення таких параметрів їх функціонування, що забезпечують мінімізацію витрат, скорочення часу перевезень або максимізацію ефективності використання ресурсів. Для цього застосовуються різноманітні економіко-математичні інструменти, зокрема методи лінійного та нелінійного програмування, транспортні моделі, мережеві моделі, теорія графів, методи динамічного програмування та імітаційного моделювання.

Важливе місце серед економіко-математичних інструментів посідає транспортна задача, яка передбачає визначення оптимального плану перевезень між постачальниками та споживачами з метою мінімізації сукупних транспортних витрат. Вона є базовою моделлю логістичних систем, що формалізує процеси розподілу матеріальних потоків за умов обмеженості ресурсів і заданих параметрів попиту та пропозиції. Широке застосування транспортної задачі у практиці управління транспортними системами зумовлене її універсальністю та можливістю адаптації до різних виробничо-логістичних умов. Використання цієї моделі дозволяє обґрунтовувати ефективні рішення щодо організації перевезень, раціоналізації маршрутів та оптимізації витрат, що в сукупності сприяє підвищенню ефективності функціонування транспортно-логістичних систем.

В умовах невизначеності функціонування транспортно-логістичних систем використовуються стохастичні та імітаційні моделі, що дозволяють формалізувати випадкові впливи (затримки, коливання попиту на транспортні послуги тощо). Використання стохастичних моделей забезпечує аналіз розподілів основних параметрів, визначення їх математичних сподівань і дисперсій, а також виявлення кореляційних залежностей між ними. Імітаційні моделі дають змогу відтворювати динаміку функціонування системи у часі з урахуванням складної структури взаємозалежностей між її елементами. Крім того, це створює можливості для реалізації сценарного аналізу, який передбачає моделювання альтернативних варіантів розвитку системи залежно від різних комбінацій впливових факторів і управлінських рішень.

У процесі стратегічного планування розвитку транспортних систем доцільним є використання економетричних моделей, що забезпечують ідентифікацію причинно-наслідкових зв'язків між основними показниками функціонування транспортної системи та чинниками зовнішнього середовища. Це, у свою чергу, підвищує обґрунтованість стратегічних управлінських рішень і сприяє формуванню ефективної транспортної політики, орієнтованої на забезпечення сталого розвитку галузі.

Список використаних джерел:

1. Козак В. І., Коваленко О. М. Економіко-математичне моделювання транспортних процесів. Харків: ХНАДУ, 2020. 312 ХНАДУ, 2020. 312 с.

Губарєв І. А., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
ORCID ID <https://orcid.org/0009-0009-1370-2398>
Науковий керівник – к.е.н., доцент Діброва Л. В.

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ В УКРАЇНІ

Сільськогосподарська техніка є системоутворюючим елементом аграрного виробництва, оскільки визначає рівень механізації, технологічну структуру галузі та її інноваційний розвиток. У цьому контексті ринок сільськогосподарської техніки доцільно розглядати як інтегровану підсистему аграрного сектору, розвиток якої значною мірою залежить від державної політики та застосовуваних інструментів регулювання.

Нормативною основою трансформації аграрного сектору України є Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій до 2030 року [1], реалізація якої формує нові параметри попиту на техніку через посилення вимог до якості продукції, екологічності та ресурсоефективності. Водночас Концепція державної цільової програми розвитку тваринництва до 2033 року [2] стимулює розвиток окремих сегментів ринку, зокрема через зростання попиту на спеціалізовану техніку.

Водночас розвиток ринку визначається не лише стратегічними орієнтирами, а насамперед конфігурацією економічних інструментів підтримки, які впливають на інвестиційну поведінку аграрних підприємств.

Ключову роль відіграють фінансово-кредитні інструменти, зокрема програма «Доступні кредити 5–7–9 %», що забезпечує зниження вартості капіталу та стимулює інвестиції в основні засоби. Її реалізація через Державний

аграрний реєстр підвищує адресність і прозорість підтримки, водночас потреба у верифікації даних може ускладнювати доступ для частини малих виробників.

Важливим елементом є інструменти розподілу ризиків, реалізовані через Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві, які забезпечують покриття до 80 % зобов'язань і сприяють розширенню кредитування аграрного сектору.

Суттєве значення мають прямі бюджетні стимули, зокрема програма часткової компенсації вартості техніки (КПКВК 1201310), що поєднує здешевлення інвестицій із підтримкою вітчизняного машинобудування, хоча вимоги локалізації можуть обмежувати конкуренцію. Інституційно-цифрові механізми, передусім Державний аграрний реєстр, забезпечують зниження інформаційної невизначеності та уніфікацію процедур доступу до підтримки.

Структурно-інвестиційні інструменти, включаючи розвиток зрошувальної інфраструктури, дерегуляцію інвестицій та підтримку аграрного машинобудування (Указ Президента № 1039/2001 [3]), формують довгострокові передумови розвитку ринку, хоча їх ефект є відкладеним.

Системний аналіз показує, що існуюча модель державної підтримки залишається недостатньо узгодженою. Серед основних обмежень: переважання короткострокових стимулів, обмежений доступ дрібних виробників, потенційні викривлення конкуренції та відсутність цілісної довгострокової політики модернізації.

Проведений аналіз засвідчив, що державна підтримка ринку сільськогосподарської техніки в Україні поступово трансформується у напрямі комплексної моделі, однак її ефективність залежить від узгодженості інструментів. Їх синхронізація забезпечує мультиплікативний ефект і має стати основою інтегрованої політики, орієнтованої на технологічну модернізацію аграрного сектору.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану

заходів з її реалізації у 2025-2027 роках : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 15.11.2024 № 1163-р : станом на 6 січ. 2026 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-p#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

2. Про затвердження Державної цільової економічної програми розвитку тваринництва на період до 2033 року: Постанова Каб. Міністрів України від 21.01.2026 № 72. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/72-2026-p#Text> (дата звернення: 13.03.2026).

3. Про заходи щодо розвитку ринку вітчизняної техніки для агропромислового комплексу та збільшення обсягів її виробництва : Указ Президента України від 03.11.2001 № 1039/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039/2001#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

Делідон У. І., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Макаруч О. Г.

ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

На сучасному етапі розвитку економіки прогнозування виступає одним із ключових інструментів ефективного управління та активно застосовується на всіх рівнях - від держави і регіонів до галузей і окремих підприємств. Його роль особливо зростає в умовах нестабільного ринкового середовища, де швидкість змін вимагає не лише реакції на події, а й їх випереджувального передбачення. Водночас точність прогнозів залежить як від обраного часового горизонту, так і від якості вихідної інформації. Недостатність достовірних, повних і своєчасних даних підвищує ризик прийняття помилкових управлінських рішень, що може призвести до втрати конкурентних позицій і погіршення фінансових результатів підприємства [1, 3].

Важливою особливістю сучасного прогнозування є його перехід від інтуїтивного підходу до «data-driven управління», коли рішення приймаються на

основі аналітики даних, економіко-математичних моделей та цифрових технологій. Це дозволяє не лише передбачати тенденції, а й моделювати альтернативні сценарії розвитку подій [4].

Процес прогнозування доцільно розглядати як послідовність взаємопов'язаних етапів: по-перше, збір, систематизація та аналіз вихідної інформації щодо факторів і параметрів досліджуваного процесу; по-друге, побудова математичної моделі, яка відображає вплив ключових чинників і дозволяє формалізувати зв'язки між ними; по-третє, проведення розрахунків, інтерпретація та візуалізація результатів, що полегшує їх використання в управлінні; по-четверте, перевірка адекватності моделі реальним умовам і оцінка надійності отриманих прогнозів. У сучасній практиці цей процес часто доповнюється сценарним аналізом і регулярним оновленням моделей у міру надходження нових даних.

Ефективність прогнозування визначається низкою умов, зокрема, достатнім обсягом і високою якістю інформації, коректністю постановки задачі та обґрунтованістю вибору методів, а також наявністю відповідних аналітичних і обчислювальних інструментів. При цьому саме чітке формулювання мети прогнозу є визначальним, оскільки воно задає вимоги до даних, методичного інструментарію та очікуваної точності результатів [2].

Таким чином, прогнозування є не лише допоміжною функцією, а стратегічною основою управління підприємством. Воно формує інформаційну базу для визначення цілей, вибору напрямів розвитку та підвищення адаптивності бізнесу до змін зовнішнього середовища. Систематичне використання та вдосконалення методів прогнозування забезпечує підприємствам можливість діяти активно, знижувати ризики та підвищувати ефективність господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Гусак Л.П., Ніколіна І.І. Прогнозування економічних показників як один із чинників підвищення конкурентоспроможності підприємства. Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. 2019. № 4, Vol. 7. P. 27-29/

2. Кузьмін О. Є., Олесків І. Б. Прогнозування економічних показників діяльності підприємства на засадах узгодження інтересів груп економічного аналізу. Актуальні проблеми економіки. 2013. № 9 (147), С. 219-228.

3. Макаrchук О.Г. Прогнозування бізнес-процесів на основі моделі векторної авторегресії. Економіка і менеджмент 2018: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: зб.наук.праць Міжнар. наук-практ. конф., 19-20 квіт. 2018 р. Дніпро : Біла К.О., 2018. С. 91-93.

4. GRC. Що таке data-driven операційний менеджмент і чому без нього бізнес втрачає ефективність. URL: <https://grc.ua/blog/shto-take-data-driven-operacijnyj-menedzhment-i-chomu-bez-njogo-biznes-vtrachaye-efektyvnosti> (дата звернення: 22.03.2026).

Жовнір Є. О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Симоненко О. І.

ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИРОБНИЦТВА КУКУРУДЗИ

Виробництво кукурудзи на зерно посідає провідне місце у структурі аграрного сектору України, формуючи сировинну базу для комбікормової промисловості, тваринництва та експортних поставок. Кукурудза істотно впливає на валютні надходження, продовольчу й кормову безпеку, а також конкурентні позиції України на світовому ринку зернових. Змінність кліматичних умов, коливання кон'юнктури світових ринків і трансформація внутрішньої структури посівних площ зумовлюють істотні міжрегіональні відмінності в урожайності, площі посівів та обсягах виробництва кукурудзи.

За таких умов особливої ваги набуває застосування статистичних методів для кількісної оцінки варіації основних показників, виявлення закономірностей розподілу та встановлення тісноти зв'язків між площею посівів, рівнем цін і обсягами виробництва. Статистичне дослідження кукурудзи дає змогу обґрунтувати напрями підвищення ефективності використання ресурсів, оцінити

ризиків та можливості регіонів, сформувавши інформаційну основу для прийняття управлінських рішень у системі аграрної політики й на рівні окремих товаровиробників.

Подальший аналіз спрямований на оцінювання спільного впливу площі посіву X_1 та рівня цін X_2 на обсяг виробництва кукурудзи Y , в результаті розрахунків побудована економіко-математична модель:

$$Y = -1579,45 + 65,39X_1 + 58,43X_2. \quad (1)$$

Аналіз моделі на основі результатів використання пакету аналізу даних у EXCEL (табл. 1) дозволив оцінити спільний вплив комплексу незалежних змінних – розмірів площ та рівня цін на валовий збір кукурудзи.

Таблиця 1. Розрахункові дані для побудови та дисперсійного аналізу економіко-математичної моделі валових зборів кукурудзи

	A	B	C	D	E	F	G
1	SUMMARY OUTPUT						
2							
3	Regression Statistics						
4	Multiple R	0,997589105					
5	R Square	0,995184022					
6	Adjusted R Square	0,994617437					
7	Standard Error	4287,545677					
8	Observations	20					
9							
10	ANOVA						
11		df	SS	MS	F	Significance F	
12	Regression	2	64578117382	3,23E+10	1756,458	2,00825E-20	
13	Residual	17	312511814,8	18383048			
14	Total	19	64890629196				
15							
16		Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%
17	Intercept	-2039,706505	2792,03284	-0,73055	0,475005	-7930,380885	3850,967876
18	X Variable 1	65,49999744	1,528598398	42,84971	9,2E-19	62,27493672	68,72505815
19	X Variable 2	57,34384167	120,2410932	0,476907	0,639501	-196,3426898	311,0303731
20							

Результати: коефіцієнт множинної кореляції $R=0,99$, коефіцієнт множинної детермінації і його перевірка на суттєвість свідчить про адекватність моделі. Аналіз t статистик для перевірки параметрів на суттєвість показує, що

статистично значущим є параметр a_1 , тобто розмір площі суттєво впливає на результативну ознаку.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 24.03.2026).
2. Козьменко О.В. Кузьменко О.В. Економіко-математичні методи та моделі (економетрика): навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2023. 406 с.

Ільчук О.О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Куць Т.В.

БІЗНЕС-АНАЛІТИКА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Сучасний аграрний сектор України є однією з ключових складових національної економіки в умовах війни, оскільки забезпечує продовольчу безпеку держави, формує значну частку експортного потенціалу та виступає важливим чинником регіонального розвитку. Подальший розвиток галузі потребує її трансформації на засадах сталого розвитку, що передбачає впровадження енергоефективних і кліматично адаптивних технологій, активне використання цифрових рішень у сільському господарстві, а також розбудову локальних переробних потужностей і сучасної логістичної інфраструктури [2].

В умовах глобалізації та загострення конкуренції на світових ринках, особливої значущості набуває використання інструментів бізнес-аналітики, які сприяють підвищенню ефективності управління аграрними підприємствами, оптимізації виробничих процесів, покращенню якості прийняття управлінських рішень та забезпеченню конкурентоспроможності галузі в цілому [1].

Бізнес-аналітика в аграрному секторі являє собою систему методів, інструментів і технологій збору, обробки, аналізу та інтерпретації даних з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Вона охоплює як внутрішні

дані підприємств (виробничі показники, фінанси, логістика), так і зовнішні (ринкові тенденції, погодні умови, динаміка цін, державна аграрна політика).

Одним із ключових напрямів застосування бізнес-аналітики є оптимізація виробничих процесів. Завдяки впровадженню систем точного землеробства, використанню супутникових даних, сенсорних технологій підприємства можуть ефективніше управляти ресурсами (насамперед, землею, водою, добривами та засобами захисту рослин). Це сприяє підвищенню врожайності, зниженню витрат і мінімізації негативного впливу на довкілля.

Важливою складовою бізнес-аналітики є фінансовий аналіз, який забезпечує контроль за витратами та прибутковістю підприємств. Не менш значущим є застосування аналітики в управлінні ланцюгами постачання. Особливу роль бізнес-аналітика відіграє у формуванні стратегічних рішень. Аналіз ринкових тенденцій, попиту та пропозиції, конкурентного середовища дає змогу аграрним підприємствам визначати перспективні напрями діяльності, диверсифікувати виробництво та виходити на нові ринки.

В умовах цифровізації економіки важливим фактором є впровадження сучасних інформаційних систем – ERP, CRM, BI-платформ, які забезпечують інтеграцію даних і автоматизацію бізнес-процесів. Це сприяє підвищенню прозорості діяльності підприємств, покращенню комунікації між підрозділами та швидкому реагуванню на зміни.

Отже, бізнес-аналітика виступає важливим інструментом забезпечення ефективного розвитку аграрного сектору України. У перспективі подальший розвиток аналітичних технологій, зокрема штучного інтелекту та великих даних, відкриватиме нові можливості для трансформації аграрної галузі та зміцнення її позицій на світовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Дорошенко О.В., Змієвська А.О. Бізнес-аналітика та її роль в системі управління. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін: Збірник наук. праць Всеукр. наук.-практ. конференції. м. Полтава, 27 жовтня 2022 р., 2022. 1496 с. С. 510*

2. Панченко Т., Грабовський М. Агропромисловий сектор України в умовах повномасштабної війни та глобальних змін клімату. *Агробізнес сьогодні*. 2025. URL:<https://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/33722-ahropromyslovyi-sektor-ukrainy-v-umovakh-povnomasshtabnoi-viiny-ta-hlobalnykh-zmin-klimatu.html> (дата звернення: 04.03.2026).

Костенко Д.О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Куць Т.В.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

В Україні спостерігається суттєве послаблення потенціалу ринку праці: з початку повномасштабної російської війни за офіційними оцінками, чисельність населення України скоротилася більш ніж на 6 млн осіб. Основними причинами цього є негативні демографічні тенденції попередніх років (зниження рівня народжуваності, старіння населення), а також соціально-економічні наслідки повномасштабної війни, що призвели до суттєвого скорочення як попиту, так і пропозиції на ринку праці. За таких умов для суб'єктів господарювання особливої актуальності набувають питання ефективного використання трудових ресурсів і раціонального управління витратами, зокрема витратами на оплату праці.

Дослідження Н. Овсюк та І. Ковбасюк дозволяють виокремити систему чинників, що впливають на організацію оплати праці. До внутрішніх чинників належать фінансовий стан підприємства, рівень організації виробництва, кадрова політика та система мотивації персоналу. Водночас до зовнішніх чинників відносять макроекономічну та політичну ситуацію в країні, демографічні процеси, стан ринку праці, а також глобальні економічні тенденції, інвестиційний клімат і міжнародні стандарти регулювання праці та фінансової звітності [1].

Обліково-аналітичне забезпечення управління розрахунками з оплати праці доцільно розглядати як результат комплексного процесу збору, обробки, аналізу та передачі інформації щодо нарахування і виплати заробітної плати, сформованої в межах обліково-аналітичної системи підприємства. В умовах обмеженості ресурсів особливого значення набуває співставлення витрат на оплату праці з показниками продуктивності, що є об'єктивною основою для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Організація обліково-аналітичного забезпечення повинна враховувати зміни в законодавстві щодо регулювання трудових відносин і оплати праці в умовах воєнного стану, а також передбачати використання сучасних інструментів контролю й аналізу трудових ресурсів. Це сприятиме прийняттю обґрунтованих управлінських рішень щодо формування ефективної системи оплати праці.

Важливу роль відіграє систематичний моніторинг динаміки заробітної плати, який дозволяє оцінити результативність праці, обґрунтованість рівня оплати та виявити диспропорції. Крім того, оптимізація використання робочого часу та впровадження цифрових технологій в управління персоналом сприяють підвищенню продуктивності праці.

Отже, в умовах воєнного стану та демографічних викликів ефективно управління трудовими ресурсами та витратами на оплату праці набуває особливого значення для забезпечення стабільності діяльності підприємств. Обліково-аналітичне забезпечення виступає важливим інструментом формування інформаційної бази для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо оплати праці. Узагальнення результатів дослідження свідчить, що оптимізація витрат на заробітну плату має здійснюватися комплексно, через підвищення продуктивності праці, удосконалення системи мотивації, впровадження сучасних методів контролю та цифрових технологій управління персоналом. Це сприятиме підвищенню ефективності використання трудових ресурсів, покращенню фінансових результатів підприємств і зміцненню їх конкурентних позицій в умовах нестабільного економічного середовища.

Список використаних джерел:

1. Овсюк Н., Ковбасюк І. Облік розрахунків з оплати праці в контексті сучасних економічних та соціальних викликів. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 62. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-75> (дата звернення: 10.03.2026).

Кияниця С. О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Симоненко О. І.

СТАТИСТИКО-АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВАЛОВИХ ЗБОРІВ ЗЕРНОВИХ ТА ЗЕРНОБОБОВИХ КУЛЬТУР

Виробництво зернових і зернобобових культур посідає важливе місце в аграрному секторі України та є одним із ключових факторів формування продовольчої безпеки країни. Значна частка валової продукції сільського господарства припадає саме на зернову галузь. Дане дослідження дає змогу оцінити рівень варіації основних показників, регіональні відмінності, а також визначити наявність і силу взаємозв'язків між факторними та результативними ознаками. Це, у свою чергу, дозволяє зробити обґрунтовані висновки та сприяти прийняттю ефективних управлінських рішень при прогнозуванні рівня виробництва зернових та зернобобових культур і вирішує проблему продовольчої безпеки країни, забезпечує конкурентоспроможність підприємств на ринках аграрної продукції.

На основі даних сайту Державної служби статистики України (1) було побудоване множинне кореляційне рівняння, яке встановлює зв'язок між валовими зборами зернових і зернобобових культур (y), зібраною площею (x_1) та рівнем внесення мінеральних добрив (x_2):

$$Y=1608,089+8,526 \times x_1+53,549 \times x_2 \quad (1)$$

Аналіз результатів статистико-аналітичного дослідження валових зборів зернових та зернобобових культур з використанням EXCEL (табл. 1.) свідчить про

те, що при збільшенні зібраної площі на 1 тис. га обсяг виробництва збільшується на 8,526 тис. ц. Також при збільшенні внесення мінеральних добрив тис. га, обсяг виробництва (валовий збір) збільшується на 53,529 тис. ц.

Таблиця 1. Результати побудови множинної лінійної регресії з використанням пакету аналізу даних в EXCEL

	A	B	C	D	E	F	G
1	SUMMARY OUTPUT						
2							
3	<i>Regression Statistics</i>						
4	Multiple R	0,958718029					
5	R Square	0,91914026					
6	Adjusted R Square	0,910628708					
7	Standard Error	1819,287745					
8	Observations	22					
9							
10	ANOVA						
11		<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>	
12	Regression	2	714835048,4	357417524	107,9874	4,20201E-11	
13	Residual	19	62886350,1	3309807,9			
14	Total	21	777721398,4				
15							
16		<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>
17	Intercept	1608,390743	677,4977248	2,37401645	0,028291	190,3717082	3026,409778
18	X Variable 1	8,574041735	9,590477386	0,89401616	0,382498	-11,49905813	28,6471416
19	X Variable 2	53,46175342	17,11154591	3,1243088	0,005584	17,64687621	89,27663063

Побудована множинна лінійна регресія з високим рівнем ймовірності точно моделює валові збори зернових та зернобобових культур. Значення множинного коефіцієнта кореляції показує тісний зв'язок між результативною та факторними ознаками і дорівнює 0,96, варіація валових зборів на 91,9 % обумовлена варіацією розміром зібраної площі і рівнем внесення мінеральних добрив (2). Аналіз t статистик дає можливість зробити висновок про більш суттєвий вплив рівня внесення мінеральних добрив на валовий збір. Це підтверджують і розраховані значення коефіцієнтів кореляції, детермінації, коефіцієнтів еластичності і β коефіцієнти.

При рівні ймовірності 0,95 величина критерія Фішера становить 107,984. Оскільки воно набагато більше за табличне, тоді можна зробити висновок про суттєвість множинного коефіцієнта детермінації і про адекватність побудованої множинної регресійної моделі залежності валових зборів зернових і зернобобових культур від зібраної площі та рівнем внесення мінеральних добрив.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.03.2026).
2. Каменська Т. М., Швиданенко Г. О. Методи статистичного аналізу. Київ: КНЕУ, 2021. URL: <https://kneu.edu.ua/> (дата звернення: 10.03.2026).

Кравець Д.О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Куць Т.В.

АНАЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ МОНІТОРИНГУ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Діяльність аграрних підприємств в Україні відбувається в умовах підвищеної невизначеності, що зумовлена не лише природно-кліматичними факторами та волатильністю світових аграрних ринків, а й наслідками воєнних дій, певними логістичними обмеженнями та трансформацією державної аграрної політики. Попри це, аграрна галузь залишається однією з ключових для національної економіки: за різними оцінками, її частка у ВВП становить близько 10–12%, а агропродовольча продукція забезпечує понад 50% валютної виручки країни. Україна традиційно входить до числа провідних світових експортерів зернових культур та олійних та соняшникової олії [3].

У таких умовах особливого значення набуває впровадження ефективних аналітичних інструментів моніторингу діяльності аграрних підприємств. Вони дозволяють оперативно реагувати на зміну зовнішнього середовища, оцінювати ризики виробництва та збуту, оптимізувати використання ресурсів і забезпечувати обґрунтованість управлінських рішень, що є критично важливим для підтримання конкурентоспроможності українських аграрних виробників як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Моніторинг діяльності аграрних підприємств являє собою систематичний процес збору, обробки, аналізу та інтерпретації інформації про їх фінансово-економічний стан, виробничі показники та зовнішнє середовище. Основною

метою такого моніторингу є виявлення тенденцій розвитку, оцінка ефективності використання ресурсів і прогнозування майбутніх результатів діяльності [2].

До ключових аналітичних інструментів моніторингу належать традиційні методи фінансового аналізу (аналіз ліквідності, платоспроможності, рентабельності, фінансової стійкості та ділової активності). Важливе місце займають інструменти управлінського обліку, які спрямовані на внутрішній аналіз діяльності підприємства (бюджетування, калькулювання собівартості продукції, аналіз відхилень та маржинальний аналіз) [1]. У сучасних умовах дедалі більшого поширення набувають цифрові аналітичні інструменти. Використання інформаційних систем управління (ERP-систем), геоінформаційних систем (GIS), технологій точного землеробства дозволяє отримувати оперативні дані про стан посівів, ґрунтів, рівень вологості, ін. Окрему увагу слід приділити використанню бізнес-аналітики та інструментів візуалізації даних, які дозволяють інтегрувати великі обсяги інформації, формувати інтерактивні звіти та виявляти приховані закономірності.

Таким чином, ефективний моніторинг діяльності аграрних підприємств передбачає комплексне використання традиційних і сучасних аналітичних інструментів. Їх інтеграція сприяє підвищенню якості управління, забезпечує стійкий розвиток підприємств та їх адаптацію до змінних умов функціонування.

Список використаних джерел:

1. Кочетков О., Федічева Х. Контролінг, моніторинг та діагностика управлінської діяльності в формуванні потокової моделі організації аграрних підприємств. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2020. Випуск 3-4. С. 76-85. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.03.076> 2 (дата звернення: 11.03.2026).

2. Носач Н.М. Вплив системи моніторингу і контролінгу на довгострокову стійкість підприємства. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*, 2024. (11). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14320238> (дата звернення: 11.03.2026).

3. Agribusiness of Ukraine. *Infographic report*. TOP LEAD LLC and Latifundist. 2025. Media LLC. <https://agribusinessinukraine.com/theinfographics-report-ukrainian-agribusiness-2024/> (дата звернення: 11.03.2026).

Кравченко О.В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

НУБІП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Куць Т.В.

КОН'ЮНКТУРА РИНКУ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ: АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Олійні культури є однією з ключових складових аграрного сектору України, формуючи значну частку експортного потенціалу країни. До основних олійних культур належать соняшник, соя та ріпак, причому Україна традиційно займає провідні позиції у світі з виробництва та експорту соняшникової олії [2].

За останні роки виробництво олійних культур в Україні демонструє відносну стабільність із певними коливаннями, зумовленими погодними умовами та воєнно-економічними чинниками. Так, у 2021 р. загальний обсяг виробництва олійних культур перевищив 22 млн т, з яких близько 16,5 млн т припадало на соняшник, 3,5 млн т – на сою та 2,8 млн т – на ріпак. У 2022 р., попри складні умови, валовий збір олійних склав близько 18 млн т, а у 2023-2025 рр. спостерігалось відновлення виробництва до рівня понад 20 млн т. [1].

Експорт олійних культур та продуктів їх переробки є одним із ключових джерел валютних надходжень. Україна забезпечує понад 45-50 % світового експорту соняшникової олії. У 2021 р. експорт соняшникової олії становив близько 6,5 млн т, у 2022 р. скоротився до приблизно 4,5–5 млн т, проте вже у 2023 р. відновився до рівня 5,5 млн т. Експорт насіння ріпаку стабільно залишається високим – 2,5–3 млн т щорічно, експорт сої коливається в межах 1,5–3 млн т залежно від внутрішньої переробки та зовнішнього попиту [2]. Загалом частка олійних культур і продуктів їх переробки в структурі аграрного

експорту України становить близько 25-30%, що підкреслює стратегічне значення цього сегмента для національної економіки [1].

Сучасна кон'юнктура ринку олійних культур в Україні характеризується поєднанням внутрішніх та зовнішніх факторів впливу. Серед ключових внутрішніх чинників варто виділити структуру посівних площ, рівень технологічного забезпечення агровиробництва, логістичні можливості, ін. Зовнішні фактори включають глобальні ціни на рослинні олії, попит на світових ринках, валютні коливання, а також геополітичні ризики [2].

Важливим аспектом є переробка олійної сировини. Україна має розвинену інфраструктуру олійно-жирової промисловості, що дозволяє експортувати продукцію з високою доданою вартістю (соняшникову олію). Водночас логістичні обмеження, проблеми з транспортною інфраструктурою та маршрутами експорту, негативно впливають на ефективність ринку.

Світовий ринок олійних культур характеризується високою волатильністю цін, що зумовлено змінами кліматичних умов, коливаннями попиту, ін. Зростання попиту на рослинні олії в країнах Азії та ЄС створює додаткові можливості для українських експортерів [2].

Перспективи розвитку ринку олійних культур в Україні пов'язані з підвищенням ефективності виробництва, впровадженням інноваційних технологій, розвитком органічного виробництва та поглибленням переробки.

Отже, ринок олійних культур України має значний потенціал для подальшого розвитку, проте потребує збалансованого підходу до використання ресурсів, диверсифікації виробництва та адаптації до змін глобальної економічної кон'юнктури. Ефективне поєднання внутрішніх реформ і зовнішніх можливостей сприятиме зміцненню позицій України на світовому ринку олійної продукції.

Список використаних джерел:

1. Ринок олійних культур України 2025: аналіз, тенденції та прогноз розвитку. BDO Україна. 2025. <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information->

materials/2025/rynok-oliinykh-kultur-2025-prohnoz-ta-tendentsii (дата звернення: 02.03.2026).

2. Outlook for Ukrainian agricultural market 2025. Ucab. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. 25 p. <https://ucab.ua/files/2024/2025%20Outlook.pdf> (дата звернення: 02.03.2026).

Кудланова К. М., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Симоненко О. І.

СТАТИСТИКО-АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБСЯГУ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКОВИХ КУЛЬТУР

Соняшник є однією з найважливіших і найбільш поширених олійних культур як в Україні, так і у світі. Завдяки високій рентабельності, стійкому попиту на соняшникову олію та відходи переробки (шрот, макуха), ця культура посідає провідне місце в структурі вітчизняного аграрного виробництва. Україна протягом останніх десятиліть стабільно входить до числа світових лідерів за площею посівів соняшнику, обсягами його вирощування та експорту готової продукції, що підкреслює надзвичайну економічну значущість цієї культури для національного господарства.

Актуальність дослідження зумовлена стійким економічним значенням соняшнику для аграрного сектору, потребою у підвищенні ефективності його виробництва, а також важливістю науково обґрунтованого аналізу статистичних даних для прийняття стратегічних рішень у сфері агропромислового виробництва. Отримані результати можуть бути використані для удосконалення державної аграрної політики, розробки прогнозів урожайності, оптимізації виробничих процесів та підвищення конкурентоспроможності української олійної галузі на світовому ринку.

Оскільки в реальному сільському господарстві на результат впливає не один, а багато факторів одночасно, застосовується множинна регресія.

Множинна регресія – це метод, що дозволяє оцінити вплив одразу кількох факторів на результат. Це допомагає зрозуміти, що саме дає більший ефект: розширення полів чи, наприклад, інтенсивне використання добрив.

Використовуючи дані Державної служби статистики України [1] було побудовано рівняння множинної лінійної регресії: $Y = -247,119 + 18,974 \times x_1 + 6,437 \times x_2$, де y - валовий збір соняшнику, x_1 - посівна площа, x_2 - рівень внесення мінеральних добрив. Для проведення статистичного аналізу було використано надбудову пакет аналізу даних в EXCEL (табл. 1).

Таблиця 1. Результати статистико-аналітичного дослідження обсягу виробництва соняшникових культур.

	A	B	C	D	E	F	G
1	SUMMARY OUTPUT						
2							
3	Regression Statistics						
4	Multiple R	0,986264654					
5	R Square	0,972717968					
6	Adjusted R Square	0,969686631					
7	Standard Error	825,5170288					
8	Observations	21					
9							
10	ANOVA						
11		df	SS	MS	F	Significance F	
12	Regression	2	437355708	218677854	320,8874	8,37318E-15	
13	Residual	18	12266610,57	681478,36			
14	Total	20	449622318,6				
15							
16		Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%
17	Intercept	-247,1186862	371,718049	-0,6648014	0,514605	-1028,069328	533,8319557
18	X Variable 1	18,97372276	1,466007031	12,94245	1,48E-10	15,89375627	22,05368924
19	X Variable 2	6,437411156	2,151952949	2,9914275	0,00783	1,916325776	10,95849654

Аналіз отриманих результатів дослідження свідчить про те, що параметри регресії a_1 і a_2 є суттєвими за критерієм Стюдента [2], побудована регресійна модель з рівнем ймовірності 95 % є вірогідною і тому може бути використана у прогнозуванні валових зборів соняшнику.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.03.2026).

2. Симоненко О.І. Статистика : навчальні вказівки до вивчення дисципліни для студентів ОС Бакалавр економічних спеціальностей. Київ: ЦП Компрінт. 2019.89 с.

Кулик А. Р., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Макарчук О. Г.

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Інформаційне забезпечення є фундаментом економіко-статистичних досліджень, оскільки саме якість, повнота та достовірність даних визначають обґрунтованість аналітичних висновків і управлінських рішень. В умовах цифрової трансформації економіки відбувається суттєва зміна підходів до збору, обробки та використання інформації, що зумовлює необхідність модернізації традиційних статистичних систем і активного впровадження інноваційних технологій [1].

Сучасне інформаційне забезпечення формується на основі поєднання різних джерел даних. До них належать державна статистична звітність, яка забезпечує офіційні макро- та мезорівневі показники; адміністративні дані, що формуються органами державного управління та фінансовими інституціями; вибіркові обстеження і соціологічні дослідження, які дозволяють отримати інформацію щодо окремих аспектів, не охоплених суцільною звітністю; міжнародні бази даних, що забезпечують можливість порівняльного аналізу; а також корпоративні інформаційні системи й великі масиви даних (англ. big data), які генеруються бізнесом, цифровими платформами та сучасними технологіями моніторингу. Саме інтеграція цих джерел створює основу для більш глибокого та комплексного аналізу економічних процесів [2].

Водночас розвиток інформаційного забезпечення супроводжується низкою викликів, зокрема, несумісність і фрагментарність даних із різних джерел, часові лаги в публікації офіційної статистики, недостатній рівень автоматизації окремих

процесів, а також проблема достовірності та репрезентативності великих даних. Окремо варто відзначити зростання ризиків, пов'язаних із кібербезпекою та захистом інформації, що набуває особливої актуальності в умовах цифровізації.

Сучасний етап розвитку статистики характеризується переходом до «data-driven підходу», коли аналіз базується на великих обсягах різнорідних даних, а їх обробка здійснюється із застосуванням штучного інтелекту, машинного навчання та хмарних технологій. Це дозволяє не лише підвищити точність і оперативність досліджень, а й реалізовувати більш складні аналітичні інструменти, зокрема багатофакторні моделі та регресійний аналіз для виявлення закономірностей і прогнозування.

Основними напрямками вдосконалення інформаційного забезпечення є розвиток інтегрованих статистичних систем, що поєднують різні джерела даних; розширення доступу до відкритих даних для науки, бізнесу та суспільства; гармонізація національної статистики з міжнародними стандартами; впровадження сучасних цифрових технологій для обробки та аналізу інформації. Важливим є також підвищення рівня цифрової компетентності фахівців і розвиток аналітичної інфраструктури [3].

Таким чином, інформаційне забезпечення виступає ключовим чинником якості статистичних досліджень і ефективності управління. Його подальший розвиток пов'язаний із інтеграцією даних, цифровізацією процесів, підвищенням достовірності та оперативності інформації.

Список використаних джерел:

1. Кононенко Л. В., Юрченко О.В. Інформаційне забезпечення формування стратегії підприємства: сучасний стан, проблеми та перспективи. Економічний простір. 2023, № 185. С. 66-69.

2. Хаустова В. Є., Крячко Є. М., Бондаренко Д. В. Моделювання впливу факторів цифровізації на економічний розвиток країн світу. Проблеми економіки № 2 (60), 2024. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2024-2_0-pages-61_73.pdf

З. Яненко І.Г. Чинники і шляхи розвитку цифровізації в Україні, 2022.

DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.03.004>

Куц Д.Ю., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

НУБІП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Куць Т.В.

БІЗНЕС-АНАЛІТИКА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ: ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Бізнес-аналітика в аграрному секторі являє собою сукупність методів, технологій і програмних рішень, спрямованих на збір, обробку, аналіз і візуалізацію даних для підтримки прийняття рішень. Вона охоплює як внутрішні дані підприємства, так і зовнішні. Використання аналітичних інструментів дає змогу агровиробникам оперативно реагувати на зміни середовища та мінімізувати ризики. Актуальність використання бізнес-аналітики в аграрному секторі України зумовлюється значною роллю галузі в національній економіці: за останні роки частка сільського господарства у ВВП країни становить близько 10 - 12%, тоді як у структурі товарного експорту – понад 40%.

Однією з ключових особливостей застосування бізнес-аналітики в аграрному секторі є залежність виробництва від природно-кліматичних факторів. Це зумовлює необхідність інтеграції метеорологічних даних, супутникового моніторингу та систем точного землеробства. Сучасні агропідприємства активно використовують технології Big Data, геоінформаційні системи (GIS), дистанційне зондування Землі та Інтернет речей (IoT), що дозволяє отримувати детальну інформацію про стан посівів, рівень вологості ґрунту та прогноз урожайності, тощо. За оцінками профільних досліджень, впровадження елементів точного землеробства та аналітичних систем дозволяє підвищити врожайність на 10 - 15% та скоротити витрати ресурсів у середньому на 10 - 20%.

Таким чином, інтеграція бізнес-аналітики в діяльність аграрних підприємств створює передумови для підвищення їх адаптивності до змін

зовнішнього середовища, мінімізації виробничих і ринкових ризиків, а також зростання загальної ефективності функціонування аграрного сектору.

У сфері збуту та логістики бізнес-аналітика дозволяє аналізувати ринкову кон'юнктуру, визначати оптимальні канали реалізації продукції та прогнозувати попит. Це особливо важливо для експортно орієнтованих підприємств, які працюють в умовах волатильності світових ринків. Використання аналітичних платформ сприяє підвищенню прозорості ланцюгів постачання та покращенню взаємодії з контрагентами.

Разом із тим, впровадження бізнес-аналітики в аграрному секторі супроводжується низкою викликів: обмежений доступ до якісних даних, недостатній рівень цифрової грамотності персоналу, високі витрати на впровадження сучасних ІТ-рішень, а також проблеми інтеграції різних інформаційних систем. Додатковими стримуючими факторами є кібербезпекові ризики та нестабільність інфраструктури, зокрема в умовах воєнних викликів.

Перспективи розвитку бізнес-аналітики в аграрному секторі України пов'язані з подальшою цифровізацією галузі, впровадженням штучного інтелекту та машинного навчання для прогнозування виробничих і ринкових процесів, а також розвитком відкритих даних і цифрових платформ. Важливу роль відіграє державна підтримка цифрових трансформацій, розвиток агротех-стартапів та залучення інвестицій у технологічні рішення.

Отже, бізнес-аналітика стає невід'ємною складовою ефективного управління аграрними підприємствами. Подолання існуючих викликів і активне впровадження інноваційних технологій створюють передумови для сталого розвитку аграрної галузі України в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Петренко О.П., Шевченко А.А. Цифрові технології у фінансовому аналізі аграрних підприємств: виклики та можливості під час війни. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. №18.

Лазаріди М. М., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
ORCID ID: 0009-0001-5464-8190
Науковий керівник – к.е.н., доцент Воляк Л. Р.

РОЛЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Ефективне управління фінансовими ресурсами підприємств аграрного сектору неможливе без належного обліково-аналітичного забезпечення. Саме якісна, релевантна та своєчасна інформація формує основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на всіх етапах управління - від планування до контролю результатів діяльності [1].

Обліково-аналітична інформація повинна відповідати ключовим критеріям, зокрема своєчасності, повноті, достовірності, об'єктивності та зрозумілості. Лише за таких умов вона забезпечує ефективний аналіз джерел формування фінансових ресурсів, напрямів їх використання та дозволяє здійснювати регулювання грошових потоків відповідно до стратегічних і оперативних цілей підприємства [2].

Використання даних фінансового, управлінського та податкового обліку, а також інформації про зовнішнє середовище функціонування підприємства дає змогу своєчасно виявляти ризики, адаптувати фінансову стратегію та підвищувати рівень фінансової стійкості. При цьому важливим є дотримання принципу системності інформації, що дозволяє оптимізувати структуру фінансових ресурсів і зменшити витрати на їх формування.

Особливістю обліку фінансових ресурсів є їх багатокomпонентність і відсутність єдиного узагальнюючого рахунку, що ускладнює процес формування якісної аналітичної бази. У зв'язку з цим особливого значення набувають інструменти управлінського обліку, зокрема калькулювання неповних витрат і маржинальний аналіз, які дозволяють проводити оцінювання ефективності діяльності підприємства, визначати фінансові результати за окремими напрямками, а також досліджувати взаємозв'язок між витратами, обсягом

діяльності та прибутком з метою обґрунтування оперативних і стратегічних управлінських рішень [3].

Важливу роль у системі аналітичного забезпечення відіграє бюджетування, яке забезпечує прогнозування доходів, витрат, грошових потоків і фінансових результатів. Узгодження операційних та фінансових бюджетів сприяє досягненню стратегічних цілей підприємства, зокрема підвищенню прибутковості, платоспроможності та інвестиційної привабливості.

Отже, обліково-аналітична інформація є ключовим інструментом управління фінансовими ресурсами підприємств аграрного сектору, що забезпечує обґрунтованість управлінських рішень, мінімізацію фінансових ризиків та підвищення ефективності господарської діяльності. Водночас підвищення її якості потребує удосконалення методів обліку й аналізу, впровадження сучасних інформаційних систем, автоматизації облікових процесів та інтеграції фінансової й управлінської звітності. Особливої актуальності це набуває в умовах нестабільного зовнішнього середовища та сезонності аграрного виробництва, що зумовлює необхідність оперативного реагування на зміни ринку. Таким чином, ефективне використання обліково-аналітичної інформації сприяє зміцненню фінансової стійкості підприємств, забезпеченню їх конкурентоспроможності та сталому розвитку в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Коваленко О. В. Фінансовий менеджмент: теорія та практика. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 456 с.
2. Шевченко В. Г. Управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах економічної нестабільності. Львів: Ліга-Прес, 2019. 278 с.
3. Чебанова Н. В., Ревуцька Л. Є. Управлінський облік : навч. посіб. Харків : УкрДУЗТ, 2016. 218 с.

Лопанчук А.В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Чухліб А.В.

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ І ПРОГНОЗУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА КАРТОПЛІ В УКРАЇНІ

Картоплярство займає провідні позиції в структурі агропромислового комплексу, виконуючи важливу соціально-економічну функцію у забезпеченні населення продуктами харчування першої необхідності, що характеризуються високою енергетичною та поживною цінністю. Природно-ресурсний потенціал України формує належні передумови для ефективного вирощування цієї культури. Економічне значення картоплярства також проявляється через його вплив на зайнятість сільського населення, розвиток фермерських господарств і домогосподарств, а також стимулювання підприємницької активності в аграрному секторі. Функціонування галузі формує стійкі виробничо-логістичні зв'язки, охоплюючи процеси вирощування, зберігання, транспортування та реалізації продукції, що забезпечує інтеграцію різних сегментів економіки.

Упродовж останнього десятиліття в Україні спостерігається тенденція до скорочення посівних площ під картоплею. Зокрема, у 2023 році площі, з яких було зібрано врожай, зменшилися на 8,3% порівняно з 2018 роком та на 13,2% - відносно 2013 року, становивши 1210,2 тис. га.

Водночас відмічається позитивна динаміка зростання урожайності культури, яка за аналізований період підвищилася на 34,3%. Це зумовило збільшення обсягів валового виробництва картоплі на 11,8%, внаслідок чого у 2023 році цей показник досяг 21358,6 тис. т.

В умовах сучасних соціально-економічних трансформацій, спричинених впливом глобалізаційних процесів, кліматичних змін та зростанням інтенсивності ринкових коливань, особливої актуальності набуває необхідність науково обґрунтованого прогнозування обсягів виробництва картоплі.

Прогнозування базується на застосуванні комплексу статистичних методів, що дозволяють виявити основні тенденції динаміки урожайності та валового

виробництва картоплі, враховувати трендові й сезонні компоненти, а також оцінювати ступінь впливу різноманітних факторних чинників на результативні показники. Це створює підґрунтя для формування кількісно обґрунтованих прогнозів у коротко- та середньостроковій перспективі.

Залежно від особливостей емпіричного ряду та характеру його зміни використовуються як лінійні, так і нелінійні трендові моделі, що забезпечує адекватність опису досліджуваних процесів та підвищує достовірність результатів прогнозування [1].

Лінійна трендова модель валового виробництва картоплі відображає середньорічну тенденцію до зростання обсягів виробництва, що становить 62,261 тис. т:

$$y=20682+62,26t \quad (1)$$

Параболічна трендова модель валового виробництва картоплі має вигляд:

$$y = 18562 + 731,93t - 37,204t^2 \quad (2)$$

Параболічна форма трендової моделі відображає нелінійну динаміку зміни валового виробництва картоплі в часі, зокрема початкове зростання показника зі сповільненням темпів та подальшою тенденцією до зниження.

Для перевірки адекватності лінійної трендової моделі із застосуванням показника стандартної похибки апроксимації встановлено, що її значення не перевищує допустимого рівня ($v=7,9\%$), що свідчить про достатній ступінь відповідності моделі фактичним даним та можливість її використання для прогностичних оцінок обсягів виробництва картоплі, а також для наукового обґрунтування стратегічних напрямів розвитку підприємств галузі картоплярства.

Список використаних джерел:

1. Чухліб А.В. Методичний інструментарій аналізу та прогнозування зерновиробництва. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2020. № 12 (44). Т. 1. С. 139-143. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/economic2020/12/6725> (дата звернення: 04.03.2026).

Ляшенко О. Ю., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Макаrchук О. Г.

ВИКОРИСТАННЯ РЕГРЕСІЙНОГО АНАЛІЗУ В ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Ефективність господарської діяльності в сучасних умовах формується під впливом багатьох взаємопов'язаних чинників, кількісне вимірювання яких можливе завдяки застосуванню економіко-статистичних методів. Зростання обсягів доступної інформації та розвиток аналітичних інструментів створюють передумови для широкого використання багатфакторних моделей, що дозволяють виявляти причинно-наслідкові зв'язки між результативними показниками та факторами впливу [3].

Одним із ключових інструментів таких досліджень є регресійний аналіз, який дає змогу встановити аналітичну залежність між змінними та оцінити вплив окремих факторів на результативну ознаку. Регресійний аналіз дозволяє не лише ідентифікувати наявність залежності, а й кількісно її описати, що є особливо важливим для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Сутність регресійного аналізу полягає у визначенні залежності результативної ознаки (Y) від фактора (X) чи факторів ($X_1, X_2, \dots, X_m$) за допомогою математичного рівняння [1, 2, 3].

У випадку дослідження впливу одного фактора застосовується парна регресія, тоді як для більш реалістичного відображення економічних процесів використовуються моделі множинної регресії, які враховують сукупний вплив кількох змінних. Це особливо актуально для економіко-статистичних досліджень, де більшість явищ мають комплексний характер.

Регресійні моделі широко застосовуються для аналізу та прогнозування економічних процесів, оцінки ефективності використання ресурсів, визначення ключових факторів впливу на результати діяльності підприємств, а також для побудови сценаріїв розвитку. Їх використання дозволяє переходити від описового

аналізу до аналітико-прогностичного, що значно підвищує якість економічних досліджень.

Особливої актуальності регресійний аналіз набуває у сфері агропромислового виробництва, де результати діяльності залежать від великої кількості природних, економічних і технологічних чинників. Застосування регресійних моделей дає змогу обґрунтувати управлінські рішення, оптимізувати виробничі процеси та підвищити ефективність функціонування підприємств [2].

Отже, регресійний аналіз є важливим інструментом економіко-статистичних досліджень, який забезпечує глибоке розуміння закономірностей розвитку економічних процесів, підвищує обґрунтованість управлінських рішень і сприяє ефективному функціонуванню суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Суворова С. Г., Рассоха І. В., Набока Р. М. Ключові аспекти застосування кореляційно-регресійного аналізу для проведення маркетингових досліджень. Міжнародний науковий журнал Інтернаука. Серія: Економічні науки, 2024, 7 (1): 178-184.
2. Застосування багатофакторного регресійного аналізу у моделюванні економічних процесів. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/7380/1/ЗАСТОСУВАННЯ%20БАГАТОФАКТОРНОГО%20РЕГРЕСІЙНОГО%20АНАЛІЗУ.pdf> (дата звернення: 14.03.2026).
3. Особливості застосування кореляційно-регресійного аналізу в сучасних економічних дослідженнях. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/4886/1/FSRRAPK_2010_200-202.pdf (дата звернення: 14.03.2026).

Макарчук В. П., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Макарчук О. Г.

АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Зелена економіка трактується як сучасна модель розвитку господарства, що поєднує економічне зростання із соціальною справедливістю та екологічною рівновагою. Вона спрямована на ефективне й раціональне використання природних ресурсів, зниження негативного впливу на довкілля, стимулювання інноваційної діяльності та підвищення рівня і якості життя населення [1]. У контексті глобальних екологічних викликів та кліматичних змін перехід до зеленої економіки є стратегічно необхідним напрямом сталого розвитку, який визначає конкурентоспроможність будь-якої країни та підприємств.

В умовах воєнних викликів, економічної нестабільності та необхідності повоєнної відбудови для України особливого значення набуває розвиток засад зеленої економіки. Повноцінна інтеграція до європейського економічного простору передбачає адаптацію національної політики до вимог Європейського зеленого курсу (англ. European Green Deal), ключовою метою якого є досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року [3]. Для реалізації принципів сталого розвитку на місцевому рівні даний процес потребує активної участі бізнесу, зокрема малого та середнього підприємництва, яке у свою чергу відіграє ключову роль [3].

Розвиток підприємництва в межах зеленої економіки ґрунтується на впровадженні екологічно орієнтованих інновацій, використанні відновлюваних джерел енергії, енергозбереженні, переробці та повторному використанні відходів, розвитку циркулярних бізнес-моделей. Поступово в Україні формується сегмент підприємств, діяльність яких спрямована на екологічну модернізацію виробництва.

Перспективним напрямом розвитку є створення умов для розширення партнерств між державними інституціями, бізнесом та науковими установами у

сфері екологічних інновацій. Формування «зелених кластерів» і бізнес-інкубаторів дозволить об'єднати підприємства, які впроваджують екологічно чисті технології, з університетами та дослідницькими центрами, що забезпечують науковий супровід інноваційних проєктів [2; 3]. Важливим чинником також є залучення міжнародної технічної допомоги та інвестиційних ресурсів через участь у таких програмах як: Horizon Europe, EU4Environment, Green Deal, які відкривають доступ до фінансування проєктів у сфері зеленої енергетики, переробки відходів і підвищення енергоефективності.

Отже, зелена економіка має значний потенціал для підвищення конкурентоспроможності підприємств, стимулювання інновацій та поліпшення екологічної ситуації. У сучасних умовах саме вона може стати ключовим чинником економічного зростання України та її інтеграції до європейського простору, забезпечуючи баланс економічних, соціальних і екологічних цілей.

Список використаних джерел:

1. UNEP report. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. 2011. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=126&menu=35> (дата звернення: 16.03.2026).
2. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. Звіт про стан реалізації у 2024 році Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року. URL: <https://me.gov.ua/view/92a256dc-4066-4661-994f-67ca121d4f9c> (дата звернення: 16.03.2026).
3. Licht G., Petters B. The Impact of Environmental Innovation on Employment Growth in Europe. URL: https://www.aieaa.org/sites/default/files/peters-the_impact_of_green_innovation_on_employment_growth-197.pdf (дата звернення: 16.03.2026).

Олійник О. В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Чухліб А. В.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО СТАТИСТИЧНОЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

В умовах глобалізації світової економіки аграрний сектор виступає одним із ключових факторів забезпечення продовольчої безпеки та формування експортного потенціалу держав. Особливо це актуально для України, яка займає провідні позиції на світових ринках зернових і олійних культур. У зв'язку з цим підвищується значення ефективного функціонування аграрних підприємств у системі міжнародної торгівлі, що зумовлює необхідність застосування сучасних статистичних підходів до оцінки їх діяльності [1,4]. Водночас в умовах турбулентності глобальних ринків та трансформації логістичних ланцюгів традиційні фінансові показники відображають результати експортної діяльності, що потребує використання комплексного статистичного інструментарію.

Ефективність діяльності аграрних підприємств у міжнародному середовищі є складною економічною категорією, яка відображає співвідношення результатів і витрат з урахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх факторів. Її оцінка потребує використання комплексу економіко-статистичних методів, що дозволяють фіксувати результати діяльності, аналізувати їх динаміку, структуру та факторну зумовленість. Серед класичних методів статистичного аналізу вагоме місце займають методи аналізу динаміки, індексний метод та використання середніх величин [4]. Аналіз темпів зростання експорту аграрної продукції дозволяє оцінити тенденції розвитку підприємства на міжнародних ринках та оцінити динаміку його зовнішньоекономічної діяльності. Водночас індексний метод забезпечує кількісне вимірювання змін обсягів виробництва, рівня цін і виручки у часі. Застосування середніх величин і показників варіації сприяє узагальненню статистичної інформації, визначенню типового рівня досліджуваних ознак і оцінюванню ступеня їх варіації [4]. Динамічно-

структурний аналіз дає змогу комплексно оцінити трансформації у товарній та географічній структурі експорту, виявити структурні зрушення та визначити їх вплив на загальні результати зовнішньоторговельної діяльності [4].

Поглиблений аналіз ефективності діяльності підприємств передбачає застосування факторного аналізу, який дає змогу кількісно оцінити вплив ключових детермінант, зокрема урожайності, продуктивності праці, рівня витрат та кон'юнктури світових ринків, на результати діяльності підприємства. Це створює основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [3]. Доповненням виступає індексний метод у факторній інтерпретації, який дозволяє розмежувати вплив внутрішніх і зовнішніх чинників.

Важливим інструментом сучасної статистики є регресійний аналіз, що забезпечує моделювання залежності між результативними та факторними ознаками і кількісну оцінку параметрів їх взаємозв'язку [1]. У міжнародній практиці також використовується метод DEA, що базується на порівнянні підприємств із найефективнішими представниками галузі та дозволяє виявити резерви підвищення ефективності [2]. Оцінка ефективності доповнюється використанням інтегральних показників, зокрема рентабельності експорту, продуктивності ресурсів і рівня конкурентоспроможності для визначення позиції підприємства на міжнародному ринку.

Таким чином, статистична оцінка ефективності аграрних підприємств у міжнародній торгівлі повинна базуватися на комплексному поєднанні класичних економіко-статистичних методів і сучасних аналітичних інструментів, зокрема економетричного моделювання та DEA-аналізу, що сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень і конкурентоспроможності підприємств.

Список використаних джерел:

1. Єріна А. М. Статистичне моделювання та прогнозування: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2001. 170 с.
2. Матвійчук А. В. Аналіз ефективності функціонування економічних систем на основі методології DEA. Економіка та прогнозування. 2010. № 4. С. 131–145.

3. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник. Київ: КНЕУ, 2014. 412 с.
4. Чекотовський Е. В. Статистичні методи в економічних дослідженнях: навч. посіб. Київ: Знання, 2001. 227 с.

Осьмірко А. В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Музиченко А. О.

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Сучасний етап розвитку аграрного сектору України характеризується динамічністю зовнішнього середовища, зумовленою поєднанням воєнних ризиків, логістичних обмежень та глобальних кліматичних змін. У таких умовах традиційні методи господарювання стають малоефективними, що зумовлює необхідність переходу до стратегічного планування, яке базується на інструментах бізнес-аналітики та прогнозного моделювання.

Аграрний сектор залишається фундаментом економічної стабільності держави, проте його подальше зростання неможливе без залучення інвестицій у високотехнологічні рішення та потужності. Прогнозний штучний інтелект, предиктивна аналітика з ШІ або ж аналітика прогнозування - це розділ штучного інтелекту, який використовує статистичне моделювання і машинне навчання для визначення закономірностей, прогнозування майбутніх подій та поведінки AI-прогнозування врожайності для використання нейронних мереж для виявлення взаємозв'язків між фазами вегетації рослин та макроекономічними показниками дає змогу аграрним компаніям з більшою точністю оцінювати майбутні фінансові потоки ще до початку збору врожаю.

Основи технологій, що використовуються для впровадження ШІ в аграрний сектор: дрони, які стали незамінними помічниками в моніторингу стану посівів, зонування полів, контроль густоти сходів, прогноз урожайності та вологості, агрологістика та поставки сировини, підрахунок зерен, збиранні даних про рослинність та оцінці потреб у добривах. Завдяки дронам, фермери отримують

детальні знімки своїх угідь, що дозволяє оперативно реагувати на проблеми при їх наявності.

Системи точного землеробства базується на аналізі даних з датчиків, що встановлені на полях, та інших джерел.

Вони дозволяють оптимально розподіляти ресурси, такі як вода та добрива, що веде до зменшення витрат і підвищення врожайності.

Аналіз зображень – це технології комп'ютерного зору, що показує динаміку змін та використовуються для оцінки стану рослин, виявлення хвороб та шкідників, що дозволяє вчасно вжити заходів для їх усунення.

Логістичний реінжиніринг - це фундаментальне переосмислення та радикальна перебудова бізнес-процесів компанії задля досягнення значних покращень у ключових показниках, таких як витрати, якість, обслуговування та швидкість. Впровадження аналітичних рішень, орієнтованих на розширення та диверсифікацію каналів збуту, зокрема використання сухих портів, річкових терміналів та залізничних хабів. Такий підхід допомагає зменшити ризики фінансових втрат, зумовлені блокуванням основних експортних маршрутів.

Сучасний етап розвитку аграрного сектору України характеризується структурними змінами, інноваційним оновленням та посиленням інтеграції до міжнародних ринків. Галузь поступово переходить до моделі, орієнтованої на підвищення ефективності, впровадження цифрових технологій і розвиток точного землеробства.

Водночас зберігаються виклики, пов'язані з необхідністю підвищенням рівня переробки продукції та впровадженням екологічно сталих практик. Перспективи розвитку полягають у зростанні доданої вартості, інноваційному розвитку та зміцненні конкурентоспроможності на світових ринках.

Отже, аграрний сектор України має значний потенціал для подальшого сталого розвитку та залишається важливим чинником економічного зростання держави.

Список використаних джерел:

1. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.11.2023 р. № 1011-р.
2. Березінський В., Олійник О. Цифрова трансформація аграрного сектору України: виклики та можливості. Економіка та суспільство. 2023. № 48.
3. Кваша С. М., Витвицька О. Д. Стратегічне управління інвестиційною діяльністю в аграрному секторі економіки. Науковий вісник НУБіП України. 2022. Вип. 301.

Рудь А. С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Макаруч О. Г.

АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ РІПАКУ В УКРАЇНІ

На сьогодні ріпак є однією з провідних олійних культур у світі та важливим елементом аграрного сектору України. Продукція його переробки широко використовується у харчовій промисловості, тваринництві та біоенергетиці. Ріпакова олія застосовується для виробництва харчових продуктів і біодизелю, а шрот і макуха є цінними кормовими компонентами з високим вмістом білка.

Україна входить до числа найбільших виробників ріпаку та має значний експортний потенціал. Близько 90–95% вирощеної продукції реалізується на зовнішніх ринках, переважно в країнах Європейського Союзу. Основними імпортерами українського ріпаку є Німеччина, Польща, Франція, Бельгія та Нідерланди, де стабільний попит підтримується розвитком виробництва біопалива [2].

Посівні площі під ріпаком в Україні перевищують 1 млн га, а обсяг виробництва становить у середньому 3–4 млн тонн на рік. Найбільшу частку займає озимий ріпак (85–95%), що пояснюється його вищою врожайністю та

кращими якісними характеристиками. Середня врожайність культури становить близько 2,2–2,8 т/га [1].

Ринок ріпаку характеризується чітко вираженою експортною орієнтацією та залежністю від кон'юнктури світового ринку. На його розвиток впливають коливання цін на олійні культури, погодні умови, рівень попиту на біодизель, стан логістичної інфраструктури та державна аграрна політика. Значну роль у функціонуванні ринку відіграють великі аграрні підприємства та агрохолдинги, які забезпечують впровадження сучасних технологій вирощування [3].

Асортимент продукції переробки ріпаку включає олію, шрот, макуху та біодизель. Побічні продукти переробки активно використовуються у тваринництві, що підвищує економічну ефективність виробництва. Водночас значна частина сировини експортується без глибокої переробки, що обмежує формування доданої вартості всередині країни.

Важливим чинником розвитку ринку ріпаку є його значення для сталого сільського господарства. Культура позитивно впливає на структуру сівозміни, сприяє підвищенню родючості ґрунтів і зменшенню поширення бур'янів та хвороб. Використання ріпаку як джерела біопалива також відповідає сучасним екологічним тенденціям, спрямованим на скорочення викидів парникових газів та розвиток відновлюваної енергетики.

Перспективи розвитку ринку ріпаку пов'язані зі збільшенням обсягів внутрішньої переробки та розширенням використання продукції з високою доданою вартістю. Зростання попиту на альтернативні джерела енергії сприяє підвищенню ролі ріпаку як сировини для виробництва біодизелю. Впровадження інноваційних технологій, розвиток логістики та диверсифікація ринків збуту сприятимуть зміцненню позицій України на світовому ринку олійних культур.

Таким чином, ринок ріпаку в Україні характеризується стабільним попитом, значними обсягами виробництва, високою часткою експорту (90–95%) та значним потенціалом подальшого розвитку, пов'язаного з підвищенням рівня переробки та розширенням використання продукції у біоенергетиці.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 04.03.2026).
2. Чехова І.В. Формування та розвиток ринку олійних культур: теорія, методологія, практика: монографія. Київ: Аграрна наука, 2021. 144 с. URL: http://imk.zp.ua/images/doc/chehova_2021_monografia.pdf (дата звернення: 04.03.2026).
3. Чехова І.В. Особливості функціонування ринку олійних культур в Україні. Науково технічний бюлетень Інституту олійних культур НААН, 2022, №32. С.154-161. URL : <https://bulletin.imk.zp.ua/pdf/2022/32/Chekhov> (дата звернення: 04.03.2026).

Семенюк К. Р., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н, доцент, Музиченко А. О.

ПРОГНОЗУВАННЯ ВРОЖАЙНОСТІ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

Аграрний сектор України є важливою складовою економіки, оскільки забезпечує продовольство та формує значну частину експорту. Велику роль відіграють зернові культури, тому питання прогнозування їх врожайності залишається актуальним.

Прогнозування врожайності – це визначення майбутніх обсягів виробництва на основі аналізу різних факторів. Воно допомагає планувати діяльність, приймати рішення та зменшувати ризики [2].

Від точності прогнозів залежить не лише робота господарств, а й економіка країни загалом, зокрема ціни, експорт і продовольчі запаси.

Основними факторами впливу є природно-кліматичні умови: температура, опади, вологість ґрунту та сонячне світло. Вони безпосередньо впливають на розвиток рослин [3].

Також важливі економічні й технологічні фактори: техніка, добрива, засоби захисту та якість насіння.

Останніми роками клімат змінюється, що ускладнює прогнозування через посухи, нерівномірні опади та різкі перепади температур. Це призводить до нестабільності врожайності, коли в окремі роки можливі як значні втрати, так і різкі коливання обсягів виробництва. У таких умовах аграріям складніше планувати свою діяльність і передбачати кінцеві результати.

Традиційно використовували статистичні методи, які базуються на даних минулих років, але вони не завжди враховують сучасні зміни [1].

Тому застосовують економіко-математичні методи, які дозволяють точніше визначити вплив різних факторів на врожайність.

Зокрема, регресійний аналіз допомагає оцінити вплив погодних умов і добрив на результат. Це дає можливість встановити, які саме фактори мають найбільший вплив на врожайність, і спрогнозувати, як зміна цих показників позначиться на кінцевому обсязі виробництва. Завдяки цьому підвищується точність розрахунків і обґрунтованість управлінських рішень.

Сучасні технології, такі як геоінформаційні системи та супутниковий моніторинг, дають змогу отримувати точніші дані про стан посівів. Також активно використовуються штучний інтелект і великі дані, що підвищує точність прогнозів. [3]

Рівень розвитку господарств має значення: великі підприємства мають більше можливостей, ніж малі, які часто обмежені в ресурсах [2].

Держава забезпечує збір даних, формує прогнози та підтримує аграрний сектор через різні програми, субсидії та ініціативи щодо впровадження нових технологій, сприяє підвищенню врожайності та стабільності виробництва.

На ситуацію впливають і економічні та політичні фактори, а також воєнні дії, які ускладнюють виробництво, призводять до зменшення посівних площ, порушення логістичних ланцюгів та підвищують фінансові та технологічні ризики для аграріїв.

Незважаючи на ці труднощі, прогнозування залишається ключовим інструментом для ефективного використання ресурсів, своєчасного прийняття

управлінських рішень, оптимізації виробничих процесів та розвитку аграрного сектору в цілому.

У майбутньому слід розвивати нові технології, покращувати дані та підготовку фахівців. [3]

Отже, прогнозування врожайності є складним, але необхідним процесом для стабільності економіки України.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 05.03.2026).
2. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/> (дата звернення: 10.03.2026).
3. Офіційний сайт Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО). URL: <http://www.fao.org/> (дата звернення: 10.03.2026).

Січкач І. О., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – д.е.н., професор Лазаришина І. Д.

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ТОВАРНІ ЗАПАСИ» В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

У сучасних умовах цифровізації економіки, глобальних ризиків та нестабільності зовнішнього середовища категорія товарних запасів набуває нового змісту. Традиційно вони розглядаються як частина оборотних активів підприємства, призначених для подальшої реалізації у межах господарської діяльності, що закріплено у П(С)БО 9 «Запаси» та міжнародному стандарті IAS 2 [1]. Водночас сучасні економічні процеси зумовлюють трансформацію цього поняття від облікового об'єкта до важливого інструмента управління ресурсами підприємства.

Поняття «товарні запаси» сформувалося на перетині економічної теорії та бухгалтерського обліку. У класичній політичній економії товари трактувалися як результати праці, що мають споживчу вартість і призначені для обміну на ринку

[2]. З розвитком господарської діяльності ця категорія була інтегрована у систему бухгалтерського обліку, де товари почали розглядатися як активи підприємства, що підлягають оцінці та контролю. У межах облікової класифікації товарні запаси є складовою запасів підприємства та забезпечують безперервність торговельної діяльності.

Сучасні дослідження підкреслюють управлінський характер товарних запасів і необхідність їх ефективного контролю в умовах динамічного економічного середовища [2]. У наукових працях також запропоновано підходи до їх класифікації з урахуванням специфіки підприємств роздрібної торгівлі.

Суттєвий вплив на трансформацію сутності товарних запасів здійснює цифровізація економіки та розвиток технологій Індустрії 4.0. Використання цифрових технологій, прогностичної аналітики та алгоритмів штучного інтелекту дозволяє підвищити ефективність управління запасами та оптимізувати їх обсяг [2]. Застосування технологій комп'ютерного зору і машинного навчання сприяє автоматизації процесів обліку та інвентаризації.

Паралельно посилюється інтеграція принципів сталого розвитку в систему управління запасами. Сучасні моделі управління повинні враховувати не лише економічні, а й екологічні та соціальні аспекти використання ресурсів. У цьому контексті важливими є мінімізація надлишкових запасів, підвищення енергоефективності складських процесів і прозорість ланцюгів постачання.

В умовах воєнного стану та економічної нестабільності роль товарних запасів зростає, оскільки вони виступають не лише економічним ресурсом, а й фактором операційної стійкості підприємств. Таким чином, товарні запаси доцільно розглядати як стратегічний ресурс підприємства, що забезпечує стабільність діяльності та адаптацію до умов невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 04.03.2026).

2. Організація об'єднаних націй (ООН). Цілі сталого розвитку: Порядок денний до 2030 року. Нью-Йорк, 2015. URL: <https://sdgs.un.org/goals> (дата звернення: 04.03.2026).

Струк Д. О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Симоненко О. І.

ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ

Сільське господарство є стратегічно важливою галуззю економіки України, яка забезпечує продовольчу безпеку держави та формує значну частку експортного потенціалу. Однією з ключових культур є озима пшениця, виробництво якої має вагомe значення як для внутрішнього споживання, так і для зовнішніх ринків. У сучасних умовах особливо актуальним є підвищення ефективності її виробництва, що потребує детального аналізу факторів впливу.

Економіко-статистичні методи, зокрема кореляційно-регресійний аналіз, дозволяють виявити закономірності між результативними та факторними ознаками, оцінити силу і напрям зв'язку, а також побудувати математичні моделі для прогнозування.

Метою дослідження є кількісна оцінка впливу факторів на обсяг виробництва озимої пшениці на основі побудови регресійних моделей.

Інформаційною базою дослідження виступають статистичні дані Державної служби статистики України по регіонах України. Результативною ознакою (Y) є обсяг виробництва озимої пшениці, а факторними ознаками виступають:

X_1 - обсяг внесення фосфорних добрив;

X_2 - витрати на виробництво 1 ц продукції.

Для дослідження використали пакет аналізу даних в EXCEL (табл. 1). Економіко-математична модель має вигляд: $Y_x = 14741,293 + 1721,727x_1 - 31,391x_2$ вказує, що при збільшені обсягу внесених фосфорних добрив на 1 тис.

т. обсяг виробництва озимої пшениці збільшиться на 1721,727 тис. ц., при умові, що витрати на виробництво 1 ц. продукції зберігатимуться на середньому рівні. При збільшенні витрат на виробництво 1 ц озимої пшениці на 1 грн, обсяг виробництва зменшиться на 31,391 тис. ц., при умові, що обсяг внесених фосфорних добрив зберігатиметься на середньому рівні.

Таблиця 1. Результати моделювання економіко-математичної моделі валових зборів озимої пшениці

	A	B	C	D	E	F	G
1	SUMMARY OUTPUT						
2							
3	<i>Regression Statistics</i>						
4	Multiple R	0,903461					
5	R Square	0,816242					
6	Adjusted R Square	0,798741					
7	Standard Error	2728,009					
8	Observations	24					
9							
10	ANOVA						
11		<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>	
12	Regression	2	694196131,3	3,47E+08	46,64024	1,8819E-08	
13	Residual	21	156282644,7	7442031			
14	Total	23	850478776,1				
15							
16		<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>
17	Intercept	14741,29	2489,385701	5,921659	7,06E-06	9564,332215	19918,25415
18	X Variable 1	1721,727	188,0745546	9,154493	8,89E-09	1330,604816	2112,849711
19	X Variable 2	-31,3906	6,298509095	-4,98382	6,23E-05	-44,48910563	-18,29217219

Коефіцієнт множинної кореляції свідчить про тісний зв'язок між результативною і факторними ознаками. Усі параметри моделі є статично значущими з високим рівнем ймовірності. При рівні ймовірності 0,95 , величина критерія Фішера становить 4,28. Оскільки $F_p > F_T$ ($46,94 > 4,28$), тоді коефіцієнт множинної детермінації є суттєвим і побудована економіко-математична модель є адекватною і може бути використана у прогнозуванні обсягів виробництва озимої пшениці для планування діяльності аграрних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 14.03.2026).

2. Мазуренко В.П. Статистика: навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення дисципліни. Київ: Київський університет. 2021. 315с.

Суховерська Ю. Ю., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Воляк Л. Р.

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ УРОЖАЙНОСТІ СОЇ

Соя є однією з найважливіших сільськогосподарських культур у світі та в Україні, оскільки виступає цінним джерелом рослинного білка і широко використовується у харчовій промисловості, тваринництві та переробній галузі. Для України ця культура має стратегічне значення як складова аграрного експорту та фактор підвищення ефективності сільського господарства. У сучасних умовах особливої актуальності набуває раціональне використання ресурсів, зокрема добрив і пестицидів, що безпосередньо впливають на рівень урожайності.

Метою дослідження є кількісна оцінка впливу мінеральних добрив і пестицидів на урожайність сої в розрізі областей України з використанням економетричних методів. Інформаційною базою стали статистичні дані по регіонах, що дозволило врахувати територіальні особливості виробництва.

У результаті аналізу встановлено, що виробництво сої в Україні має тенденцію до зростання, тоді як експорт залишається майже незмінним, що свідчить про розвиток внутрішньої переробки. Основні посівні площі зосереджені у центральних та західних регіонах, які характеризуються сприятливими агрокліматичними умовами. Водночас спостерігається значна диференціація урожайності: від 12–16 ц/га у менш сприятливих областях до понад 30 ц/га у регіонах із високим рівнем інтенсифікації [1].

Для аналізу впливу факторів було сформовано однорідну вибірку та побудовано економетричну модель множинної регресії, яка описує залежність урожайності сої (Y) від обсягів внесення добрив (X_1) і пестицидів (X_2):

$$Y = -1,90 + 0,13x_1 + 8,70x_2 + u \quad (1)$$

Отримані результати свідчать про наявність позитивного зв'язку між досліджуваними показниками – коефіцієнт множинної кореляції $R=0,607$. Парні коефіцієнти кореляції вказують на помірну тісноту зв'язку ($R_{yx_1}=0,494$; $R_{yx_2}=0,445$), а відсутність мультиколінеарності підтверджує незалежність впливу факторів ($R_{x_1x_2}=0,029$).

Оцінка еластичності показала, що відносний вплив пестицидів є вищим, ніж добрив, що пояснюється їх захисною функцією у збереженні врожаю. Водночас мінеральні добрива забезпечують стабільне підвищення продуктивності за рахунок покращення живлення рослин. Побудована модель є статистично значущою, що підтверджено відповідними критеріями.

На основі моделі здійснено прогнозування урожайності за різних сценаріїв інтенсифікації виробництва (рис. 1).

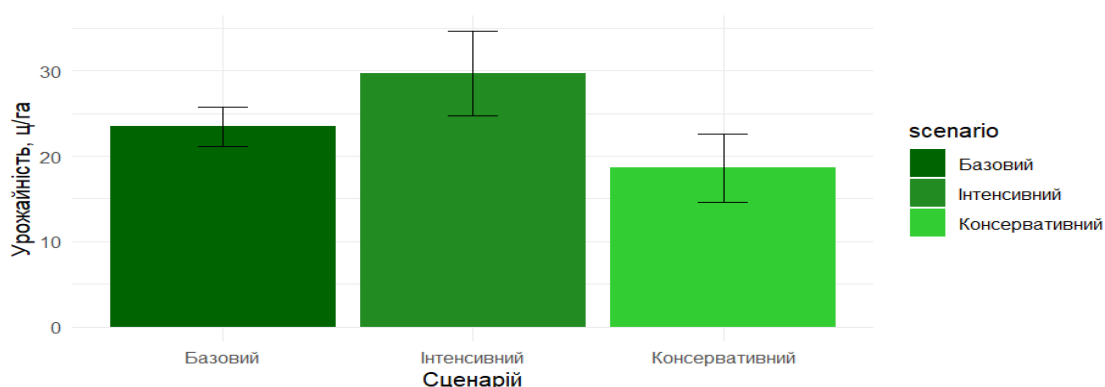

Рис. 1. Прогноз урожайності сої за різними сценаріями

Результати показали, що збільшення обсягів внесення добрив і пестицидів сприяє суттєвому зростанню врожайності, що підтверджує економічну доцільність оптимізації витрат на ці ресурси.

Отже, проведене дослідження дозволило встановити ключові закономірності формування урожайності сої та обґрунтувати важливість ефективного використання факторів інтенсифікації. Перспективами подальших досліджень є розширення моделі за рахунок додаткових факторів (якість насіння,

погодні умови, агротехніка), а також поглиблення аналізу регіональних особливостей.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. 2026. URL: <https://stat.gov.ua/> (дата звернення: 1.03.2026).

Царенко А. О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Симоненко О. І.

ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВАЛОВИХ ЗБОРІВ ЗЕРНОВИХ ТА ЗЕРНОБОБОВИХ КУЛЬТУР

Аграрний сектор України є однією з ключових галузей економіки, що забезпечує продовольчу безпеку, формує експортний потенціал та підтримує соціально-економічну стабільність держави. Валовий збір зернових культур виступає стратегічним показником ефективності сільськогосподарського виробництва, адже вона залежить від поєднання природно-кліматичних умов, рівня технологічного забезпечення та економічних ресурсів.

Одним із найважливіших факторів, що визначають валовий збір, є внесення мінеральних добрив. Їх застосування дозволяє компенсувати дефіцит поживних речовин у ґрунті, підвищити якість та кількість врожаю. Водночас економічна нестабільність, коливання цін на ресурси та кліматичні зміни зумовлюють необхідність використання сучасних статистичних та економетричних методів для прогнозування ефективності агротехнологій.

Мета дослідження – побудова множинної лінійної економетричної моделі, яка кількісно оцінює вплив внесення мінеральних добрив (X_1) та площі посівів (X_2) на валовий збір зернових та зернобобових культур (Y) за даними сайту Державної служби статистики України [1].

Аналіз економетричної моделі на основі результатів використання пакету аналізу даних у EXCEL (табл. 1) дозволив оцінити спільний вплив комплексу

незалежних змінних – рівня внесення мінеральних добрив та площ посівів на залежну змінну – валовий збір.

Результати: коефіцієнт множинної кореляції $R=0,946$. Отже, між валовим збором та сукупністю незалежних змінних існує тісна лінійна залежність. Коефіцієнт множинної детермінації дорівнює $D=89,4\%$, його значення свідчить про високий вплив мінеральних добрив та площ посіву на валовий збір валовий збір зернових та зернобобових культур.

Таблиця 1. Розрахункові дані для побудови та дисперсійного аналізу економетричної моделі валових зборів зернових та зернобобових культур

	A	B	C	D	E	F	G
1	SUMMARY OUTPUT						
2							
3	Regression Statistics						
4	Multiple R	0,945541395					
5	R Square	0,894048531					
6	Adjusted R Sq	0,882895744					
7	Standard Error	1075,868415					
8	Observations	22					
9							
10	ANOVA						
11		df	SS	MS	F	Significance F	
12	Regression	2	185577801,7	92788901	80,16369	5,47667E-10	
13	Residual	19	21992364,08	1157493			
14	Total	21	207570165,8				
15							
16		Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%
17	Intercept	9,036097045	423,9167324	0,021316	0,983216	-878,231821	896,3040151
18	X Variable 1	11,81563142	1,749463419	6,75386	1,88E-06	8,1539624	15,47730044
19	X Variable 2	28,74344469	6,897373552	4,167303	0,000523	14,30707593	43,17981344

Результати: коефіцієнт множинної кореляції $R=0,946$. Отже, між валовим збором та сукупністю незалежних змінних існує тісна лінійна залежність [2]. Коефіцієнт множинної детермінації дорівнює $D=89,4\%$, його значення свідчить про високий вплив мінеральних добрив та площ посіву на валовий збір валовий збір зернових та зернобобових культур.

Побудована економетрична модель з ймовірністю 95 % є адекватною, оскільки фактичне значення критерія Фішера більше за табличне і тому може використовуватися у прогнозуванні виробництва зернових і зернобобових культур.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.03.2026).
2. Диха М.В., Мороз В.С. Економетрія: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2021. 202 с.

Штакал В. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Шии А. М.

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ЯК ІНДИКАТОРІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової нестабільності забезпечення ефективної діяльності підприємства є одним із ключових завдань його функціонування. Традиційно прибуток розглядається як абсолютний показник його ефективності, однак саме рентабельність виступає якісним відносним показником результативності діяльності підприємства. Вона відображає величину отриманого фінансового результату, його співмірність відносно витрат, активів або доходів, суттєво нівелює вплив інфляційних коливань, що робить її більш універсальним показником ефективності, зокрема операційної діяльності підприємства.

Операційна діяльність є основою функціонування підприємства, оскільки формує основний дохід і забезпечує його розвиток, тому доцільно аналізувати рентабельність операційної діяльності, продажів, операційних витрат і виробничих ресурсів. Ці показники характеризують рівень прибутковості та ефективності, дозволяють оцінити якість управління і використання ресурсів, слугують основою для планування й прогнозування. Порівняно з абсолютними показниками, рентабельність забезпечує ширші можливості для зіставлення результатів діяльності підприємств різного масштабу та в часі.

Рівень рентабельності операційної діяльності визначається як відношення операційного прибутку до витрат або чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) і відображає ефективність управління витратами та формування

доходів. Його зростання свідчить про підвищення ефективності та оптимізацію витрат, тоді як зниження може сигналізувати про внутрішні проблеми, зокрема неефективне використання ресурсів або скорочення обсягів реалізації.

Рентабельність продажів або операційна маржинальність є ще одним значним індикатором, який показує частку операційного прибутку в кожній гривні. Цей показник дає змогу оцінити здатність підприємства контролювати свої витрати та формувати достатній рівень прибутковості в процесі реалізації продукції. Високий рівень цього показника може свідчити про сильну конкурентоспроможність підприємства, зокрема про ефективну структуру витрат або сильну позицію на ринку, що дозволяє встановлювати вигідні ціни.

Важливим елементом аналізу є рентабельність операційних витрат, яка характеризує ефективність їх використання. Вона визначається як співвідношення операційного прибутку до сукупних операційних витрат і дозволяє оцінити, наскільки ефективно підприємство трансформує свої витрати у прибуток.

Аналіз ефективності слід проводити в динаміці. Саме у порівнянні за декілька періодів можна виявити тенденції зміни ефективності операційної діяльності, визначити вплив окремих факторів та оцінити результативність управлінських рішень.

Отже, аналіз показників рентабельності є важливим інструментом оцінки ефективності операційної діяльності підприємства. Він дозволяє комплексно оцінити використання ресурсів, виявити резерви підвищення ефективності та сформулювати основу для прийняття управлінських рішень. Удосконалення підходів до аналізу рентабельності та їх адаптація до сучасних умов сприяють зміцненню конкурентоспроможності підприємств і забезпечують їх сталий розвиток.

Список використаних джерел:

1. Новіченко Л. С. Аналіз показників рентабельності підприємства: теоретичні та прикладні аспекти. 2021. URL:

<https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/1388/1415> (дата звернення: 21.03.2026)

2. Михайленко О. В. Аналіз показників рентабельності як індикаторів ефективності операційної діяльності підприємства. 2019. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Mihajlenko-O.-V.-2.pdf> (дата звернення: 10.03.2026)

3. Сотник О. В. Дослідження показників рентабельності підприємства. 2020. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7735/9.%20%d0%a1%d0%be%d1%82%d0%bd%d0%b8%d0%ba.pdf> (дата звернення: 10.03.2026)

СЕКЦІЯ 6. ПІДПРИЄМНИЦТВО, АГРОБІЗНЕС ТА ТОРГІВЛЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Агабекян К. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Кириченко А.В.

ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАВОК

Актуальність дослідження цифрових технологій які застосовують для підвищення прозорості та ефективності поставок насамперед передумовлена тотальною глобалізацією. Сучасні ланцюги поставок стають дедалі складнішими через збільшення обсягів торгівлі та високі очікування споживачів щодо швидких і надійних поставок. Традиційні методи управління у сучасних умовах часто призводять до затримок, непрозорості процесів та підвищення витрат.

Ефективне управління логістичними процесами неможливе без використання сучасних інформаційних систем, що забезпечують оперативний обмін даними між учасниками логістичного ланцюга [1]. Цифровізація логістичних процесів сприяє підвищенню прозорості та ефективності управління ланцюгами поставок. Впровадження сучасних технологій, зокрема систем управління ресурсами підприємства (ERP), систем управління транспортом (TMS) та систем управління складом (WMS), дозволяє автоматизувати обробку інформації та покращити координацію між учасниками логістичного процесу [2].

Використання цифрових технологій дозволяє автоматизувати та оптимізувати управління поставками: Blockchain забезпечує надійне відстеження руху товарів у реальному часі, IoT-пристрої контролюють умови транспортування та зберігання вантажів, а аналітика Big Data допомагає прогнозувати попит і мінімізувати надлишкові запаси. ERP-системи інтегрують інформацію про виробництво, постачання та продажі в єдину платформу, тоді як AI та машинне навчання автоматизують процеси прийняття рішень. Завдяки цьому цифрові технології підвищують ефективність ланцюгів поставок,

скорочують час доставки та забезпечують прозорість для всіх учасників, включаючи постачальників і споживачів. Роль технологій Інтернету речей (IoT), штучного інтелекту (AI), автоматизованих WMS, ERP, SCM і TMS у формуванні інтегрованого цифрового середовища логістики підкреслює важливість не лише технічних інновацій, але й організаційної адаптації [3]. Окрему роль у забезпеченні прозорості ланцюгів поставок відіграють технології відстеження вантажів, зокрема GPS-моніторинг, RFID-технології та системи штрихового кодування. Завдяки цим технологіям підприємства можуть отримувати інформацію про місцезнаходження товарів у режимі реального часу, що значно підвищує рівень контролю над логістичними процесами. Це дозволяє своєчасно виявляти можливі затримки в доставці, мінімізувати ризики втрати товарів та покращувати якість обслуговування клієнтів.

Разом з тим впровадження цифрових технологій у логістиці пов'язане з певними викликами. До основних проблем можна віднести необхідність значних інвестицій у технологічну інфраструктуру, потребу в підготовці кваліфікованих кадрів та питання забезпечення кібербезпеки інформаційних систем. Проте, незважаючи на ці труднощі, цифровізація залишається одним із ключових напрямів розвитку сучасних логістичних систем.

Впровадження цифрових технологій у ланцюги поставок стає стратегічно важливим для розвитку бізнесу та економіки загалом, що робить дослідження їх застосування актуальним та необхідним у сучасних умовах. Таким чином, дослідження застосування цифрових технологій у логістичних процесах є надзвичайно актуальним і необхідним для сучасного бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Біловодська О. А., Кислий В. М., Олефіренко О. М. Логістика: теорія та практика. Київ: Центр учбової літератури, 2010.
2. Канцедаль Н. А., Лега О. В., Морозов Є. О. Цифровізація логістики: нові технології для покращення управління та оптимізації. *Економічний простір*. 2025. №199. С. 45-51.

3. Шарко В., Слободянюк А. Цифровізація ланцюгів поставок. Матеріали конференції, 2025.

Азаров Н.О., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Нікітченко С.О.

ПРИНЦИПИ ПРОЄКТУВАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Сучасна архітектура ритейлу в Україні формується під тиском екстремальних викликів: воєнного стану, високої інфляційної волатильності та докорінної трансформації споживчої поведінки. За таких умов проектування стратегій розвитку перестає бути лінійним процесом і потребує впровадження специфічних принципів, що забезпечують не лише виживання, а й зростання ефективності.

На основі аналізу діяльності лідера галузі – ТОВ «АТБ-Маркет» – можна виділити наступні фундаментальні принципи, на яких має базуватися сучасне проектування:

принцип адаптивної стійкості (Resilience). Здатність бізнес-моделі до миттєвої перебудови логістичних ланцюгів та операційних процесів у відповідь на критичні зовнішні шоки (втрата площ, енергетична криза);

принцип клієнтоцентрованої трансформації. Проектування асортименту та ціноутворення на основі реальної платоспроможності населення, що включає розвиток власних торгових марок (BTM) як інструменту стримування інфляційного тиску;

принцип технологічної інтеграції (Digital-first). Пріоритетне впровадження цифрових рішень — від автоматизації складської логістики до систем самообслуговування та онлайн-ритейлу — як головного фактору зниження витрат;

принцип ресурсної оптимізації. Системний підхід до мінімізації операційних витрат через енергоефективність та вдосконалення системи постачання (Just-in-Time).

Досвід «АТБ-Маркет» доводить, що за умови повномасштабної агресії та логістичних обмежень, економічна ефективність досягається через синергію цифрових технологій та гнучкого управління ризиками. Проектування підвищення ефективності сьогодні неможливе без інтеграції систем безпеки у бізнес-модель та максимальної цифровізації управлінських рішень.

Отже, ефективне функціонування роздрібною мережі в кризових умовах визначається не лише обсягом активів, а швидкістю реалізації принципів адаптивності та технологічності у кожному бізнес-процесі.

Список використаних джерел:

1. Голошубова Н. О. Економіка торговельного підприємства : підручник. Київ : КНТЕУ, 2020. 564 с
2. Ірклієнко І. С. Ефективність розвитку підприємництва в країнах ЄС в контексті перспективи членства України в ЄС. *Economy and Society*. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3092> (дата звернення: 21.03.2026)
3. Кириченко А. В. Етапи сучасної методології наукових досліджень в магістерських роботах студентів спеціальності “Підприємництво та торгівля”. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. (8 (08), 8-11. <https://doi.org/10.32782/dees.8-2> (дата звернення: 21.03.2026)
4. Кучанський О. В. Сучасний стан роздрібною торгівлі в Україні: орієнтир для удосконалення управлінського обліку. *Economy and Society*. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3918> (дата звернення: 21.03.2026)
5. Офіційний сайт корпорації «АТБ». Показники діяльності та соціальні проекти в умовах воєнного стану. URL: <https://www.atbmarket.com/> (дата звернення: 21.03.2026)

Амінов Н.А., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Томашевська О.А.

ОПТОВА ТОРГІВЛЯ АГРАРНОЮ ПРОДУКЦІЄЮ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Оптова торгівля аграрною продукцією слугує основою продовольчої безпеки країни, створюючи надійний логістичний ланцюг руху товарів від виробника до кінцевого споживача та, відповідно, дозволяє підтримувати стабільні запаси харчових продуктів навіть у періоди сезонних дефіцитів.

Діяльність оптових посередників сприяє забезпеченню оптимізації товарних потоків, оскільки вони беруть на себе функції зі зберігання продукції, що, своєю чергою, дозволяє виробникам мінімізувати власні складські запаси та зосередитися на ефективності процесу виробництва. Водночас роздрібна торгівля отримує спрощений доступ до широкого асортименту товарів, а самі оптові структури через закупівлю великих партій за нижчими реалізують ефект масштабу та підвищують свою ефективність [1].

Саме логістична синергія оптової та роздрібної торгівлі у сегменті харчових продуктів є визначальною умовою стабільної роботи ланцюгів постачання та генерування доданої вартості. Попри фактичне розмежування функціональних обов'язків цих ланок на кожному етапі, координація між ними дозволяє оптимізувати товарні потоки, з одного боку, та мінімізувати сукупні витрати на просування продукції до кінцевого споживача, з іншого.

Упродовж 2010-2023 рр. кількість суб'єктів господарювання в оптовій торгівлі зазнала суттєвого скорочення (табл. 1). Найбільш вразливим виявився сегмент неспеціалізованих підприємств, кількість яких упродовж аналізованого періоду зменшилась більше, ніж на половину - на 3,6 тис. одиниць (на 56,52 %). Попри збереження статусу домінуючої групи, спеціалізовані підприємства теж демонстрували негативну динаміку – скорочення їх кількості склало 6,1 тис. од або 28,2 %.

**Таблиця 1. Динаміка кількості підприємств оптової торгівлі
харчовими товарами в Україні в 2010-2023 рр., одиниць**

Показник	Рік						Абсолютна зміна 2023 до 2010 р.	Відносна зміна 2023 до 2010, %
	2010	2015	2020	2021	2022	2023		
Неспеціалізовані підприємства	6454	4446	3474	3113	2535	2806	-3648	-56,52
Спеціалізовані підприємства	21832	19707	17285	16177	13659	15676	-6156	-28,20

Джерело: [2, 3].

Критичним для обох категорій був 2022 рік, що безпосередньо обумовлено руйнуванням логістичних ланцюгів та окупацією територій. 2023 рік характеризувався поступовим відновленням ділової активності та зростанням оскільки кількість зареєстрованих підприємств.

У цілому подібна динаміка відображає посилення ролі найбільш стійких логістичних операторів – в умовах сучасних економічних викликів перевагу отримують суб'єкти, здатні адаптувати свої бізнес-моделі до високих ризиків.

Таким чином, для оптової торгівлі аграрною продукцією характерні процеси, за яких відбувається поступовий перехід від кількісних показників до якісної оптимізації, де слабші посередники поступаються місцем потужнішим структурам, здатним забезпечити стабільність критично важливих ланцюгів постачання.

Список використаних джерел:

1. Франів І., Кріль М. (2022). Огляд сучасних тенденцій розвитку спеціалізованої гуртової торгівлі в Україні. *Економіка та суспільство*, (45). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-20> (дата звернення: 21.03.2026)
2. Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності. URL: <https://data.gov.ua/dataset/8a59b353-f477-43de-8e23-d71af204e279/resource/14c853f2-2df3-435d-98fd-18f9caebf5a9> (дата звернення: 21.03.2026)

3. Ilchuk M., Kyrychenko A., Liubar R., Tomashevskaya O., Ivanov, Ye. (2025). Adaptation of business structures of wholesale and retail trade in food products to crisis phenomena using logistics mechanisms. *Economics and Business Management*, 16(3), 27-49. <https://doi.org/10.31548/economics/3.2025.27> (дата звернення: 21.03.2026)

Антипенко А., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Антипенко І., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Нікітченко С.О.

БІЗНЕС МОДЕЛЬ ПТАХОФЕРМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

В умовах сучасної економічної нестабільності та воєнних ризиків в Україні, диверсифікація стає стратегічним пріоритетом для забезпечення життєздатності аграрного сектору. Створення птахоферми у складі багатoproфільного фермерського господарства дозволяє нівелювати сезонні ризики рослинництва, оптимізувати використання власних кормових ресурсів та створити замкнений цикл виробництва з високою доданою вартістю.

Птахівництво, зокрема вирощування курей-бройлерів, обрано як пріоритетний напрям диверсифікації завдяки коротким виробничим циклам (35-45 днів) та високій оборотності капіталу. Це забезпечує господарству постійний приплив грошових коштів (cash flow) протягом усього року.

Виробнича стратегія: Орієнтація на вирощування високоякісного м'яса птиці з низьким вмістом жиру, що відповідає сучасним трендам здорового споживання. Ринкове позиціонування: Використання багатоканальної системи збуту (прямі поставки в торговельні мережі, партнерство з HoReCa та присутність на фермерських ринках), що мінімізує залежність від одного покупця. Синергетичний ефект: Використання зернової групи власного виробництва для годівлі птиці дозволяє суттєво знизити собівартість кінцевої продукції. Проектування бізнес-моделі передбачає створення потужності з

річним обсягом виробництва близько 45 тис. кг м'яса. Основні показники ефективності проєкту представлені у таблиці 1.

Таблиця 1. Основні результативні показники бізнес-проєкту

Показник	Значення
Початкові інвестиції (CAPEX)	1,8 млн грн
Плановий річний дохід	понад 4,2 млн грн
Чиста приведена вартість (NPV)	1,249 млн грн
Індекс прибутковості (PI)	1,69
Період окупності (PP)	2,3 року
Точка беззбитковості (у % від потужності)	51%

Отже, диверсифікація діяльності фермерського господарства через запуск лінії вирощування бройлерів є економічно доцільною та високоефективною. Високий індекс прибутковості (\$1,69\$) та відносно короткий термін окупності свідчать про стійкість бізнес-моделі до ринкових коливань. Реалізація такого проєкту сприяє не лише зміцненню фінансового стану господарства, а й посиленню продовольчої безпеки регіону та створенню нових робочих місць в аграрному секторі.

Список використаних джерел:

1. AgroReview. Poultry meat market in Ukraine. URL: <https://agroreview.com> (дата звернення: 14.03.2026)
2. AgroTimes. Новини аграрного бізнесу. URL: <https://agrotimes.ua> (дата звернення: 21.03.2026)
3. Ільчук М.М., Коновал І.А., Любар Р.П. Організація і планування виробництва в аграрних формуваннях: За заг. ред. М.М. Ільчука. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: НУБіП України, 2022. 402 с.
4. Нікітченко С. Диверсифікація як стратегія сталого розвитку аграрних підприємств. Економічний аналіз. 2022. Том 32. № 4. С. 58-67. <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.058> (дата звернення: 21.03.2026)

5. Нікітченко С., Желавська Н., Антонюк Г., Ситник О. (2025) Диверсифікація виробничо господарської діяльності аграрних підприємств в умовах трансформаційної економіки: управлінський аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 13 С. 162-167 <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.13.162> (дата звернення: 21.03.2026)

6. Союз птахівників України. Офіційний сайт.
URL: <https://poultryukraine.com> (дата звернення: 21.03.2026)

Барабоха В. І., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Яворська В. О.

ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ЗЕРНО КУКУРУДЗИ НА БІРЖОВИХ РИНКАХ

У сучасній системі світової економіки аграрний сектор відіграє стратегічну роль, а зерно кукурудзи є однією з найважливіших та найбільш затребуваних сільськогосподарських культур. Вона використовується не лише як фундаментальна основа для продовольчої безпеки та виробництва кормів для тваринництва, але й як ключова сировина для виготовлення біопалива (зокрема етанолу). Така багатовекторність практичного застосування робить кукурудзу унікальним біржовим товаром, ціноутворення на який є складним комплексним індикатором, що відображає стан як аграрного, так і енергетичного світових ринків [1-2].

Організовані міжнародні товарні біржі, насамперед Чиказька товарна біржа (CBOT, що входить до структури CME Group) та європейський торговельний майданчик Euronext, виступають сьогодні головними глобальними центрами ціноутворення на зерно кукурудзи. Вони успішно трансформували традиційну торгівлю фізичним зерном у високоліквідний та технологічний ринок похідних фінансових інструментів (деривативів). Саме на цих майданчиках формується світова ціна, яка слугує орієнтиром для виробників, трейдерів та споживачів на всіх континентах [1-2].

Процес ціноутворення на кукурудзу на організованих біржових ринках піддається постійному впливу широкого спектра фундаментальних та макроекономічних факторів. До ключових фундаментальних чинників належать погодно-кліматичні умови (зокрема явища Ель-Ніньйо та Ла-Нінья) в основних регіонах вирощування: США, Бразилії, Аргентині, Китаї та Україні. Надзвичайно потужним драйвером цінових змін є періодичні аналітичні звіти Міністерства сільського господарства США (USDA), які фіксують рівень світових запасів, площі посівів та прогнози врожайності. Окрім цього, значний та безперервний вплив на котирування кукурудзи мають ціни на енергоносії (нафту та газ), оскільки значна частка зібраного врожаю переробляється на біоетанол. Відповідно, здорожчання нафти стимулює попит на альтернативні види палива, що тягне за собою зростання біржових цін на кукурудзу.

У сучасних умовах глобальної геополітичної нестабільності цінова волатильність на ринку зерна суттєво зросла. Логістичні обмеження та ризики в Чорноморському регіоні, який є одним із ключових хабів експорту української кукурудзи, а також розриви традиційних ланцюгів постачання призводять до різких і непередбачуваних коливань біржових цін.

Важливою сучасною тенденцією функціонування ринку є його фінансіалізація та тотальна цифровізація торговельних процесів. Високочастотна алгоритмічна торгівля (HFT) та масштабна діяльність великих інвестиційних і хедж-фондів додають ринку необхідної ліквідності. Проте, водночас, вони посилюють вплив спекулятивного капіталу на процеси формування цін.

Підсумовуючи, варто зазначити, що ефективне функціонування біржового ринку кукурудзи є запорукою стабільності всього глобального ланцюга постачання продовольства. Для вітчизняних експортерів та агровиробників глибоке розуміння механізмів біржового ціноутворення, безперервний аналіз глобальних трендів та вміле використання деривативних інструментів управління ризиками на провідних світових біржах є обов'язковою умовою

збереження стійкості, конкурентоспроможності та рентабельності на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. CME Group. Corn Futures and Options. URL: <https://www.cmegroup.com/trading/agricultural/grain-and-oilseed/corn.html> (дата звернення 30.03.2026).
2. United States Department of Agriculture (USDA). World Agricultural Supply and Demand Estimates (WASDE). URL: <https://www.usda.gov/oce/commodity/wasde> (дата звернення 30.03.2026).

Братчук В.І., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к. е. н. доцент Кириченко А.В.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ ПРОДОВОЛЬЧИМИ ТОВАРАМИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах цифровізації економіки електронна торгівля стає важливим інструментом розвитку бізнесу. Особливо динамічно розвивається сегмент онлайн-торгівлі продовольчими товарами, що пов'язано зі зміною споживчої поведінки, розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та логістичних сервісів. Актуальність дослідження полягає у визначенні перспектив розвитку електронної торгівлі продовольчими товарами в умовах цифровізації економіки, що сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємств та задоволенню потреб споживачів.

Електронна торгівля є складовою цифрової економіки та визначається як процес купівлі-продажу товарів і послуг через мережу Інтернет із використанням цифрових технологій [1; 2]. Вона охоплює всі етапи комерційної діяльності: від маркетингу до доставки продукції споживачеві. Аналіз підходів свідчить, що електронна торгівля є комплексним явищем, яке поєднує технологічні та економічні аспекти (табл. 1).

Таблиця 1. Основні підходи до визначення сутності електронної торгівлі

Автор	Визначення
OECD	Процес купівлі-продажу товарів і послуг через цифрові мережі [1].
UNCTAD	Сукупність цифрових транзакцій, що включають виробництво, маркетинг і доставку товарів [2].
Бурка Б., Шкода М.	Інструмент адаптації бізнесу до умов цифрової трансформації [3].
Шайда О., Воловик Ю.	Складова цифрової трансформації роздрібної торгівлі [4].

Джерело: складено автором на основі [1-4].

У сфері продовольчих товарів вона має специфічні особливості: обмежений термін зберігання продукції, високі вимоги до логістики та необхідність забезпечення якості товарів. В Україні ринок електронної торгівлі демонструє стійке зростання. Обсяг e-commerce перевищив 200 млрд грн у 2024 році, а частка онлайн-продажів у роздрібній торгівлі продовжує зростати [5]. Сегмент онлайн-продажу продуктів харчування також активно розвивається та характеризується високими темпами приросту [6]. До основних факторів розвитку електронної торгівлі продовольчими товарами належать: розвиток цифрової інфраструктури, зростання довіри до онлайн-покупок, поширення мобільної комерції та вдосконалення логістичних сервісів [3; 6]. Значний вплив мають також пандемія COVID-19 та воєнний стан [3]. Разом із тим, існують стримуючі фактори розвитку: недостатній рівень логістичної інфраструктури, високі витрати на доставку, проблеми забезпечення якості продукції та кібербезпеки [4; 7]. Перспективи розвитку електронної торгівлі продовольчими товарами пов'язані з впровадженням інноваційних технологій: штучного інтелекту, аналізу великих даних, автоматизації логістики та розвитку омніканальних моделей продажу [8]. Отже, електронна торгівля продовольчими товарами є перспективним напрямом розвитку економіки в умовах цифровізації.

Список використаних джерел:

1. OECD. Digital Economy Outlook 2021. Paris : OECD Publishing, 2021.
2. UNCTAD. Digital Economy Report 2021. Geneva : United Nations, 2021.

3. Бурка Б. В., Шкода М. С. Розвиток електронної комерції в Україні в умовах цифрової трансформації економіки. *Економіка та суспільство*. 2024. № 58.
4. Шайда О. Є., Воловик Ю. М. Перспективи розвитку ритейлу в Україні в умовах цифровізації. *Економіка та суспільство*. 2025. № 62.
5. Іванов С. В. Розвиток електронної торгівлі в Україні. *Економіка АПК*. 2024. № 6. С. 112-118.
6. eCommerceDB. Grocery eCommerce in Ukraine 2025. URL: <https://ecommercedb.com> (дата звернення 30.03.2026).
7. Коваленко О. В. Проблеми розвитку електронної комерції в Україні. *Бізнес Інформ*. 2023. № 4. С. 45–50.
8. KPMG. Global Consumer Insights Pulse Survey 2023. URL: <https://home.kpmg> (дата звернення 30.03.2026).

Василенко Є. В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
ORCID ID: 0009-0008-4334-6753
Науковий керівник – к.е.н. доцент Музиченко А. О.

ВПЛИВ ДОМІНУВАННЯ АГРОХОЛДИНГІВ НА КОНКУРЕНЦІЮ ТА СТІЙКІСТЬ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗЕРНОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Під час проведеного нами дослідження окреслено проблему посилення ринкової влади великих аграрних груп і трейдерів у зерновому секторі України через контроль критичних елементів логістичної інфраструктури. В умовах воєнних шоків конкуренція зміщується з рівня «ціна/контракт» на рівень доступу до елеваторних потужностей, перевалочних слотів, транспортних ресурсів і маршрутів експорту, що впливає на стійкість логістичної системи. Мета дослідження полягає у формуванні причинно-наслідкової моделі впливу домінування агрохолдингів на конкуренцію та стійкість логістики зернового

ринку й в окресленні показників для подальшої емпіричної перевірки на основі української статистики та галузевих даних. Методологія поєднує аналіз концентрації та вертикальної інтеграції з підходами до мережевої стійкості інфраструктури, що дає змогу трактувати логістичні «вузькі місця» як бар'єри доступу і джерела системних ризиків для економічної політики.

Після 2022 року наукова дискусія щодо зернового ринку України змістилася від оцінювання «ефективності традиційної експортної моделі» до аналізу того, як воєнні обмеження, зростання транзакційних витрат і переналаштування маршрутів змінюють конкурентні умови та роботу логістичної інфраструктури. [1]

Для досягнення мети поставлено такі наукові завдання:

- 1) концептуалізувати механізм «інфраструктурний контроль/доступ – конкурентні умови – стійкість логістики»;
- 2) обґрунтувати операціоналізацію ключових категорій (концентрація, вертикальна інтеграція, недискримінаційний доступ, логістичні «вузькі місця», мережеві ризики);
- 3) окреслити набір показників, придатних для подальшої емпіричної перевірки на основі української статистики та галузевих даних.

Вплив домінування агрохолдингів на конкуренцію й стійкість логістичної інфраструктури має подвійний характер. З одного боку, інтегровані гравці забезпечують збереження експортної функції в умовах високих логістичних витрат і маршрутних обмежень, прискорюють адаптацію коридорів та підтримують пропускну спроможність [2]. З іншого боку, інфраструктурна концентрація підвищує залежність виробників від доступу до «критичних потужностей», звужує переговорні альтернативи для дрібних і середніх учасників та формує ризики для стійкості системи через потенційну вразливість ключових вузлів і обмеження конкуренції на рівні доступу до логістики. Подальші дослідження доцільно спрямувати на операціоналізацію запропонованого механізму через поєднання індикаторів концентрації (частки топ-експортерів, наближені показники вертикальної інтеграції) з індикаторами

інфраструктурної залежності та стійкості (ступінь диверсифікації маршрутів, залежність від критичних вузлів, втрати часу/затримки, чутливість до збоїв на окремих ділянках), що дає змогу кількісно описати «владу доступу» як чинник конкуренції та стійкості логістики.

Список використаних джерел:

1. Захарчук О., Навроцький Я., Вишневецька О., Петров В., Нестеренко С. Сучасний стан та перспективи розвитку зернової логістики в Україні. *Економіка АПК*. 2022. Т. 29, № 5. С. 20-36. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202205020>
2. Яновська В., Кроль М., Піттман Р. Логістика експорту зерна з України в умовах війни: які напрями є пріоритетними? *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives*. 2025. Vol. 30. Стаття 101363. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.trip.2025.101363>

Владимирський Д.І., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Березовська Л.О.

АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ ТА ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Сучасний розвиток цифрових технологій спричинив значні трансформації у сфері торгівлі, що зумовило стрімке зростання електронної комерції та посилення ролі логістичної інфраструктури. Електронна торгівля сьогодні виступає важливим елементом цифрової економіки, оскільки забезпечує нові можливості для ведення бізнесу, розширення ринків збуту та підвищення ефективності взаємодії між виробниками і споживачами [3].

Нормативно-правові засади функціонування електронної комерції в Україні визначені законодавством, зокрема Законом України «Про електронну комерцію», який регулює порядок здійснення електронних правочинів та використання електронних договорів [1].

Логістична інфраструктура є основою функціонування системи електронної торгівлі, оскільки забезпечує фізичний рух товарів, їх зберігання, обробку та доставку кінцевому споживачу. У сучасній економіці вона розглядається як багаторівнева система, що включає транспортні мережі, складські комплекси, логістичні центри та інформаційні системи управління потоками товарів [2].

У системі електронної торгівлі виділяють три основні рівні логістичної інфраструктури.

Перший – фізичний рівень, що охоплює склади, фулфілмент-центри, сортувальні хаби та пункти видачі. Вони забезпечують зберігання, обробку й відправлення товарів, при цьому фулфілмент-центри відіграють ключову роль завдяки інтеграції всіх процесів [4].

Другий – інформаційний рівень, який включає WMS, TMS, трекінг-системи та інтеграцію з e-commerce платформами, забезпечуючи прозорість і контроль логістики в реальному часі.

Третій – організаційно-сервісний рівень, що охоплює логістичних операторів, кур'єрські служби та центри повернень, дозволяючи компаніям оптимізувати витрати й зосередитися на основній діяльності [3].

Значний вплив на розвиток логістичної інфраструктури має зростання обсягів електронної торгівлі. За останні роки темпи зростання онлайн-продажів значно перевищують темпи розвитку традиційної роздрібної торгівлі. Це створює додаткове навантаження на транспортні та складські системи, а також стимулює впровадження інноваційних логістичних рішень [5].

Таким чином, електронна торгівля та логістична інфраструктура перебувають у тісному взаємозв'язку. З одного боку, розвиток e-commerce висуває нові вимоги до швидкості, гнучкості та технологічності логістичних систем. З іншого боку, рівень розвитку логістичної інфраструктури значною мірою визначає можливості подальшого розширення електронної торгівлі.

Список використаних джерел:

1. Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 45. Ст. 410.
2. Самойленко А. Логістика електронної комерції: стан та перспективи розвитку в Україні. 2025. URL: <https://repository.knuba.edu.ua/items/6f5698de-4f21-4bab-8cf4-ae9e52952b64> (дата звернення 18.03.2026).
3. Згурська О. М., Мартиненко М. О., Ільющенко Н. В. Сучасні тренди розвитку електронної комерції в умовах діджиталізації суспільства. 2023. URL: <https://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/2813> (дата звернення 30.03.2026).
4. Якушев О. В. Електронна комерція як важіль регулювання розвитку ІТ-сфери України: виклики та можливості. 2023. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/14141> (дата звернення 18.03.2026).
5. Повна С., Олифіренко Ю. Електронна комерція та цифровий маркетинг у розвитку національних підприємств. 2022. URL: <https://ppeu.stu.cn.ua/article/view/271168> (дата звернення 18.03.2026).

Глуша А.С., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-4095-3758>
Науковий керівник – доцент, к.е.н. Яворська В.О.

ВИКОРИСТАННЯ Ф'ЮЧЕРСНИХ КОНТРАКТІВ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ДЛЯ ХЕДЖУВАННЯ ЦІНОВИХ РИЗИКІВ

Аграрний сектор України традиційно посідає одне з центральних місць у структурі національної економіки. За даними останніх років, частка агропромислового комплексу у валовому внутрішньому продукті країни становить близько 8%, а у структурі експорту – понад 55% [1]. Україна входить до числа провідних світових виробників і експортерів зернових культур, проте попри стратегічну значущість галузі, діяльність аграрних підприємств

супроводжується підвищеним рівнем ризиків різної природи: кліматичних, операційних, фінансових і, особливо, цінових.

Цінові ризики є невід'ємною характеристикою аграрного бізнесу, зумовленою самою природою сільськогосподарського виробництва – його сезонністю, залежністю від погодних умов, тривалим виробничим циклом та неможливістю оперативно реагувати на кон'юктурні зміни ринку [2].

В умовах, що сформувалися внаслідок повномасштабного воєнного вторгнення Росії в Україну, а також блокування Ормузької протоки після початку військового конфлікту між США та Іраном, проблема цінового ризику набула особливої гостроти. Порушення логістичних ланцюгів, блокада морських портів, зміни у системі державного регулювання, різка волатильність валютного курсу – усі ці чинники посилили нестабільність цінового середовища для вітчизняних аграріїв. За таких обставин нагальною потребою стає впровадження сучасних інструментів управління ризиками, серед яких особливе місце займають ф'ючерсні

Застосування ф'ючерсних контрактів дає аграрним підприємствам низку відчутних переваг. По-перше, воно забезпечує передбачуваність майбутніх грошових потоків, що є критичним чинником для ефективного планування сезонних витрат, обслуговування кредитів та здійснення інвестицій. По-друге, наявність зафіксованих цін реалізації підвищує кредитоспроможність підприємства в очах банків і дозволяє залучати фінансування на вигідніших умовах. По-третє, хеджування є демонстрацією фінансової зрілості та застосування кращих практик ризик-менеджменту, що підвищує інвестиційну привабливість підприємства. По-четверте, доступ до міжнародних ф'ючерсних ринків фактично означає прямий вихід на глобальне ціноутворення, що дозволяє уникнути залежності від тиску з боку великих внутрішніх трейдерів [3].

Водночас практика свідчить, що рівень використання ф'ючерсних інструментів серед українських аграрних підприємств залишається вкрай низьким. Аналіз виявляє комплекс взаємопов'язаних перешкод інституційного, фінансового та освітнього характеру [3].

Для України, аграрний сектор якої формує критично важливу частку національного доходу та експортних надходжень, розвиток ф'ючерсної торгівлі має стратегічне значення. Він сприятиме не лише підвищенню фінансової стійкості окремих підприємств, але й зміцненню конкурентоспроможності вітчизняного агробізнесу на міжнародних ринках.

Список використаних джерел:

1. Ukraine: GDP share of agriculture. URL: https://www.theglobaleconomy.com/Ukraine/share_of_agriculture/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 27.03.2026)
2. Ільчук М.М., Яворська В.О. Міжнародна біржова діяльність: навч. посіб. Київ, НУБІП України, 2024. С. 70.
3. Солодкий М.О., Ільчук М.М., Яворська В.О. Біржова торгівля на товарних ринках: навч. посіб. Київ, Редакційно-видавничий відділ НУБІП України, 2023. С. 309.

Заїченко А. М., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Яворська В. О.

БІРЖОВІ ТОВАРИ ТА ЇХ РОЛЬ В ФУНКЦІОНУВАННІ ТОВАРНОГО РИНКУ

У системі сучасної світової економіки біржові товари відіграють роль фундаменту, на якому будуються глобальні виробничі та фінансові ланцюги. Енергоносії, промислові метали та аграрна продукція є не лише ресурсною базою для розвитку цивілізації, а й ключовими індикаторами стану глобальної економічної кон'юнктури. Організовані товарні біржі (CME Group, LME, Euronext) трансформувалися з майданчиків для фізичного обміну товарами у високотехнологічні центри ціноутворення, що визначають вартість ресурсів для всього світу. Феномен «фінансіалізації» товарних ринків призвів до того, що сировинні товари стали повноцінним класом інвестиційних активів, динаміка

яких залежить не лише від балансу попиту та пропозиції, а й від монетарної політики центральних банків, курсових коливань та настроїв глобальних інвесторів [1-3].

В умовах зростаючої геополітичної турбулентності та кліматичних змін, біржові механізми стають критично важливими для забезпечення ліквідності світової торгівлі та страхування цінових ризиків. Необхідність глибокого аналізу цих складних взаємозв'язків, а також роль деривативів у стабілізації глобальних ринків, зумовлюють актуальність обраної теми дослідження. Основною метою роботи є пошук і розробка напрямів удосконалення функціонування організованих товарних ринків у контексті нових підходів до використання біржових товарів [1-3].

Для досягнення мети передбачено узагальнити теоретичні засади функціонування міжнародних товарних бірж та класифікувати сучасні біржові активи. Важливим етапом є дослідження еволюції світової біржової торгівлі в умовах цифровізації та глобалізації, а також аналіз механізмів трансмісії цінових сигналів між ф'ючерсними та спотовими ринками на глобальному рівні. Особливої уваги потребує оцінка впливу макроекономічних факторів, зокрема інфляції, відсоткових ставок та курсів валют, на котирування основних груп сировинних товарів. Поряд із цим необхідно визначити роль спекулятивного капіталу та хеджерів у формуванні ринкової рівноваги, а також виявити сучасні тенденції регулювання світових товарних ринків та перспективи їх розвитку [1-3].

Об'єктом дослідження виступають процеси функціонування організованих товарних ринків та використання на них біржових товарів, тоді як предметом є сукупність теоретичних і практичних аспектів торгівлі біржовими товарами на організованих товарних ринках. Методологічну основу роботи складають системний підхід для аналізу структури світового біржового ринку, метод порівняльного аналізу для зіставлення динаміки енергетики, металів та агропродукції, кореляційно-регресійний аналіз для оцінки взаємозалежності між сировинними індексами та фінансовими показниками, а також графічний метод для візуалізації трендів та циклічності цін.

Біржові активи є об'єктом для трансформаційних змін в останні роки на більшості міжнародних бірж, які бажають підвищити ліквідність торгівлі та залучити нових біржових учасників. За таких умов особливо активними є деривативні контракти на різні види фінансових розрахункових активів, які можуть стати об'єктом для торгівлі.

Отже, Одержані результати дослідження мають суттєве практичне значення, оскільки можуть бути використані міжнародними торговельними компаніями та інвестиційними фондами для побудови портфельних стратегій, а також науковими установами для подальшого вивчення макроекономічних процесів.

Список використаних джерел:

1. CME Group. URL: <https://www.cmegroup.com>. (дата звернення 30.03.2026).
2. London Metal Exchange. URL: <https://www.lme.com>. (дата звернення 30.03.2026).
3. Futures industry association. URL: https://www.fia.org/fia/etd-tracker?utm_source=FIASWeb&utm_medium=HPMP. (дата звернення 30.03.2026).

Зайченко К.А., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Томашевська О.А.

ПОТЕНЦІАЛ І ПЕРЕВАГИ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ ХАРЧОВИМИ ПРОДУКТАМИ

В умовах сьогодення для глобальної та національної економіки характерними є стрімкий розвиток цифровізації, де електронна торгівля виступає одним із найбільш динамічних сегментів.

Згідно з чинним законодавством, електронна торгівля – це «...господарська діяльність у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покупцю шляхом вчинення електронних правочинів із використанням інформаційно-комунікаційних систем» [1]. Особливого значення набуває онлайн-ритейл харчових продуктів, який в умовах воєнного стану із допоміжного сервісу

перетворюється у стратегічно важливий канал збуту, оскільки окрім зручності для споживачів забезпечує стійкість ланцюгів постачання. Перевагами такої системи торгівлі є, у першу чергу, низький бар'єр входження. Порівняно невеликий спектр ділових відносин дозволяє мінімізувати потреби в персоналі та інформаційних технологіях високого рівня складності, а відносно невеликі обсяги транзакцій знижують вимоги до технічного забезпечення та кібербезпеки. Доступність в організаційно-технічному та фінансово-економічному плані швидка окупність витрат і висока ефективність обумовлюють привабливість цього виду діяльності для широкого кола суб'єктів господарювання [2]. Найбільшого поширення електронна комерція набула в таких чотирьох сегментах ринку як B2B, B2C, C2C, B2G (табл. 1).

Таблиця 1. Класифікація основних сегментів ринку електронної комерції за типом суб'єктів взаємодії

Сегмент ринку	Характеристика
«Бізнес – Бізнес» (B2B)	онлайн-операції здійснюються в секторі торгівлі юридичних осіб
Бізнес – Споживач» (B2C)	онлайн-операції здійснюються в секторі торгівлі юридичних та фізичних осіб
Споживач – Споживач» (C2C)	онлайн-операції здійснюються в секторі торгівлі фізичних осіб.
«Бізнес – Держава» (B2G)	здійснення урядом допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем в режимі онлайн придбання товарів або послуг у бізнеса

Джерело: сформовано за [5].

Ємність українського ринку e-commerce у 2025 р. склала 256 млрд грн. При цьому питома вага електронної комерції у ритейлі становила 10% (на рівні 2024 р.). До прикладу, у Польщі зазначений показник знаходиться на рівні 22%, у США - 30%, у Великій Британії - 35% [3]. Щодо торгівлі продовольством, то у категорії «Продукти та алкоголь» кількість замовлень у першому півріччі 2025 р. порівняно з 2024 р. зменшилась на 4%, проте мало місце зростання на 6 % середньої вартості чека. Це забезпечило 9 % приросту доходу. Обсяги виторгу у продуктовій групі зростають за рахунок високої питомої ваги повторних покупок [4].

У цілому, електронна торгівля харчовими продуктами має суттєвий потенціал зростання, обумовлений зручністю придбання та зміною культури споживання.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про електронну комерцію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (дата звернення 10.03.2026).
2. Шалева О.І., Кондратенко А.М. Стан, проблеми та перспективи розвитку інтернет-торгівлі продуктами харчування в Україні. *Економіка та суспільство*. 2017. № 13. С. 796-804.
3. Українці за 2025 рік витратили на онлайн-покупки 256 млрд грн – Prom. 2026. URL: <https://forbes.ua/news/ukraintsi-vitratili-na-onlayn-pokupki-256-mlrd-grn-prom-21012026-35702> (дата звернення 30.03.2026).
4. E-commerce в Україні: замовлень менше, але середній дохід продавців зріс на 23% у доларах. Головне з дослідження Promodo. 2025. URL: <https://surl.li/jjzhou> (дата звернення 30.03.2026).
5. Березовська Л., Кириченко А. (2022). Розвиток електронної комерції в Україні та ЄС. *Економіка та суспільство*, (42). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-15> (дата звернення 30.03.2026).

Калініченко А.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник – д.е.н., професор Танклевська Н.С.

ПРИНЦИПИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова стійкість підприємства – це не лише внутрішній результат управлінських рішень, а й відображення його здатності адаптуватися до складного та динамічного зовнішнього середовища. Ефективне управління зовнішніми факторами є критично важливим для досягнення довгострокового успіху підприємства.

Фінансово стійким вважається такий суб'єкт господарювання, який здатний за рахунок власних фінансових ресурсів забезпечувати покриття коштів, інвестованих в активи, включаючи основні засоби, нематеріальні активи та оборотні кошти. Фінансова стійкість підприємства свідчить про його здатність підтримувати рівновагу між доходами та витратами, ефективно управляти фінансовими потоками та забезпечувати стабільну роботу навіть у змінних економічних умовах [1, 2].

Фінансова стійкість підприємства базується на ряді фундаментальних принципів, які визначають її основну сутність та слугують основою для побудови стабільної й ефективної фінансової системи. Ці принципи спрямовані на забезпечення балансу між доходами та витратами, раціональне управління ресурсами, адаптацію до змін у зовнішньому середовищі, мінімізацію ризиків та збереження конкурентоспроможності в умовах динамічного ринку. Вони виступають орієнтирами для прийняття управлінських рішень, допомагаючи підприємству не лише підтримувати стабільний фінансовий стан, а й створювати передумови для довгострокового розвитку та зростання. До основних принципів фінансової стійкості підприємства відносять принципи: оптимального співвідношення власного і залученого капіталу; платоспроможності та ліквідності; забезпечення прибутковості; диверсифікації джерел доходу; збалансованого використання ресурсів; адаптивності до змін зовнішнього середовища; довгострокової фінансової стратегії; прозорості та обліку; мінімізації фінансових ризиків [2]. Крім цього, важливим принципом є принцип адаптивності. У сучасних умовах динамічного ринкового середовища адаптивність є критично важливим принципом для збереження фінансової стійкості. Підприємство повинно мати здатність швидко реагувати на зміни в економічних, політичних та соціальних сферах, адаптуючи свої стратегії до нових умов.

Крім цього, вагомими є принципи ризикоорієнтованості та стратегічної перспективи [3]. Ефективне управління ризиками є важливою складовою забезпечення фінансової стійкості. Підприємство повинно ідентифікувати

можливі валютні, кредитні, операційні, ринкові та інші ризики, оцінювати їх і впроваджувати заходи для їх мінімізації, а також орієнтуватися на досягнення стратегічних цілей.

Дотримання цих принципів дозволяє підприємству зберігати фінансову стабільність, забезпечувати інвестиційну привабливість, підвищувати ефективність діяльності та адаптуватися до змінних ринкових умов.

Список використаних джерел:

1. Кравченко М. О., Лентовська М. А. Принципи забезпечення фінансової стійкості інноваційно-активних підприємств. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: зб. тез доп. III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 08 груд. 2022 р. Київ, 2022. С. 65-66.
2. Tanklevska Nataliya S., Kalinichenko, Artem V. (2025). The Etymology of the Concept of "Financial Sustainability of an Enterprise". Business Inform. № 3. P. 283-289.
3. Скоропад І. С., Лазарев О. М. Фінансова стійкість підприємства в умовах кризи: нові виклики та імперативи посилення. Бізнес Інформ. 2024. № 11. С. 300-307.

Колісніченко Д. Р., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Нікітченко С.О.

ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Бізнес-планування є важливим інструментом управління діяльністю підприємства, який дозволяє визначити цілі, стратегії та шляхи їх досягнення. Особливої актуальності воно набуває для торговельних підприємств, які функціонують в умовах високої конкуренції, змінного попиту та нестабільного ринкового середовища. У сучасних умовах діджиталізації економіки роль бізнес-планування посилюється, оскільки підприємства змушені швидко адаптуватися

до змін у поведінці споживачів, розвитку електронної комерції та трансформації каналів збуту.

Торговельне підприємство має специфічні особливості, які впливають на процес бізнес-планування. По-перше, важливу роль відіграє аналіз ринку та попиту на товари. Для успішної діяльності необхідно враховувати поведінку споживачів, їхні потреби та купівельну спроможність. По-друге, значну увагу слід приділяти формуванню асортиментної політики, яка забезпечує конкурентоспроможність підприємства [1]. Водночас важливим є управління життєвим циклом товарів, своєчасне оновлення асортименту та впровадження інноваційних продуктів.

Однією з ключових складових бізнес-плану є маркетингова стратегія. Вона включає визначення цільового ринку, цінову політику, канали збуту та способи просування товарів. Для торговельних підприємств важливо використовувати сучасні інструменти маркетингу, зокрема онлайн-продажі, соціальні мережі, маркетплейси та інструменти цифрової аналітики. Це дозволяє більш точно сегментувати клієнтів, персоналізувати пропозиції та підвищувати ефективність комунікацій із споживачами.

Фінансовий розділ бізнес-плану також має важливе значення. Він передбачає розрахунок витрат, доходів, прибутку та визначення точки беззбитковості. Для торговельних підприємств характерна велика частка оборотних коштів, що потребує ефективного управління запасами та грошовими потоками [2]. Особливу увагу слід приділяти швидкості обороту товарних запасів, оптимізації логістичних витрат та забезпеченню фінансової стійкості підприємства в умовах коливання попиту.

Окремим аспектом бізнес-планування є організаційне забезпечення діяльності торговельного підприємства. Воно включає формування ефективної структури управління, визначення функціональних обов'язків персоналу, а також впровадження сучасних інформаційних систем управління (ERP, CRM). Це сприяє підвищенню прозорості бізнес-процесів, оперативності прийняття управлінських рішень та загальної ефективності діяльності підприємства.

Крім того, бізнес-планування повинно враховувати ризики, які можуть вплинути на діяльність підприємства. До них належать зміни цін постачальників, коливання попиту, економічна нестабільність та конкуренція. Для мінімізації ризиків необхідно передбачати альтернативні варіанти розвитку подій [3].

Отже, бізнес-планування діяльності торговельного підприємства має свої особливості, пов'язані зі специфікою ринку, необхідністю гнучкого реагування на зміни та ефективного управління ресурсами. Правильно розроблений бізнес-план є запорукою успішного функціонування та розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бланк І.О. Управління торговельним підприємством. К.: КНЕУ, 2019.
2. Ільчук М.М., Коновал І.А., Любар Р.П. Організація і планування виробництва в аграрних формуваннях: / За заг. ред. М.М. Ільчука. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: НУБіП України, 2022. 402 с.
3. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент. К.: Основи, 2020.

Крижевський Д.Ю., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Любар Р.П.

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА З ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

В умовах нестабільного макро та мікро середовища, більшість підприємницьких структур потребує розробки оптимальної стратегії розвитку на перспективу. Крім того, при вдосконаленні існуючих видів діяльності, розвитку нових, або розширення асортименту продукції та вирішенні інших питань, необхідно обґрунтувати скільки коштів та чи варто їх вкладати в ці проекти. Одним із інструментів який дасть відповіді на ці питання є бізнес-планування.

В економічній літературі існує багато визначень що таке бізнес-план. На нашу думку найбільш повним є визначенням що розкриває його стуть є: Бізнес-план – це короткий, точний, доступний і зрозумілий опис передбачуваного бізнесу, найважливіший інструмент при дослідженні різних ситуацій, що

дозволяє вибрати найбільш перспективний бажаний результат і визначити засоби його досягнення.

На відміну від інших галузей агарного виробництва Бізнес-планування в тваринництві має свої особливості та базується на довгостроковому прогнозуванні. До особливостей бізнес-планування в цій галузі можна віднести: циклічність виробництва, відтворення стада, порівняно вищих капіталовкладень у будівництво та інфраструктуру та значно довшого періоду окупності витрат.

Бізнес-планування у тваринництві дасть змогу проаналізувати фактичні результати діяльності підприємства, що допомагає зрозуміти, чи відповідають поточні результати запланованим цілям. Крім цього, залучити необхідні фінансові ресурси, оскільки бізнес-план є основою для залучення інвесторів або отримання кредитів, впровадити стратегію стійкого розвитку, що дозволяє орієнтуватися на довгострокові цілі і забезпечити стабільне зростання та Розробити концепцію розвитку на перспективу, яка дасть чітке уявлення про майбутнє підприємства і допоможе планувати його розвиток в умовах змінюваного ринку та економічного середовища.

Важливою складовою бізнес-планування діяльності підприємств з виробництва продукції тваринництва є також урахування біологічних та технологічних факторів, які безпосередньо впливають на ефективність виробництва. На відміну від багатьох інших видів економічної діяльності, у тваринництві результати господарювання значною мірою залежать від фізіологічних процесів росту та розвитку тварин, умов їх утримання, якості кормової бази та ветеринарного забезпечення. Це обумовлює необхідність детального планування виробничих циклів, витрат на корми, енергоносії та обслуговування, а також прогнозування продуктивності тварин. Крім того, у сучасних умовах особливого значення набуває впровадження інноваційних технологій (автоматизація ферм, системи моніторингу стану тварин, точне тваринництво), що повинно бути відображено у бізнес-плані як фактор підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємства. Такий

комплексний підхід дозволяє не лише обґрунтувати економічну доцільність проєкту, а й забезпечити його стійкість у довгостроковій перспективі.

Отже розробка бізнес-плану дозволить підприємницьким структурам визначити оптимальні технології виробництва в тваринництві, знизити собівартість продукції тваринництва. Крім бізнес-план є головною умовою при отриманні кредитів, грантів, інвестицій чи державних субсидій.

Список використаних джерел:

1. Діденко Є. О., Нянчур Б. С. Бізнес-планування та його роль у стратегічному управлінні підприємством. *Економіка та держава*. 2016. № 12. С. 78-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2016_12_19 (дата звернення 30.03.2026).
2. Ільчук М.М. Бізнес-планування підприємницької діяльності в АПК. Навчальний посібник. К. : ЗАТ «НІЧЛАВА», 2013. 275с.
3. Ільчук М.М., Коновал І.А., Барановська О.Д. Бізнес-планування підприємницької діяльності. 2024. URL: <https://dglb.nubip.edu.ua/items/1955b788-f9ce-41fe-ad83-4edad6629ae9> (дата звернення 30.03.2026).

Криворучко О. В., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Яворська В. О.

ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ

Міжнародна біржова торгівля у сучасних умовах перебуває на етапі значної структурної перебудови. Головними рушіями змін виступає геополітична нестабільність, нові військові конфлікти, всеохоплююча інтеграція штучного інтелекту та перехід від теоретичної до практичної моделі сталого розвитку.

Сучасні тенденції міжнародної біржової торгівлі та її розвитку у світі пов'язані з новими технологічними трансформаціями, перш за все, з використанням штучного інтелекту. Біржові технології торгівлі на міжнародних

біржах пройшли кілька організаційних етапів розвитку і нині виступають результатом цілковитої автоматизації усіх біржових операцій.

Біржова торгівля в останні роки характеризується переходом від класичних ознак алгоритмічної торгівлі до технологій штучного інтелекту. На противагу класичним алгоритмічним програмам, сучасні системи міжнародної біржової торгівлі спроможні самостійно групувати неструктуровані відомості (фундаментальні новини, аналітичні звіти), визначати ризик-фактори й пропонувати біржові стратегії торгівлі для прийняття оптимальних рішень інвесторами.

Міжнародні біржі займаються поглибленням імплементації інструментів штучного інтелекту у процедури нагляду за біржовими операціями та протидії маніпуляціям у режимі реального часу, що збільшує якість і прозорість біржової торгівлі, але водночас визначає наявні загрози загальносистемних порушень через велику швидкість ухвалення рішень з боку біржових учасників.

Іншою загальноприйнятою тенденцією розвитку міжнародної біржової торгівлі є використання токенизації майнових прав та використання блокчейн-основи у біржових операціях, що значно спрощує систему цифровізації та зберігання даних в онлайн-просторі.

В останні роки спостерігається швидкий перехід до токенизації звичних біржових інструментів (акцій, облігацій, деривативних контрактів). Це дає змогу забезпечити системність та прозорість щоденних клірингових розрахунків, скоротити витрати на укладання і виконання біржових угод та підвищити оборотність деривативних контрактів, які через відсутність поставки базових активів все частіше є фінансовими біржовими інструментами.

Обсяги укладених на міжнародних біржах деривативних контрактів за останні п'ять років зросли у кілька разів і продовжують приваблювати нових біржових інвесторів [1].

Еволюція товарних ринків та біржова торгівля «зеленими деривативними контрактами» все частіше набуває популярності на міжнародних біржах. На тлі енергетичного переходу товарні біржі також зосередилися на біржовій торгівлі

новими видами біржових активів, у тому числі вуглецевих деривативних контрактах. Запуск механізмів міжнародного вуглецевого контролю (наприклад, у ЄС) зробив екологічні параметри біржових активів невід'ємною частиною біржової торгівлі. Біржова торгівля деривативними контрактами на відновлювану енергію стає традиційною для хеджування цінових ризиків.

Попри світовий характер біржової торгівлі, підсилюється тренд до формування регіональних біржових зон, наприклад азійського біржового регіону. Країни намагаються знизити залежність від домінуючих валют та міжнародних торгових систем, що спричиняє диверсифікацію валютних пар та збільшення обсягів торгівлі у інших грошових цінностях.

Отже, міжнародна біржова торгівля стає більш технологічною, стрімкою та екологічно спрямованою. Проте зростаюча волатильність та геополітична нестійкість вимагають від регуляторів нових методів задля гарантування фінансової стабільності. Майбутнє бірж належить цифровізації, що комбінує миттєву ліквідність із високими нормами кібербезпеки та прозорості даних.

Список використаних джерел:

1. Futures Industry Assosiation. URL: https://www.fia.org/fia/etd-tracker?utm_source=FIASWeb&utm_medium=HPMP (дата звернення 30.03.2026).

Левченко В.О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – д.е.н., професор Діброва А.Д.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІНОВОЇ ДИНАМІКИ ПАЛЬНОГО НА АЗС У 2026 РОЦІ

У 2026 році на ринку пального України спостерігається суттєве зростання цін, що зумовлено впливом як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Серед ключових факторів варто виділити загострення геополітичної ситуації, зокрема на Близькому Сході, що призвело до зростання світових цін на нафту [1]. Оскільки Україна значною мірою залежить від імпорту пального, підвищення цін

у Європі безпосередньо впливає на внутрішній ринок. Важливим чинником також є девальвація національної валюти, що підвищує вартість імпортних ресурсів. Додатково на формування цін впливають зростання логістичних витрат, ускладнення постачання та загальна економічна нестабільність.

Аналіз динаміки цін у січні 2026 року свідчить про поступове зростання вартості бензину та дизельного пального. Наприкінці місяця їх ціна зросла на 2 грн/л, досягнувши рівня 63,99 грн/л. При цьому ціни на бензин А-95 та дизель залишалися синхронними, що вказує на спільні фактори впливу [2]. Водночас автогаз продемонстрував відносну стабільність, утримуючись на рівні 39,98 грн/л.

У лютому 2026 року спостерігалася тимчасова стабілізація цін: протягом перших трьох тижнів вони залишалися незмінними. Проте вже з 23 лютого відбулося різке підвищення вартості бензину та дизельного пального ще на 2 грн/л, у результаті чого їх ціна досягла 65,99 грн/л [2]. Автогаз у цей період залишався стабільним, що свідчить про його меншу чутливість до ринкових коливань.

Березень 2026 року став переломним періодом для паливного ринку. Відбулося різке зростання цін на всі види пального. Найбільше подорожчання зафіксовано для дизельного пального, ціна якого зросла на 21 грн/л — до 87,99 грн/л, що може свідчити про дефіцит або різке зростання попиту [1]. Бензин подорожчав у середньому на 8–9 грн/л, тоді як автогаз, який раніше демонстрував стабільність, зріс у ціні на 8 грн/л (до 47,98 грн/л). У цей період спостерігається втрата синхронності між різними видами пального, що свідчить про структурні зміни на ринку.

Значну частку в ціні пального в Україні займають акцизний податок та податок на додану вартість, що автоматично підсилює ефект зростання цін у разі подорожчання базового ресурсу. Крім того, у 2026 році особливої актуальності набуває фактор логістики, оскільки зміна маршрутів постачання, зростання вартості транспортування та ризику, пов'язані з безпековою ситуацією, призводять до додаткового тиску на кінцеву ціну для споживача. Водночас

оператори автозаправних станцій змушені враховувати коливання попиту та рівень конкуренції, що впливає на їхню цінову політику та маржинальність.

Окремо варто відзначити зміну поведінки споживачів у відповідь на зростання цін на пальне. Підвищення вартості бензину та дизельного пального стимулює перехід частини споживачів на альтернативні види пального, зокрема автогаз, що частково пояснює його відносну стабільність у попередні періоди. Водночас у березні 2026 року, на тлі загального цінового шоку, навіть сегмент автогазу зазнав суттєвого подорожчання, що свідчить про вичерпання можливостей для цінової адаптації.

Отже, аналіз цінової динаміки пального за перший квартал 2026 року свідчить про перехід від відносної стабільності до кризових явищ. Посилення інфляційного тиску, зростання витрат для споживачів та підвищення волатильності ринку створюють передумови для подальшої нестабільності в паливному секторі України.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/> (дата звернення 30.03.2026).
2. WOG. URL: <https://wog.ua/ua/> (дата звернення 30.03.2026).

Ліннік А.В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Кириченко А.В.

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах сучасного розвитку економіки України, посилення конкуренції та активної цифровізації бізнес-процесів особливої актуальності набуває впровадження інноваційних стратегій розвитку підприємницької діяльності. Підприємства функціонують у нестабільному середовищі, що потребує швидкої адаптації до змін та пошуку ефективних управлінських рішень.

Інноваційні стратегії передбачають системне впровадження нововведень у діяльність підприємств, зокрема в сфері виробництва, управління, маркетингу та збуту. Важливу роль відіграє цифрова трансформація, яка включає використання сучасних інформаційних технологій, автоматизацію бізнес-процесів, розвиток електронної комерції та аналітики даних.

У сучасних умовах виділяють кілька основних напрямів інноваційного розвитку підприємницької діяльності, які наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Основні інноваційні стратегії розвитку підприємницької діяльності

Назва стратегії	Характеристика	Приклад застосування
Цифровізація бізнесу	Впровадження IT-рішень, автоматизація процесів, використання CRM-систем	Інтернет-магазини, онлайн-сервіси
Продуктові інновації	Розробка нових або вдосконалення існуючих товарів і послуг	Нові види продукції, оновлення асортименту
Маркетингові інновації	Використання сучасних методів просування та комунікації з клієнтами	Таргетована реклама, SMM, influencer-маркетинг
Організаційні інновації	Оптимізація структури управління та бізнес-процесів	Гнучкі моделі управління, дистанційна робота
Партнерські стратегії	Співпраця з іншими підприємствами, створення бізнес-екосистем	Спільні проекти, франчайзинг, колаборації

Застосування зазначених стратегій сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємств, розширенню ринків збуту та зміцненню конкурентних позицій. Особливої значущості інновації набувають в умовах економічної нестабільності, оскільки забезпечують гнучкість і стійкість підприємств до зовнішніх викликів.

Важливим аспектом реалізації інноваційних стратегій є також формування інноваційного потенціалу підприємства, який охоплює кадрові, фінансові, технологічні та інформаційні ресурси. Ефективність впровадження інновацій значною мірою залежить від рівня підготовки персоналу, здатності до генерації нових ідей та готовності керівництва до змін і ризику. Важливу роль відіграє також державна підтримка інноваційної діяльності через грантові програми, податкові стимули та розвиток інноваційної інфраструктури. Такий комплексний підхід дозволяє підприємствам не лише впроваджувати окремі нововведення, а й

формувати стійку інноваційну модель розвитку, що забезпечує їх адаптивність, конкурентоспроможність та довгострокове економічне зростання.

Таким чином, впровадження інноваційних стратегій є необхідною умовою розвитку підприємницької діяльності, що забезпечує довгострокове зростання та конкурентоспроможність підприємств.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення 30.03.2026).
2. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: підручник. – Київ: Центр учбової літератури, 2019.
3. Саблук П.Т., Лупенко Ю.О., Месель-Веселяк В.Я. Економіка аграрного підприємства: підручник. Київ: НУБіП України, 2018.
4. Лупенко Ю.О. Розвиток підприємництва в аграрному секторі економіки України. Київ: НУБіП України, 2020.
5. Державна служба статистики України: офіційні дані. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 30.03.2026).

Ляшенко В. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к. е. н., доцент Кириченко А. В.

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах жорсткої конкуренції та стрімких змін на ринку конкурентна перевага компанії є запорукою успіху діяльності торговельних підприємств. Глибоке розуміння механізмів її формування та сутності конкурентоспроможності має вирішальне значення для забезпечення сталого зростання та зміцнення позицій на ринку (табл. 1).

Визначення З.Є. Шершньової та С.В. Оборської є найбільш повним, оскільки враховує різні аспекти діяльності підприємства. Підхід М. Портера є

загальним і не пояснює, за рахунок чого саме формується конкурентоспроможність.

Таблиця 1. Визначення поняття «конкурентоспроможність»

Автор	Визначення
Шершньова З.Є., Оборська С.В.	Можливість ефективно розпоряджатись власними і позиковими ресурсами в умовах конкурентного ринку; комплексна порівняльна характеристика підприємства, яка відображає ступінь переваги сукупності оцінювальних показників його діяльності, що визначають успіх підприємства на певному ринку за певний проміжок часу, по відношенню до сукупності показників конкурентів.
Портер М.	Властивість товару, послуги, суб'єкта ринкових відносин виступати на ринку на рівні з аналогічними товарами, послугами або конкуруючими суб'єктами ринкових відносин, що присутні на ринку.
Василенко В.О.	Здатність організації домагатися своїх цілей в умовах ринку, на якому з аналогічними цілями діють інші підприємства.
Грицишин Н.	Рівень компетентності підприємства у певній галузі, порівняльна перевага підприємства відносно інших конкурентів, які діють у регіоні, країні та за її межами.

Джерело: складено автором на основі [3].

В.О. Василенко робить акцент на досягненні цілей але не враховує порівняння з конкурентами. Н. Грицишин звертає увагу на переваги підприємства, проте не враховує змінність ринкового середовища. На нашу думку, конкурентоспроможність – здатність ефективно працювати на ринку, використовуючи свої ресурси, досягати поставлених цілей і забезпечувати кращі результати порівняно з конкурентами завдяки своїм перевагам у діяльності, товарах чи послугах протягом певного часу. Отже, на визначення конкурентоспроможності роздрібної компанії впливає низка факторів, які, у свою чергу, визначають її потенціал для досягнення успіху на ринку. До ключових належать якість товарів та наданого супроводу, рівень обслуговування клієнтів, цінова стратегія, а також ефективність використання активів [1;4]. Крім того, не менш важливими аспектами є збереження сильної орієнтованості на клієнта, ретельне вивчення конкурентів та здатність швидко адаптуватися до змін ринкових умов [2]. Таким чином, формування конкурентоспроможності є

безперервним процесом, що вимагає постійного вдосконалення процесів та гнучкості в умовах існуючих економічних реалій.

Список використаних джерел:

1. Валінкевич Н. В., Коценко М. С. Теоретичні аспекти формування конкурентних переваг торговельного підприємства. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2025. № 17. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2025-17-04-02> (дата звернення 12.03.2026).
2. Павлюк Т. С., Полусмяк Ю. І., Полусмяк Л. Л. Комплексна модель формування конкурентоспроможності торговельних підприємств на ринку публічних закупівель ProZorro в умовах воєнних викликів та логістичної трансформації. URL: <https://cmi.politehnica.zp.ua/index.php/journal/article/download/258/250> (дата звернення 12.03.2026).
3. Волошин А. В. Характеристика конкурентоспроможності та визначення її сутності. Національний університет «Києво-Могилянська академія». URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6bf0094e-ddc8-40fd-b1e5-60e39425834f/content> (дата звернення 12.03.2026).
4. Єрмолаєва Т. І. Формування механізму та системи забезпечення конкурентоспроможності торговельного підприємства. Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова. URL: <https://rep.nuos.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bd880bcc-9659-4a13-a1d0-ed1d7e2093ca/content> (дата звернення 12.03.2026).

Марченко С.В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент Томашевська О.А.

ТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Актуальність дослідження торговельної політики як інструменту зміцнення конкурентних позицій підприємства зумовлена зростанням рівня

конкуренції на внутрішніх і зовнішніх ринках, а також необхідністю адаптації підприємницьких структур до динамічних змін економічного середовища. У сучасних умовах господарювання торговельна політика підприємства виступає одним із ключових інструментів забезпечення його конкурентоспроможності, оскільки визначає напрями взаємодії з ринком, споживачами та партнерами.

Торговельна політика підприємства являє собою сукупність принципів, методів і заходів, спрямованих на організацію ефективного процесу купівлі-продажу товарів і послуг. Вона охоплює такі основні елементи, як асортиментна політика, цінова політика, політика збуту та комунікаційна політика. Кожен із цих елементів безпосередньо впливає на конкурентоспроможність підприємства, визначаючи його позиції на ринку.

За словами Ф. Котлера, одним з основних напрямків управління маркетингом для організації є розробка та впровадження торговельної політики, яка задовольнятиме бажання та потреби клієнтів і допоможе організації досягти довгострокового успіху [1]. На думку М. Портера, створення та впровадження сильної конкурентної стратегії є важливим для отримання стійких конкурентних переваг. Торговельна політика відіграє певну роль у формуванні конкурентної стратегії та розвитку довгострокових конкурентних переваг [2].

З огляду на поточні обставини, здатність торговельної політики швидко адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі є надзвичайно важливою. Зокрема, розвиток цифрових технологій сприяє трансформації традиційних підходів до організації торгівлі. За даними Statista, обсяг світової електронної комерції у 2024 році перевищив 6,3 трлн дол. США, що свідчить про зростання ролі онлайн-каналів збуту [3].

Грамотне управління асортиментом продукції – це ще один спосіб, за допомогою якого підприємства підвищують свою конкурентну перевагу. Підприємства повинні орієнтуватися на потреби споживачів, впроваджувати інноваційні продукти та оптимізувати товарний портфель.

В умовах економічної нестабільності в Україні підприємства змушені адаптувати свою торговельну політику до нових викликів, зокрема змін попиту,

порушення логістичних ланцюгів та зростання витрат. За даними Державної служби статистики України, у 2023–2024 роках спостерігалися значні коливання обсягів роздрібного товарообороту, що свідчить про нестабільність ринкового середовища [4].

Таким чином, торговельна політика підприємства є важливим інструментом підвищення його конкурентоспроможності. Її ефективність визначається здатністю підприємства адаптуватися до змін ринкового середовища, впроваджувати інновації та орієнтуватися на потреби споживачів. Подальші дослідження у цьому напрямі мають бути спрямовані на розробку практичних рекомендацій щодо вдосконалення торговельної політики підприємств в умовах цифровізації та глобалізації економіки.

Список використаних джерел:

1. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент. Київ : Основи, 2018. 720 с.
2. Портер М. Конкурентна стратегія: методика аналізу галузей і конкурентів / Київ : Основи, 2017. 390 с.
3. Statista. Global e-commerce statistics: URL: <https://www.statista.com/> (дата звернення 5.03.2026).
4. Державна служба статистики України. Офіційний сайт URL: <https://stat.gov.ua/uk> (дата звернення 12.03.2026).

Маршалок М.М. здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

НУБІП України

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-8669-9820>

Керівник – д.е.н., професор Радько В.І.

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Аграрний сектор України залишається одним із ключових елементів національної економіки, формуючи понад 50% товарного експорту та забезпечуючи близько 7,4% ВВП [1]. Водночас його функціонування

відбувається в умовах тривалої кризи, спричиненої війною, порушенням логістичних ланцюгів, дефіцитом робочої сили та високим рівнем невизначеності. Непрямі втрати аграрного сектору внаслідок війни оцінюються до 83 млрд дол. США, а обсяги виробництва суттєво скоротилися - з 107 млн т у 2021 році до близько 77 млн т у 2024 році [2]. За таких умов традиційні підходи до ведення агробізнесу втрачають ефективність, що актуалізує потребу у впровадженні цифрових рішень.

Проблематика цифрової трансформації аграрного сектору активно досліджується в контексті розвитку AgriTech, точного землеробства та управління на основі даних. Однак, питання використання диджиталізації як інструменту розвитку підприємництва в умовах кризи залишається недостатньо розкритим, що зумовлює актуальність дослідження.

Диджиталізація аграрного сектору передбачає інтеграцію сучасних технологій у виробничі та управлінські процеси, зокрема використання інструментів точного землеробства, інтернету речей, супутникового моніторингу та аналітики даних. Її впровадження сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів і покращенню якості управлінських рішень. В умовах кризи цифрова трансформація набуває особливого значення, виконуючи адаптаційну функцію.

В умовах обмежених ресурсів зростання більше не може базуватися на екстенсивних факторах. Зокрема, у 2013-2022 роках сукупна факторна продуктивність аграрного сектору зростала лише на 1,3% щорічно, тоді як загальні обсяги виробництва залишалися відносно стабільними [1]. Цифрові рішення можуть зрушити цю тенденцію у бік якісного росту. Для прикладу застосування натренованих AI моделей для рекомендації щодо посівів, дозволяє досягнути до 17% росту урожайності [1]. Це свідчить про відкритий шлях переходу до інтенсивної моделі розвитку через використання технологій і даних.

Попри те, що аграрний сектор формує до 12% ВВП, лише близько 2,8% українських ІТ-компаній працюють у сфері AgriTech [4]. Такий дисбаланс

свідчить про наявність значного потенціалу для розвитку підприємницької діяльності на перетині аграрного сектору та цифрових технологій.

Диджиталізація аграрного сектору України є важливим чинником забезпечення його стійкості в умовах кризи. Вона сприяє підвищенню ефективності виробництва, формуванню нових бізнес-моделей та розвитку підприємництва. Значний розрив між потенціалом аграрного сектору та рівнем розвитку AgriTech відкриває додаткові можливості для інновацій та інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2025: Making the Most of the Trade and Environment Nexus in Agriculture: Ukraine. OECD Publishing, 2025. URL: <https://surl.li/lhgugy> (дата звернення: 25.03.2026).

2. Reuters. Ukraine farm sector indirect losses may reach \$83 bln due Russian invasion. Reuters. 2024. URL: <https://surli.cc/tzanhl> (дата звернення: 25.03.2026).

3. Digital State. WinWin та IT Ukraine Association працюватимуть над виведенням українського AgTech на глобальні ринки. *Digital State*. 2024. URL: <https://surli.cc/gvzpuo> (дата звернення: 25.03.2026).

4. Tsoumas I., Giannarakis G., Sitokonstantinou V., Koukos A., Loka D., Bartsotas N., Kontoes C., Athanasiadis I. Evaluating Digital Agriculture Recommendations with Causal Inference. *arXiv*. 2022. URL: <https://arxiv.org/pdf/2211.16938> (дата звернення: 25.03.2026).

Мосіюк В.І., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
НУБіП України

ORCID ID: 0009-0005-9509-5616

Науковий керівник – д.е.н., професор Радько В.І.

ОРГАНІЗАЦІЙНО – ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПІДПРИЄМНИЦТВА У МОЛОЧНІЙ ГАЛУЗІ

Молочна галузь є однією із ключових складових аграрного сектору економіки України, яка забезпечує населення важливими продуктами

харчування, формує додану вартість у сільському господарстві та сприяє розвитку сільських територій. У сучасних умовах трансформації економіки, інтеграції до європейського ринку та посилення конкуренції особливого значення набуває розвиток ефективного підприємництва у молочному секторі. Організаційно – економічні засади підприємницької діяльності в молочній галузі визначаються сукупністю умов, факторів та механізмів, які забезпечують ефективне функціонування суб'єктів господарювання, їх конкурентоспроможність та стійкість до зовнішніх викликів. Водночас сучасний стан галузі характеризується низкою проблем, серед яких скорочення великої рогатої худоби, зростання витрат на виробництво, нестабільність цін та необхідність модернізації виробничих процесів.

Актуальність нашого дослідження зумовлена необхідністю поглибленого аналізу організаційних моделей ведення бізнесу у молочній галузі, економічних механізмів її функціонування та визначення перспективних напрямів розвитку підприємництва з урахуванням сучасних викликів і можливостей.

Питання розвитку підприємництва у молочній галузі прослідковується у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців, які розглядають організаційно – економічні аспекти функціонування аграрних підприємств, формування доданої вартості та підвищення конкурентоспроможності продукції. Однак, незважаючи на значну кількість наукових досліджень, потребується подальше вивчення питання формування ефективних організаційно – економічних механізмів розвитку підприємництва у молочній галузі і умовах сучасних викликів, зокрема цифровізації, євроінтеграційних процесів та зміни структури виробництва. Молочна галузь України є важливою складовою агропродовольчої системи, яка забезпечує виробництво соціально значущих продуктів харчування та формує значну частину доходів аграрного сектору. Водночас галузь перебуває у стані структурних трансформацій, що зумовлено економічними та інституційними чинниками. Протягом останніх років в Україні спостерігається тенденція до скорочення обсягів виробництва молока. За даними Державної служби статистики України та галузевих аналітичних звітів, у 2024

році обсяг виробництва молока становив близько 7,4-7.6 млн.тонн, що є суттєвим зниженням порівняно з 2019 роком (9,66 млн.тонн) [1]. Основними причинами зниження є: скорочення поголів'я великої рогатої худоби; зменшення кількості домогосподарств – виробників; зростання витрат на утримання тварин; структурна трансформація галузі [2]. Водночас варто відзначити позитивну тенденцію до зростання продуктивності у сільськогосподарських підприємствах, де середній надій перевищує 6500 – 8000 кг молока на корову на рік, що свідчить про поступову інтенсифікацію виробництва. Характерною особливістю молочної галузі є її двосекторна структура, яка включає господарства населення та сільськогосподарські підприємства. На сьогодні близько 60-65% молока виробляється у домогосподарствах, тоді як частка аграрних підприємств становить приблизно 35-40% [1]. Таким чином, сучасний стан молочної галузі України характеризується суперечливими тенденціями: з одного боку – скорочення обсягів виробництва, а з іншого боку- підвищення ефективності діяльності великих підприємств. Це створює передумови для розвитку нових організаційно – економічних моделей підприємництва, орієнтованих на інновації, кооперацію та підвищення доданої вартості.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Офіційні статистичні дані. URL: <https://www.ukr>; <https://stat.gov.ua/uk> (дата звернення: 25.03.2026).
2. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Аналітичні матеріали т звіти . URL: <https://minagro.gov.ua/> (дата звернення: 25.03.2026).

Норик М.В., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Березовська Л.О.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО РОЗУМІННЯ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ ЯК ОБ'ЄКТА ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Оптова торгівля є фундаментальним драйвером економічної системи, що інтегрує інтереси виробників і споживачів. Ефективне функціонування цієї ланки

є передумовою підвищення добробуту споживачів і вагомим чинником позитивної динаміки соціально-економічних показників розвитку країни.

Синтез існуючих наукових підходів до трактування сутності оптової торгівлі дозволив визначити узагальнюючі характеристики даної категорії та класифікувати наявні підходи за функціональними ознаками.

Автори групують дефініції за чотирма основними науковими напрямками, що дозволяє всебічно розкрити економічну сутність досліджуваного явища:

1. Оптова торгівля як сукупність суб'єктів (інституційний підхід). У межах цього підходу акцент робиться на організаційній структурі ринку. Зокрема, Н.Голошубова [1] розглядає оптову торгівлю як систему посередницьких організацій та підприємств, що класифікуються за формами власності, масштабами діяльності та організаційно-правовим статусом.

2. Оптова торгівля як процесна діяльність (функціональний підхід). Автори фокусується на змісті бізнес-процесів: А.Мазаракі та інш. визначають її як сукупність процесів із придбання та подальшої реалізації партій товарів без зміни їхніх характеристик [2]; Н. Власова, В. Гросул та інші дослідники [3] підкреслюють, що ключовою ознакою є продаж товарів для подальшого професійного використання або переробки; М. Рахман та Д. Прус [4] розглядають категорію як інструмент узгодження ринкових запитів виробників та споживачів.

3. Оптова торгівля як посередницька місія. Цей підхід розкриває соціально-економічну значущість цієї ланки. Зокрема, А. Мазаракі [5], визначає сутність оптової діяльності полягає у посередництві, ефективність якого вимірюється здатністю надавати послуги економіці дешевше та якісніше, ніж це можливо без участі професійних посередників.

4. Оптова торгівля як вид економічної діяльності (нормативно-господарський підхід). Тут категорія розглядається через призму правового та комерційного поля: В. Апопій та інші. [6] трактують її як вид діяльності у сфері обігу, що базується на комерційних договірних засадах.

Отже, на основі синтезу представлених підходів, оптова торгівля – це специфічний вид економічної та підприємницької діяльності у сфері товарного

обігу, що базується на сукупності бізнес-процесів із придбання, відповідного перетворення та подальшої реалізації товарів великими партіями за договорами поставки.

Список використаних джерел:

1. Голошубова Н.О. Структурна перебудова торгівлі споживчими товарами в Україні. *Товари і ринки*. 2013. №1. С. 16–28.
2. Оптова торгівля в Україні : монографія / А.А. Мазаракі, Г.М. Богославець, О.М. Трубей, А.М. Носуліч. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 208 с.
3. Економіка торгівлі: навч. посіб. / Власова Н.О., Гросул В.А., Краснокутська Н.С. та ін. Харків : Світ Книг, 2015. 473 с.
4. Рахман М.С., Прус Д.В. Аналіз ринку оптової торгівлі України. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2020. №7. С. 154–160. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-154-160>. (дата звернення: 25.03.2026).
5. Мазаракі А.А., Голошубова Н.А. Складське господарство в торгівлі: справ. посібник. Київ : Техніка, 2017. 689 с.
6. Система регулювання внутрішньої торгівлі України : монографія / за ред. В. Апопія, І. Копича. Київ : Академвидав, 2012. 424 с.

Переходько А. А., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти *НУБІП України*
Науковий керівник – к.е.н., доцент Яворська В. О.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ

Робота сучасного аграрного сектору економіки України неможлива без дієвого механізму ринкового ціноутворення, який забезпечується роботою товарних бірж на організованих товарних ринках. В умовах коливань цін на енергоносії, зміни кліматичних умов та перебудови логістичних ланцюгів, організаційні засади біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією формуються на класичних торгівельних біржових майданчиках [1-2].

Організаційна будова аграрного біржового ринку ґрунтується на чіткій ієрархії норм та біржових стандартів. Ключовим елементом є стандартизація сільськогосподарської продукції. На відміну від позабіржового ринку, тут об'єктом торгів є не фізичні товари, наприклад зерно «у наявності», а стандартизовані строкові контракти (ф'ючерси або опціони), що відповідають суворим вимогам щодо якості та кількості активів (вологість, вміст протеїну, домішок тощо) [1-2].

Важливими умовами ефективного функціонування організованих товарних ринків в Україні є формування прозорих умов регулювання даної сфери економіки.

Ліцензування та управління біржовою діяльністю здійснюється державними органами спільно з саморегулювними організаціями (асоціаціями), що забезпечує фінансову стабільність роботи організаторів на організованих товарних ринках та посередників, які забезпечують здійснення біржових операцій.

Застосування уніфікованих форм біржових контрактів дає змогу зменшити трансакційні витрати та прискорити обіг фінансового капіталу.

Сучасна біржова інфраструктура для торгівлі сільськогосподарською продукцією вимагає наявності інфраструктурних приміщень для зберігання. Так, у останні роки стає поширеною інтеграція біржових систем із мережею інтелектуальних елеваторів. Організація біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією базується на переході від паперових до цифрових електронних складських свідоцтв, підкріплених реальними обсягами продукції на сертифікованих складах.

Водночас блокчейн-технології біржової торгівлі забезпечують незмінність даних про якість та походження сільськогосподарської продукції. Цифрові пристрої на елеваторах у реальному часі передають відомості про стан зберігання на біржову електронну платформу, що впливає на динамічну оцінку та формування біржових котирувань.

Центральним елементом організаційної структури біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією є клірингова палата, яка виступає центральним контрагентом для усіх біржових учасників. Для мінімізації цінових ризиків біржові учасники вносять гарантійне забезпечення (варіаційну маржу). Це дозволяє сільськогосподарським товаровиробникам хеджувати свої цінові ризики, фіксуючи вартість майбутнього врожаю ще на етапі посівної кампанії.

Таким чином, організаційні засади біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією переходять від фізичної передачі товарів до управління електронними фінансовими інструментами. Дієві товарні біржі сьогодні виступають симбіозом надійної складської інфраструктури, прозорих електронних майданчиків та новаторських механізмів убезпечення від цінових ризиків, що разом гарантують світову продовольчу безпеку. На шляху до євроінтеграційних процесів розвиток біржової торгівлі деривативними контрактами є першочерговим завданням для вітчизняних учасників.

Список використаних джерел:

1. Масло А. І. Тенденції та перспективи розвитку організованих товарних ринків. *Економіка та суспільство*. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-99> (дата звернення 30.03.2026).

2. Солодкий М. О. Аналіз і прогнозування біржового ринку : навчальний посібник. Київ : ФОП Ямчинський, 2020. 642 с.

Сатир С. Р., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Яворська В. О.

РОЗВИТОК БІРЖОВИХ МЕХАНІЗМІВ ТОРГІВЛІ ЛІСОВОЮ ПРОДУКЦІЄЮ В УКРАЇНІ

Ефективне функціонування ринку природних ресурсів є важливою складовою економічного розвитку держави. Особливе значення у цьому контексті має ринок лісової продукції, який забезпечує потреби деревообробної, будівельної та інших галузей економіки. В сучасних умовах цифровізації та

трансформації економічних відносин зростає роль біржових механізмів як інструменту підвищення прозорості та ефективності торгівлі лісоматеріалами.

В Україні ринок лісової продукції тривалий час характеризувався значним рівнем тінізації та обмеженою конкуренцією. Запровадження електронних аукціонів стало важливим кроком у напрямі реформування галузі. Використання електронних торговельних систем дозволило забезпечити відкритий доступ до інформації про торги, підвищити рівень конкуренції та мінімізувати корупційні ризики.

Біржові механізми торгівлі лісоматеріалами включають різні інструменти, серед яких особливе місце займають аукціонні торги, спотові контракти та елементи довгострокових угод. Найбільш поширеним інструментом залишаються короткострокові контракти, що укладаються за результатами електронних аукціонів. Водночас у світовій практиці активно використовуються форвардні та ф'ючерсні контракти, які дозволяють знижувати ризики цінкових коливань і забезпечують стабільність постачання [1].

Особливістю функціонування ринку лісової продукції є його залежність від сезонних факторів, природно-кліматичних умов та державної політики у сфері використання лісових ресурсів. Крім того, значний вплив мають зовнішньоекономічні чинники, зокрема обмеження експорту необробленої деревини, коливання валютних курсів та зміни кон'юнктури світових ринків. Це зумовлює необхідність удосконалення біржових інструментів з метою підвищення адаптивності ринку до змін зовнішнього середовища.

Аналіз сучасного стану ринку свідчить про наявність низки проблем, що стримують його розвиток. Серед них варто виділити недостатній рівень ліквідності біржових операцій, обмежену кількість учасників торгів, а також недосконалість нормативно-правового забезпечення. Важливим аспектом є також недостатній розвиток інструментів хеджування ризиків, що обмежує можливості суб'єктів господарювання ефективно планувати свою діяльність [1].

Поряд із цим, позитивною тенденцією є поступове впровадження сучасних цифрових рішень у сфері торгівлі лісовою продукцією. Це сприяє підвищенню

прозорості ринку, покращенню доступу до інформації та зростанню довіри з боку учасників. Важливим напрямом розвитку є інтеграція українського ринку до міжнародних торговельних систем та адаптація національного законодавства до європейських стандартів.

Таким чином, з метою підвищення ефективності функціонування біржових механізмів торгівлі лісовою продукцією доцільно реалізувати комплекс заходів. Зокрема, необхідно розширити перелік фінансових інструментів, стимулювати розвиток довгострокових контрактів, підвищити рівень участі приватного сектору, а також удосконалити нормативно-правову базу. Важливим є також розвиток інфраструктури ринку та підвищення рівня фінансової грамотності його учасників. Розвиток біржових механізмів торгівлі лісовою продукцією є важливою передумовою забезпечення ефективного використання лісових ресурсів, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та інтеграції України у світовий економічний простір. Подальше вдосконалення біржових інструментів сприятиме формуванню стабільного, прозорого та конкурентного ринку.

Список використаних джерел:

1. Державне агентство лісових ресурсів України. URL: <https://forest.gov.ua/> (дата звернення: 18.03.2026).

Хміль О.М., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ННЦ «Інститут аграрної економіки»
ORCID ID: 0009-0006-3721-7088
Науковий керівник – к.е.н. Кісіль М.І.

СТАН ВИКОРИСТАННЯ ТА ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ КРИЗОВИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах економічної нестабільності, воєнних ризиків та обмеженого доступу до кредитних ресурсів особливого значення набуває пошук альтернативних джерел фінансування, які забезпечують можливість відновлення виробничої діяльності, модернізації матеріально-технічної бази та підвищення

конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору. Одним із найбільш дієвих механізмів інвестиційної підтримки кризових аграрних підприємств є залучення безповоротної фінансової допомоги у вигляді грантів, що дозволяє зменшити фінансове навантаження на підприємства та сприяти їх стабілізації без необхідності повернення коштів [1].

Важливе місце займають державні та міжнародні програми підтримки, які спрямовані на стимулювання інвестиційної активності та впровадження інноваційних технологій. Такі державні ініціативи передбачають надання фінансової підтримки для створення та модернізації тепличних комплексів, що дозволяє аграрним підприємствам розширювати виробництво та підвищувати ефективність використання ресурсів. Не менш важливим виступає залучення коштів міжнародних організацій та благодійних фондів, які надають фінансову допомогу середнім та малим аграрним підприємствам. Участь в таких програмах часто передбачає фінансування у валютному еквіваленті, що дає змогу підприємствам здійснювати закупівлю сучасної техніки, оновлювати виробничі потужності та впроваджувати новітні технології у виробничий процес [2].

Особливе значення мають міжнародні та державні програми, які спрямовані на розвиток фермерських господарств, оптимізації логістичних процесів та впровадження інноваційних технологій в бізнес-процеси. У межах таких програм фінансування спрямовується на впровадження сучасних систем управління, удосконалення технологій зберігання та транспортування продукції, а також підвищення рівня контрактної культури та сертифікації продукції.

Крім грантових механізмів, важливим напрямом розвитку інвестиційної діяльності є використання пільгового кредитування, податкових стимулів та інструментів «зеленого» фінансування, метою яких являється підтримка екологічно безпечних технологій. Використання цих інструментів дозволить агропідприємствам реалізовувати проекти, пов'язані з використанням відновлювальних джерел енергії, зниженням негативного впливу на довкілля та підвищенням ефективності використання природних ресурсів. Водночас розвиток системи державно-приватного партнерства сприятиме залученню

додаткових інвестицій та підвищить інвестиційну привабливість аграрних підприємств [3].

Слід відзначити, що найрезультативнішим напрямом підтримки кризових аграрних підприємств є використання безповоротної фінансової допомоги, що поєднується із залученням ресурсів міжнародних донорських структур та державних програм розвитку. Ефективне функціонування таких механізмів забезпечує можливість стабілізації фінансового стану підприємств, підвищення рівня їх економічної стійкості, розширення виробничих можливостей та формування умов для довгострокового сталого розвитку аграрного сектору.

Список використаних джерел:

1. Кобеля-Звір М. Основні підходи до визначення поняття гранту. *Київський економічний науковий журнал*. 2023. № 2. С. 16–21.
2. Кирилюк М. М. Особливості інвестиційної підтримки сільськогосподарського виробництва в умовах воєнної економіки. Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень: зб. наук. пр. з матеріалами VII Міжнар. наук. конф., м. Чернівці, 9 серпня 2024 р. Вінниця: ТОВ "УКРЛОГОС Груп", 2024. С. 15–18.
3. Круглов В. М., Терещенко Д. А. Реалізація проєктів державно-приватного партнерства в аграрному секторі. *Public Administration and Regional Development*. 2021, №3. С. 675–698.

Чебан Є.С., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н, доцент Березовська Л.О.

РОЗВИТОК РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ХАРЧОВИМИ ПРОДУКТАМИ

Останні роки торгівля стала однією з провідних галузей економіки, що динамічно розвивається під впливом низки чинників, зокрема купівельної спроможності населення, стану товарозабезпечення, розвитку матеріально-технічної бази.

Роздрібна торгівля товарами – одна з пріоритетних галузей економіки України, що потребує особливої уваги з боку держави. Мінливість цих чинників впливає на тенденції розвитку ринкового середовища та функціонування торговельних підприємств, вимагаючи дієвих підходів для забезпечення ефективного використання їх ресурсного потенціалу. Аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку роздрібної торгівлі є вкрай важливим для досягнення стабільних результатів діяльності роздрібних торговельних підприємств в Україні [1].

Основним показником який характеризує результативність роздрібної торгівлі є обсяг роздрібного обороту або роздрібний товарооборот. Під товарооборотом розуміють продаж товарів масового споживання та надання платних послуг населенню для задоволення особистих потреб в обмін на його грошові доходи або іншим підприємствам – для подальшої переробки чи продажу.

Важливою тенденцією є зміна споживчих уподобань. Покупці дедалі більше орієнтуються на якість, безпечність, натуральність та екологічність харчових продуктів. У зв'язку з цим зростає попит на органічну продукцію, товари місцевого виробництва та продукти з мінімальним рівнем обробки. Одночасно розвиваються власні торгові марки роздрібних мереж, що дозволяє забезпечити доступні ціни та контролювати якість продукції [2].

Разом із тим, галузь стикається з низкою проблем, серед яких темпи зростання роздрібного товарообігу значно відстають від темпів зростання реальних доходів домогосподарств внаслідок погіршення споживчих настроїв; фізична маса товарів не зростає; розвиток роздрібної торгівлі йде нерівномірно як на регіональному, так і за окремими сегментами споживчого ринку.

Динаміка обороту роздрібної торгівлі України у 2021–2024 рр. демонструє складну траєкторію, що чутливо реагує на макроекономічні та суспільні потрясіння, пов'язані з воєнними діями. У 2024 р. позитивна тенденція збереглася, хоча темпи зростання дещо зменшилися. Підвищення обороту роздрібної торгівлі свідчить про поступову стабілізацію споживчої активності,

посилення довіри до економічної ситуації та відновлення здатності домогосподарств підтримувати певний рівень витрат. Одночасно зміни у структурі споживчого кошика, зокрема збільшення частки базових товарів та товарів довгострокового користування, відображають адаптивні процеси як з боку споживачів, так і з боку торговельних мереж [3].

Отже, можна зробити висновок, що галузь роздрібної торгівлі продуктами харчування в Україні є надзвичайно динамічною та розвивається під впливом низки чинників, зокрема купівельної спроможності населення, стану товарозабезпечення, розвитку матеріально-технічної бази, інституціональних перетворень, концентрації та конкуренції.

Список використаної літератури:

1. Горбенко О. В. Ринок продуктової роздрібної торгівлі в Україні: формати, мережі, розвиток національний транспортний університет. Молодий вчений. 2017. № 9. Ч. 1. С. 59–66.
2. Чуприна О., Аракелова І., Попова Ю.. Розвиток вітчизняної роздрібної торгівлі: сучасні тенденції та перспективи. *Економіка та суспільство* № 70, 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-104> (дата звернення: 28.03.2026).
3. Лялюк А. Економіка та організація торгівлі: конспект лекцій. Луцьк : Вид-во КП ІА «Волиньенергософт», 2020. 96 с.

СЕКЦІЯ 7. ТРАНСФОРМАЦІЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ Й ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІ ТРЕНДИ ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Бовкун А.О., здобувач

*Відокремлений структурний підрозділ «Уманський фаховий коледж
технологій та бізнесу Уманського національного університету»*

Науковий керівник – викладач вищої категорії,

викладач методист Бовкун Н.М.

ПЕРСПЕКТИВНІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД В УКРАЇНІ

Війна в Україні має значно руйнівний вплив на індустрію туризму, оскільки вона пошкоджує інфраструктуру, перериває подорожі у зв'язку з загрозою життю та небезпечними місцями, створюючи проблеми із безпекою туристів. Однак існують програмні моделі розвитку туристичного бізнесу після війни, що можуть допомогти підтримати відновлення та зростання туристичної галузі. Розвиток інфраструктури є однією з ключових програмних моделей розвитку туристичного бізнесу після війни та потребуватиме великих капіталовкладень. Відновлення інфраструктури передбачатиме ремонт та будівництво доріг, аеропортів і інших транспортних об'єктів, а також відновлення основних комунікацій, таких як електроенергія і водопостачання. Розвиток інфраструктури також сприятиме створенні робочих місць та економічним можливостям розвитку для місцевих громад [1].

Культурно-історичний туризм також можна вважати однією із програмних моделей розвитку туристичного бізнесу після війни. Культурно-історичний туризм передбачає популяризацію та збереження унікальних культурних та історичних місць та подій у постраждалих регіонах України. Культурний туризм допоможе залучити туристів до постраждалих регіонів, а також надати економічні можливості для місцевих громад через розвиток туристичної сфери у певному регіоні, реалізації продуктів і послуг культурного-історичного туризму.

Це може включати екскурсії, культурні фестивалі та освітні програми, які популяризують історію та культуру певних регіонів, а у нашій країні кожен регіон має свої особливі цікаві історико-культурні особливості.

Громадський туризм є ще однією програмною моделлю для розвитку туристичного бізнесу після війни. Він передбачає участь місцевих громад у туристичній індустрії, зосереджуючись на сталих і відповідальних практиках туризму. Він може допомогти підтримати відновлення індустрії туризму після війни, надаючи можливість місцевим громадам розвивати і продавати власні туристичні продукти та послуги. Це може включати проживання в сім'ї, місцеві екскурсії та культурні заходи, які надають туристам справжні та захоплюючі враження [2].

Ефективний маркетинг та просування також можуть бути важливою складовою розвитку туристичного бізнесу після війни. Маркетинг та просування можна здійснювати за допомогою різноманітних каналів, включаючи соціальні мережі, онлайн-рекламу та цільові кампанії для певних демографічних груп. Ефективний маркетинг та просування можуть допомогти підтримати відновлення та зростання індустрії туризму після війни, залучаючи туристів і створюючи дохід для місцевого бізнесу.

Хоча правдою є те, що воєнний стан негативно впливає на туризм, але є докази того, що інтерес до постконфліктного туризму з часом зростатиме. Частково це пов'язано з тим, що туристи часто цікавляться місцями, які пережили конфлікт і воєнні вторгнення, і прагнуть дізнатися про історію і культуру цих регіонів. Крім того, його можна розглядати як форму «темного туризму», який передбачає відвідування місць, пов'язаних зі смертю, трагедією та стражданням в даній ситуації як мирних громадян і дітей, так і наших захисників, які віддали своє життя за рідну землю. Під час конфлікту та нестабільності інвестиції в інфраструктуру і розвиток часто відходять на другий план, а не для більш нагальних проблем, таких як безпека та гуманітарна допомога. Проте зі скасуванням воєнного стану для індустрії туризму можуть з'явитися можливості отримати вигоду від збільшення інвестицій в інфраструктуру та загальний

розвиток окремих постраждалих регіонів та цілої країни. Уряди і приватні інвестори можуть виявити більше бажання інвестувати в регіон після скасування воєнного стану, оскільки стабільність і безпека стануть більш впевненими. Це призведе до розвитку нових туристичних атракцій, покращення транспортної інфраструктури та модернізації існуючих готелів і курортів. Ці збільшені інвестиції в інфраструктуру та розвиток допоможуть залучити більше туристів до регіону та підтримати зростання індустрії туризму .

Державно-приватні партнерства (ДПП) можуть бути ефективними моделями для розвитку туристичного бізнесу після війни. ДПП передбачають співпрацю між урядовими установами, приватними підприємствами і місцевими громадами для підтримки відновлення та зростання індустрії туризму. Через ДПП державні установи можуть надавати фінансування і ресурси для підтримки відновлення пошкодженої інфраструктури, тоді як приватні підприємства можуть інвестувати в нові туристичні продукти і послуги. Місцеві громади також можуть зіграти певну роль у процесі відновлення, надаючи внесок у розробку нових туристичних продуктів та послуг, а також рекламуючи регіон серед внутрішніх та іноземних туристів [3].

Важливу увагу слід звернути і на розвиток потенціалу та програми навчання, оскільки вони також можуть бути ефективними моделями для розвитку туристичного бізнесу після воєнної ситуації.

Застосувавши ці програмні моделі, індустрія туризму може оговтатися від війни і продовжувати підтримувати економічне зростання в постраждалих регіонах.

Список використаних джерел:

1. Загальні втрати економіки, понесені в ході війни. Київська школа економіки. URL: <https://epravda.com.ua/finances/yak-v-ukrajini-porahuvali-ekonomichni-vtrati-vid-viyni-818339/> (дата звернення: 10.03.2026).
2. Про роботу Українського культурного фонду під час війни – 10й випуск дайджесту «Хроніки культурного фронту». URL: https://ucf.in.ua/news/16_04_2022-pro-pidtrimku (дата звернення: 10.03.2026).

3. Як виглядає туризм під час війни. URL: https://zaxid.net/statti_tag509743 (дата звернення: 10.03.2026).

Гашенко О.Т., здобувачка
НУБіП України
Науковий керівник – к. е. н., доцент Бунтова Н.В.

КРОС-КУЛЬТУРНИЙ СЕРВІС ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

У сучасних умовах глобалізації туристична галузь активно розвивається та стає важливою складовою економіки багатьох країн. Міжнародний туризм сприяє культурному обміну, економічному зростанню та інтеграції України у світовий туристичний простір. В умовах посилення конкуренції на ринку гостинності особливого значення набуває організація якісного сервісного обслуговування іноземних туристів.

Крос-культурний сервіс у сфері туризму передбачає створення комфортного середовища обслуговування для представників різних культурних груп [1]. Основною метою такого сервісу є забезпечення ефективної комунікації між персоналом підприємств готельно-ресторанного бізнесу та міжнародними туристами з урахуванням їх культурних, мовних та поведінкових особливостей.

Одним із ключових аспектів організації крос-культурного сервісу є формування професійної компетентності персоналу [2]. Працівники туристичної сфери повинні володіти не лише спеціальними знаннями у сфері гостинності, але й навичками міжкультурної комунікації. Важливим є розуміння традицій, релігійних особливостей, етичних норм та соціальних цінностей туристів з різних країн. Значну роль у розвитку міжнародного туристичного обслуговування відіграє мовна адаптація сервісу. Використання англійської мови як міжнародного засобу комунікації дозволяє забезпечити ефективну взаємодію між персоналом та іноземними клієнтами. Крім того, наявність інформаційних матеріалів різними мовами, мультимовних веб-ресурсів та систем онлайн-бронювання значно підвищує рівень туристичного сервісу.

Важливим напрямом розвитку сучасної туристичної індустрії є впровадження цифрових технологій у процес обслуговування клієнтів [3]. Автоматизовані системи управління готелями, онлайн-реєстрація гостей та електронні інформаційні платформи сприяють підвищенню якості сервісу та швидкості обслуговування міжнародних туристів.

Особливу увагу слід приділяти формуванню туристичного продукту відповідно до культурних потреб споживачів. Асортимент послуг повинен враховувати гастрономічні особливості туристів, релігійні обмеження щодо харчування, а також традиції дозвілля та поведінкові норми гостей з різних країн світу. Впровадження міжнародних стандартів обслуговування сприяє інтеграції України у світовий туристичний ринок та формуванню позитивного іміджу держави як туристично привабливої країни [4].

Отже, організація крос-культурного сервісу є одним із перспективних напрямів розвитку міжнародного туризму в Україні. Подальше впровадження інноваційних технологій та міжнародних стандартів обслуговування сприятиме підвищенню якості готельно-ресторанних послуг та конкурентоспроможності підприємств галузі.

Список використаних джерел:

1. Атаманчук З. А. Розвиток міжнародного туризму як шлях формування крос-культурної толерантності. Бізнес Інформ. 2021. №1. С.58–64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2021_1_9 (дата звернення 14.03.2026).
2. Гонта О., Пігуляк М. Міжнародний туризм в Україні: реальність і перспективи розвитку в умовах воєнного стану. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2023. № 3. С.61–70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prpu_2023_3_8 (дата звернення 14.03.2026)
3. Єрко І. В. Сталий та безпечний розвиток туризму як один з критеріїв трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії. Підприємництво та інновації. 2023. Вип. 29. С.7–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pidinno_2023_29_3 (дата звернення 15.03.2026)

4. Моргулець О., Нищенко О., Шевченко О. Крос-культурні комунікації в туристичній діяльності: проблеми та шляхи вирішення. Економіка та суспільство. 2023. № 57. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-60> (дата звернення 15.03.2026)

Гиренко Д.Я., здобувачка

НУБіП України

Науковий керівник – к. культурології, доцент Зараховський О.Є.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ КАТАСТРОФ В УКРАЇНІ

Більшістю вітчизняних та іноземних науковців туризм катастроф визначається як різновид темного туризму. Феномен темного туризму активно вивчався іноземними дослідниками, зокрема Д. Леноном та М. Фолі розроблено його понятійний апарат та виокремлені основні види [4], Ф. Стоуном проаналізована мотивація подорожуючих в контексті цього спеціалізованого виду туризму [3]. Окремим аспектам розвитку темного туризму в Україні присвячені поодинокі праці вітчизняних авторів [1].

Не дивлячись на достатню наукову розробленість тематики темного туризму, проблеми та перспективи розвитку туризму катастроф в українських реаліях нині потребують більшої уваги дослідників.

У сучасних умовах трансформації туристичної галузі все більшої актуальності набувають «нішеві» види туризму, зокрема темний туризм, що передбачає відвідування місць, пов'язаних із трагедіями, катастрофами та історичними травмами. Одним із його різновидів є туризм катастроф, який фокусується на локаціях природних, техногенних чи соціальних катаклізмів. Україна, з огляду на свою історію та сучасні події, має значний потенціал для розвитку цього напрямку подорожей.

До ключових перспективних об'єктів туризму катастроф в Україні належать Чорнобильська зона відчуження та територія колишнього ареалу Каховського водосховища. Обидва об'єкти мають унікальні характеристики, що

формують їхню туристичну привабливість і водночас створюють низку викликів для їхнього використання.

Чорнобильська зона відчуження є одним із найвідоміших у світі прикладів техногенної катастрофи – наслідку аварії на атомній електростанції у 1986 році. Її унікальність полягає у поєднанні кількох факторів: глобальна впізнаваність, збережене середовище «законсервованого часу», а також природне відновлення екосистем у відсутності людського втручання. Ця територія стала символом одночасно трагедії та відродження природи, що формує сильний емоційний вплив на відвідувачів. До початку повномасштабної війни цей об'єкт активно використовувався як туристичний напрям, приваблюючи як внутрішніх, так і іноземних туристів.

Іншим перспективним об'єктом є дно Каховського водосховища, яке стало доступним для людини після руйнування Каховської ГЕС російськими військами у 2023 році. Ця подія, разом із трагічними наслідками, відкрила унікальні ландшафти, що поєднують у собі залишки затоплених населених пунктів, історичні артефакти та новоутворені природні екосистеми. Унікальність цієї локації полягає в її динамічності: це не «застигла» катастрофа, а процес трансформації території в реальному часі [2]. Вона може стати прикладом дослідження взаємодії людини, техногенного середовища та природи після техногенної катастрофи.

Разом із тим, використання зазначених об'єктів у туристичних цілях супроводжується низкою проблем, особливо в умовах війни. Нині значна частина зазначених територій є замінованою або перебуває під загрозою бойових дій. Чорнобильська зона зазнала військової окупації, що призвело до порушення її інфраструктури та екологічного балансу. Територія Каховського водосховища також залишається небезпечною через близькість до зони бойових дій [2].

У Чорнобильській зоні досі зберігається радіаційне забруднення, що потребує суворого контролю доступу. На території колишнього водосховища можливе забруднення токсичними речовинами, що накопичувалися у донних

відкладах. Це додатково обмежує можливість швидкого відкриття цих локацій для масового туризму.

Також, важливим у контексті туризму катастроф є етичний аспект. Цей сучасний різновид туризму часто викликає дискусії щодо допустимості комерціалізації трагедій. В українському контексті, де багато подій є ще «свіжими» та болісними, особливо важливо забезпечити баланс між пізнавальною функцією туризму та повагою до пам'яті постраждалих.

Попри зазначені виклики, перспективи розвитку туризму катастроф в Україні залишаються значними. У післявоєнний період ці об'єкти можуть стати важливими центрами науково-пізнавального, меморіального та освітнього туризму. Важливою умовою є створення чіткої державної стратегії управління такими територіями, що включатиме питання безпеки, екологічного моніторингу та етичного регулювання.

Отже, туризм катастроф як різновид темного туризму має значний потенціал розвитку в Україні завдяки наявності унікальних об'єктів світового значення. Чорнобильська зона відчуження та територія Каховського водосховища можуть стати ключовими локаціями цього напрямку. Водночас, їх використання потребує комплексного підходу, що враховує сучасні виклики, зокрема воєнні ризики, екологічні обмеження та соціально-етичні аспекти. Реалізація цього потенціалу можлива лише за умов стабілізації безпекової ситуації та впровадження відповідної політики сталого розвитку туризму.

Список використаних джерел:

1. Кулиняк І. Я., Ярмола К. М., Малішевська Б. О. Перспективи розвитку містичного туризму в Україні. Матеріали Міжнародної наук. конф. «Формування сучасної наукової думки». Кропивницький : МЦНД, 2020. С. 53-56.
2. Кабінет Міністрів України. Збитки, завдані докільлю України внаслідок підриву росією греблі Каховської ГЕС, вже становлять понад 1,5 млрд доларів США URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zbytky-zavdani-dovkilliu->

ukrainy-vnaslidok-pidryvu-rosiieiu-hrebli-kakhovskoi-hes-vzhe-stanovliat-ponad-15-mlrd-dolariv-ssha (дата звернення: 09.03.2026).

3. Stone P., Sharpley R. Consuming dark tourism: A Thanatological. *Annals of Tourism Research*. Oxford, 2008. P. 574-595.

4. Foley M., Lennon J. JFK and dark tourism: A fascination with assassination. *International Journal of Heritage Studies*. Taylor & Francis. 1996. № 2(4). P. 198-211.

Груша Д.В., здобувачка

НУБіП України

Науковий керівник – д. е. н, професор Мельниченко С.В.

НЕВЕРБАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ В ТУРИЗМІ:

МОВА БЕЗ СЛІВ У РІЗНИХ КУЛЬТУРАХ

У сучасному глобалізованому світі здатність до ефективного спілкування виходить далеко за межі володіння іноземними мовами. Невербальна комунікація, яка охоплює жести, міміку, позу та дистанцію, часто несе більше інформації, ніж слова, розкриваючи справжні наміри та емоції співрозмовника. Оскільки невербальні сигнали глибоко вкорінені в культурний контекст, їх хибне тлумачення може призвести до серйозних непорозумінь, конфліктів та зіпсованих ділових чи особистих відносин. Розуміння цих нюансів є критично важливим для успішної міжкультурної взаємодії та побудови гармонійних зв'язків у глобальному суспільстві.

Невербальна комунікація – це спілкування без слів. Люди передають інформацію не тільки через мову, а й через жести, міміку, позу, погляд, інтонацію голосу та навіть дистанцію між собою. Часто саме такі сигнали допомагають краще зрозуміти справжні емоції співрозмовника [1].

До основних видів невербальної комунікації відносять рухи тіла (жести, міміку), дистанцію між людьми, контакт очей та дотики. Усі ці елементи доповнюють слова або навіть можуть їх замінювати. Наприклад, людина може нічого не сказати, але її вираз обличчя вже покаже ставлення до ситуації [2].

Невербальна комунікація виконує важливі функції. Вона допомагає підсилити сказане, передати емоції та регулювати розмову (наприклад, показати, що людина хоче говорити або слухати). Дуже часто невербальні сигнали є більш щирими, ніж слова [3].

Таблиця 1. Порівняльна характеристика невербальної комунікації у різних країнах

Країна / Регіон	Контакт очей	Особистий простір	Жести та дотики
Україна / Європа	Прямий, але помірний; знак щирості.	Середній рівень дистанції.	Помірні жести; рукостискання при зустрічі; обійми серед близьких
США	Прямий; ознака впевненості та чесності.	Велика дистанція; цінують приватність.	Жест «ОК» позитивний; дотик переважно обмежений рукостисканням.
Японія	Уникання прямого погляду як знак поваги.	Мала дистанція, але фізичний контакт не прийнятний.	Основний жест – уклін; уникнення фізичного контакту у публічних місцях
Арабські країни	Інтенсивний між людьми однієї статі.	Дуже мала дистанція між співрозмовниками.	Ліва рука «нечиста»; дотики (цілування в щоку) звичні між чоловіками

Важливо враховувати, що в різних країнах одна і та сама поведінка може сприйматися по-різному. Наприклад, прямий зоровий контакт в одних культурах означає впевненість, а в інших – може вважатися неввічливим. Так само жести або дистанція між людьми можуть мати різне значення [4].

В Україні та більшості європейських країн люди зазвичай поведуться стримано: використовують помірну жестикуляцію, дивляться в очі, але без надмірності, і вітаються рукостисканням. Це вважається нормальною та ввічливою поведінкою.

Отже, невербальна комунікація є дуже важливою частиною спілкування. Вона допомагає краще розуміти інших людей, уникати непорозумінь і налагоджувати контакт, особливо під час спілкування з представниками інших культур.

Список використаних джерел:

1. Ковалинська І.В. Невербальна комунікація. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/4631/> (дата звернення: 05.03.2026).
2. Вітюк В. Невербальна комунікація у професійній діяльності. URL: <https://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/2075> (дата звернення: 05.03.2026).
3. Кекош М., Кекош О. Невербальні засоби комунікації. URL: <https://mir.dspu.edu.ua/article/view/332803> (дата звернення: 05.03.2026).
4. Барліт Л. Порівняльний аспект невербальної комунікації. URL: <https://intelektn.donnuet.edu.ua/index.php/intelekt/article/view/106> (дата звернення: 05.03.2026).

Камінська М.Л., здобувачка

НУБіП України

Науковий керівник – к. т. н., доцент Неїленко С.М.

КАВОВА СПАДЩИНА ЛЬВОВА ЯК ТУРИСТИЧНИЙ БРЕНД

Кавова культура Львова є одним із найсильніших символів міста та важливим елементом його туристичної привабливості. У сучасних умовах конкуренції між туристичними дестинаціями особливого значення набуває формування унікального бренду території. Львів зумів створити стійку асоціацію з атмосферою старовинних кав'ярень, ароматом свіжообсмажених зерен і традицією неспішного спілкування за горнятком кави. Саме ця емоційна складова стала основою його позиціонування як гастрономічного центру України [1].

Історія кави у Львові бере початок у XVII столітті. Місто розташовувалося на перетині важливих торговельних шляхів, що сприяло поширенню нових товарів і культурних впливів, зокрема з Османської імперії. У XVIII-XIX століттях кав'ярні перетворилися на осередки міського життя, де збиралася інтелігенція, митці, письменники, політики. Вони виконували не лише

гастрономічну, а й соціальну функцію – формували культуру спілкування та громадську думку [2].

Важливою складовою туристичного бренду стала легенда про Юрій Кульчицький, уродженця Львівщини, якому приписують відкриття однієї з перших кав'ярень у Відні після подій 1683 року. Хоча історичні деталі залишаються дискусійними, цей образ активно використовується в туристичному наративі та підсилює європейську ідентичність міста [3]. Міські легенди, історії про перших кавоманів і старовинні рецепти створюють романтизований образ Львова, що особливо приваблює туристів.

Станом на сьогодні у Львові функціонує понад 600 кав'ярень, які формують унікальну «кавову карту» міста. Багато закладів перетворилися на повноцінні туристичні атракції. Серед найбільш відомих – Львівська копальня кави, Світ кави, Львівська мануфактура кави. Кожен із цих закладів має власну концепцію, інтер'єр та легенду, що формує унікальний досвід для відвідувачів [4]. Театралізовані екскурсії, демонстрації обсмаження зерен, авторські рецепти та сувенірна продукція перетворюють звичайне споживання напою на елемент туристичного шоу.

Значну роль у формуванні іміджу Львова як «кавової столиці» відіграють фестивальні заходи. Найвідомішим є На каву до Львова, який проводиться з 2007 року. Програма фестивалю включає дегустації, чемпіонати бариста, ярмарки, презентації нових обсмажувальників, мистецькі події. Захід активно висвітлюється в медіа та соціальних мережах, що сприяє залученню туристів з різних регіонів України та з-за кордону. Фестиваль став ефективним інструментом просування бренду міста на національному рівні.

Кавова тематика інтегрована у структуру гастрономічного туризму Львова. Туристичні компанії розробляють спеціалізовані маршрути, такі як «Кавові легенди Львова» або «Таємниці львівських кав'ярень». Під час таких екскурсій туристи знайомляться з історією кавування, дегустують різні сорти кави, відвідують майстер-класи з обсмаження та альтернативних способів

заварювання. Таким чином, кава виступає не лише як гастрономічний продукт, а як складова комплексного туристичного досвіду.

Особливу увагу варто приділити маркетинговим стратегіям міста. У рекламних кампаніях Львів часто позиціонується як місто, що «смакує кавою» або «прокидається ароматом кави». Активно використовуються соціальні мережі, створюються тематичні фотозони, брендowana сувенірна продукція. Кав'ярні співпрацюють із туристичними агентствами, формуючи партнерські програми. Така інтеграція бізнесу та туризму забезпечує синергетичний ефект і посилює конкурентні позиції міста.

Отже, кавова спадщина Львова є прикладом успішного поєднання історичної пам'яті, культурного наративу, гастрономії та маркетингу. Вона перетворилася на потужний туристичний бренд, що формує унікальний імідж міста, стимулює економічний розвиток і забезпечує його конкурентоспроможність на туристичному ринку. Кава у Львові – це не лише напій, а символ міської ідентичності та невід'ємна складова туристичного продукту.

Список використаних джерел:

1. Чайка І., Дністрянська Н. (2024). Позиціонування та фірмовий стиль кав'ярень Львова. Економіка та суспільство, (64). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-157>
2. Россоха В. (2024). Потенціал ринку кави в Україні та світі. Економіка та суспільство, (65). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-44>
3. Letunovska N., Malyk R., Chornobrovkina N., Shevchenko Ya. Edible coffee cups: Business plan for the development of healthy innovation in the HoReCa and tourism sectors. Бізнес-навігатор. 2025. Вип. 2 (79). С. 192-197. DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.79-31>.
4. Akyürek S., Kutukız D. (2020). Experiences of Gastro Tourists: A Qualitative Research in the Scope of Gastronomy Tours. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 8(4), 3319-3346

Кравченко Е., здобувачка

Вінницький технічний фаховий коледж

Науковий керівник – викладач природничих дисциплін Матвійчук А.В.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ:

АКТУАЛЬНІ ТРЕНДИ ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Трансформація туристичної сфери України 2024–2026 років проходить під впливом повномасштабної війни, переорієнтовуючись на внутрішній, безпечний, культурно-пізнавальний та лікувальний туризм. Актуальні тренди включають цифровізацію послуг, розвиток локальних DESTINACIЙ та гастротуризму, тоді як ключовими проблемами залишаються питання безпеки, зруйнована інфраструктура та відтік кадрів. В умовах російсько-української війни, що триває, та глобальних змін, таких як кліматичні зміни, цифровізація та трансформації міжнародного ринку туризму, туристична галузь переживає складний період адаптації. Це вимагає пошуку нових рішень для відновлення та розвитку, що враховують як внутрішні, так і зовнішні чинники [1].

Сфера туризму є найбільш чутливою до мінливого зовнішнього та внутрішнього середовища, а основним рушієм її розвитку є інновації. Основними напрямками розвитку сфери туризму на інноваційних засадах є такі:

- створення нових видів туристичних продуктів;
- використання нових туристичних об'єктів чи ресурсів, які раніше не використовувалися;
- використання нових або істотно поліпшених технологій у наданні туристичних послуг;
- зміни в організації створення та реалізації традиційного туристичного продукту;
- нові рішення в ланцюгах постачання, розподілу та доставки, зокрема туристів;
- дослідження та вихід на нові ринки збуту туристичної продукції [2].

Туристична індустрія України поступово оговтується після шоку війни, пристосовуючись до нових реалій і викликів, що виникли внаслідок конфлікту.

Попри складнощі і виклики, зокрема зниження потоку туристів і пошкодження інфраструктури, спостерігається поступове покращення ситуації.

Згідно з даними Державного агентства розвитку туризму підраховано, що за перший квартал 2024 року представники туристичної галузі сплатили до бюджету 616 млн 391 тис. грн. Таким чином, ця сума на 61% вища, ніж відповідний показник за аналогічний період 2023 року, коли до бюджету надійшло 383 млн 221 тис. грн. У 2021 році, перед повномасштабним вторгненням, до держбюджету надійшло 629 млн 135 тис. грн. Ці дані відображають тенденції відновлення туристичного бізнесу та його вплив на економіку країни в умовах післявоєнного відновлення.

Тенденції розвитку туристичної індустрії в умовах війни включають зміни в туристичному попиті, підвищення вимог до безпеки і збереження культурної спадщини. Ключовим є створення сприятливого інвестиційного клімату і підтримка інновацій у галузі. Перспективи пов'язані з розробкою нових маршрутів у безпечних регіонах, кластерним підходом до управління туризмом, а також підготовкою до поствоєнного відновлення, яке базуватиметься на «туризмі пам'яті» та відбудові інфраструктури з урахуванням європейських стандартів [2].

Список використаних джерел:

1. Трансформація туристично-рекреаційної сфери в Україні: виклики війни, глобальні зміни та інноваційні рішення. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8fd35c0e-7059-4ef9-ac6e-16f9590ff8e7/content> (дата звернення 27.03.26)
2. Концептуальні засади розвитку туристичної індустрії в умовах трансформації соціально-економічної системи України. URL: https://ecoscience.net/wp-content/uploads/2024/06/6.24._topic_Oleksandr-D.-Koval-45-52.pdf (дата звернення 28.03.26)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ ВІННИЧЧИНИ: РОЗВИТОК ПАТРІОТИЧНОГО ТУРИЗМУ

Трансформація туристичної сфери України спрямована на адаптацію через повномасштабну війну, переходячи до внутрішнього туризму, рекреації, цифровізації та безпекових рішень. Історико-культурна спадщина Вінниччини є основою її туристично-рекреаційного потенціалу, включаючи понад 3000 пам'яток археології, історії та архітектури. Багата спадщина регіону, зокрема палаци, музеї, сакральні споруди та об'єкти літературної спадщини, ефективно інтегрується в туристичні маршрути, розвиваючи пізнавальний та етнотуризм, а також стимулюючи економічний розвиток громад.

Одним із цікавих видів туризму, який має всі підстави для поширення в області є археологічний. Його метою є відвідування тієї або іншої місцевості, на якій знаходяться варті уваги археологічні пам'ятки, можливість участі в розкопках, ознайомлення з артефактами матеріальної та духовної культури сивої давнини [2]. Патріотичний туризм у Вінницькій області активно розвивається через діяльність центрів туризму, військові ігри та історико-культурні пам'ятки. Складовими історико-культурної спадщини Вінниччини є:

Архітектурна спадщина – це поєднання оборонних споруд XVII–XVIII ст., вишуканих палаців та садиб XIX ст. Основні пам'ятки зосереджені у Вінниці (Мури, Єзуїтський монастир, Водонапірна вежа) та області (палац Грохольських-Можайських, садиба Ребіндерів), налічуючи понад 120 об'єктів.

Сакральні об'єкти. Вінниччина багата на сакральні об'єкти, серед яких ключовими є Лядівський скельний монастир (X ст.), унікальна Йосафатова долина з тисячами хрестів, скельний храм у Буші та Вінницькі Мури. Ці місця поєднують давню історію, паломницьке значення та мальовничу подільську архітектуру, приваблюючи як вірян, так і туристів.

Музейні комплекси. Вінниччина має багату музейну мережу, центром якої є Вінницький обласний краєзнавчий музей (100 тис. експонатів). Ключовими об'єктами є Національний музей-садиба М.І. Пирогова (усипальниця, будинок, аптека), літературно-меморіальний музей М. Коцюбинського та ставки Вервольф. Регіон багатий на історико-культурні заповідники, такі як Буша.

Археологічні пам'ятки. Об'єкти трипільської культури, що дозволяють розвивати археологічний туризм. Основний акцент робиться на вихованні молоді, змагання зі спортивного орієнтування, вивченні краєзнавства та відвідуванні місць слави. Вінниччина має багату археологічну спадщину, що налічує понад 4 тисячі пам'яток, включаючи стоянки палеоліту, трипільські поселення, скіфські городища та черняхівську культуру. Ключовими локаціями є Іллінецька астроблема (один з найдавніших кратерів), поселення біля с. Вила-Ярузькі та с. Северинівка.

Ключові напрямками та компонентами розвитку патріотичного туризму на Вінниччині є дитячо-юнацький та військовий туризм, історико-культурний потенціал, стратегічне планування (сьогодні діє Програма розвитку туризму у Вінницькій області на 2020-2027 роки, що включає заходи з національно-патріотичного виховання), еко-патріотизм, патріотичні акції [3].

Розвиток туристичної сфери Вінниччини підтримується Стратегією регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року, яка визначає туризм як один з пріоритетів. Використання історико-культурних ресурсів дозволяє створити унікальні туристичні кластери, що підвищує конкурентоспроможність Вінницького регіону.

Список використаних джерел:

1. Всесвітня туристична організація. URL: <https://www.unwto.org> (дата звернення 21.03.26)
2. Державне агентство розвитку туризму (ДАРТ). URL: <https://www.tourism.gov.ua> (дата звернення 28.03.26)

3. Стратегія збалансованого регіонального розвитку на період до 2027 року. URL: <https://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/strategy/strategy2027.pdf> (дата звернення 28.03.26)

Піщана С.В., здобувачка
НУБіП України
Науковий керівник – к. е. н, доцент Кудінова І.П.

БЕЗПЕКА У ВОДНОМУ ТУРИЗМІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Водний туризм є важливою складовою активного та рекреаційного туризму, що поєднує відпочинок, оздоровлення та пізнання природного середовища. Подорожі річками, озерами й узбережжями сприяють розвитку внутрішнього туризму та популяризації природно-рекреаційного потенціалу територій. В Україні цей вид туризму має значні перспективи розвитку завдяки наявності численних річок, водосховищ і озер, придатних для організації водних подорожей.

Разом з тим, водний туризм належить до видів туристичної діяльності з підвищеним рівнем ризику, що пов'язано з природними умовами, технічним станом спорядження та рівнем підготовки туристів. Тому забезпечення безпеки є важливим елементом організації водних туристичних маршрутів.

Основними чинниками ризику у водному туризмі виступають природні умови, зокрема швидкість течії, рівень води, погодні явища, температура води та складність маршруту. Значний вплив має також технічний стан плавзасобів і туристичного спорядження. Використання несертифікованого або несправного обладнання підвищує ризик виникнення небезпечних ситуацій під час подорожі. Важливим аспектом є і рівень підготовки туристів, їхня фізична підготовленість та здатність діяти в умовах надзвичайних ситуацій (табл. 1).

З метою мінімізації ризиків необхідно впроваджувати комплекс заходів, спрямованих на підвищення рівня безпеки туристичних подорожей на воді. До таких заходів належать попереднє планування маршрутів, оцінка природних

умов, проведення інструктажів з техніки безпеки, а також забезпечення туристів необхідними засобами індивідуального захисту.

Таблиця 1. Основні фактори ризику у водному туризмі та заходи їх попередження

Фактор ризику	Характеристика	Заходи безпеки
Природні умови	Сильна течія, перепади рівня води, несприятливі погодні умови	Моніторинг погодних умов, вибір маршруту відповідно до рівня складності
Технічний стан спорядження	Несправні плавзасоби, відсутність рятувальних засобів	Використання сертифікованого обладнання, регулярна перевірка спорядження
Людський фактор	Недостатній досвід туристів, недотримання правил безпеки	Проведення інструктажів, навчання базовим навичкам поведінки на воді
Організаційні недоліки	Неправильне планування маршруту, відсутність супроводу інструктора	Професійна підготовка гідів та інструкторів, чітке планування подорожі

Особливу роль у забезпеченні безпеки водного туризму відіграє професійна підготовка організаторів та інструкторів, які повинні володіти навичками орієнтування на водних маршрутах, організації туристичних груп, надання першої домедичної допомоги та проведення рятувальних робіт. Водночас важливим є формування культури безпечної поведінки туристів через обов'язковий інструктаж щодо користування плавзасобами та алгоритму дій у критичних ситуаціях.

Отже, забезпечення безпеки у водному туризмі потребує комплексного підходу, що поєднує організаційні, технічні та освітні заходи. Впровадження сучасних стандартів безпеки, підвищення рівня підготовки фахівців туристичної галузі та формування відповідальної поведінки туристів є важливими умовами сталого розвитку водного туризму та підвищення його привабливості.

Список використаних джерел:

1. Головня, О. (2024). Особливості водного туризму та проходження маршруту по воді. Економіка та суспільство, (62). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-3>.
2. Курило О. А., Зігунов В. М. Безпека у водному туризмі // Індустрія туризму та гостинності: досвід, проблеми, перспективи: матеріали II

Міжнародної науково-практичної конференції. Суми : ФОП Цьома С. П., 2020. С. 119-121.

Потапенко М.В., здобувачка

НУБіП України

Науковий керівник – к. е. н., доцент Бунтова Н.В.

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛИХ ГОТЕЛІВ В УКРАЇНІ

Україна – це найбільша за площею країна Європи, яка здатна запропонувати широкий асортимент туристичного дозвілля: морський відпочинок, гірський туризм, спортивні лижі, реабілітаційно-лікувальні санаторії, термальні джерела, подорожі до об'єктів ЮНЕСКО, археологічної та релігійної історії, експедиції-катастрофи до зони Чорнобильської аварії, Бучі, Каховської ГЕС, діловий туризм до центрів фінансів та виробництва. Країна має розвинений залізничний пасажирський та авіаційний транспорт для зручного та швидкого доступу як міжнародних туристів, так і внутрішніх подорожуючих.

Анексія Кримського півострова призвела до зменшення кількості іноземних туристів, які відвідують Україну, а початок військових дій на сході країни та на всій території призвели до скорочення чисельності іноземних компаній на ринку, що перешкоджає розвитку ділового туризму, призводить до скорочення подорожуючих всередині країни. Ці події істотно змінили умови функціонування сфери гостинності, зумовивши скорочення кількості активних засобів розміщення, падіння зовнішнього попиту, перерозподіл внутрішнього ринку, дефіцит кадрів та необхідність швидкої цифрової адаптації [1].

За оцінками Державного агентства розвитку туризму України (ДАРТ), у 2022 році кількість колективних засобів розміщення скоротилася майже на 17% порівняно з 2021 роком. Значна частина готелів була зруйнована або залишилася на тимчасово окупованих територіях. У 2023 році тенденція скорочення сповільнилася, а у 2024–2025 роках спостерігається поступова стабілізація ринку, насамперед у центральних і західних регіонах, які характеризуються відносною безпекою та сталим внутрішнім попитом [2].

Згідно з аналітичним звітом Ribas Hotels Group, на середину 2024 року в Україні функціонувало близько 2017 готелів, серед яких 1,1% становили міжнародні мережі, 5,1% – національні оператори, 80,3% – незалежні готелі різних форматів, а решту – мотелі та хостели [3].

Це свідчить про переважання локальних готельних брендів і тенденцію до нарощування їхньої частки в структурі ринку. Поступове відновлення готельного ринку пов'язане з активним переорієнтуванням підприємств на внутрішнього споживача.

Закінчення військових дій сприятиме поверненню в Україну міжнародних компаній, відкриттю нових організацій, відновленню інтересу міжнародного туризму та спровокує справжній туристичний бум. Проте з початком воєнних дій сфера гостинності зазнала неочікуваних збитків, особливо це стосувалося малих підприємств, які не мали значних резервів для подолання обмежень.

Малі підприємства у сфері готельного бізнесу відіграють досить важливу роль, забезпечуючи надання недорогих та якісних послуг для клієнтів переважно середнього та економ-класу [4, с.124]. Сьогодні підприємства малого бізнесу стоять перед рядом викликів, але водночас мають значний потенціал для зростання та розвитку. Їхня здатність швидко адаптуватися до змін на ринку, увага до деталей у наданні послуг, а також зосередження на створенні унікального досвіду для кожного гостя можуть стати вирішальними факторами успіху в галузі гостинності.

Список використаних джерел:

1. Карбівнича Т. В., Пенкіна Н. М., Сподар К. В., Курман С. О. Розвиток малих готелів в Україні: проблеми, перспективи, адаптація до нових реалій. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. праць. Харків: ДБТУ, 2024. Вип. 2 (36). С. 162-174 URL: <https://repo.btu.kharkov.ua//handle/123456789/61548> (дата звернення 17.03.2026).
2. ДАРТ. Скільки українців подорожує країною під час війни? URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/skilki-ukrayinciv-podorozhuie-krayinoyu-pid-chas-viyni> (дата звернення 17.03.2026).

3. Огляд готельного ринку України 2024. URL: <https://ribashotelsgroup.ua/analytics/obzor-otelynogo-rinka-ukraini-2024/> (дата звернення 17.03.2026).

4. Малі готелі: організація роботи та обслуговування / за ред. Н.В. Барна. Київ, 2012. 336 с.

Приліпко К.І., здобувачка

НУБіП України

Науковий керівник – к. держ. упр., доцент Козловський Є.В.

МІЖНАРОДНИЙ ТУРОПЕРЕЙТИНГ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У ХХ столітті розвиток міжнародного туropolерейтингу відбувався паралельно з розширенням транспортних можливостей. Поява масової авіації, розвиток залізничних мереж та круїзних перевезень суттєво розширила географію подорожей. У післявоєнний період, особливо у 1950-1970-х роках, міжнародний туризм став масовим явищем. Туроператори почали формувати чартерні програми, що зробило закордонні поїздки доступними для широких верств населення. Кінець ХХ та початок ХХІ століття характеризуються глобалізацією ринку: формуванням транснаціональних корпорацій, таких як TUI Group або Thomas Cook Group, активним впровадженням інформаційних технологій та розширенням спектру туристичних продуктів.

Міжнародний туropolерейтинг – це комплекс організаційно-економічних заходів, спрямованих на формування та реалізацію туристичних пакетів, що включають послуги різних країн. В основі діяльності туроператора лежить інтеграція різнотипних сервісів у єдиний продукт, що пропонується кінцевому споживачу [1, с. 166].

У науковій та практичній літературі виділяють кілька ключових видів міжнародного туropolерейтингу, кожен з яких має свої особливості та специфіку.

Аутгоінг полягає в організації виїзних туристичних потоків, тобто відправлення громадян однієї країни до закордонних DESTИНАЦІЙ. Основні особливості аутгоінгу:

- укладання контрактів із зарубіжними готелями, авіакомпаніями, що приймають компанії;
- високий рівень валютних та політичних ризиків;
- залежність від візової політики іноземних держав.

Аутгоінг є наймасовішим видом туropolерейтингу, оскільки саме виїзні тури становлять значну частку доходів багатьох компаній.

Інкоінг (або в'їзний туropolерейтинг) передбачає прийом іноземних туристів біля конкретної країни. Його особливості:

- тісна взаємодія з національними туристичними адміністраціями;
- просування національних туристичних брендів;
- орієнтація в розвитку внутрішньої інфраструктури (готелі, транспорт, екскурсійні маршрути).

Інкоінг сприяє не лише зростанню доходів країни, а й розвитку культурного обміну, міжнародного іміджу та «м'якої сили».

Багато великих туropolераторів працюють одночасно і в сегменті аутгоінгу, і в сегменті інкоінгу. Така стратегія дозволяє диверсифікувати ризики та стабілізувати прибутковість. До особливостей комбінованого туropolерейтингу належать:

- наявність міжнародних філій та дочірніх компаній;
- використання франчайзингових моделей;
- інтеграція маркетингових стратегій щодо різних ринків.

Окрему категорію представляє транзитний туризм, пов'язаний з організацією короткочасних – на 1-3 дні – візитів у країнах пересадки чи транзиту. Його особливості:

- формування коротких екскурсій та культурних програм;
- співробітництво з авіакомпаніями та аеропортами;

- розвиток концепції "stopover tourism".

Останні десятиліття посилюється роль спеціалізованого туроперейтингу – нішевих турів, розрахованих на конкретні категорії туристів. Виділяють діловий, освітній, медичний, екологічний та сільський туризм, паломницькі та релігійні маршрути. Особливостями спеціалізованого туроперейтингу є:

- високий рівень індивідуалізації продукту;
- орієнтація на якісний сервіс;
- формування довгострокових контрактів із вузькопрофільними партнерами, наприклад, клініками чи університетами [3, с. 70].

На ранній стадії розвитку знаходиться віртуальний та гібридний туроперейтинг, який представлений у наступних форматах:

- віртуальні тури з використанням технологій VR та AR;
- гібридні пакети, що поєднують офлайн-поїздки з онлайн-елементами (наприклад, віртуальні екскурсії як додаток до традиційних турів).

Міжнародний туроперейтинг функціонує в умовах високої невизначеності, і його стійкість багато в чому залежить від здатності адаптуватися до викликів. Міжнародний туроперейтинг є складною, багатокomпонентною системою, розвиток якої визначається взаємодією економічних, технологічних, соціальних та екологічних факторів [2, с. 88]. Його майбутнє пов'язане з цифровою трансформацією, інтеграцією інновацій та необхідністю дотримуватися принципів сталого розвитку. Туроператори, здатні швидко адаптуватися до змін, вони відіграватимуть ключову роль у формуванні нових моделей туризму, забезпечуючи баланс між комерційною вигодою, якістю послуг та відповідальним ставленням до навколишнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Козловський Є. В. Проблеми формування інвестиційної політики в галузі туризму. Стратегія реформування системи державного управління на засадах демократичного врядування: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 31 трав. 2007 р. Київ : Вид-во НАДУ, 2007. Т.2. С. 165-167.

2. Козловський Є. Роль туристичної галузі в активізації соціальної роботи в сучасному українському суспільстві. Наук. вісн. Чернівецького ун-ту. 2005. № 244. С. 86-91.

3. Козловський Є. В., Кузьмич О. Ю., Шковира А. О., Фещук Д. С. Тенденції розвитку індустрії туризму в умовах цифрової економіки. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 22. С. 68-72.

Проява Н.В., здобувачка

НУБіП України

Науковий керівник – к. держ. упр., доцент Козловський Є.В.

МІШЛЕНІВСЬКІ РЕСТОРАНИ: ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ

Мішленівський гід, започаткований у 1900 році компанією Michelin як путівник для автомобілістів, еволюціонував у глобальний стандарт якості ресторанів. Система зірочок – від однієї до трьох – відзначає заклади за виняткову кухню, сервіс та атмосферу. Ці нагороди не лише підвищують престиж ресторанів, але й суттєво впливають на міжнародний туризм, перетворюючи гастрономію на ключовий фактор подорожей. Згідно з дослідженнями, міста, де з'являються мішленівські ресторани, спостерігають зростання туристичного потоку, оскільки гурмани з усього світу планують поїздки саме навколо таких закладів. Наприклад, отримання однієї зірки може збільшити бізнес ресторану на 20%, двох – на 40%, а трьох – подвоїти кількість відвідувачів, що безпосередньо стимулює економіку регіону через готелі, транспорт та супутні послуги [1, 2].

Гастрономічний туризм, або кулінарні подорожі, став одним із найдинамічніших сегментів глобальної туристичної індустрії. Мішленівські ресторани слугують магнітом для заможних мандрівників, які шукають унікальні враження. Дослідження показують, що майже 75% туристів враховують репутацію міста в сфері їжі при плануванні поїздки, а половина з них спеціально обирають напрямки з мішленівськими закладами. Це призводить до "мішленівського ефекту", коли міста активно запрошують гід Michelin для оцінки

місцевих ресторанів, інвестуючи в це як у інструмент економічного розвитку та промоції туризму. Наприклад, розширення гіда в нові ринки, як Дубай чи Азія, перетворює локальні кухні на глобальні атракції, залучаючи мільйони відвідувачів щороку [3].

Яскравим прикладом впливу мішленівських ресторанів на туризм є японський заклад Ginza Kitafuku в Токіо. Цей ресторан, що спеціалізується на стравах з краба, має одну зірку Michelin і відомий як один з найдорожчих у світі – дегустаційне меню коштує близько 2130 доларів на особу. Він приваблює туристів з усього світу, які мандрують до Японії спеціально для унікального досвіду: від свіжого краба з Хоккайдо до традиційних методів приготування. Такі заклади, як Ginza Kitafuku, сприяють зростанню туризму в Токіо, де гастрономія поєднується з культурними пам'ятками, наприклад, видом на гору Фудзі чи відвідуванням храмів. Туристи не лише їдять, але й занурюються в японську культуру, що робить поїздку незабутньою [4].

Аналогічно, в Китаї ресторан Ultraviolet by Paul Pairet у Шанхаї, що має три зірки Michelin, перетворив гастрономію на мультисенсорне шоу. Заснований у 2012 році, цей заклад на 10 місць пропонує 20-страви з проєкціями, звуками та ароматами, що синхронізуються з їжею. Він приваблює міжнародних туристів, які планують поїздки до Шанхаю саме заради цього досвіду, поєднуючи його з відвідуванням хмарочосів чи традиційних ринків. Хоча ресторан закривається у 2025 році, його вплив на туризм очевидний: Шанхай став центром азіатської гастрономії, залучаючи гурманів з Європи та США, що підвищує доходи від туризму на мільйони доларів щороку [5].

У Сполучених Штатах Америки ресторан Caviar Russe в Нью-Йорку, з однією зіркою Michelin, ілюструє, як мішленівські заклади інтегруються в урбаністичний туризм. Спеціалізуючись на ікрі та морепродуктах, він пропонує дегустаційні меню від 975 доларів, приваблюючи туристів, які поєднують візит з оглядом Манхеттена чи Статуї Свободи. Нью-Йорк, як глобальний мегаполіс, користується «мішленівським ефектом» для посилення свого статусу як центру

розваг і культури. Туристи з Азії та Європи часто включають такі ресторани в свої маршрути, що сприяє зростанню готельного бізнесу [6].

В Європі австрійський ресторан Amador у Відні, з трьома зірками Michelin, демонструє вплив на регіональний туризм. Шеф Хуан Амадор поєднує авангардну кухню з місцевими продуктами, пропонуючи меню в історичному винному погребі. Це приваблює туристів, які мандрують до Австрії за культурними враженнями – від опери до Альп – і доповнюють поїздку гастрономічними відкриттями. Amador, як перший тризірковий ресторан в Австрії, підняв Відень на мапу світового гастротуризму, залучаючи заможних мандрівників і стимулюючи розвиток суміжних галузей [7].

Загалом, мішленівські ресторани не лише підвищують стандарти кухні, але й перетворюють міста на глобальні туристичні хаби. Вони сприяють культурному обміну, економічному зросту та сталому розвитку, оскільки акцентують на локальних продуктах. Однак, цей вплив має виклики: високі ціни роблять їх доступними не для всіх, а конкуренція може призводити до перевантаження туристичних зон. Попри це, "мішленівський ефект" продовжує формувати сучасний туризм, роблячи їжу невід'ємною частиною подорожей.

Список використаних джерел:

1. Castillo-Manzano J. I. et al. (2023). Towards “a sky full of Michelin Stars”. Journal of Hospitality and Tourism Management. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1878450X2300080X> (дата звернення 17.03.2026).
2. The Michelin Guide's Identity Crisis. (2026). Rolling Stone Council. URL: <https://council.rollingstone.com/blog/the-michelin-guides-identity-crisis> (дата звернення 17.03.2026).
3. Global tourism pivots toward gastronomy as Michelin expands to new markets. (2026). Travel Daily Media. URL: <https://www.traveldailymedia.com/global-tourism-pivots-toward-gastronomy-as-michelin-expands-to-new-markets> (дата звернення 17.03.2026).

4. Japan's Most Expensive Michelin-Starred Restaurant Makes Crab King. (2025). The Takeout. URL: <https://www.thetakeout.com/1759352/japan-expensive-michelin-crab-restaurant> (дата звернення 17.03.2026)
5. Caviar Russe – New York Restaurants. (2026). Michelin Guide. URL: <https://guide.michelin.com/us/en/new-york-state/new-york/restaurant/caviar-russe> (дата звернення 17.03.2026).
6. Amador – Vienna – a MICHELIN Guide Restaurant. (2025). Michelin Guide. URL: <https://guide.michelin.com/us/en/vienna/wien/restaurant/amador> (дата звернення 17.03.2026).

Путренко В. А., здобувачка

НУБіП України

Науковий керівник – к. е. н., доцент Гонкало Л.М.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ РЕСТОРАНУ ПРИ ГОТЕЛЯХ

Наразі ресторани при готелі вважаються важливою частиною сервісу самого обслуговування, який дуже може посприяти підвищенню репутації, конкурентоспроможності та гарному враженню наших гостей. У сучасності організація роботи ресторану особливо про готельному комплексі потребує впровадження сучасних інноваційних технології та включати в структуру готелю щоб був комфортний доступ до відвідувачів та зв'язок між номерами, рецепцією та рестораном. Застосування нових інноваційних технологій таких як: онлайн бронюванню (номерів\столиків) сприяє покращенню обслуговуванню та автоматизації процесів надання послуг [1].

Якщо бути зосередженим на персоналізований підхід, адаптувати меню під різні запити постояльців та підготовка та навчання персоналу, такий підхід дозволяє задовольнити якомога більше споживачів. Також дуже набуває популярність та визнання, застосування екологічних та соціальних зобов'язань – використання локальних, сезонних і органічних продуктів, підтримувати місцевих постачальників та мінімізація відходів (що також сприяє економії).

Результативне поширення ресторану наразі є через соціальні мережі, гнучкості у роботі по принципу кейтерингу і доставок та маркетингових акцій, такі методи допомагають ефективно збільшити клієнта обіг та швидко реагувати на зміни на ринку [2, 3].

Сучасні технології автоматизація роботи ресторану при готелі. Зараз автоматизація роботи стає невід'ємною частиною сервісу яка добре впливає на надання сервісу, якість і швидкість. Такі як системи онлайн бронювання можуть допомагати гостям замовляти столики через мобільні додатки або сайти, що ефективно сприяє роботі розподілу залу. А ось програми управління записів гарантує контролювання залишків і аналізу споживання продукції із автоматичним формуванням\ оформленням замовлення. А програми якими користуються офіціанти ефективно сприяють прискоренню прийому замовлень прямо біля столиків. Меню електронного формату дозволяють підвищити зручність вибору замовлення страв, надаючи більше інформації, точнішої, про інгредієнти та алергени. А безконтактні оплатні системи сприяють проведенню розрахунків швидко. Ще є аналітичні платформи які допомагають аналізувати продажі, ефективність роботи персоналу та може прогнозувати попит та оптимізувати процеси.

Отже, організація роботи ресторану при готелі на разі у сучасних умовах є комплексним процесом, який вимагає включення у головну структуру готельного комплексу та введення новітніх технологічних рішень. Користування та запровадження автоматизованих систем допомагають підвищити ефективність, задоволенню якомога більше різноманітних потреб гостей та якості обслуговування. Тож, постійне вдосконалення технологічної бази з сервісом є важливою складовою до успішності ресторану.

Список використаних джерел:

1. Демчук Л., Тарасюк Г., Каленська В. Індустрія гостинності: до визначення поняття. Економіка та суспільство. 2024. № 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3726> (дата звернення 11.03.2026).

2. Красновська Д. В. Основні групи вимог до персоналу готелю. Інноваційний ринок індустрії туризму і сфери гостинності: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 2022. С. 212-214.

3. Волкова Н. І., Ресторанний бізнес: сучасні тенденції та автоматизація. Готельний і ресторанний бізнес. 2022. № 4. С. 36-42.

Стецишина О.О., здобувачка

НУБіП України

Науковий керівник – к. е. н., доцент Гонкало Л.М.

СУЧАСНА СТРУКТУРА СЛУЖБИ ПРИЙОМУ ТА РОЗМІЩЕННЯ ГОСТЕЙ В ГОТЕЛІ

Служба прийому та розміщення гостей (Front Office) – це організаційний відділ готелю, який забезпечує перший контакт з гостем, керує процесами бронювання, реєстрації та відповідає за створення комфортної атмосфери перебування. Від компетентності, ввічливості, доброзичливості та швидкості роботи досліджуваної служби залежить позитивний імідж підприємства та формування повторного попиту, адже понад задоволеність гостей формується вже з перших хвилин спілкування з персоналом готелю.

Кількість та рівень кваліфікації працівників служби залежить від категорії, типу та потужності підприємства готельного господарства. Керує службою старший адміністратор (Front Office Manager), який відповідає за координацію роботи персоналу, управління процесами бронювання, контроль стандартів обслуговування та вирішення складних ситуацій. Сучасна структура служби Front Office є багаторівневою та включає такі основні підрозділи: служба бронювання (Reservation Department), служба реєстрації та розміщення (Reception), служба обслуговування гостей (Guest Relations), консьєрж-служба (Concierge Service), служба роботи з багажем (Bell Service), транспортна служба (Valet Service).

У сучасних умовах цифровізації готельного бізнесу структура служби прийому трансформується під впливом інноваційних технологій. Впровадження

систем управління готелем (PMS – Property Management System), онлайн-бронювання, мобільних додатків для self check-in/check-out та використання CRM-систем дозволяє підвищити швидкість обслуговування і зменшити кількість операційних помилок. Крім того, застосування технологій штучного інтелекту та чат-ботів дає змогу забезпечити цілодобову комунікацію з гостями та підвищити рівень персоналізації послуг.

Робота у службі прийому та розміщення, окрім професійних компетенцій, вимагає високого рівня розвитку soft skills, зокрема емоційного інтелекту, стресостійкості, міжкультурної комунікації та навичок управління конфліктами. Важливим аспектом є також стандартизація сервісу. Використання міжнародних стандартів обслуговування (наприклад, SOP – Standard Operating Procedures) дозволяє забезпечити стабільну якість послуг незалежно від зміни персоналу. Водночас сучасні тренди орієнтовані не лише на стандартизацію, а й на індивідуалізацію сервісу, що передбачає врахування потреб, звичок і вподобань кожного гостя.

Отже, служба прийому та розміщення гостей відіграє ключову роль у формуванні якості готельного продукту та конкурентоспроможності підприємства. Сучасна структура Front Office характеризується інтеграцією функціональних підрозділів, впровадженням цифрових технологій та орієнтацією на клієнтоцентричний підхід. У перспективі розвиток служби прийому буде пов'язаний із подальшою автоматизацією процесів, розширенням можливостей персоналізації обслуговування та посиленням ролі людського фактору як ключового елементу створення унікального досвіду гостя.

Список використаних джерел:

1. Золотарьова Т. С. Стандарти обслуговування в готелях як фактор успіху підприємства. Стратегія розвитку міст: молодь і майбутнє (інноваційний ліфт): поствоєнна розбудова : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, квіт. 2023 р. Харків : Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, 2023. С. 496-498.

2. Красновська Д. В. Основні групи вимог до персоналу готелю. Інноваційний ринок індустрії туризму і сфери гостинності : збірник матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 19 трав. 2022 р. Київ, 2022. С. 212-214.

3. Демчук Л., Тарасюк Г., Каленська В. Індустрія гостинності: до визначення поняття. Економіка та суспільство. 2024. № 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3726> (дата звернення 12.03.2026).

Терниця В.П., здобувачка

НУБіП України

Науковий керівник – к. е. н, доцент Кудінова І.П.

SMART-БУДИНОЧКИ ЯК ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ СТАЛОГО ТУРИСТИЧНОГО РОЗМІЩЕННЯ У ЗАКАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ

Сучасний розвиток туризму характеризується впровадженням інноваційних технологій в організацію туристичної інфраструктури. Перспективним напрямом є концепція «розумного будинку», що інтегрує цифрові системи для підвищення комфорту, енергоефективності та екологічності об'єктів. У цьому контексті актуальним є створення smart-будиночків для відпочинку як інструменту розвитку туристичних територій.

Закарпатський регіон має значний природно-рекреаційний потенціал: гірські ландшафти, ліси, мінеральні води, національні парки та культурну спадщину, що потребує сучасних і комфортних форм розміщення. Smart-будиночки є компактними об'єктами з автоматизованими системами управління освітленням, кліматом, безпекою та енергоспоживанням, що оптимізують ресурси, підвищують комфорт туристів і знижують вплив на довкілля. Використання відновлюваних джерел енергії, як-от сонячних панелей чи теплових насосів, підвищує їхню енергоефективність.

Однією з важливих переваг smart-будиночків є можливість їх гармонійної інтеграції у природний ландшафт. Завдяки компактності, використанню екологічних будівельних матеріалів та сучасним архітектурним рішенням такі

об'єкти можуть органічно вписуватися у гірські території без значного антропогенного навантаження на довкілля. Це відповідає принципам сталого розвитку туризму, що передбачають збереження природних ресурсів та підтримку екологічної рівноваги.

Для систематизації основних характеристик smart-будиночків як інноваційного засобу туристичного розміщення доцільно узагальнити їх ключові переваги (табл. 1).

Таблиця 1. Основні переваги впровадження smart-будиночків у туристичній інфраструктурі

Перевага	Характеристика
Технологічність	Використання систем «розумного дому» для управління освітленням, кліматом та безпекою
Енергоефективність	Рациональне використання енергії та можливість застосування відновлюваних джерел
Екологічність	Використання природних матеріалів і мінімальний вплив на довкілля
Комфорт	Автоматизація побутових процесів та підвищення рівня зручності для туристів
Інноваційність	Формування сучасного туристичного продукту, орієнтованого на нові потреби туристів

Впровадження smart-будиночків у туристичну інфраструктуру Закарпатського регіону може сприяти підвищенню його туристичної привабливості, диверсифікації засобів розміщення та залученню нових категорій туристів, які надають перевагу інноваційним та екологічним формам відпочинку. Крім того, розвиток таких об'єктів стимулюватиме місцеву економіку, сприятиме створенню нових робочих місць та підвищенню конкурентоспроможності регіону на туристичному ринку.

Отже, smart-будиночки можуть розглядатися як перспективна модель сталого туристичного розміщення, що поєднує сучасні технології, комфорт та екологічну відповідальність. Їх впровадження у Закарпатському регіоні відкриває нові можливості для розвитку інноваційної туристичної інфраструктури та формування сучасного туристичного продукту. Впровадження таких об'єктів сприяє не лише підвищенню комфорту та безпеки туристів, а й

розвитку екологічно відповідального та інноваційного туристичного середовища в регіоні.

Список використаних джерел:

1. Лисюк Т.В. Інноваційні технології в туризмі : навчальний посібник. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2025. 323 с.
2. Melnychenko Svitlana; Kudinova Iryna; Mosiiuk Stefaniia; Samsonova Viktoriia; Neilenko Sergii. Eco-Friendly Hospitality in the Digital Era: Trends, Technologies, and Transformations. Communications in Computer and Information Science, 2025, pp. 3-28. DOI:10.1007/978-3-032-04228-6_1

Шкапенко С.В., здобувачка

НУБіП України

Науковий керівник – к. держ. упр., доцент Козловський Є.В.

ТУРИЗМ ЯК ФАКТОР МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

У нашому дослідженні розглядається вплив туризму на макроекономічний розвиток держави. Аналізується роль туристичної галузі у формуванні валового внутрішнього продукту, рівні зайнятості населення та стані платіжного балансу країни. Особлива увага приділяється позитивним та негативним макроекономічним ефектам розвитку туризму, а також необхідності державного регулювання цієї сфери.

У сучасних умовах туризм перестав розглядатися виключно як сфера відпочинку та дозвілля. Сьогодні він є важливим елементом національної економіки та має помітний вплив на соціально-економічний розвиток держави. У багатьох країнах туристична галузь входить до пріоритетних напрямів економічної політики і розглядається як джерело доходів, зайнятості та інвестицій. Актуальність дослідження зумовлена тим, що зростання туристичних потоків безпосередньо відбивається на ключових макроекономічних показниках. Туризм сприяє збільшенню валового внутрішнього продукту, розвитку регіонів, покращенню інфраструктури та зміцненню фінансової стійкості країни. В умовах

глобалізації та посилення міжнародної конкуренції за туристичні ресурси значення цієї галузі продовжує зростати [1, с. 166].

Туризм є багатогалузевий комплекс, що включає транспорт, готельне господарство, громадське харчування, сферу послуг та індустрію розваг. Його розвиток впливає широке коло економічних процесів та сприяє активізації підприємницької діяльності. Економічна роль туризму проявляється у формуванні доходів підприємств та держави, а також у розвитку малого та середнього бізнесу. Особливо помітно вплив туристичної галузі в регіонах, що мають природні, історичні та культурні ресурси. У таких регіонах туризм стає одним із ключових джерел зайнятості та доходів населення [2, с. 89]. Крім того, туризм має мультиплікативний ефект. Витрати туристів стимулюють зростання виробництва та споживання у суміжних галузях економіки, що зрештою позитивно відбивається на загальному рівні економічного розвитку країни.

Одним із основних макроекономічних показників є валовий внутрішній продукт. Туризм надає пряме впливом геть його формування з допомогою зростання споживчих витрат послуги розміщення, транспорту, харчування та дозвілля. Збільшення туристичного попиту сприяє зростанню доходів підприємств та, відповідно, збільшенню вкладу галузі у ВВП. Крім цього, розвиток туристичної галузі супроводжується зростанням податкових надходжень до державного бюджету. Це створює можливості для фінансування соціальних програм, інфраструктурних проектів та регіонального розвитку.

Важливим аспектом впливу туризму є його вплив ринку праці. Туристична сфера відрізняється високою трудомісткістю та створює значну кількість робочих місць. Зайнятість населення збільшується як у туризмі, і у суміжних галузях економіки, що сприяє зниженню рівня безробіття і зростання доходів населення [3, с. 70].

Міжнародний туризм помітно впливає на платіжний баланс держави. Витрати іноземних туристів враховуються як експорт послуг та супроводжуються припливом іноземної валюти до національної економіки. Це сприяє покращенню стану рахунку поточних операцій та зміцненню фінансової

стійкості країни. Багатьом країн, особливо що розвиваються, прибутки від туризму одна із найважливіших джерел валютних надходжень. Вони дозволяють частково компенсувати дефіцит торговельного балансу та знизити залежність від експорту сировинних ресурсів. Таким чином, розвиток міжнародного туризму сприймається як важливий інструмент підтримки макроекономічної стабільності та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

До позитивних макроекономічних ефектів розвитку туризму відносяться економічне зростання, збільшення зайнятості населення, розвиток інфраструктури та зростання інвестиційної привабливості країни. Туризм також сприяє диверсифікації економіки та зниженню залежності від окремих галузей. У той же час надмірна орієнтація економіки на туристичну сферу може призвести до негативних наслідків. До них відносяться зростання цін, інфляційний тиск, навантаження на інфраструктуру та екологічні проблеми. Крім того, туристична галузь відрізняється високою чутливістю до зовнішніх факторів, таких як економічні кризи, політична нестабільність та епідемії. У зв'язку з цим особливого значення набуває роль держави в регулюванні туристичної діяльності та забезпеченні її сталого розвитку.

Туристична галузь надає комплексний вплив на ключові макроекономічні показники, включаючи валовий внутрішній продукт, зайнятість населення та платіжний баланс. Розвиток туризму за грамотної державної політики сприяє економічному зростанню, підвищенню рівня життя населення та зміцненню фінансової стійкості країни. Водночас для мінімізації можливих негативних наслідків необхідне застосування принципів сталого розвитку та ефективного регулювання туристичної галузі.

Список використаних джерел:

1. Козловський Є. В. Проблеми формування інвестиційної політики в галузі туризму. Стратегія реформування системи державного управління на засадах демократичного врядування: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 31 трав. 2007 р. Київ : Вид-во НАДУ, 2007. Т.2. С. 165-167.

2. Козловський Є. Роль туристичної галузі в активізації соціальної роботи в сучасному українському суспільстві. Наук. вісн. Чернівецького ун-ту. 2005. № 244. С. 86-91.

3. Козловський Є. В., Кузьмич О. Ю., Шковира А. О., Фещук Д. С. Тенденції розвитку індустрії туризму в умовах цифрової економіки. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 22. С. 68-72.

Шкарупа О.Д., здобувачка

НУБіП України

Науковий керівник – д. е. н., професор Моргулець О.Б.

ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

У сучасних умовах діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу ефективна система мотивації персоналу є ключовою умовою забезпечення якості обслуговування, задоволеності гостей і конкурентоспроможності закладу. Для сфери гостинності це питання має особливе значення, оскільки результат роботи підприємства значною мірою залежить від професійності, відповідальності та зацікавленості працівників.

На практиці мотивація працівників у закладах готельно-ресторанної сфери України часто обмежується матеріальним стимулюванням. Проте лише заробітна плата не забезпечує достатнього рівня залученості, лояльності та орієнтації персоналу на результати роботи. Сучасні дослідження доводять, що ефективна система мотивації має бути комплексною та поєднувати матеріальні, нематеріальні, організаційні й соціально-психологічні засоби впливу [1].

Однією з головних проблем у системі мотивації працівників індустрії гостинності є недостатній рівень оплати праці, який не завжди відповідає складності роботи, інтенсивності навантаження та рівню відповідальності. Недостатня або несправедлива оплата праці знижує продуктивність, посилює плинність кадрів і негативно впливає на трудову дисципліну [2]. Тому працівника доцільно розглядати не лише як виконавця трудових функцій, а як носія

професійного потенціалу, від якого безпосередньо залежить якість послуг і конкурентоспроможність підприємства.

Важливою умовою вдосконалення системи мотивації є вивчення потреб персоналу. Ефективність мотиваційних заходів залежить від того, наскільки керівництво враховує реальні очікування працівників [3]. Для цього доцільно використовувати опитування, анкетування та індивідуальні бесіди, що дає можливість визначити найбільш значущі стимули для персоналу: стабільність зайнятості, справедливу оплату праці, визнання результатів роботи, можливість кар'єрного зростання, гнучкий графік, належний психологічний клімат і професійний розвиток.

Перспективним напрямом удосконалення системи мотивації є впровадження гейміфікації – підходу, що активно поширюється в готельно-ресторанному бізнесі Європи. Гейміфікація передбачає використання ігрових елементів (балів, рейтингів, бейджів, внутрішніх змагань) у робочому середовищі для підвищення залученості персоналу. Так, підприємства, які впровадили цифрові платформи внутрішніх досягнень для персоналу, отримали скорочення плинності кадрів на 20% упродовж першого року [4]. Для українських підприємств гостинності гейміфікація є особливо актуальною в умовах обмеженого бюджету на матеріальне стимулювання, оскільки вона потребує невеликих інвестицій, але забезпечує відчутне зростання мотивації.

Отже, удосконалення системи мотивації персоналу є стратегічним напрямом підвищення ефективності підприємств готельно-ресторанного бізнесу України. Поєднання матеріальної винагороди, нематеріальних стимулів, професійного розвитку та сприятливого психологічного клімату дає змогу підвищити зацікавленість працівників у результатах праці й зменшити плинність кадрів. Запровадження гейміфікації як інноваційного інструменту, відкриває додаткові можливості для залучення та утримання персоналу в умовах обмежених ресурсів і загальної нестабільності.

Список використаних джерел:

1. Kucher M. et al. (2025). Current aspects of personnel motivation in the hotel and restaurant sector of Ukraine. *Systems and Technologies*, 70(2). 372-379. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6643-2025-2-70.43>
2. Гакова М. (2024). Мотиваційний моніторинг потреб персоналу готельно-ресторанних підприємств. *Сталий розвиток економіки*, 1(48). 344-350. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-48-47>
3. The Impact of Gamification Software on Employee Engagement and Retention in HR. URL: <https://blogs.vorecol.com/blog-the-impact-of-gamification-software-on-employee-engagement-and-retention-in-hr-163959> (дата звернення 10.03.2026).

Шуста Д.П., здобувачка

НУБіП України

Науковий керівник – д. е. н., професор Моргулець О.Б.

АВТОМАТИЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ГОТЕЛЮ НА ОСНОВІ CRM-СИСТЕМИ REVINATE

В умовах зростаючої конкуренції на ринку готельно-ресторанних послуг та стрімкої цифровізації бізнес-процесів ефективне управління доходами стає одним із визначальних чинників стратегічної стійкості підприємства. Традиційні підходи до планування продажів, засновані на ручній обробці даних і суб'єктивних оцінках менеджерів, дедалі частіше поступаються місцем автоматизованим системам, здатним опрацьовувати великі масиви інформації та генерувати точні прогнози в режимі реального часу. Саме тому дослідження можливостей спеціалізованих CRM-систем у контексті формування бюджету доходів є актуальним як з теоретичної, так і з практичної точки зору.

CRM-система Revinate – цифрове рішення, орієнтоване на автоматизацію маркетингу, управління гостьовими даними та прогнозування попиту в готельній індустрії. Платформа забезпечує глибоку інтеграцію з системами управління

готелем (PMS), онлайн-каналами бронювання та інструментами аналізу відгуків, що дозволяє сформувати єдиний інформаційний простір для прийняття управлінських рішень. Ключовим модулем у контексті планування продажів є Revinate Reservation Sales, який автоматично аналізує вхідні дзвінки та заявки, формує звіти та генерує прогнози незаброньованого попиту на майбутні періоди – буквально за секунди після надходження даних [1]. Це принципово змінює логіку роботи відділів продажів: замість реактивного реагування на зміни ринку керівники отримують можливість проактивно коригувати цінову та маркетингову стратегію на основі актуальної аналітики.

Практичний кейс готельної мережі Auberge Resorts щодо впровадження Revinate продемонструє суттєве зростання ключових операційних показників. Уже в перший рік після інтеграції платформи дохід на одного заброньованого клієнта зріс на 16%, а загальний дохід компанії збільшився на 9% порівняно з попереднім роком. Середня тарифна ставка за номер у північно-східному регіоні США підвищилася на 17% завдяки динамічному ціноутворенню на основі CRM-даних, а доходи від вихідних продажів зросли на 21,5%. Особливо показовим є зростання рівня конверсії, який виявився на 30–40% вищим, ніж середньогалузевий показник, що стало наслідком персоналізації комунікацій із клієнтами та підвищення якості підготовки операторів завдяки контекстній інформації, яку система надає в реальному часі [2].

Результати дослідження дозволяють сформулювати низку висновків щодо стратегічної доцільності впровадження подібних цифрових рішень. По-перше, централізація гостьових даних у CRM-системі та їх коректна сегментація є необхідною передумовою для побудови достовірного бюджету доходів: безсистемна робота з даними PMS нівелює будь-які переваги автоматизації. По-друге, інтеграція прогностичних модулів у процес щоденного управління продажами мінімізує вплив людського чинника та дозволяє оперативно перерозподіляти маркетингові ресурси на пріоритетні напрями. По-третє, автоматизований аналіз попиту в розрізі днів тижня та клієнтських сегментів

забезпечує обґрунтовану цінову політику, що дає змогу уникати безпідставних знижок і фокусуватися на найбільш платоспроможних категоріях гостей.

Таким чином, впровадження CRM-системи Revinate формує замкнений цикл управління доходами – від першого контакту з клієнтом до відображення прибутку в бюджеті, що забезпечує підприємству стійку конкурентну перевагу в умовах динамічного ринку готельних послуг.

Список використаних джерел:

1. How to make hotel tech a core part of your budget. Revinate. URL: <https://info.revinate.com/rs/912-DWT-370/images/Revinate-How-to-Make-Technology-A-Core-Part-of-Your-Budget.pdf> (дата звернення 15.03.2026).
2. How the right data helped Auberge Resorts create exceptional sales and support experiences. URL: <https://www.revinate.com/customer-stories/auberge-resorts/> (дата звернення 15.03.2026).

МАТЕРІАЛИ

III Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та здобувачів вищої освіти «ЕКОНОМІЧНІ ДНІ – 2026»
з нагоди 75-річниці заснування економічного факультету

Відповідальна за випуск: Куць Т.В.

Видавець: Національний університет біоресурсів і природокористування України
03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15.

Тел.: 527-87-20

© НУБіП України, 2026